Herman Bang

Tine

Editura Eminescu

Coperta colecției : Val Munteanu
Ilustrația copertei : Dumitru Ionescu

1976
București, Piața Scînteii 1

Herman
Bang

Tine
•
La calea ferată

Traducere de
Valeriu Munteanu

Editura Eminescu

HERMAN BANG
Tine, Kobenhavn, 1965
Ved Vejen Kobenhavn, 1967

CUVÎNT ÎNAINTE AL AUTORULUI

CARTEA ACEASTA ÎȚI ESTE ÎNCHI-

nată ție, mamă.

Într-o seară, pe vremea cînd încă erai sănătoasă și fericită, am făcut o plimbare prin oraș.

În copilăria mea obișnuiam adesea să facem astfel de plimbări: ne opream în fața vitrinelor și alegeam de acolo tot ce ne poftea inima: apoi împărțeam între noi obiectele și uneori chiar ne certam pentru ele, deși nu erau ale noastre. În seara aceea ne-am oprit în fața vitrinei librăriei. După ce ai citit titlurile tuturor cărților mi-ai spus: Cînd ai să scrii odată și tu o carte, să pui pe prima pagină numele meu.

Iar peste cîtva timp, trecînd într-o zi pe aleile desfrunzite ale „păduricii" — erai deja bolnavă și aveai nevoie de razele soarelui de septembrie — m-ai luat de mînă și mi-ai spus cu o voce plină de afecțiune, dar cu inima strînsă: cînd eu n-o să mai fiu, iar tu, dragul meu, vei fi un mare scriitor, o să ai grijă să nu fiu dată uitării?

Și plîngeai, mamă, fiindcă știai că nu mai ai mult de trăit.

Acum îți înscriu numele pe prima pagină a cărții de față. Știu că ea nu se poate ridica la înălțimea, la puritatea iubirii tale; ea nu se poate compara cu noblețea sufletului tău. Dar, în orice caz, această carte s-a înfiripat din amintirile despre tine și locurile unde mi-ai dăruit viața. Iar aceste locuri le-ai numit patria ta.

Vremuri de război și o putere străină au pustiit ținuturile acelea minunate, unde ai trăit zile liniștite și senine; o viață plină de bucurii. Dar ca și dușmanii, care

s-au năpustit asupra patriei, așa s-au abătut și asupra noastră nenorocirile.

Iar acum, cînd de mult nu mai ești printre cei vii, îți înscriu numele pe această carte ce constituie o evocare dureroasă a vremurilor noastre de bejenie, a căminului nostru pierdut.

Povestirea de față izvorăște din reminiscențe legate de prima mea casă părintească.

Pînă acum cîțiva ani îmi aminteam distinct de trei momente din prima perioadă a copilăriei. De trei imagini în care mama era figura centrală. Cea dintîi mi-o arată pe mama în haine de doliu, șezînd tăcută la fereastra din mijloc, în odaia de zi a casei noastre de la Adserballig. Era foarte palidă. Nu plîngea. Dar ne dădea mîinile la o parte, cînd noi copiii, speriați, văzînd-o atît de tristă, o trăgeam de haină punîndu-i tot felul de întrebări. Ne desprindea ușor mîinile, de parcă ar fi simțit o durere, chiar numai cînd îi atingeam faldurile hainei.

Această imagine este prima de care îmi aduc aminte. A doua care îmi este încă vie în memorie se situează cu un an mai tîrziu : mergeam împreună cu mama și cu sora mea pe o cîmpie — așa de repede, încît noi, copiii, abia reușeam să ținem pasul. Am ajuns la o colină și ne-am urcat pe ea. De sus se zărea biserica noastră, apoi alte biserici și multe case. Parcă le văd și acum prin frunzișul încă plăpînd de primăvară. Mama mă luă în brațe plîngînd în tăcere. Cîteva clipe am putut vedea mai bine ținutul înconjurător. Apoi mama mă puse jos și continuă să privească cu ochii înlăcrimați cîmpia de curînd înverzită. Ne-am rotit privirile peste întreaga insulă. Mamă, am întrebat eu, de ce plîngi ?

— Fiindcă trebuie să plecăm, răspunse ea.

Într-adevăr, în ziua următoare ne-am părăsit vechiul cămin.

Al treilea moment este strîns legat de al doilea. Ne aflam în orașul Horsens, unde mie, deși eram copil, mi se părea că sărăciserăm, fiindcă nu mai venea nimeni la noi în vizită. Se întunecase și afară era furtună. Tremurînd, mama stătea aplecată deasupra leagănului fratelui meu Aage — sărise probabil repede din pat, căci parcă îi văd și acum părul despletit căzîndu-i pe cămașa de noapte.

Le mai văd și pe cele două fete din Als și pe noi copiii, care plîngeam.

Fetele tremurau atît de tare, încît abia ne țineau în brațe. Ușile și o fereastră clănțăneau în bătaia vîntului. Erau toate deschise, deși eram foarte subțire îmbrăcați.

Pe stradă se auzeau pași grăbiți și semnalele de alarmă ale goarnelor.

— Dar ce e mamă, ce s-a întîmplat? întrebam noi.

— Se retrag danezii, răspunse mama cu vocea tremurîndă. Noi, copiii plîngeam și țipam, iar cele două fete din Als se văicăreau care mai de care. Auzeam oameni fugind pe stradă, soldați mărșăluind în grabă, iar goarnele răsunau prin vijelie, cînd mai aproape, cînd mai departe.

Cred că amintirea acestui moment de fugă și umilință a lăsat urme atît de adînci, încît nu l-am uitat niciodată. Spaima acelor clipe cumplite mă cuprinde și acum, cînd vreau să scriu despre distrugere, ruine și moarte. Impresiile de atunci au fost atît de puternice încît chiar și primele lucrări în care am încercat să le redau au înfruntat timpul. Ulterior aceleași impresii s-au condensat și mai mult în imagini de pustiire și dezastru pînă cînd, în cele din urmă, s-au cristalizat, atotputernice, în cartea de față.

Mă întreb din ce cauză cele trei momente mi s-au întipărit atît de adînc în minte? Oare fiindcă au impresionat trei „zone" ale vieții mele sufletești, susceptibile să le recepționeze și să le rețină?

În orice caz, în producția mea literară aceste trei tablouri revin mereu, ca un fel de laitmotiv. Sînt convins că femeia îmbrăcată în haine de doliu din odaia de la Adserballig — pe care mai tîrziu o revedeam ca pe o statuie de alabastru învesmîntată în negru — este prototipul Ninei Höeg și Katinkăi Bai, prototip care le-a conferit tristețea și resemnarea.

Această primă călătorie forțată în ținuturi străine a lăsat și ea urme adînci. Destrămarea unui cămin, părăsirea locurilor dragi, plecarea în necunoscut — toate acestea sînt momente triste în orice povestire — iar în cartea de față durerea despărțirii de ținutul natal este doar începutul calvarului.

În tot ce-am scris mai tîrziu m-au obsedat însă — atît în subiectele tratate cît și în stil — în primul rînd sunetele, ritmul pașilor, spaima provocată de semnalele de alarmă care sunau retragerea trupelor din Horsens...

După cum am spus, cele trei imagini au fost, pînă acum cîțiva ani, singurele reminiscențe vii din prima copilărie. Dar în timpul șederii mele în străinătate s-au conturat și altele, de pildă cu prilejul scrierii romanului „Stuk".

Orice creator de artă știe cîte „șiretlicuri" născocește propriul său creier pentru a-l împiedica să-și realizeze opera, după ce el, artistul, a conceput deja planul ei. De fapt, este vorba de un dublu joc remarcabil între artist și nervii săi „ipocriți", care de teama eforturilor ce-i așteaptă, vor — prin tot felul de artificii — să zădărnicească traducerea în viață a planului artistului.

Asistăm așadar la o continuă încercare de „trișare" reciprocă, ca între doi jucători șireți, cînd fiecare știe despre celălalt că nu este corect.

Nu numai că săptămîni întregi creierul îi insuflă artistului o teamă invincibilă chiar și numai la vederea unui penel, a unei dalte sau a unei călimări, dar el își și derutează stăpînul, chemînd drept „trupe de ajutor" tot felul de amintiri complet străine de planul inițial. Îl asediază, deci, pe artist cu idei diferite de cele pe care dorește să le dezvolte, cu fel de fel de imagini eterogene. Or, tocmai cu ocazia unui astfel de duel între voința creatorului și nonvoința creierului său de a se înhăma la jugul materializării unui proiect artistic, mi s-au conturat și mie amintirile despre casa părintească de la Myldr din insula Als.

În fața ochilor mi-au apărut pe rînd locuri, figuri, persoane care gesticulau, mi s-a părut că aud diferite sunete și inflexiuni de voce. Încetul cu încetul am recucerit astfel imaginea primului cămin, a primei mele case părintești, care se desprindea parcă dintr-un întuneric ce se risipea treptat, acționînd oarecum împotriva voinței mele — fiindcă aș fi dorit, de fapt, să mă integrez într-altă ambianță și pe un alt plan dimensional.

Acel colț de lume pe care îl părăsisem înainte de război și nu-l mai revăzusem de 25 de ani prindea, în fine, din nou contururi, cu fiecare cărare, fiecare tufiș din grădină, cu fiecare cameră și chiar cu fiecare covor din casă. Am revăzut astfel, rînd pe rînd, satul cu curțile gospodarilor, așa cum fuseseră ele din totdeauna, cu drumurile și gardurile vii, cu piața din fața bisericii, cu fierăria de lîngă baltă și cu școala ; am revăzut în același timp și oamenii care trăiau în mod obișnuit în acele locuri.

Iar aceste amintiri nu m-au mai părăsit niciodată, ba chiar au evocat altele noi. Încetul cu încetul au dobîndit

o claritate și o forță pe care numai viața ca atare le-o poate conferi. Aceste reminiscențe s-au desprins de undeva din străfunduri și, fără să-mi dau bine seama cum, s-au cristalizat treptat în imagini tot mai clare, condensîndu-se în cele din urmă în tabloul căminului părintesc părăsit. Melodia care străbate această carte ca un laitmotiv s-a înfiripat din semnalele de alarmă și din pașii unor oameni care fug în mare grabă.

Fără îndoială că celor mai mulți le este indiferent cum s-a născut o carte. Evident, unii vor spune că etalez toate aceste aduceri aminte numai ca să pot, odată mai mult, întreține onoratul public cu amănunte privitoare la distinsul meu Eu. Iar alții vor zice, poate, că încerc să fac caz de claritatea amintirilor mele doar pentru a conferi povestirii izvorîte din ele un relief cît mai palpabil.

Dar lucrurile nu stau așa.

Știu foarte bine că gradul de claritate al amintirilor mele nu-l interesează pe cititor. Acesta apreciază opera literară numai după intensitatea cu care respectivele amintiri pot să-l influențeze și să-l convingă pe el. Poate că nici nu este înțelept să „disecăm" o carte pentru a atrage atenția atît asupra componentelor sale lăuntrice, cît și a motivației exterioare. Este mai bine ca o operă de artă să rămînă „compactă" și omogenă și să-și prezinte mesajul în ansamblul ei.

Cred că ar fi interesant pentru psihologie — și mai edificator pentru artă decît anumite discuții recent reluate —, dacă autorii ar relata cîte ceva despre geneza operelor lor și ar căuta să analizeze acele procese din creierul lor, care însoțesc efortul de creare a operelor respective. Poate că în felul acesta semiîntunericul vieții sufletești ar putea fi mai bine luminat.

Atît criticii cît și publicul și-au arătat nemulțumirea față de dinamismul exagerat al narațiunii și numărul prea mare de personaje din romanul meu „Stuk". Ei bine, în povestirea de față am încercat să temperez acest dinamism și să diminuez numărul personajelor.

Dar nu-mi dau seama în ce măsură am reușit să reduc proporțiile. După părerea mea, dinamismul susținut și multitudinea de personaje își au originea într-o viziune imuabilă. Într-adevăr, eu îmi văd personajele numai

într-o succesiune de tablouri și le aud vorbind numai în contextul unei succesiuni de situații. Adesea trebuie să aștept ore întregi pentru ca aceste personaje să-mi trădeze printr-o privire, un gest sau un cuvînt adevăratele lor gînduri, eu neputînd decît să le ghicesc — așa cum le ghicesc și pe cele ale oamenilor reali, pe care îi cunosc și cu care întreții relații curente. Dacă nu m-aș strădui ca în intervalul scurt de timp în care le „văd", gesturile sumare prin care ele se dau de gol și tonul cuvintelor prin care își trădează intențiile să fie cît mai autentice cu putință, cît mai apropiate de viața reală — atunci cum aș putea spera să-l conving pe cititor?

A face ca ceva să „trăiască" implică un efort deosebit și care, uneori, nici măcar nu este încununat de succes...

Tot ceea ce e viu presupune mișcare, varietate. Da, trebuie în orice caz să existe varietate. De pildă, cînd vrem să descriem școala în care locuiește Tine, nu putem s-o separăm din ambianța sa. Vocile vecinilor se aud prin ferestre, prin uși; viața lor se întrepătrunde și se armonizează cu viața din școală. Întocmai cum o piatră aruncată în apă produce unde concentrice la suprafața acesteia, tot așa destinul școlii are repercusiuni și asupra vieții de zi cu zi a hanului sau a fierăriei și viceversa. De aceea, pentru a înțelege viața școlii trebuie concomitent să analizăm și viața celorlalte două...

Chiar și acolo departe, peste cîmpuri, la linia orizontului, viața își urmează cursul său — o căruță care înaintează, un cîine care latră, un cîntec ce se aude din depărtare — toate acestea, și încă multe altele, sînt menite să ne semnaleze existența vieții.

Pentru ca această școală, despre care a fost vorba mai sus, să ne creeze iluzia vieții reale, trebuie să intuim, să „simțim" regiunea respectivă: în cazul de față să populăm *insula Als. Oare nu merg atîția și atîția oameni spre școală? Nu trec sute de căruțe prin fața școlii, îndreptîndu-se spre sutele de case și sutele de destine ale celor ce locuiesc în casele respective?*

Ei bine, trebuie să-i cunoaștem, să-i simțim pe toți acești drumeți. Să-i vedem cum vin și pleacă, să auzim ce întreabă și ce răspund, cum salută. Constituie și ei o parte din viața școlii, deci trebuie să figureze și ei în roman.

Cum poate fi evitată agitația și frămîntarea în toată această mișcare? Oare nu tocmai agitația sugerează continua mișcare pe care o dorim? Iar afirmația că cititorul „nu poate să-și aducă aminte de un amănunt din cauza celuilalt" este lipsită de temei, fiindcă impresia de ansamblu a mișcării se conturează tocmai din elementele de agitație, de frămîntare.

Numai diversitatea și mișcarea pot să creeze imaginea vieții. Pentru mine acestea două sînt părți constitutive esențiale și nu pot să renunț la ele. Poate voi reuși chiar să fac progrese în mînuirea lor. Dar nenumărate sînt greutățile care se ridică în calea unei arte ce privește viața „frontal", a unei arte care își propune să „sesizeze" această viață neînțeleasă și de neînțeles, această viață în continuă transformare.

Mamă, m-ai rugat să am grijă, să nu te dau uitării. Nu mai sînt tînăr și tot ce am creat timp de zece ani, pe de o parte pentru a trăi, pe de altă parte din imboldul de a scrie, mi se pare atît de depărtat și de limpede conturat. Două entități hotărîtoare din viața mea se află într-o contradicție ce nu are șanse să se rezolve vreodată în întregime; pe de o parte familia înaintașilor mei și pe de altă parte tu, care ai intrat în această familie străină pentru tine. I-ai purtat numele cu multă mîndrie. Ai iubit-o așa cum am iubit-o și eu. Timp de o sută de ani această familie a dat bărbați însemnați, pe care țara nu-i va uita — medici renumiți, care au fost, generație după generație, cunoscuți în toate țările nordice.

Mai tîrziu însă mulți din descendenții acestei familii s-au făcut preoți, fiindcă leșinau la vederea sîngelui, iar alții n-au mai realizat nimic, ba chiar a fost necesar ca mințile lor greoaie să fie îmboldite mereu ca să producă ceva.

Tu mi-ai vorbit de multe ori despre onoarea familiei noastre. Unul din descendenții ei, un medic de seamă, mi-a lăsat drept moștenire povestea despre rătăcirile și bolile acestei familii: Voia să descurce firele multiple din care era urzit istoricul ei, pentru ca să-mi fie mie de învățătură. În tinerețea mea această familie a scris mult, mult prin mine.

Dar și tu, mamă, ți-ai scris partea ta.

Stella Höeg, Nina, domnișoara Agnes și doamna Katinka — sînt sînge din sîngele tău. Aceste personaje te reprezintă pe tine, numai pe tine. Ele sînt vlăstarele bucuriilor și durerilor tale. Au coborît în mormînt tot tinere, ca și tine, și din pricina acelorași supărări pe care le-ai avut și tu. Iar cît timp ele *se încumetă să trăiască — fie chiar și numai o perioadă scurtă de timp — nu vei fi nici* tu *uitată.*

Inscriu pe această carte numele tău, în amintirea unor vremuri mai luminoase, a vechiului cămin părintesc, pe care parcă îl zăresc pentru o clipă în dosul unei uși ce, brusc, se închide iarăși. Așa cum peste casa noastră au trecut vremuri de război și urgie, tot astfel și pe noi înșine ne-au surprins necazurile și moartea.

HERMAN BANG

TINE

I

TINE ALERGA PLÎNGÎND PE LÎNGĂ trăsură, în timp ce ultimele cuvinte strigate cu glas tare de doamna Berg se pierdeau în întuneric şi vînt :

— Atunci aranjezi în camera albastră, în seara asta... încă în seara asta !

— Da, da — răspunse Tine înecîndu-se de plîns.

— Şi salutări — salutări la toţi ! mai spuse doamna Berg plîngînd ; vîntul îi acoperi cuvintele. Tine se apropie iar de trăsură şi, suspinînd, încercă să-i mai apuce o dată mîna, dar nu reuşi. Atunci se opri, în timp ce trăsura era înghiţită de întuneric, ca o umbră mare. În curînd nu se mai auzi.

Tine o luă spre casă, trecînd pe alee şi prin grădină, unde cîinii de vînătoare scheunau încet. Deschise uşa spre tindă ; era atît de pustie, acum, cînd cuierele rămăseseră goale şi dispăruseră şi jucăriile lui Herluf. Apoi intră în bucătărie ; o lumînare de seu ardea fumegînd pe masă, printre resturile de la ceai.

În odaia argaţilor oamenii şedeau tăcuţi ; Lars era în capul mesei.

— Doamna Berg vă trimite salutări, zise Tine cu jumătate de glas, apoi se făcu iar linişte. Numai Maren şedea în colţ, lîngă sobă, cu capul învelit în şorţ, legănîndu-se ca o boccea, şi bocea prelung.

— Da, zise Lars gînditor după cîteva clipe, au plecat! Şi mai marele argaţilor dădu din cap în semn de aprobare.

— Trebuie să pregătim toate pentru domnul inspector silvic, mai zise Tine, încet ca înainte, şi ieşi ; Sofie, fata în casă, o însoţi, ca să-i dea o mînă de ajutor.

În tindă deschise ușa către odaia de zi. Lampa ardea liniștit pe masa goală, iar ușile care dădeau spre celelalte odăi se căscau ca trei guri uriașe, întunecate și pustii.

— Masa de cusut a luat-o cu dînsa, observă Sofie.

— Da, suspină Tine. Treapta din fața ferestrei era goală.

— A dus și fotografiile, continuă Sofie arătînd spre petele mai luminoase de pe tapetă, în jurul oglinzii — urmele fotografiilor de familie, care fuseseră luate.

Pe Tine o podideau iar lacrimile; întorcîndu-se spre Sofie, ea spuse: — Hai să începem. Și, ținînd lumînarea în mînă, urcară în dormitor. Cele două paturi stăteau unul lîngă altul, acoperite cu aceeași cuvertură — o brodase Tine la Crăciunul trecut; la picioare era pătuțul cu grilaj al lui Herluf, — acum gol.

La vederea patului gol, Sofie începu din nou să plîngă. Ținea în mînă lumînarea de seu și vorbea despre vremea cînd „băiatul" era mic; fusese prima guvernantă a lui Herluf, și pentru ea nu mai exista în lumea întreagă alt „băiat" în afară de el.

— Abia se născuse cînd mi l-au dat în grijă, zise ea în dialectul vorbit într-un orășel din Iutlanda[1]; parcă i-ar fi fost greu să-și deschidă larg gura, așa că înghițea de cele mai multe ori vocalele: Nu voia să stea în braț' la altul decît la min' — și apoi la doamna — suspina la fiecare cuvînt — chiar, nu voia... Îl duceam de mult' ori dincolo la doamna, dimineața... fiindcă voia să stea la căldură, strengarul, zîmbi Sofie printre lacrimi.

— Așa-i, confirmă Tine, care se așezase pe marginea patului.

Își aducea aminte de dimineţile de iarnă, cînd venea alergînd, cu capul înfășurat în năframă, de îndată ce se lumina de ziuă; — la școală își terminase pe jumătate treaba — apoi bătea de trei ori cu palma în ușa de la dormitor ca să-i trezească pe doamna Berg și pe Herluf, care erau cufundați încă într-un somn dulce.

Doamna Berg se ridica somnoroasă în capul oaselor. „E Tine, e Tine", striga ea, bătînd cu mîinile în plapumă. „Cafeaua — cafeaua", țipa apoi cu vocea ei veselă, de se auzea pînă jos în bucătărie, iar Herluf începea să sară de

[1] Partea peninsulară a Danemarcei, așezată în vestul țării spre Marea Nordului (n. tr.).

bucurie în pat, ca o veveriță, în cămașa sa lungă de noapte.

În timp ce stăteau de vorbă, Tine își scotea ghetele și se urca în patul lui Berg, la capătul dinspre picioare, acoperindu-se cu plapuma, ca să se încălzească. Pe geamuri erau flori de gheață — atît de frig era afară.

Apoi stăteau așa de vorbă încă mult timp. Herluf era „chinez", cu degetele întinse în lături, sau se dădea de-a tumba peste toate plăpumile ; doamna Berg și Tine rîdeau de se cutremurau paturile, iar Sofia apărea în ușă, ținînd în mînă un vas de clătit cu un rest de cafea pe fund, ca să participe și ea la veselia generală. Dar pînă la urmă se putea întîmpla ca Sofie să se supere, cuprinsă de grijă pentru Herluf, și să spună : „Copilul să nu mai tot sară așa și să joace teatru !" Apoi îl lua din pat și îl ducea în odaia de zi ca să-l îmbrace acolo, la căldură.

Dar doamna Berg și Tine rămîneau în pat și vorbeau cîte în soare și în lună — cînd era cu fiica dascălului, doamna Berg avea un chef grozav de vorbă — pînă cînd Tine sărea ca arsă din pat : auzise ușa de la intrare.

— Domnul inspector, striga ea, și, în grabă, abia reușea să-și mai pună ghetele.

— Încuie, încuie, țipa doamna Berg, încuie odată ! Iar Tine răsucea cheia în broască.

— Da, da, mă îmbrac, Henrik ! mă îmbrac acum, îi striga ea lui Berg, care bătea la ușă. Apoi o punea pe Tine să facă zgomot cu cana de apă și cu ligheanul, pentru ca Berg să creadă că ea se sculase...

Sofie continua să stea lîngă patul cu grilaj, cu lumînarea în mînă, și să-i dea înainte cu Herluf al ei, vărsînd lacrimi și pentru cele bune și pentru cele mai puțin bune, fără deosebire.

— Dar mare strengar mai era, zise ea. Da, mare strengar !

Tine ședea pe marginea patului și zîmbea :

— Zău, ce-i venea cîteodată în minte și doamnei Berg — ce idei năstrușnice !

Se gîndea la dimineața aceea, în care inspectorul le surprinsese încă în pat, stînd la taifas. Doamna Berg o apucase brusc de amîndouă picioarele — inspectorul era deja pe scară — și o trăsese sub plapuma soțului său — acesta era acum la ușă : „Stai liniștită", șoptise doamna Berg.

Berg intrase deja în odaie — Tine tăcea chitic. Doamna Berg începuse să-i îndruge soțului său ba una, ba alta; acesta asculta și rîdea, și la un moment dat se așează — chiar în mijlocul patului său.

— Vezi că te așezi pe Tine, te așezi pe Tine, strigă doamna Berg înecîndu-se de rîs... iar Tine se dădu jos din pat, roșie ca racul și gata să plîngă, ieși în grabă din odaie, coborî în fugă treptele și nu se opri pînă la școală, după care nu mai dădu vreo trei zile pe la locuința inspectorului, atît îi fusese de rușine.

...Tine se ridică de pe scaun, luă așternutul de pe patul inspectorului și puse totul grămadă în fața ușii.

— Ia și luminarea, zise Tine, care nu voia să vadă odaia goală.

Coborîră plăpumile cu puf și saltelele, trecînd cu ele dintr-o odaie într-alta. Toate ușile erau deschise.

— E așa de pustiu, parcă am fi plecat cu toții, oftă Sofie.

— Da, răspunse Tine, care căra o saltea.

În odaia de oaspeți albastră era frig ca într-o pivniță; nu mai dormise nimeni acolo din vară. Unul din paturile pentru oaspeți trebuia scos, celălalt împins la perete.

În timp ce Tine și Sofie trebăluiau încă cu cearșafurile și cu lavaboul, sosiră soții Bölling să-și ia fiica acasă.

Intrînd în odaia de zi, în care prin ușile deschise curentul trăgea din toate părțile, doamna Bölling se opri pe covor și privi în jur cu ochii scăldați în lacrimi:

— Da, acum au plecat, spuse ea, împreunîndu-și mîinile.

Cei doi bătrîni se așezară pe locurile lor obișnuite: două scaune din dreptul măsuței de la divan, ieșite puțin spre mijlocul camerei — la conacul inspectorului silvic ei nu luau niciodată loc pe canapea, acolo ședea numai doamna Berg — în timp ce Tine își continuă treaba, mergînd de colo-colo, iar Sofie aduse lemne pentru soba de teracotă albastră; între timp ea își pusese „năframa".

Năframa era semnalul că plecarea doamnei Berg îi dădusé „dureri de cap". Dealtfel pe Sofie o durea capul cel puțin în cinci din cele șapte zile ale săptămînii și atunci era atît de prost dispusă încît nu scoteai din ea mai mult decît un „Da" sau un „Nu" și nici nu lucra decît ceea ce era strict necesar. După o spălătură mare, Sofie

obișnuia să se odihnească cîte opt zile, fiindcă avea dureri de cap, și ținea toată casa din scurt cu indispoziția ei.

Tine apăru în ușa care dădea în odaia inspectorului silvic :

— Vreți să vedeți ? Am terminat.

— Ei, să vedem și noi, răspunse bătrînul Bölling și traversară odaia inspectorului intrînd în camera albastră, unde unul din paturile înguste stătea părăsit lîngă peretele albastru. Era atît de frig acolo încît cei doi bătrîni începură să dîrdîie.

Se opriră toți trei lîngă pat — Tine atîrnase fotografia doamnei Berg deasupra căpătîiului.

— Păi aici o să doarmă minunat, zise Bölling încercînd să zîmbească ; dar de fapt toți trei erau copleșiți de tristețe.

— Da, spuse doamna Bölling, o să doarmă bine, dacă o să fie cald, merge.

Apoi se întoarseră în odaia de zi și își ocupară iar locurile. Tine se așeză pe treapta din fața ferestrei, acolo unde fusese mașina de cusut. Prea multe nu mai vorbiră, doar din cînd în cînd cîte un cuvînt, fiind adînciți cu toții în aceleași gînduri.

Doamna Bölling dădea mereu din cap, privind în jur :

— Da, a fost o casă frumoasă, cu adevărat frumoasă. Bătrînii Bölling foloseau amîndoi cuvîntul „cu adevărat“ pe care îl adoptaseră oarecum prin profesiune, dat fiind că în calitate de dascăl Bölling avea foarte des de-a face cu Biblia.

Doamna Bölling tăcu o bucată de vreme, apoi zise trecînd brusc la alt subiect :

— Sper că toate au fost bine împachetate și au sosit nevătămate. Oare murea a fost bine fixată în cutie ?

„Murea“ erau două ulcioare cu dulceață de mure, pe care doamna Bölling o făcuse cu mîna ei pentru doamna Berg, ca s-o ducă cu ea la Copenhaga.

— Că doar asta-i dulceața care-i place cel mai mult, Tine, spuse doamna Bölling, zău că da... și cică la Copenhaga nu s-ar găsi.

— Chiar domnul Berg a legat sticlele, mamă, zise Tine.

— De cîte ori, continuă doamna Bölling cu voce calmă, n-am mîncat aici dulceață de mure. Uneori și marmeladă... la pesmeți, încheie doamna Bölling după o pauză.

— Da, așa e, zise Tine și privi în gol.

Se gîndea la serile cînd cineva de la conac venea după ei la școală — de cele mai multe ori cînd inspectorul silvic era plecat — și, după ceai mergeau toți trei la doamna Berg unde li se servea dulceață de mure și biscuiți ; și ei mîncau din farfurioare, în timp ce stăteau de povești, iar doamna Berg și cu ea rîdeau și cîntau.

— Un cîntec, Tine, hai să cîntăm ceva ! zicea doamna Berg, bătînd în speteaza divanului ; și începeau cu *Domnule Peder, Zbori păsărică peste lacul din pădurea cea de brazi* și *În pădurea regelui,* pentru ca să treacă pe nesimțite la un vals ; și se învîrteau apoi în tactul acestuia, pe covor, pînă cînd doamna Berg cerea, abia trăgîndu-și respirația, punciul cu lapte, care era adus într-un ulcior de pămînt.

— Da, Tine, pentru cîteva seri îi ajunge, continuă doamna Bölling, care se gîndea tot la dulceața de mure, poate s-o servească întocmai ca aici, acasă.

Bătrînul Bölling ședea cu mîinile împreunate pe genunchi și nu asculta ce vorbeau cele două femei, urmărind firul propriilor sale gînduri : făcuse socoteala că treisprezece oameni din comună primiseră deja ordin de concentrare. La un moment dat el spuse :

— Ei, facă-se voia Domnului ! și se ridică de pe scaun.

Cei doi bătrîni voiau să meargă acasă, că doar Tine rămînea să-l aștepte pe inspector. Dar Tine nu-i lăsă încă să plece : să-i dea mai întîi o mînă de ajutor, că nu suporta să vadă petele acelea goale din jurul oglinzii : trebuia neapărat să atîrne ceva în loc — ca să le acopere. Ea aduse din odaia care dădea spre grădină tabloul regelui Frederik [1] și *Lupta de la Isted* [2] și *Fredericia* [3]. Bătrînii ținură tablourile pînă ce Tine desprinse oglinda.

Doamna Bölling ținea în mînă tabloul cu eroii de la Isted, care continuau să lupte în ciuda bandajelor albe din jurul capului. Ea se uită cîteva clipe, pierdută, la ei și

[1] Frederik VII, rege al Danemarcei între anii 1848—1863 (n. tr.).

[2] Localitate din provincia Schleswig, unde într-o luptă dată în 1850, armata daneză obține victoria asupra armatei germane din acea provincie (n. tr.).

[3] Port pe coasta estică a Danemarcei peninsulare, unde armatele daneze au repurtat o victorie asupra unui corp expediționar german în anul 1849 (n. tr.).

lacrimile îi căzură pe sticlă cînd se gîndi la cei ce își vor pierde în curînd sănătatea și viața.

— Haide odată mămico, zise Bölling luîndu-i tabloul, dar îl privi și el atîta, încît Tine trebui să i-l ia din mînă.

Tablourile atîrnau acum pe perete și cei doi bătrîni, care își puseseră deja paltoanele, se așezară iar pe cele două scaune, contemplînd pe eroii de la Isted și pe rege.

Tine ieși pentru cîteva clipe și se întoarse cu un al patrulea tablou. Acesta îl înfățișa pe regele Cristian [1] ca prinț moștenitor, în uniforma gărzii călare, și își avusese locul în camera de oaspeți. Tine bătu un cui sub tabloul regelui Frederik și atîrnă portretul pe locul gol.

Toți trei rămaseră tăcuți cîteva momente în fața celor patru tablouri.

— Așa-i Tine, ai dreptate, doar *el* e regele, zise Bölling în cele din urmă.

Cei doi bătrîni ieșiră în tindă ; în bucătărie lumînarea de seu era pe terminate. Tine puse sfeșnicul în fereastră ca să lumineze puțin și în curte, pentru părinții săi. Dinspre spălătorie se auzea mare zarvă : era Maren, care de necaz mai freca de zor niște rufe, deși se întunecase, și cînta atît de tare *Cine știe cît mi-e sfîrșitul de aproape,* încît răsuna toată curtea dinspre șopron :

Fred'rik rege doarme-acum
Cel de-al morții somn de veci.
Tot poporul lacrimi varsă
Pline de recunoștință,
Pentru domnitorul care
Și-a luat drept legămînt
Pavăză și-atunci să-i fie,
Cînd va da de vremuri grele.

Părinții părăsiseră deja curtea, dar Tine mai rămase cîteva clipe pe scară, trăgînd cu urechea la cîinii de vînătoare, care mîrîiau în cușca lor.

Ea zîmbi : o să-i ia în cameră — asta o să-l bucure pe inspectorul silvic cînd se va întoarce acasă. Fiindcă, oricum, va fi întîmpinat de niște ființe vii.

[1] Christian IX, rege al Danemarcei în perioada 1863—1906 (n. tr.).

Traversă curtea, deschise ușa șopronului și pe cea a cuștii. Ajax și Hektor se repeziră la ea lătrînd ușor, apoi o luară înainte și intrară în casă prin ușa deschisă a tindei.

Ajunsă în odaia de zi, Tine se așeză din nou pe treapta din fața ferestrei. I se părea că nu se simțise niciodată atît de mîhnită, atît de deprimată și apăsată ca acum. Privi afară, în grădina pustie. Luminarea din fereastra bucătăriei mai pîlpîi de cîteva ori, luminînd șopronul alb — apoi se stinse și ea, și Tine nu mai văzu decît umbra nucului în mijlocul curții întunecate.

În seara trecută, doamna Berg șezuse încă alături de Tine, acolo, pe treapta din fața ferestrei, și privise nucul desfrunzit : „Oare o să mă întorc acasă cînd va fi iarăși în frunză ?“ întrebase ea plîngînd și cuprinzînd-o pe Tine cu brațul pe după gît.

Afară, în spălătorie, Mareń continua să cînte din răsputeri, de răsuna curtea întunecată :

Plîng acum bărbați, femei, mereu,
Vesel nu mai este nimeni.
Toți supușii-i împletesc cunună,
Veșnic vor ca ea să dăinuiască,
Simbol viu al marii lor iubiri,
Pentru Fred'rik rege răposat.

Tine ședea cu mîinile împreunate în poală, în timp ce Ajax și Hektor o priveau cu ochi mari, culcați pe covor la picioarele ei.

Cîinii săriră de la locurile lor cînd trăsura opri la scară. Era inspectorul silvic. El intră prin coridor, unde Sofie îi lumina, și le transmise salutări de la Herluf și de la doamna.

— Am primit și eu ordin de chemare, zise Berg.

Apoi intră în odaie urmat de Tine. Aceasta stinse, una cîte una, lumînările pe care le aprinsese pe pian.

— Așa vin toate deodată, zise Berg.

Tocmai la asta se gîndise și Tine : că toate vin așa, deodată ; apoi întrebă :

— Dar doamna știe ?

— Da, Jessen i-a dus știrea pe vapor.

Se așezară la masă, pe care Tine pusese de ale mîncării, și începură să vorbească cu voce stinsă și tărăgănată

despre ce se va întîmpla acum cu administrarea conacului și cu treburile de zi cu zi : era foarte greu cu brațele de muncă. Probabil că și Lars va primi ordin de chemare, și cei mai mulți zilieri vor pleca și ei.

— Exploatarea pădurii va trebui, desigur, să fie întreruptă în cea mai mare parte : n-avem oameni.

— Nu, n-avem, recunoscu și Tine.

Apoi vorbiră despre cei care primiseră ordin de chemare. Aproape că nu era casă în comună în care să nu fi fost cineva mobilizat. Se trezeau oamenii așa, netam-nesam, că trebuie să plece.

— De pildă, la Anders Țiglarul e o adevărată nenorocire. Ane a fost azi la noi la școală cu cei doi copii în brațe — și plîngea și plîngea... Zicea că Anders a și plecat — plîngea să-ți rupă inima...

În timp ce spunea acestea, Tine simți cum încep și ei să-i tremure buzele.

— Așa-i, zise Berg, iar fratele lui și-a pierdut amîndouă picioarele în războiul trecut...

— Da, spuse Tine încet și adăugă după o clipă de tăcere : tocmai de asta li-e frică oamenilor, să nu rămînă schilodiți.

Tăcură din nou. Cîinii se gudurau cînd pe lîngă Berg, cînd pe lîngă Tine, dar nimeni nu le dădea atenție. Berg vorbea iar despre gospodărie. Un înlocuitor putea găsi, în orice caz. Baronul Staub, căruia îi lipsea un braț, era oricînd disponibil.

— Și-a avut partea lui de necaz cu vîrf și îndesat — din pricina unei împușcături greșite... Apoi, aproape fără să facă vreo trecere, se sprijini de perete și, cu ochii ațintiți spre lumină, inspectorul spuse : Acum trebuie să fie deja departe, în largul mării.

Lui Tine i se părea că în timp ce spunea aceasta el îi urmărește cu ochii, cum se îndepărtează în larg, acolo departe ; ar fi vrut să spună ceva ca să-l înveselească puțin, să însenineze atmosfera. „Doar de aceea sînt aici, își zise ea, ar fi culmea să încep acum și eu să bocesc." Dar nu găsi cuvintele potrivite. Dealtfel, cu inginerul silvic nu stătuse niciodată prea mult de vorbă ; nu îndrăznise să se așeze cu el la taifas, așa cum o făcea cu alții, de pildă cu judecătorul de ocol, cu diaconul sau cu oricine altcineva care nu inspira atîta „respect". La conac stătea

de poveşti numai cu doamna Berg. În cele din urmă spuse cu un ton, care cică era vesel :

— Şi noi care ne-am grăbit cu odaia albastră, s-o punem în ordine — n-ar mai fi trebuit să ne ostenim, nici Sofie şi nici eu ! Apoi se ridică.

— E deja gata ? Zău, şi dumneata, Tine, trebuie să le faci chiar pe toate ! Berg o luă de mînă, iar lui Tine îi năvăli tot sîngele în obraz — asta i se întîmpla pentru cel mai mic lucru cînd era la coñac.

— Poftiţi şi vedeţi, zise ea deschizîndu-i uşa ; dar se opri în odaia de lucru a lui Berg, care intră singur în camera de oaspeţi.

— Cît de cald şi de plăcut e înăuntru ! exclamă Berg, după ce se întoarse.

Tine voia să plece. Era atît de apăsător... ca şi cînd ar fi fost numai ei doi în toată casa — în casa aceasta părăsită.

Dar inspectorul se îndreptă spre masă şi spuse :

— În ziarele de azi scrie despre înmormîntare [1]. Ce-ar fi să le citim mai întîi ?

Pentru Tine era totdeauna un eveniment cînd inspectorul citea cu voce tare din ziarele care soseau miercurea şi sîmbăta seara sau dintr-o carte din bibliotecă, din tragediile lui Oelenschläger [2].

— O, da, cu plăcere, răspunse ea. Dar cred că ar vrea să asculte şi Sofie. Şi ieşi s-o cheme pe Sofie, care adormise, cu capul învelit, lîngă vatră, dar veni acum înăuntru şi îşi ocupă locul obişnuit, în dosul dulapului cu cărţi, de unde ascultase de atîtea ori lecturile cu voce tare.

Berg deschise încet ziarul cu chenar negru şi îşi împreună o clipă mîinile deasupra lui :

— Acum se odihneşte în lumea celor drepţi, spuse el mişcat.

Apoi începu să citească cu voce domoală relatarea despre „ultimul drum al regelui". În casa liniştită nu se auzea nici un zgomot, doar cuvintele lui, rostite încetişor.

Tine nu urmărea sensul vorbelor : ea asculta numai modulaţiile vocii, pe care o cunoştea atît de bine, din multe alte seri asemănătoare ; o revedea pe doamna Berg

[1] Este vorba despre înmormîntarea regelui Frederic VII (n. tr.).

[2] Adam Oelenschläger, mare poet, liric şi dramatic danez (1779—1850) (n. tr.).

cum ședea sub lumina lămpii și parcă o auzea cum rîdea de Tine, care plîngea cu lacrimi de crocodil ; Tine — de obicei atît de veselă — plîngea totdeauna la momentele triste. Și acum lacrimile i se prelingeau încet pe obraji, una după alta...

„...și se aprinseră lumini și torțe, să lumineze ultimul drum al regelui și toți cei care se adunaseră ca să-l însoțească se întreceau să-i dea ultimele onoruri. Clopotele băteau în toate turnurile și în ferestrele tuturor caselor — chiar și în cele mai sărăcăcioase — ardea o lumînare. Din loc în loc, în noaptea întunecoasă se formaseră grupuri de oameni care păstrau o tăcere solemnă..."

În ungherul odăii, suspinele Sofiei deveniseră sughițuri, dar inspectorul citi mai departe :

„...Carul mortuar se opri lîngă gară : cei opt cai cerniți fură deshămați și luați în primire de oamenii de la grajduri, care urmaseră cortegiul pe jos ; carul fu acoperit cu o pînză deasă spre a feri sicriul de ploaia măruntă, care începuse să cadă. Husarii au asigurat ultima gardă de noapte la căpătîiul lui Frederik al șaptelea..."

Berg făcu o mică pauză — începuse să răgușească.

Tine privea în gol ; se gîndea la tragediile pe care le citiseră de atîtea și atîtea ori, cea despre Axel și cea despre regina Zoe... În actul al cincilea începea și doamna Berg să plîngă și cînd ajungeau la un pasaj foarte frumos, ele se strîngeau de mînă sub masă.

Berg citi mai departe despre procesiune și despre cuvîntarea funebră. Din cauza emoției coborîse atît de mult vocea, încît abia se mai auzea :

„...Acum a fost rechemat din mijlocul poporului său, dar dragostea acestuia îl însoțește pînă la mormînt, luîndu-și un vibrant rămas bun. Acest rămas bun și-l iau toate păturile societății, toți cetățenii : soldatul care s-a bătut pentru el și pentru patrie pe cîmpul de luptă, cei cărora operele realizate în timpul domniei sale le-au arătat că spiritul de inițiativă și bună starea au crescut în această perioadă ; țărănimea onorabilă, pentru care Frederik al șaptelea a desăvîrșit ceea ce a început Frederik al șaselea..."

— Da, zise Berg, este adevărat.

Tine tresări cînd el se opri ; și, după ce reîncepu lectura, ea urmări cu atenție sensul fiecărui cuvînt : doar era ultima seară în care citeau — pentru cine știe cît timp...

„...Sicriul fu din nou ridicat și dus în capelă, la a cărei intrare se postaseră herolzii și o parte a mulțimii. Convoiul străbătu capela, în frunte cu preoții, sicriul fu așezat la locul său, episcopul provinciei Sjaelland rosti din scaunul său îndoliat o rugăciune, se desfășură ultimul act al ceremoniei înmormîntării, iar salvele de tun trase în fața bisericii vestiră că regele Frederik se odihnea de acum în mormîntul său."

Sofie își acoperise fața cu mîinile, Tine continua să-l privească pe Berg, care citea :

„...Cortegiul a părăsit biserica în tăcere, în acordurile orgii, și maiestățile lor s-au întors la Copenhaga."

Berg împături ziarul ; nimeni nu mai spuse nimic și Tine se ridică să plece acasă.

Sprijinindu-și capul de perete și privind de-a lungul odăii, Berg spuse deodată — întocmai ca mai înainte :

— Cum mai plîngea băiatul cînd a ajuns pe vapor !

Sofie se oferise s-o însoțească pe Tine și ele aprinseră lampa. Flacăra pîlpîia în noapte, luminînd cînd gardurile, cînd copacii. Sofie vorbea despre presimțiri și semne : nu duceau lipsă de ele — în timpul verii nu fusese chiar plăcut la conac — mai ales că se arătau noaptea.

Numai „trăsura" o auziseră de trei ori, iar ultima dată ea trăsese la scară. Dar cînd alergaseră afară să vadă ce e, ia trăsura de unde nu-i. Da, ia-o de unde nu-i — se convinsese și doamna că nu era.

— Și doar se știi' ce înseamnă o trăsură ca asta, gîfîi Sofie, cînd se aude de trei ori...

Tine nu răspunse și ele își continuară drumul prin întuneric. Cîinele din curtea lui Pér Eriks începu să latre și se trezi și mopsul domnișoarei Jessen.

— Ei, Dumnezeu să-l aibă în pază și pe domnul și pe doamna, zise Sofie, cu un ton de parcă ar fi aruncat bulgări de pămînt în groapa ambilor.

Tine trase aerul în piept, ca cineva care se trezește din somn, de frig.

— Cît de frig trebuie să fie la Dannevirke [1], zise ea.

Ajunseră la cotitura din dreptul hanului și Tine știa că lui Sofie îi era frică să se apropie prea mult de cimitir în timpul nopții.

---

[1] Veche fortificație daneză, lungă de 15 km, ridicată în secolul IX între localitățile Schleswig și Hollingstedt, în sudul provinciei Schleswig (n. tr.).

— Acum pot să merg și singură mai departe, Sofie — îți mulțumesc că m-ai adus pînă aici. Și, de ceaiul domnului inspector o să ai grijă, da ?

— Desigur, la revedere, domnișoară Tine.

— La revedere.

În timp ce se îndrepta agale spre școală, Tine auzi cîinii lătrînd iar la Sofie, cînd aceasta trecu pe lîngă curtea lui Pér Eriks.

Tine bătu la ușă și auzi mai întîi lătratul ușor al lui Dagge, apoi pe mamă-sa, care se sculase din pat și veni să-i deschidă.

— Eu sînt mamă, zise Tine.

Doamna Bölling deschise. Era în cămașă de noapte, cu o bonetă plisată pe cap.

— Domnul inspector a primit ordin de chemare, zise Tine din tindă.

— O Doamne, o Doamne, se tîngui doamna Bölling și intră din nou la domnul Bölling, lăsînd toate ușile deschise ; o Doamne, o Doamne !

— În orice caz era de așteptat, zise Bölling, care se așezase în pat.

Tine trebui să le povestească cum se petrecuseră lucrurile. Jessen adusese hîrtia pe vapor.

— Doamne, păi atunci a aflat și ea, a aflat și ea, se tîngui doamna Bölling repetînd mereu aceleași cuvinte, atunci a aflat și ea, sărmana.

— Da, Domnul să ne aibă în pază, zise Bölling cu mîinile împreunate ca pentru rugăciune, după ce ea încetase.

Tine era obosită și le spuse noapte bună. Înainte de a urca, încercă clanța ușii de la sala de clasă, ca să vadă dacă era încuiată, iar cînd trecu prin pod ținu lumînarea cu foarte multă grijă, ca nu cumva să se aprindă paiele pe care erau întinse merele de Graasten.

Ajunsă în cămăruța ei, potrivi ceasul deșteptător și puse pe dușumea ghiveciul cu micșunele de la fereastră.

Jos, părinții stăteau încă de vorbă ; cuvintele lor se auzeau atît de clar, de parcă ar fi fost și ei în această cameră.

— Să ne ferească Dumnezeu, zise tatăl încă o dată în camera de jos : acum au primit deja patrusprezece inși din comună ordine de chemare.

Încetul cu încetul adormiră, şi Tine le auzi respiraţia obişnuită, calmă, în ritm regulat.

Dar ea nu putea dormi. Se gîndea la o zi din toamnă — ultima în care fuseseră în pădure, soţii Berg şi cu ea.

Era vorba să meargă în „pădurice", cu gustarea de după-amiază în coş, şi să-l întîlnească pe inspectorul silvic la primul luminiş. Pe drum le ieşi în cale caleaşca arendaşului de la Rönhave ; mergea cu familia în vizită la episcop şi stătură o grămadă de poveşti înainte de a se despărţi.

Porniră apoi mai departe. Herluf căuta mure în toate tufişurile. Şi alunii erau plini de fructe. Tine culese în grabă cîteva alune.

Voiră să meargă de-a curmezişul peste cîmp, dar Herluf începu să ţipe după ele : stătea prins în tufişurile de mure şi zbiera cît îl ţinea gura, cu toată faţa mînjită.

— Vai de mine, băiatul, se îngrijoră doamna Berg şi o trimise pe Tine să-l scoată din tufişuri, în timp ce ea se urcă pe colina din apropiere.

— Veniţi aici, strigă ea de sus. E aşa de frumos !

Era senin şi parcă se vedea întreaga insulă [1] — dealurile şi văile — atît de verzi şi mătăsoase. Departe, la orizont, pădurile se estompau în nori albăstrui, în timp ce casele albe zîmbeau între diferite nuanţe de verde. Iar cerul era fără sfîrşit.

— Cît de frumos e aici, cît de frumos ! zise Doamna Berg.

Dar Herluf nu le dădea pace nici o clipă : voia să fie „prins" şi începură să alerge toţi trei împrejurul colinei.

— Da, nu există ţinut mai frumos ! strigă Tine, ridicîndu-l pe Herluf în braţe. Obosiţi, se aşezară cu toţii într-un lan de trifoi.

Traversară apoi din nou cîmpia, mergînd spre pădure şi, ajunşi în luminiş, se aşezară lîngă stiva de lemne ; aici bătea încă soarele şi era cald.

Îşi scoaseră lucrul de mînă din sacoşe şi începură cu bîrfele :

— Oare a cîta oară se duc cei de la Rönhave la episcop în vizită — parcă e a doua oară...

— ... a treia oară — în două săptămîni.

[1] Insula Als, unde se petrece acţiunea (n. tr.).

— ... Și, e și judecătorul acolo... ca al patrulea la partida de l'hombre [1].

Și stătură așa la taifas un timp ; Herluf, ca un copil precoce ce era, își mai dădea și el cu părerea. Și nu încape îndoială că erau bine informate, fiindcă la școală se știa precis încotro o apucau caleștile : că doar drumurile se încrucișau chiar în fața porții, iar cei ce treceau dădeau bună ziua sau chiar se opreau pentru un moment, cînd Bölling sau doamna Bölling sau Tine apăreau pe trepte.

Apoi doamna Berg și Tine tăcură un timp croșetînd de zor la umbra copacilor.

Cît de bine se ținea încă pădurea, ce verde era ! Probabil datorită ploilor multe din cursul verii !

Da. Dar Tine își aducea bine aminte că anul trecut — amîndouă întrerupseră pentru un moment croșetatul — pădurea era deja îngălbenită în septembrie.

Continuară să vorbească despre pădure : cînd fuseseră acolo ultima oară, în anul cutare și cutare...

— Nu... fiindcă anul trecut abia am putut culege alunele.

— Dar în '59 am făcut în octombrie o plimbare în pădure, își aminti doamna Berg.

De la o oarecare depărtare Herluf strigă dintre copaci ca Tine să vină pînă acolo, să vină neapărat la el. O creangă uriașă și încovoiată atîrna ca un scrînciob pînă pos la pămînt. Herluf voia să se suie pe creangă, și Tine îl legănă, de-l apucă mai întîi rîsul, și-n cele din urmă plînsul. Apoi o ținu morțiș să se urce și Tine pe creangă și s-o legene doamna Berg :

— Sus Tine — sus !

— Se rupe, se rupe, sînt prea grea, țipă Tine, în timp ce doamna Berg legăna creanga cu atîta zăduf, încît lui Tine îi zburau fustele în jurul picioarelor.

Deodată Ajax și Hektor țîșniră dintr-un tufiș și începură să latre la picioarele îmbrăcate în ciorapi de bumbac ale lui Tine :

— Domnul inspector, strigă ea și sări jos tupilîndu-se în iarbă.

Doamna Berg trebui să rîdă mai întîi o bucată de vreme, cu spatele rezemat de un copac, înainte de a veni

[1] Joc de cărți (n. tr.).

să se înfrupte din bucatele aranjate de Tine pe o faţă de masă.

Berg, care ieşise din tufiş în urma cîinilor, se aşezase deja pe un trunchi de copac, lîngă gustare, şi stătea de vorbă cu Tine despre trandafirii de acasă : venise vremea să se ocupe şi de ei. Nopţile deveneau reci.

Grădina era locul unde Berg şi Tine lucrau cot la cot. Domnului Berg îi plăceau trandafirii şi încrucişa şi cerceluşi : în schimb doamna Berg, care era din Horsens [1], nu prea se pricepea la grădinărit. Aşa încît Tine era aceea care dădea o mînă de ajutor. Cel mai mult era de lucru în serile de la începutul verii. Doamna Berg se aşeza atunci, învelită într-un şal, pe trepte, şi asista stînd de vorbă, de pe partea cealaltă a gazonului, în timp ce ei doi trebăluiau, pliveau şi stropeau. În cele din urmă, nu-i mai vedea decît ca nişte umbre ce se mişcau printre trandafiri, căci începea să se întunece.

...Împachetaseră deja resturile ca să plece acasă. Herluf şi Tine se jucau de-a prinselea prin luminiş, în timp ce Berg şi doamna Berg veneau în urma lor, braţ la braţ.

Ieşiră cu toţii pe drumul de ţară : ogoarele erau proaspăt arate, iar atmosfera senină şi străvezie — şi Tine, cum mai rîdea ea la cotitură !

— Într-un astfel de aer o *auzi* pe Tine, zise Berg. El spunea totdeauna că vocea lui Tine era croită pentru aerul liber, atîta bucurie reuşea să emane.

— Haide, Tine, să cîntăm ceva ! spuse doamna Berg.

Apoi o cuprinse pe Tine de după mijloc şi în timp ce mergeau pe drum, agale, începură să cînte. După primele versuri se alătură şi Berg, cu vocea sa de bas, şi melodia răsuna acum peste cîmpuri :

Zboară iute păsărică peste lacul Furesö
Noaptea vine-acum, cea neagră ;
După codrul cel din zare mîndrul soare s-a ascuns
Ziua-nceţ se schimbă-n umbre dese.
Zboară iute-acasă la soţie.
Şi la puişorii mici, zglobii,
Iară mîine cînd te-ntorci încoace,
Despre toate tu să-mi povesteşti.

Era ora cînd se termina lucrul. Peste tot, gospodarii ieşiseră la poartă fumîndu-şi, gînditori, pipele.

[1] Oraş-port pe coasta de est a provinciei Jutlanda (n. tr.).

— Bună seara, bună seara ! dădeau bineţe fumătorii, cînd ei trecură prin faţa caselor lor.

— Bună seara, Anders Nils ! Bună seara Lars Peters ! Tine îi saluta adresîndu-se tuturor pe nume.

La poarta lui Pér Eriks se opri puţin — bătrînul era chinuit de gută.

— Ei, cum mai merge cu sănătatea ? întrebă Tine.

— Parcă acum ar fi niţeluş mai bine, răspunse încet ginerele lui Pér Eriks.

— Mulţumim lui Dumnezeu.

— Păi atunci noapte bună, Hans Lorents! zise Tine iarăşi şi porni mai departe. Ceilalţi trei continuaseră să cînte şi Herluf îl luase pe tatăl său de mînă. Ajunseră acum în dreptul şcolii şi al bisericii. În spatele turnului cel vechi, cerul începuse să se înroşească.

Zboară iute păsărică peste lacul Furesö
Dragostea te cheamă iarăşi către casă.
Intră-n umbra crîngului cel des,
Cînt-acolo despre-a ta iubire !
De-aş putea zbura ca tine,
Ştiu eu foarte bine unde m-aş opri.
Însă fără aripi ce îmi mai rămîne ?
Mîngîiere doar cu vise şi suspine.

Apoi tăcură. Ultima bucată de drum pînă la şcoală o parcurseră printre garduri, fără să spună nimic. Sine a lui Hans Husmands, a cărei vacă mai păştea puţin la marginea drumului înainte de a fi mînată acasă, îi salută, cu împletitura în mînă, făcînd o reverenţă, cînd trecură prin faţa ei.

La şcoală, bătrînul Bölling şedea pe trepte şi fuma din pipă. Cînd îi văzu, coborî şi îi salută. Doamna Bölling îi aştepta în uşă cu împletitura în mînă : făcuse astăzi cornuleţe proaspete din foitaj. Herluf şi doamna Berg urcară sus şi se aşezară pe bancă, în timp ce Bölling şi Berg rămaseră jos la poartă, discutînd despre scoaterea la licitaţie a unei părţi din pădure.

Jos, lîngă baltă, fierarul îşi închise fierăria, iar peste drum, doamna Henrichsen ieşi din han, lată în şolduri şi plină de importanţă, şi se aşeză pe banca ei dintre cei doi stîlpi albi. Cei de la şcoală dădură bineţe tuturor, printre

alții și fierarului Knud cel gras, care pleca acasă însoțit de cîinele său.

Se părea că în partea asta a satului, în „piață", le mergea tuturor foarte bine, erau toți sănătoși și rotofei, atît în familia Bölling cît și la han și la fierărie.

Începură să bată clopotele și toți tăcură. Doar Bölling și Berg continuau să vorbească în șoaptă lîngă poartă. De cealaltă parte a pieței, Sine își mîna, dusă pe gînduri, vaca la adăpat. Vaca bău și apoi mugi prelung, cu capul spre baltă.

Clopotele amuțiră.

— Să mergem acasă, zise doamna Berg. Tine îi însoți. Cerul arunca acum reflexe sîngerii peste cîmpie și garduri.

Acasă, în odaia de zi, doamna Berg mai cîntă puțin acompaniindu-se la pian — despre *Mica Grete*. Inspectorul lăsase întredeschisă ușa spre odaia sa.

Herluf era obosit și adormi pe scăunelul său, cu capul rezemat de marginea divanului ; doamna Berg se întinse lîngă el și în curînd ațipi și ea.

Apoi se trezi pe jumătate :

— Tine, ai te rog grijă de masă, zise ea cu vocea somnoroasă, iar Tine se duse s-o caute pe Sofie — rar se întîmpla ca doamna Berg să se trezească înainte de a se aprinde lampa și a se servi ceaiul.

— O, uite că masa e deja pusă, rămînea ea atunci surprinsă, ridicîndu-se în capul oaselor.

După ceai, doamna Berg obișnuia să-l chinuiască pe Berg cu o partidă de whist [1] pe care o jucau cu o mînă moartă [2]. Pe Tine o treceau căldurile, ca într-o baie de aburi, de cîte ori trebuia să joace de partea inspectorului.

Sau, altădată, Berg citea cu voce tare, în odaia mare, cufundată în semiîntuneric, în care numai lampa răspîndea o aureolă de lumină în jurul ei. De cele mai multe ori citea din Oelenschläger, uneori și din Paludan Müller [3] — Tine își ținea batista în poală.

Apoi, cînd Tine trebuia să plece, doamna Berg și cu ea dădeau o raită prin cămară, luau în grabă un borcan de dulceață din raft și mîncau din aceeași farfurioară.

---

[1] Joc de cărți (n. tr.).

[2] A juca cu un partener lipsă (n. tr.).

[3] Fr. Paludan Müller : cunoscut poet și dramaturg danez (1809—1876) (n. tr.).

— Da, da, Berg, venim acum, zicea doamna Berg stingînd luminarea încă înainte de ultima înghiţitură : uite, venim acum !

Berg aştepta pe coridor cu lanterna în mînă. Se făcuse tîrziu şi voia s-o conducă pe Tine acasă. Pe drum, casele şi şurile păreau nişte umbre compacte în întunericul liniştit. Ciinii se trezeau doar pe jumătate şi mîrîiau somnoroşi după ei.

Berg ridica felinarul, căutînd porţiunile mai uscate în noroiul drumului.

— Pe aici, Tine, pe aici e mai uscat, spunea el şi Tine mergea cu băgare de seamă în urma felinarului, ridicîndu-şi puţin rochia ca să n-o murdărească. Nu exista o cinste mai mare decît să te „însoţească" inspectorul pînă acasă.

— La revedere, zicea Berg la despărţire.

— M-a însoţit inspectorul, spunea Tine cu sufletul la gură de îndată ce se deschidea uşa. Doar doamna Bölling era supărată. Nu se făcea, totuşi, să vină atît de tîrziu acasă.

Dar fiindcă bătrînii tot se treziseră, Tine trebuia să intre la ei în dormitor ; la urma urmelor aveau mereu cîte ceva de spus sau de întrebat despre conac.

Tine urca apoi în cămăruţa ei, dar bătrînii continuau să stea de vorbă. Odată trezită în timpul nopţii şi dacă avea juponul pe dînsa, doamna Bölling obişnuia să găsească zeci de lucruri de făcut, ba în bucătărie, ba în dormitor, şi în tot timpul acesta stătea de poveşti cu Bölling.

— Da, minunaţi oameni, cu adevărat minunaţi, confirma Bölling.

— Tine ! strigă doamna Bölling prin plafon.

— Da, mamă !

— Tine, nu uita mîine de bucata aceea de unt pe care am pus-o la o parte ; s-a ales aşa de bine, că am pus-o la o parte... cred că o să le placă.

— Da, mamă, răspunse Tine şi aţipi cu cuvintele părinţilor săi în urechi.

— Aşa-i, tare cumsecade oameni, încheie doamna Bölling ; în cele din urmă îşi scoase juponul şi se duse să se culce.

...În noaptea aceasta Tine nu-reuşea să adoarmă. Respiraţia regulată a părinţilor se auzea în toată casa, dar

Tine nu dormea. Se gîndea la toţi anii aceştia din urmă, la conacul inspectorului silvic, unde toate rosturile erau stricate, la Herluf şi la doamna Berg, care plecaseră, la propria ei copilărie.

Îşi aduse aminte de dimineţile de iarnă, cînd „copiii tatei" veneau la şcoală pe întuneric şi mama le scotea în dormitor, rînd pe rînd, hainele în care erau încotoşmănaţi, pe cînd Tine privea mirată, din pat, la această operaţie. Apoi copiii începeau să cînte psalmul de dimineaţă, în care timp ei i se aducea cafeaua la pat.

Duminica venea preotul în trăsura cu pereţi de sticlă şi băieţii din cor şedeau în bucătărie, pe banca de lîngă găleţi, şi beau cafea din ceştile rîndăşoaicelor, ca să se încălzească, în timp ce preotul îşi ţinea predica.

Încetul cu încetul zilele creşteau şi omul de zăpadă se înnegrea şi se înmuia. La şcoala de croitorie, unde preda domnişoara Jessen, lucrau deja fără lumină după-amiaza. Orele de după-masă se terminaseră şi băieţii „tatei" mai chiuiau o dată în piaţă ; apoi Tine şi Katinka, a hangiului, rămîneau stăpîne pe toată piaţa — după ce asfinţea soarele, jucau şotron.

Mama şi doamna Henrichsen ieşeau în uşă, cu broboade tricotate pe umeri, iar tata îşi fuma pipa pe trepte.

— Cu iarna s-a cam terminat, îi striga tata fierarului de partea cealaltă a pieţei.

— Da, chiar că s-a terminat, răspundea fierarul, care potcovea iapa bălană a lui Lars Erik.

Se întorceau graurii în coliviile din curtea şcolii şi în cele din urmă veneau şi berzele ; barza de la han îşi avea cuibul pe acoperiş. În timpul pauzelor, băieţii şi fetele se adunau în grupuri şi îi cîntau berzei, mai multe zile de-a rîndul. Cei ce mergeau la biserică sau la han îşi dădeau cu părerea cu privire la barză. Cică modul cum zbura — mai sus, sau mai jos, sau spre mlaştini — permitea preziceri şi profeţii pentru vară, pentru recoltă sau pentru ploile dinainte de Sînziene.

— Anul ăsta barza a venit tîrziu, aşa că aduce căldură, zicea Bölling. El urmărea la ce dată vine barza la han în fiecare an, încă din 1839, anul cînd îşi începuse el activitatea la şcoală. În calendarul său nemţesc, ţinea socoteala exactă a sosirii berzelor şi a graurilor.

Venise primăvara şi la şcoală ferestrele erau deschise.

În piață se auzea continuu un zumzăit, în care cuvintele din Biblie se amestecau cu cele din hărți și din catehism.

Apoi cîntau în cor, în timp ce Bölling bătea tactul cu bastonașul; doamna Henrichsen ieșea în ușă numai ca să-i audă.

— Cîntecele astea vechi parcă te ung la inimă, zicea ea.

Piața răsuna cînd de cîntece patriotice, cînd de psalmi, pînă ce copiii o zbugheau care încotro, scoțînd strigăte de bucurie, iar Bölling ieșea pe trepte să se răcorească pentru cîteva clipe după osteneala zilei.

Seara, cînd clopotarul mergea la biserică, Tine îl lua de mînă și îl însoțea. Clopotarul urca să tragă clopotele, iar în timpul acesta Tine ședea liniștită și gînditoare pe piatra de lîngă ușa bisericii, în spatele gardului de cimișir.

Cînd vremea era frumoasă, toate trăsurile opreau în fața școlii: băcanul, și cei din Gammelgaard, și moașa, doamna Esbensen, căreia i se servea o cafea în trăsura ei cu arcuri.

— Primăvara am totdeauna mult de lucru în comuna asta, povestea doamna Esbensen. În luna mai, ea e cea mai bună comună din toată plasa. Și asta, constata doamna Esbensen mai departe, fiindcă oamenii sînt harnici și termină la timp cu strînsul recoltei...

Doamna Esbensen era servită cu cafea și gofrete și în fața treptelor se încingea apoi, timp de jumătate de oră sau chiar mai bine, o discuție amănunțită despre nașteri și lăuzii.

— Da, da și atunci curg tot felul de daruri, spuse doamna Esbensen și dădu din cap luîndu-și rămas bun, în timp ce trăsura cu arcuri o luă din loc. Tine duse ceașca și farfurioara înăuntru, căci doamna Bölling trebuia mai întîi s-o pună la curent pe doamna Henrichsen, care ieșise să întrebe, *unde* se întîmplase evenimentul și cum stăteau lucrurile.

— La Hans Lorents? Mi-am închipuit. Era și timpul...

— Ei, acolo se întîmplă în fiecare an, zise doamna Henrichsen.

— Da, răspunse doamna Bölling, suspinînd ușor, așa vrea Dumnezeu.

Și cele două femei se întoarseră la treburile lor.

În serile de vară, cînd Ane aducea laptele proaspăt muls, le găsea pe doamna Bölling și pe Tine șezînd pe trepte. Venea și groparul de la cimitir, cu hîrleţul pe umăr, și mergea acasă.

— Ei, Nils Lars, întrebă doamna Bölling, ai terminat de săpat ?

— Da, doamnă, răspunse el, groapa e gata.

— Dumnezeu s-o ierte că tare s-a mai chinuit săraca de ea, da. Dumnezeu s-o ierte... Noapte bună, Nils Lars ! zise doamna Bölling.

— Noapte bună, doamnă !

Groparul plecă cu hîrleţul pe umăr și dispăru după han. În piaţă se făcu liniște ; aerul era îmbălsămat de mireșme de cimișir, soc și tei.

A doua zi de dimineaţă piaţa fu presărată cu frunze și cu nisip. Pentru cei ce purtau sicriul era obositor să-l ducă pe toată distanţa, pe lîngă han : ei se odihniră un timp în mijlocul pieţei, după ce puseseră mai întîi sicriul pe butucii negri. Apoi își continuară drumul spre cimitir. Groapa era lîngă zidul bisericii și doamna Bölling și Tine auziră din bucătărie discursul funebru.

Spre seară doamna Bölling se duse să vadă cununile. După aceea se așeză pe trepte și continuă să tricoteze ciorapul început. Doamna Henrichsen ședea peste drum, pe banca dintre cei doi stîlpi albi.

— S-a dus și ea, săraca, zise doamna Bölling ; a ajutat-o Dumnezeu... că tare mult s-a mai chinuit.

— Așa-i ; ajunsese numai piele și os, răspunse doamna Henrichsen.

— Numai că Dumnezeu ne cheamă la el atunci cînd crede *el* de cuviinţă, continuă doamna Bölling, tricotînd mai departe în liniște.

Tine și Katinka apărură braţ la braţ, din dosul hanului — luau acum împreună ore la preot ; veneau cîntînd, prin nisip, și trecură pe lîngă tufișurile de cimișir.

Anii treceau.

Zile de sărbătoare și zile de lucru și strîngerea recoltei — săptămînă de săptămînă, de la o duminică la cealaltă.

În familia dascălului, doamna Bölling și Tine mergeau acum cu schimbul la biserică ; una rămînea acasă ; pastorul trebuia doar să ia o cafea ca lumea după slujbă.

Era atît de cald și de liniștit încît, în timp ce toți erau la slujbă, Tine deschise ferestrele de amîndouă părțile. Soarele bătea pe masă și pe divanul acoperit cu damasc; odăile erau pline de parfum de micșunele și de trandafiri.

Prin grădină se auzea psalmul intonat de multe voci de sopran. Cîntau „Frumos este pămîntul" ; Tine începu să fredoneze și ea în timp ce trebăluia prin bucătărie.

O femeie ieși din biserică și băieții care cîntaseră în cor năvăliră cu gălăgie mare pe poartă, dînd buzna peste tufișurile mici de cimișir.

— Nu-l deranjați pe domnul pastor ! strigă Tine, și băieții se potoliră puțin, începînd să se joace de-a v-ați ascunselea în jurul bisericii.

După ce puse fața de masă albă și pregăti totul pentru cafea, Tine se așeză pe treapta din fața ferestrei, ascultînd cu atîta evlavie, de parcă ar fi putut auzi pînă în bucătărie predica diaconului.

Cînd mergea la biserică și-l auzea pe diacon predicînd, Tine se ascundea în banca din spatele orgii și începea să plîngă. Tine devenise foarte emotivă în vara aceasta, cel mai mic fleac o impresiona pînă la lacrimi, și Katinka rîdea de ea de fiecare dată.

— O mică supărare, draga mea, zicea Tinka, dar la tine toate se prefac în mîhnire adîncă.

Tine continuă să șadă pe treapta din fața ferestrei. Din piața scăldată în razele soarelui de vară nu se auzea nici un zgomot. Băieții de la cor se trîntiseră, leneși, pe jos, lîngă zidul bisericii, iar de cealaltă parte a pieței, Nils al popii ședea, doar în cămașă și într-o vestă roșie, pe banca din fața hanului și scuipa.

Corul intonă un nou psalm și primii bărbați ieșiră, încet și pe furiș, din biserică, ca să-și umple pipele în fața intrării. Apărură apoi tot mai mulți și unii se duseră la han, unde după ferestrele deschise îi aștepta punciul de cafea și cărțile de joc.

Afară, în piață, bărbații mai tineri se adunaseră în cîteva grupuri mai mari, cu pipele aprinse, în timp ce fetele stăteau încă toate în curtea bisericii într-un pîlc sfios.

La dascăl, vreo patru sau cinci neveste de megiești fură poftite să ia loc și ele ședeau rigide și tăcute la masă, în jurul castronului cu frișcă al doamnei Bölling, iar Tine le servea, atît lor cît și diaconului, o cafea. Tine simțea

o crispare ciudată în umeri cînd era în aceeași încăpere cu diaconul, și-i amorțeau brațele. Era destul ca diaconul să-i adreseze un cuvînt pentru ca ochii să i se dilate de parcă ar fi vrut să-i iasă afară din cap.

De după han se auzi huruitul unei trăsuri și Tinka, care chicotea cu băieții băcanului din Notmark, fiindcă o zărise prin fereastră pe Tine stînd de vorbă cu diaconul, trebui să se ferească din calea șargilor de la Gammelgaard, care se îndreptau în galop spre școală. Jucătorii de cărți de la han se întoarseră o clipă pe scaune și priviră afară :

— A, vasăzică *el* mînă caii așa de zor, zise Knud fierarul. Apoi își continuară jocul.

Sten cel gras coborî, leoarcă de transpirație și suflînd din greu, din trăsură, apoi urcă treptele de la școală împleticindu-se aproape, după ce șezuse atîta timp.

— O noutate, zise el, după ce intrase, dăduse mîna cu toți și luase loc. Să știți, oameni buni, că vă vine un nou inspector silvic. A fost numit alaltăieri, zău așa. Îl cheamă Berg, spuse Sten și apoi îi întinse diaconului ziarul „Berlingske Tidende" ca să se convingă.

— Vasăzică nu mai vine cel din Grasten, zise Bölling.

— Las' că-i bine așa, spuse doamna Bölling.

Diaconul citi notița privitoare la numire : noul inspector silvic se numea H.R. Berg și era sublocotenent în rezervă ; se iscă imediat o discuție susținută în legătură cu familia prezumtivă și locul de unde ar putea fi originar acest Berg. Bölling era de părere că s-ar putea să fie din Gram, fiindcă prin 1829 existase acolo un consilier silvic Berg...

De asta își aducea aminte și doamna Bölling. De fapt Berg acela venise mai dinspre nord, de la Kolding.

— Erau niște oameni foarte distinși, zise Bölling.

Două din nevestele megieșilor, așezate la cîte un capăt al mesei, începură atunci să vorbească pe șoptite despre fostul consilier : cînd murise soția sa, ajutaseră amîndouă să o spele și să o îmbrace pe răposata, care zăcea cu capul pe Biblie și pe psaltire. Apoi continuară să se întrețină despre camera mortuară, despre hainele cu care fusese îmbrăcată răposata și despre înmormîntare ; încetul cu încetul fură copleșite de emoție și începură să-și șteargă lacrimile cu batistele împăturite ; în tot timpul acesta fe-

meia care ședea între ele înmuia fără încetare cornulețe de foietaj în cafea, mîncînd tacticos.

— Nu, să știți că se trage din Copenhaga, zise Sten, luînd ceașca cu cafea din mîinile Tinei. Domnul judecător spune că e un bărbat tînăr... Și totuși e însurat, domnișoară Bölling ! adăugă Sten luînd-o de braț. Iar Tine, care în prezența diaconului dădea răspunsuri foarte laconice, trezindu-se parcă speriată de cîte ori i se adresa cineva, spuse tresărind :

— Zău ? încît toți cei de față izbucniră în rîs, în timp ce femeia de la mijlocul mesei își termină, în fine, cafeaua și puse, foarte grav, ceașca pe masă.

Vizitiul lui Sten, căruia i se oferise prin fereastră un punci de cafea, duse știrea la han și jucătorii, înfierbîntați de căldură și de punci, își dădură și ei cu părerea :

— Ei, atunci poate că se vor scoate la licitație și bunurile rămase de la fostul consilier silvic. E drept că prea multe vite n-au rămas de pe urma lui.

— Dar oricum, caii bălani ar putea să fie foarte bine folosiți să tragă în ham, zise Knud fierarul.

La dascăl oaspeții se pregăteau de plecare.

— Zău că Tine a dascălului s-a îndrăgostit lulea de popă, îi spuse Sten vizitiului pe cînd se întorceau la Gammelgaard.

Încetul cu încetul piața se goli și ea, tinerii îndepărtîndu-se pîlcuri-pîlcuri printre gardurile vii, spre casele lor.

Doamna Bölling strigă după Tine prin toată casa : voia să se ducă puțin pînă la doamna Henrichsen ca să-i povestească ultimele noutăți. Dar nu primi nici un răspuns. Tine era în colțul cimitirului, urmărind cu privirile trăsura diaconului, care tocmai dispărea după garduri.

Tine se întoarse și intră în sala de clasă ca să ia o culegere de cîntece. În vara aceasta copiase multe cîntece în caietelul ei albastru. Sus, în odăița ei, Tine deschise cartea la *Cavalerul Aage* care a „luat sicriul în spinare" ; apoi copie cîntecul, vers cu vers, cu un scris caligrafic.

Jos, în piață, argații de la han jucau popice, iar vocile jucătorilor de cărți se auzeau limpede în amurg.

Doamna Bölling se întoarse de la cimitir chiar cînd se trăgeau clopotele. Fusese la mormîntul soției consilierului silvic.

Jucătorii plecaseră și ei, unul după altul, acasă, numai argații de la han mai stăteau de vorbă pe bancă.. Doamna Bölling și doamna Henrichsen ședeau în ușa casei, cu bonete albe pe cap, și croșetau în tăcere.

Se întunecase și Tine nu mai vedea nimic ; se așeză la fereastră. Seara era cam răcoroasă și se lăsase puțină ceață. Din cimitir și din grădini se ridica parfumul florilor. Se auzea fiecare sunet — rîsetele de peste cîmpie, foșnetul tufișurilor de pe aleea din dosul cimitirului, unde se întîlneau perechile de îndrăgostiți.

La un moment dat o trăsură trecu prin piață și se opri în fața școlii. Tine auzi vocile : vorbeau iarăși despre inspectorul silvic.

— Da, o să fim vecini, zise doamna Bölling rar.

Apoi trăsura plecă mai departe și huruitul ei se pierdu, treptat, în depărtare.

Văzduhul fu brăzdat de un liliac... sau de o cucuvea. Peste cîmpuri și livezi se așternuse liniștea serii ; numai pe aleea din dosul cimitirului tufișurile foșneau încet.

— Tine ! strigă doamna Bölling de pe scări.

— Da, mamă, răspunse Tine tresărind și își scoase batista ; trebuia să-și șteargă ochii.

— Atunci noapte bună, doamnă Henrichsen ! se auzi de jos.

— Noapte bună, doamnă Bölling !

Și peste tot se închiseră ușile.

În toamnă sosi inspectorul silvic cu soția. Apoi se născu Herluf și începu să crească ; trecură ierni și veri.

De sărbătoarea sînzienelor, în miezul verii, conacul inspectorului silvic era totdeauna plin de oaspeți — rudele de la Copenhaga și cei de la Horsens. Tine obișnuia să vină dimineața pentru o clipă și aducea fie ceva din grădină, fie o cană cu smîntînă groasă — s-ar fi putut crede că cele patru vaci ale lui Bölling dădeau mai mult lapte decît cele patrusprezece ale inspectorului silvic ; și doamna Bölling se tot întreba „oare ce le-o fi dînd, biata de ea, de mîncare la toți oamenii ăștia ?“

— Nu-i ușor, zău că nu-i ușor, pentru unul care a crescut la oraș, zicea ea.

Cînd Tine sosea dis-de-dimineață la conacul inspectorului silvic, storurile erau încă lăsate în jos la toate odăile

de oaspeți. Doamna Berg deschidea încet ușa dormitorului și ieșea pe palier în cămașa de noapte.

— Dumneata ești, Tine ? șoptea ea.

— Da.

Tine urca sus. Doamna Berg era în pat. Nu dormise toată noaptea, spunea ea, ca să audă cînd vine Tine. Trebuia să frămînte aluatul pentru cornulețe.

— Știi, Tine, că mie — aici doamna Berg dădea neajutorată cu palma în plapumă — cornulețele nu-mi reușesc niciodată (mai erau și altele care „nu-i reușeau niciodată" doamnei Berg).

Tine era gata să frămînte ea coca pentru cornulețe.

— O, îți mulțumesc Tine, ești așa de bună, și doamna Berg se mai culcă puțin. Și fii bună, Tine, deschide o fereastră, se mai rugă ea, vîrîndu-se sub plapumă.

În timp ce Tine frămînta coca pentru cornulețe, inspectorul silvic se întoarse acasă prin grădină și se opri în fața ferestrei de la bucătărie.

— Dar unde ai stat ascunsă atîta timp, întrebă el oprindu-se și privind-o pe Tine, care cu brațele ei rotunde frămînta repede aluatul.

— Știi Marie, îi spunea el cîteodată doamnei Berg, Tine e uneori chiar drăgălașă — dimineața...

După mesele, doamna Bölling și Tine stăteau la fereastră în camera din față ; acum, în vacanță, Bölling era mai mult la cîmp.

— Tine ! Tine ! strigă doamna Bölling către fiica sa, care ceruia un ghem de ață — vin cei de la Rönhave...

Caii cotiră pe după han ; trăsura mare de Holstein era plină de oaspeți.

— Trebuie să fie cel puțin douăzeci, zise doamna Bölling. Doamne, unde o să aibă loc toți... oare unde o să-i culce ? Apoi făcu socoteala cam cum ar putea să fie adăpostiți cu toții, cei de la Rönhave.

Tine dădu din cap și continuă să dea din cap pînă trecu trăsura.

— Cei trei cu pălărie nu erau încă aici joia trecută, declară doamna Bölling în cele din urmă, croșetînd mai departe.

Apoi trecură cei de la Notmark și în cele din urmă soții Berg cu toată societatea lor, într-o căruță mare.

Oaspeţii se salutară făcîndu-şi care mai de care semne cu batistele, în vreme ce doamna Berg striga către ferestre :

— Mergem la pădure, la pădure ! Iar pe drum începură să cînte :

Frumoasă-i ţara-aceasta,
De-albastra mare-nconjurată
Şi de smaragdul codrilor cei verzi.
Femei, fecioare mîndre şi frumoase,
Bărbaţi, flăcăi semeţi şi arătoşi,
Vezi peste tot în danice ostroave.

— Dar bărbatul acela negricios ? O fi fratele ei ? întrebă doamna Bölling.

— Da... l-ai văzut pe inspector cum ne-a salutat ? Ţine lăsă pentru moment lucrul de mînă în poală.

Apoi trecu caleaşca în care se aflau episcopul cu soţia şi două canonice bătrîne de la Vallö[1] ; doamna Bölling salută, înclinîndu-se aproape pînă la pămînt, de pe treapta din faţa ferestrei. Trecu şi familia Sten cu studenţii săi. Toată insula era plină de oaspeţi.

Katinka, care nu se mişcase toată după-amiaza de pe banca din faţa hanului, simţi nevoia să vină la şcoală ca să-şi verse focul. Nu era uşor în timpul verii :

— Şi se uită la tine cu nişte ochi, ăştia din Copenhaga, doamnă Bölling, zise ea.

Da, la Sten sînt mai mulţi studenţi — e şi unul cu mustaţă neagră — nu ştia bine ce este acela din Rönhave...

— Dar sînt băieţi unul şi unul, observă ea, şi îşi puse mîinile în şolduri, încît arăta ca o amforă îngustă.

Doamna Bölling, în schimb, nu găsea nimic extraordinar la filfisonii ăştia.

— Inspectorul nostru, însă, e un bărbat frumos, remarcă ea. Dealtfel, doamna Bölling ajungea totdeauna la această constatare, indiferent de cîţi bărbaţi ar fi fost vorba.

Trăsura familiei Fangel coti şi ea pe după han ; cînd ajunseră în faţa şcolii, ridicară coşurile cu merinde la vedere ; voiau să meargă numai pînă în pădurice — o excursie scurtă.

[1] Localitate în partea de sud a insulei Själland (n. tr.).

— Ce se mai plimbă toţi, exclamă doamna Bölling, ce se mai plimbă ! Dar ce e drept, e drept : ţinutul ăsta al nostru e cu adevărat frumos.

— Numai să nu fi uitat lingurile pentru griş, spuse Tine. Ea se gîndea mereu la familia inspectorului.

— Ar trebui să dai o fugă pînă acolo, zău aşa. Sigur că sînt destule de făcut. Nu-i uşor să te trezeşti deodată cu casa plină de musafiri.

Tine se duse la conac să dea o „mînă de ajutor", în timp ce „societatea" era în excursie la pădure.

În seara aceea Tine rămase vreme îndelungată pe banca din faţa casei. Trăsurile se întorceau, una după alta, de la pădure ; oaspeţii erau somnoroşi.

— Bună seara ! zise vizitiul încet.

— Bună seara ! răspunse Tine.

Şi oaspeţii salutau, dînd din cap pe jumătate adormiţi, în timp ce treceau.

În cele din urmă Tine urcă în odaia ei ; părinţii se culcaseră deja.

Din depărtare se auzea o trăsură şi cîntece ; se apropia tot mai mult şi în cele din urmă trecu prin faţa şcolii :

Danemarcă, ţară cu livezi,
De poeţi atît de mult cîntată,
Ai tăi tineri gata sînt oricînd
Viaţa pentru tine s-o jertfească.

— Tine, zise doamna Bölling de jos, încet şi rar, ca să nu-l trezească pe soţul său, care adormise deja : auzi ?

— Da, mamă.

— Asta-i familia inspectorului.

— Da, mamă.

Tine rămase încă un timp la fereastră, în timp ce cîntecul se auzea din ce în ce mai slab :

La luptă ei oricînd sînt gata s-o pornească
Cu neamţul, slavul sau cu vendul —
Un singur lucru nu mai e cum se cuvine :
În balamale uşa nu mai ţine.

— Acum au ajuns la conac — acum au intrat în curte.

Mai rămăsese doar trăsura băcanului din Notmark ; în liniştea nopţii, caii urcau cu greu panta din dreptul hanului.

...Cînd doamna Berg se întorcea acasă, după ce îi însoţise pînă la Sönderborg pe ultimii ei oaspeţi, intra la familia Bölling şi se trîntea obosită pe divan.

— Aşa, acum au plecat toţi, zicea ea răsuflînd uşurată. Har Domnului !

Sosea şi cafeaua ; afară, în bucătărie, doamna Bölling clămpănea cu aparatul pentru copt gofrete.

Urmă apoi culesul merelor şi mai tîrziu tăiatul porcului.

La conacul inspectorului casa era invadată de arome de ghimbir, cimbru şi piper. Doamna Berg, Tine şi toate servitoarele şedeau, încotoşmănate în veste şi şaluri, în jurul găleţilor cu sînge şi umpleau cîrnaţi. Doamna Berg spunea snoave, iar Maren fu rugată să cînte ceva. Ea îi dădu drumul cu voce tare, ca o trompetă, în timp ce umplea maţele şi le împungea cu un ac mare. Doamna Berg intonă şi ea refrenul şi toată curtea răsună de cîntece :

Mîncare şi vin şi iubire
Nimic nu-i mai presus
Dup-a noastră ştire.

Tine pregătea umplutura pentru caltaboş, iar Sofie, mai înfofolită decît celelalte şi cu năframa în jurul capului, astfel încît arăta ca o grav rănită, se ocupa de migdalele, care trebuiau opărite şi decojite.

— Noi, cei de la oraş, nu ne prea pricepem la tăiatul porcului, zise Sofie, care era din Horsens. Ea stătea mai mult cu mîinile sub şorţ şi privea.

Umplutura trebuia condimentată şi doamna Berg voia să pună şi puţină vanilie. Ea intră, cu Tine în casă, cu o lumînare în mînă, ca să caute vanilia, pe care o păstra într-un sertar al mesei de scris, alături de argintărie. Puseră lumînarea pe placa deschisă a biroului, ca să vadă mai bine.

Doamna Berg povestea fără întrerupere, deschizînd un sertar după celălalt, dar vanilia nu era nicăieri. Într-un sertar erau numai batiste, în celălalt numai scrisori... Se opri din căutat în faţa sertarului deschis şi începu să rîdă :

Erau scrisorile lui Berg, din primul an de după logodnă... Desfăcu teancul şi întinse foile mari, albastre, pe

clapa biroului, citind la lumina luminării. Începu să rîdă și citi cu glas tare : numai stele, nu-mă-uita și fragmente de poezie — atît.

Tine rîse și ea și rămaseră un timp, înfofolite cum erau, în fața luminării :

— Ei, da, așa era pe atunci, zise doamna Berg, oprindu-se deodată din citit. Și *asta* cică era iubire, adăugă ea rîzînd și lovi teancul de scrisori cu palma.

Căutară mai departe și în cele din urmă găsiră și vanilia. În bucătărie jumările erau deja pe foc și încăperea se umpluse de fum.

Nevestele argaților veniseră cu gălețile și ședeau pe banca de la ușă așteptînd ; cînd se tăia porcul la conac era ca și cum fiecare argat în parte și-ar fi tăiat porcul.

— Bună seara, bună seara ! jumările sînt pe foc, constată doamna Berg. Tine, hai să aducem cîrnații !

Intrară în cămară, unde cîrnații rotofei erau întinși pe paie, în rînduri lungi, și numărară pentru fiecare partea care i se cuvenea.

— Dă-i-l și pe ăsta, spuse doamna Berg, adăugînd la porția pentru Ane, nevasta țiglarului, încă un sîngerete negru ca un șarpe :

— Sînt multe guri acolo, explică ea ; apoi dădură femeilor tainul lor. Ele înfășurară cu grijă cîrnații în șorțurile lor de bumbac și sărutară mîna „doamnei“ și „domnișoarei“.

— Bine, bine, Ane, zise doamna Berg retrăgîndu-și repede mîna, să-i mîncați sănătoși. Și luați și jumările astea.

Doamna Berg și Tine puseră cu polonicul în fiecare găleată jumări din oala de pe foc.

— Ce miros minunat, zise una din femei, întinzîndu-se de plăcere ca o pisică lîngă sobă.

— Da, da, plăcut miros, mîngîie nările, completă doamna Berg rîzînd bucuroasă.

Femeile își luară în primire porțiile și plecară una după alta.

— Bine, bine, lasă dragă, — Tine puse capăt mulțumirilor lui Ane — aceasta plecă ultima cu găleata și cu cîrnații strînși într-o boccea.

Cînd doamna Berg și Tine se întoarseră în spălătorie, o găsiră pe Sofie pe scaunul doamnei Berg, chiar sub lampă :

— Da, povestea asta am mai auzit-o, zise ea. Am mai auzit-o, și-și întinse capul peste găleţile pline cu sînge, dornică s-o mai audă o dată.

Una din slujnice povestea despre moartea aparentă a fetei lui Lars Eriksen : „Și deodată s-a ridicat de pe năsălie și a început să umble prin odaie, îmbrăcată în cămașa de mort".

...Cînd Tine plecă spre casă, inspectorul se oferi s-o conducă. Dar Tine o porni singură — doar era lună, se vedea ca ziua.

Cît de ciudat : afară, în aerul liber, pe cînd se îndrepta grăbită spre casă, îi veniră în minte toate pasajele din scrisorile de dragoste ale inspectorului ; le știa pe dinafară, propoziţie cu propoziţie.

Se apropia Crăciunul. În ultima perioadă, Tine trebuia s-o ajute pe doamna Berg la confecţionarea darurilor. Doamna Berg nu reușea niciodată să termine cadourile, de aceea pe masa cu darurile de Crăciun se găseau totdeauna obiecte nefinisate.

— Ei, și ce are a face, zicea doamna Berg, o să le terminăm după Anul Nou.

Dar pentru orice eventualitate, Tine ducea acasă cîteva din lucrurile de mînă și cosea de zor noaptea, la lumina lumînării, împrăștiind lîna colorată pe plapumă. Era atît de frig încît i se umflau degetele.

Crăciunul veni și trecu.

Era în ajunul Bobotezei. Spre înserate Tine se duse la conacul inspectorului silvic. Doamna Berg stătuse la fereastră și citise pînă se lăsase întunericul.

— Tot de dragoste este vorba mereu, spuse ea închizînd cartea. Apoi se așează confortabil la sobă, lîngă Tine.

— De fapt, începu Tine încet, privind jăratecul. Dar ce e dragostea ?

Doamna Berg izbucni în rîs ; Tine pusese întrebarea cu o seriozitate caraghioasă. Apoi încetă să rîdă și spuse, privind și ea jăratecul :

— Faptul că doi oameni sînt împreună, cred eu, și că sînt mulţumiţi, adăugă apoi mai încet. Și rămaseră încă multă vreme, amîndouă, în faţa focului, fără să spună nimic ; apoi intrară înăuntru ca să aprindă lumînările din pom.

Inspectorul silvic, doamna Berg și Tine stăteau de poveşti în jurul pomului, în timp ce lumînările ardeau încet :

despre sărbătorile Crăciunului și petrecerile de Anul Nou ; acum, după Anul Nou, nu era de glumă. Caii și trăsura nu aveau nici o singură zi de răgaz în grajd.

Doamna Berg intonă un coral, după care ea și Tine cîntară încet cîntecul despre „cei trei crai de la răsărit", privind pomul.

Herluf stătea cuminte în brațele tatălui său, cu ochii la lumînări.

— Tată, a trecut și Crăciunul, exclamă el ; mai ardeau ultimele lumînări și el voia să le stingă. Dar să vină și Sofie să le vadă, și toți ceilalți ; el fugi afară să cheme servitorii, pe toți, pînă și pe argatul din curte. Aceștia dădură „bună seara" și se opriră lîngă ușă, stînd grămadă în ciorapii lor albaștri.

Camera și pomul erau cufundate în semiîntuneric, mai ardeau pîlpîind doar șase pînă la opt lumînări.

Berg îl luă pe Herluf în brațe și acesta începu să sufle :

— Puh, a trecut și Crăciunul... Puh, a trecut și Crăciunul ! sufla el de zor, așa de mîndru de parcă cu fiecare lumînare ar fi poftit el personal Crăciunul să-și ia tălpășița ; ceilalți urmăreau atenți lumînare de lumînare.

— Ultima, strigă doamna Berg, ultima !

Se stinse și ultima lumînare și se făcu întuneric în cameră, iar tatăl îl puse jos pe Herluf. Doamna Berg îl luă pe inspector de braț și ieșiră cu toții, în tăcere, din cameră.

Mîncaseră dulceață și biscuiți în jurul lămpii și Tine voia să plece acasă. Și doamna Berg avea chef de o mică plimbare pe vremea asta frumoasă, așa că porniră toți trei.

Era ger senin și zăpada acoperea toate drumurile. De-a lungul celor două șanțuri, copiii făcuseră un alunecuș. Doamna Berg și Tine se dădură pe ghețuș. Tine în frunte. Doamna Berg alunecă și căzu ; Tine țîșni mai departe, așa de ușoară și sigură ca o fregată care iese în largul mării.

Apoi își continuară, încet, drumul ; zăpada scîrțîia sub picioare. De departe, de peste ogoare, răsunau viori și fluiere.

— La Anders Lars se dansează, spuse Tine.

Piața era luminată și zidurile și crenelurile bisericii erau acoperite cu zăpadă. La școală și la han era liniște ; ferestrele întunecate și totul închis.

— Ei, zise Berg, iată că a trecut și Crăciunul.

Se opriră toți trei în fața iazului înghețat, fără să scoată o vorbă.

— Așa-i, spuse doamna Berg cu o voce tremurătoare. Dar aici, Henrik, tot a mai rămas o urmă de Crăciun.

Tine dădu aprobator din cap.

— Da, șopti ea, aici e frumos.

Emoționați, tăcură toți trei o clipă, privind cîmpurile acoperite de zăpadă sub cerul înstelat.

Fusese ultimul Crăciun...

Tine își îngropă capul în perne și izbucni în suspine. Și plînse multă, multă vreme.

O căruță grea urca dealul ; Tine ascultă cu atenție. Era căruța băcanului. Deci se apropia de ziuă. Încet, încet o cuprinse în fine somnul.

II

BARONUL CIUNG AVEA MUSAFIRI.

Sosiseră devreme, imediat după prînz — oamenii căutau „societatea" în zilele acestea ale bătăliei de la Dannevirke. Luaseră masa în camera dinspre grădină. Acum ședeau la punci, în camera de zi, și aerul era greu de fumul pipelor. Măsuțele pentru l'hombre erau pregătite în fața ferestrelor, dar în afară de doctorul Fangel și de topograf nu era nimeni amator de joc ; dealtfel ațipiseră și ei fiindcă le lipsea al treilea partener. Ceilalți nici nu se apropiau de partida de cărți, ci se plimbau fără astîmpăr în sus și în jos, oprindu-se prin colțuri, în grupuri mici, și vorbind cu voce tare despre Bustrup [1] și Dannevirke, despre Mysunde[1] și ultimul război.

Din zumzetul de voci se deslușea clar glasul diaconului Graa, care se oprise în fața lui Sten din Gammelgaard — îi ajungea acestuia cam pînă în dreptul vestei — povestindu-i despre lupta de la Isted și despre regele mult iubit, pasămite răposatul rege Frederik al VII-lea. Încheind o lungă perorație, cu care ocazie vesta lui Sten fusese botezată cu multă salivă, el spuse ca un fel de rezumat : „Asta e ! forța morală a națiunii daneze e cea care a repurtat acolo victoria".

[1] Bustrup, Mysunde : localități din Schleswig-Holstein, unde au avut loc lupte între armata daneză și armatele germane (n. tr.).

Diaconul se opri zîmbind încrezător. Era adept convins al lui Grundtvig [1] și orăcăia ca o broască.

În coiful de vizavi, lîngă bibliotecă, se formase un cerc în jurul dirigintelui poștei din Augustenborg [2], care povestea despre măreţele zile de la Fridericia — fusese și el pe acolo : Și luaseră cu asalt tranşeele, deschiseseră focul asupra fortificaţiilor și porniseră la atac cu baionetele, în sunetul voios al tobelor. Cînd erau bombardaţi, puneau fanfara militară să cînte, și cînd porneau la atac, intonau imnuri. Se costumaseră în secerători și îi surprinseseră pe prusaci pe un ogor.

Se amestecară cu toţii în discuţia din jurul bibliotecii. Treceau de la Fridericia la Isted, și de la Isted la Bov ; păşeau din victorie în victorie. Și Sten din Gammelgaard fusese pe acolo, luptase sub comanda lui Helgesen [3].

— Ei, un om și jumătate, Helgesen ăsta, spuse el, și se bătea ca un haiduc.

Vorbiră apoi despre lozinca lui Rye [3] : „Trebuie s-o cucerim, și acum înainte !", despre Schleppergrell [3] și De Meza [3] care își schimba mănuşile în toiul ploii de gloanţe. Fiecare își debita cu voce tare „povestea lui", cu excepţia şambelanului, a protopopului și a ciungului care vorbeau în mijlocul camerei despre guvernul conștient de răspunderea ce-i revenea.

Și totul răsuna ca un cîntec vesel despre „prusacii băgaţi în sperieţi", totul era trîmbiţat ca dintr-o fanfară : se dădeau atacuri vijelioase, se făceau tot felul de glume grosolane, pînă cînd un student venit în vizită și care nu putea merge pe front fiindcă îi lipsea un deget — îl pierduse la un exerciţiu de tragere, în cadrul unei societăţi de tir — ridică paharul și, înfierbîntat de punci și război, strigă :

— Să poftească numai — le arătăm noi !

Cu ochii strălucitori, începură cu toţii să strige și intonară deodată, răcnind, cîntecul despre „Soldatul viteaz", cu toţii — în afară de protopop, care cutreiera camera în lung și în lat, agitat ca în sacristie în zilele de ofrandă,

[1] Nicolai F. S. Grundtvig, poet, istoric și pedagog danez (1783—1872). Iniţiatorul universităţilor populare în Danemarca (n. tr.).

[2] Localitate din insula daneză Als — provincia Schleswig (n. tr.).

[3] Helgesen, Rye, Schleppergrell, De Meza : generali danezi (n. tr.).

și în afară de șambelan, care stătea liniștit în cămașa sa albă scrobită și zîmbea.

Cîntecul îl trezi din somn pe bătrînul Fangel.

— Na, în numele Domnului, spuse el — cu aceste cuvinte obișnuia să-și reia lucrul după fiecare siestă ; și se alătură și el celor care cîntau și țipau din ce în ce mai tare — studentul se urcase pe un scaun — ridicînd tonul de cîte ori ajungeau la cuvîntul „nemții", de parcă ar fi doborît deja cu pumnii pe cîțiva din ei.

În timp ce cîntau, intră Sofie, cu capul legat, aducînd ziarele și poșta, și dintr-o dată se opriră cu toții din cîntat, ca la comandă :

— În sfîrșit, în sfîrșit ! spuse protopopul, respirînd adînc, și luă ziarele. Așteptau cu toții de ceasuri întregi poșta.

— Bine că a sosit ! exclamă baronul agitat, căutîndu-și nervos ziarul în teanc.

— Păi ce, parcă poți să zbori, ripostă Sofie, cînd drumu-i așa de alunecos, că abia reușești să te tîrăști.

— Las c-o să cadă, las c-o să cadă ! strigă Klint strîngînd din pumni cu cele nouă degete ale sale.

Se îngrămădiră cu toții în jurul lămpii, doi, trei, pe cîte un ziar, așa încît nici unul nu reușea să citească.

— Lăsați-l pe protopop să citească, găsi de cuviință Sten.

— Da, Sfinția Voastră, citiți dumneavoastră, se rugară toți, așezîndu-se în jurul mesei ; protopopul desfăcu ziarul. Telegramele erau cunoscute, dar în ziar mai era și o corespondență de la Dannevirke și pe aceea voia să le-o citească.

— Da, citiți-o, citiți-o ! strigară cu toții.

Ținîndu-și în sus capul cu părul cărunt, asemănător cu coama unui leu, și cu o voce plină și sonoră, care făcea să se cutremure odaia, Sfinția Sa le citi corespondența clar și răspicat de parcă ar fi dat citire unei proclamații, în vreme ce toți ascultau cu evlavie și cu privirile ațintite pe fața sa — iar el citea, și citea.

Corespondentul relata despre căruțe pline cu carne minunată, despre grămezi de pîine și saci plini cu grîne și despre vitejia soldaților încrezători. Apoi relatarea trecea la pozițiile militare și, fără să vrea, Sfinția Sa ridică tonul, vorbind și mai apăsat, și mai declamator, ca un poet care citește cu dăruire din propria sa operă.

„Știți în orice caz de ce natură este poziția militară. Un meterez, vechiul și iubitul Dannevirke, pe care l-am apărat timp de un mileniu și pe care nimeni nu l-a putut cuceri. Știți, de asemenea, că de-a lungul acestui meterez sînt tranșee și că poziția este apărată și de inundații. Mai mult nu trebuie să știți. Nu există nimic altceva ce ar merita să fie spus. Este o fericire să te afli în aceste tranșee, fiecare din ele este o fortăreață înclinată, a cărei gură împroșcă moarte și distrugere în rîndurile dușmanului — este o fericire să-ți arunci privirea asupra terenului și să-ți imaginezi cum focurile noastre vor împînzi drumurile pe care trebuie să înainteze dușmanul. Să vină numai, să vină și va fi întîmpinat cu entuziasm..."

Sten luase mîna arendașului din Vollerup [1] și o strîngea fără să-și dea seama. Studentul sărise iarăși în sus și domnul Graa gesticula cu pumnii săi mici strînși.

Protopopul citi mai departe :

„Da, este o încîntare să cuprinzi cu privirea această poziție și o voluptate să vezi cu cîtă bucurie, cu cît zel se pregătesc soldații noștri să lupte. Drumurile sînt alunecoase, ogoarele arate pe care le-am străbătut călare sînt înghețate, și calul meu a trecut de multe ori cu greu peste brazdele de pămînt. Dar cu cît era mai anevoios drumul, cu atît creștea buna mea dispoziție. Căci aceste dificultăți va trebui să le învingă și dușmanul. Nu va fi ușor pentru el să înainteze cu tunurile și trupele pe aceste drumuri, cu atît mai mult cu cît focurile dinspre tranșeele noastre vor rări la fiecare pas rîndurile lui. Va fi greu pentru el să pornească la atac..."

— Da, da, murmură studentul scrîșnind din dinți.

„...dacă soldații vor aluneca pe gheață și se vor poticni de brazdele de pămînt, în timp ce gloanțele noastre vor rări rîndurile lor și sîngele lor va înroși cîmpurile albe..."

Protopopul făcu o pauză. Era o liniște mormîntală, toți acești ochi strălucitori păreau să zărească deja cîmpurile îmbibate cu sînge.

„Mulți oameni voinici, citi el în continuare, își vor lăsa oasele aici, pe meleaguri îndepărtate, și multe mame iubitoare vor primi cea mai tristă înștiințare din toate cîte există. Dar trebuie să ne consolăm cu gîndul că urgia îl va lovi și mai crunt pe dușman și că în familiile lui vor curge și mai multe lacrimi decît la noi. Să dea Dumnezeu ca

[1] Mică localitate din insula Als (n. tr.).

această încredere să nu fie înșelată, să dea Dumnezeu ca acest curaj să fie răsplătit și ca proxima solie să fie: Victorie! Sper acest lucru, noi toți îl sperăm, dar Dumnezeu e cel care decide!"

Protopopul se opri și lăsă ziarul pe genunchi; iar diaconul spuse cu ochii mari:

— Așa-i, Dumnezeu nu-i va părăsi pe danezii săi!

Protopopul se ridică în toată masivitatea sa, se rezemă cu toată greutatea de masă legănîndu-și capul impozant.

— Da, strigă el, dînd apăsat cu pumnul în masă, cuvintele pe care le-am citit dau expresie speranțelor națiunii! Consolarea și speranța noastră este — și se îndreptă din talie, așa încît cămașa sa albă, scrobită, se bombă ca o platoșă — că aceste zile de la Dannevirke vor trezi vechea noastră Danemarcă. Cincisprezece ani am așteptat, aproape că am adormit așteptînd. A trebuit să ne plecăm — și vocea protopopului coborî, de parcă ar fi vorbit în iambi legănați — pînă am devenit o turmă subjugată...

— Așa-i, așa-i, strigară ceilalți și cei ce ședeau încă se sculară în picioare.

„...lipsită de voință proprie. Și stațiile compromisului bîntuiau în mod jalnic prin țară. Dar a venit și ziua cînd cei mai buni fii ai poporului au pus capăt șovăielilor poporului și acum a sosit ceasul, ceasul pentru care au luptat acești fii. Da — și protopopul ridică tonul, în timp ce, electrizați, cei prezenți ascultau cu luare aminte, umăr la umăr — cuvîntul este chezășia pentru ceea ce au urmărit cu bună știință. Căci ei știau că problema vitală a Danemarcei trebuie rezolvată. Nu mai era posibil — și ei și-au dat seama de aceasta — să trăim ca și cîinii, din resturile rămase de la masa nemților, căci riscam să pierdem bunul cel mai de preț al unui popor, riscam să pierdem respectul față de noi înșine..."

— Bravo! strigară cu toții și: Auziți! Auziți! și multe alte cuvinte înfierbîntate — pe care nimeni nu le înțelegea — privindu-l cu gura căscată.

— Da, strigă el, ridicînd mîinile și respirînd adînc, asta au vrut ei să salveze. În acest ceas se duce lupta pentru apărarea respectului față de sine a danezilor.

El tăcu.

Nici ceilalți nu mai strigară, stăteau cu toții încremeniți, cînd Sten și arendașul din Vollerup ridicară deodată brațele, de parcă ar fi învîrtit în mîini niște arme strașnice.

Apoi se formară din nou grupuri-grupuri, vorbind despre „victorie“ și „Schleswig“ și „drepturi“.

— Desigur, vocea lui Graa le acoperi pe celelalte, Dumnezeu va apăra zidul lui Tyra Danebod [1]. Stînd lîngă protopopul extenuat, șambelanul voia să spună ceva și nu știa ce, așa încît în cele din urmă se întoarse spre dirigintele poștei, zicîndu-i cu o voce ușor fornăită :

— Dragul meu, iată ce oratori a produs țara noastră.

Băură și discutară mai departe. Klint deschise fereastra ; afară vijelia se întețea. Curentul desfăcu fumul dens din cameră în fîșii mari, care fluturau și pluteau deasupra capetelor lor.

În curte, vizitiii începeau să înhame caii pentru plecare. Dar în cameră domnii continuau să țipe și să facă gălăgie, adunîndu-se acum în jurul gazdei, a baronului, care voia să vorbească. El voia să vorbească despre război și se urcă pe un scaun.

— Războiul, prieteni, este o calamitate, dar o calamitate — țipă el — care intensifică sentimentul demnității. Războiul este o încercare, dar o încercare care oțelește voința, războiul este elementul purificator al popoarelor.

— Da, da, țipă arendașul din Vollerup, iar Sten, care stătea în mijlocul camerei izbindu-și întruna pumnul strîns de genunchi, repeta mecanic :

— Desigur, îi vom învinge ; desigur, îi vom învinge !

Numai șambelanul și protopopul ascultau încă, ceilalți alergau cu capetele înfierbîntate de colo-colo, se îmbrățișau, își luau unul altuia cuvîntul din gură, vorbeau alandala despre cîte în lună și în soare : despre armată, despre generali, despre nemți — și deodată începură să-l ocărască pe rege, pe regele Christian :

— Căci în pieptul lui nu bate o inimă de danez.

Dirigintele poștei lăsase să cadă o astfel de vorbă și acum toți spuneau același lucru.

Dar baronul, urcat pe scaunul său, continua să-și reverse potopul de cuvinte asupra acestor capete încețoșate, vorbind despre război, despre recruții danezi, despre iubitul femeii daneze, care ar vrea, plin de entuziasm, să ia și el parte la război — și în timpul acesta mîneca goală dansa ușor în bătaia vîntului în fața nasului Sfinției Sale.

[1] Metaforă pentru Danemarca (n. tr.).

În dreptul ferestrei se iscă deodată zarvă și toți alergară acolo, așa încît baronul trebui să se întrerupă. Prin fereastra deschisă Klint și diaconul Graa întindeau pahare cu punci vizitiilor și argaților de afară ; să închine și ei în sănătatea fraților de la Dannevirke.

Se înghesuiră cu toții și deschiseră și celelalte ferestre ; afară, în curte, argații și vizitiii stăteau în cerc, ca stafiile ; nu le puteai distinge nici figurile. Dar deodată cei de afară ridicară paharele și le goliră și urale lungi, înăbușite, răsunară de nouă ori prin vijelie și întuneric — ca un jurămînt. Domnii de la ferestre tăcură, impresionați de uralele propriilor lor vizitii, iar protopopul, care stătea lîngă șambelan, zise cu o voce tremurătoare, arătînd în întuneric :

— Domnule șambelan, iată vitejii de la Isted.

Bătrînul doctor Fangel îi spuse vecinului său, topograful, ștergîndu-și pe furiș cîteva lacrimi de pe obraz :

— Mă, ăștia-s cei ce vor muri.

Voiră să se retragă iar în cameră, cînd Klint sări deodată pe scaunul de lîngă fereastră ; palid, cu părul dat pe spate, el începu să vorbească incoerent, gesticulînd cu mîna ciuntită prin perdeaua de fum, de parcă ar fi vrut să prindă viziunile pe care le avea... Și se opriră cu toții ca să-l asculte :

— S-a vorbit despre conducători, țipă el mai mult decît vorbi, da, despre cei ce i-au condus pe bătrîni ; dar pe noi, pe noi, tinerii, pe noi, care trebuie să luptăm acum, pe noi alții ne-au condus ; nouă poeții ne-au dezvăluit fapte noi și ne-au vestit zorile unor timpuri noi... El, al cărui cîntec a chemat nordul la unitate, el, care a făurit glorioasa coeziune a tineretului nordic —, vocația sa profetică ne-a călăuzit în această zi. Și să nu spuneți, gesticulă el nerăbdător cu mîna prin aer, că sînt viziuni care se destramă... pot să se transforme în realitate... Și, domnii mei, chiar dacă ar fi iluzii, aceste iluzii ne-au hrănit, ele au reprezentat pîinea noastră. Și dacă acum — la aceste cuvinte se întoarse spre cei din curte ; argații, care nu înțelegeau nimic, dar auzeau vocea sa tînără și vedeau strălucirea ochilor săi, se apropiară, sprijinindu-se cu mîinile de pervazul ferestrei, și-l fixară cu priviri fascinate — dacă vom rămîne neclintiți ca sentinelele la zidul de apărare al Danemarcei, o ceată întîmpinînd în noapte, cu ochi scînteietori, pe banditii care vor să jefuiască Danemarca, să

ştiţi că el şi cu adepţii lui sînt cei ce au hrănit speranţele în noi şi ne-au călăuzit pînă acolo ; a lui este răspunderea, pe el să-l cinstim — un „ura" lui şi alor săi.

Klint nu mai putea vorbi, ultimele cuvinte i se împiedicară deja în gît ; dar, ca şi cum numele acestui poet ar fi fost simbolul tuturor speranţelor şi credinţelor lor, ei începură să-l aclame, înăuntru şi afară, cu urale al căror ecou, multiplicat de ziduri, se auzea pînă departe pe cîmpie şi în lunci.

Argaţii nici nu-şi întoarseră capul cînd Bölling, fără pălărie pe cap, trecu în grabă pe lîngă ei şi începu încă din curte să strige :

— Tine, Tine ! unde e Tine ?

În tindă se prăbuşi pe scara care ducea la pod, nereuşind să articuleze nici un cuvînt ; livid la faţă, el dădea doar din cap, fără să spună nimic.

— Ah, Isuse Cristoase, ce s-o fi întîmplat acasă la cantorul, ce s-o fi întîmplat la cantorul ? strigă Sofie învîrtindu-se ca o sfîrlează şi ţinînd în mînă basmaua pe care o scosese de spaimă.

— Tată, tată ! Tine veni în grabă cu o lumînare în mînă şi se aplecă asupra lui. Tată, strigă ea cu teamă, tată, s-a întîmplat ceva cu mama ?

Bölling nu răspunse, dar deodată apropie capul Tinei de gura lui şi-i şopti ceva la ureche ; Tine se făcu albă ca varul, se rezemă de zid şi ridică mîinile, lăsîndu-le însă imediat să cadă. Bölling nu era în stare nici să vorbească, nici să se ridice şi arăta doar cu degetul spre uşa care ducea în cameră.

Tine deschise uşa, o lăsă deschisă, intră şi se prăbuşi pe scaunul de lîngă bibliotecă. Picioarele nu o duceau mai departe.

Protopopul şi Klint stăteau în mijlocul grupului.

— Au tras trăsurile în faţă ? o întrebă protopopul. Şi Tine răspunse — fără să ştie cum — cuvintele nu aveau timbru :

— Se zice... se zice... s-au retras de la Dannevirke !

— Ce spui ? Ce spui ? strigă protopopul. Tine îl vedea numai pe el, faţa sa albă ca cearşaful aplecată deasupra ei, tot restul era învăluit în ceaţă — dar nu putea răspunde şi arătă doar cu degetul spre tatăl ei, care zăcea frînt pe scară, lîngă lumînare.

— Ce spui, omule ? strigă protopopul scuturîndu-l pe Bölling de umeri. Ești nebun, ești nebun ?, dar el însuși tremura așa de tare încît de abia se mai ținea pe picioare ! Ce spui, omule ? Vorbește odată !

Dar cantorul nu-l auzea ; știa doar o singură propoziție, pe care o repetă de două ori, bîlbîindu-se, ca un om lovit de apoplexie, sau ca un idiot.

— S-au retras, s-au retras, bîigui el, încercînd să ridice mîna în care ținea o scrisoare — era o telegramă pe care protopopul i-o smulse, o citi și o lăsă să cadă, oprindu-se împietrit pe trepte, cu mîinile tremurînde ridicate, în fața celorlalți care dăduseră năvală afară.

Apoi protopopul intră în cameră. Știau acum cu toții, dar nu vorbea nimeni — cam o jumătate de minut nu spuse nimeni nimic. După aceea arendașul din Vollerup se repezi, tremurînd ca varga, către perete și-l izbi cu pumnii strînși, hohotind ca un smintit.

Apoi începură cu toții să plîngă, palizi, neputincioși și disperați, și în acest timp dirigintele poștei din Augustenborg alerga de colo-colo spunînd agitat :

— Dar e imposibil, e imposibil — armata, armata ! și repeta mereu acest cuvînt „armata“ gesticulînd cu degetele sale strîmbe.

Afară, servitoarele plîngeau și argații se întoarseră tăcuți la trăsurile lor. Sten se opri în fața diaconului și-l lovi cu ambele mîini pe umeri uitîndu-se disperat la micul preot.

— Mare rușine, omule, mare rușine ! spuse el punîndu-și capul pe masă, de parcă nu ar mai fi putut să suporte așa ceva.

Dar protopopului îi veni deodată o idee și se ridică :

— În noaptea aceasta Danemarca a fost TRĂDATĂ ! spuse el recîștigîndu-și siguranța în mijlocul turmei sale.

Și, ca și cum acest cuvînt le-ar fi oferit un loc de refugiu pentru toată disperarea și rușinea, o diversiune pentru exasperarea lor descumpănită, exclamară cu toții, într-un potop de vorbe impetuoase și cu fețele înflăcărate, acest unic cuvînt — trădare ! Deodată Klint sări din colțul său și, scos din minți, azvîrli cu un țipăt paharul de punci, care trecu ca un proiectil razant pe lîngă capul Sfinței Sale, oprindu-se în tabloul regelui Christian, și făcîndu-l țăndări.

Cînd geamul zăngăni și tabloul se desprinse din cui căzînd la pămînt, amuțiră o clipă cu toții ; steguleţele Dannebrog [1] de deasupra răposatului rege se desfăcură și ele din cauza izbiturii și căzură, împreună cu cununa de siminoc, pe sofa ; după aceea începură însă imediat să țipe din nou, acuzînd pe toată lumea de trădare, pe generalii : Scheel, Plessen, Bluhme, Blixen-Finecke — pe toți, fără excepție —, în timp ce protopopul, care pasămite își recîștigase siguranța, se sprijini de masă spunînd cu un gest măreț :

— Dar poporul îi va trage la răspundere, poporul le va cere socoteală !

Nu auzise nimeni ușa, dar întoarseră cu toții capul, oprindu-se încremeniți, întocmai ca oamenii care se trezesc brusc, cînd cineva spuse :

— A ! aici e o sindrofie.

Era episcopul, mic și uscățiv, cu fața gălbuie și barba albă : se uită o clipă la mese și la pahare și la scaunele răsturnate.

— Sindrofie mare, spuse el, privind ca prin sticlă la protopopul său, care stătea încă în fața mesei, în ținuta sa ministerială.

Ceilalți se opriseră jenați pe cîmpul de bătaie. Diaconul încercă să se furișeze încet pe lîngă masă, pînă la portretul regelui, dar renunță, — episcopul îl zărise.

— Chiar și dumneata, domnule șambelan, se miră episcopul întorcîndu-se. Șambelanul se învîrtea în mod bizar pe picioarele-i frumoase, cărora le datora rangul său : „Luisei îi place să vadă picioare frumoase în pantaloni colanți", îi spusese răposatul suveran [2] la conferirea titlului, și observația jovială a regelui fusese adeseori repetată în tot ținutul ; episcopul Dahl se uită o clipă la aceste picioare neliniștite.

Apoi spuse cu un ton schimbat, blînd și foarte apăsat :

— Ei, domnii mei, o să avem cu toții mult de lucru și mult de suferit.

Și tăcu.

Dealtfel, venise numai ca să se sfătuiască cu baronul, explică el. S-ar putea ca în curînd să sosească trupele. Vocea sa începu deodată să tremure la cuvîntul „trupele", și adăugă :

---

[1] Dannebrog = drapelul național al Danemarcei (n. tr.).

[2] Este vorba de Frederic VII (n. tr.).

— Dar conduceți-i mai întîi pe musafiri...

Aceștia ieșiră în tindă și își dibuiră blănurile. Ușile se bălăbăneau în bătaia vîntului, în curte nu era lumină — felinarele se stinseseră — și aproape toți alunecară pe gheţușul luciu, căutîndu-și trăsurile. De peste tot se auzeau răspunsurile vizitiilor. Sten se rezemase de murgii săi și plîngea iar.

Primii se urcaseră deja în trăsură și o luară din loc. Caii mergeau la pas și se poticneau. Porniră și ceilalți, încet și cu greu, luptînd, pe alee, împotriva vijeliei și a beznei.

Tine era în bucătărie, la tatăl său, pe care îl așezase lîngă vatră.

— Lasă tăticule, lasă tăticule, îl mîngîia ea — bătrînul Bölling nu mai avea nici o vlagă — pînă cînd el izbucni în plîns, rezemîndu-se de horn.

Rămaseră amîndoi multă vreme așa, fără să spună nimic. Apoi Tine își trase mîinile cu care îi sprijinise capul și, de parcă tăcerea ar fi trezit-o, ea spuse :

— Înseamnă că domnul inspector silvic se întoarce acasă.

Și continuă să șadă lîngă tatăl ei privind în gol, cu ochii mari.

Fangel reușise abia ultimul să pătrundă în mantaua de blană — era atît de greu să nimerești mînecile. Cînd ajunse la trepte, se poticni de ceva. Era diaconul, care se ghemuise pe scări, învelit în blană.

— Dar bine, omul lui Dumnezeu, spuse doctorul, vrei să îngheți aici ? Hai, nu vrei să te scoli ? Și îl scuturâ. Micul arhidiacon rămase însă insensibil. Ridicîndu-și spre Fangel fața de gnom, care părea nedormită, spuse numai atît :

— Dar ce urmărește oare Dumnezeu cu Danemarca sa ?

Bătrînul Fangel avea, și el, lacrimi în ochi cînd urcă în trăsură, după ce îl expediase pe diacon.

Episcopul era încă singur. Privi îndelung haosul din odaie, perdelele care fluturau în bătaia vîntului. Cu paharele goale, cu vasul pentru punci și cu pipele care zăceau peste tot, încăperea arăta ca după un ospăț studențesc. Ziarul căzuse pe jos și foșnea în curent. Episcopul îl ridică aruncîndu-și o clipă ochii asupra lui ; în vreme ce fața bătrînului „reacționar" se schimonosea de batjocură sau de durere, el împături ziarul făcîndu-l sul și îl lăsă

să cadă între paharele golite. Apoi se trezi din gînduri și se îndreptă spre divan. Ridică cu respect fotografia regelui, culese cu grijă cioburile din ramă, unul după altul, în timp ce lampa îi lumina fața, și atîrnă tabloul la locul său. Steguleţele le prinse deasupra.

Apoi își îndreptă privirile spre fotografia regelui Frederic.

Multă vreme episcopul contemplă pe răposata majestate cu un zîmbet ciudat, ireverenţios.

Ferestrele se bălăbăneau din cauza vijeliei. De pe drum se auzea, în depărtare, huruitul încet și surd al trăsurilor, ca un lung cortegiu funerar.

III

ERA IMEDIAT DUPĂ PRÎNZ; ÎN fața ușilor și porţilor hambarelor și grajdurilor de la conac se înghesuiau peste tot soldaţi care ședeau sau stăteau tolăniţi și fumau din pipă. Lars, argatul, trebuia să iasă la cîmp, și în timp ce el scotea, tacticos, vitele din grajd și le punea la jug, toţi ochii se îndreptară spre el, urmărindu-l pînă la ieșirea din curtea care rămase iarăși goală. În șopron se înfiripă o scurtă discuţie în legătură cu vitele.

Sofie apăru în ușa spălătoriei și se îndreptă, cu o găleată, spre fîntînă. Nu-și mai punea aproape deloc basmaua pe cap și pe după urechi, se vedea nu numai plasa, ci și o tentativă de pieptănătură cu bucle.

— Aș putea cumva să trec? îi întrebă ea pe soldaţii de pe trepte; afișa în ultima vreme un fel de a fi zîmbitor și cochet, de parcă făcea mereu botișor cînd vorbea.

Soldaţii din jur căscau gura după „fustă", privind cum traversa curtea. Și la fîntînă trîndăveau cîţiva soldaţi care o ajutară să ridice găleţile.

— Peste tot bărbaţi, îi spunea Sofie, cel puţin o dată pe oră, zîmbind, Tinei. Te împiedici de-a dreptul de bărbaţi.

Găleţile erau pline și ea se întoarse prin curte, unde soldaţii o urmăreau în tăcere cu privirile, pînă cînd dispăru în casă.

— Ei, odată și odată tot îi dăm drumul, spuse, întinzîndu-și nerăbdător picioarele lungi, un căpitan care ședea

pe divanul din camera de zi ; vorbeau a nu ştiu cîta oară despre „cei de sus“ şi pasivitatea lor.

— Da, se poate, răspunse circumspect vecinul său, ridicîndu-se şi apropiindu-se de un grup de alţi trei-patru ofiţeri, care se plimbau în sus şi în jos prin cameră şi se legănau de parcă ar fi fost pe puntea unui vas.

În rest nu se auzea decît zgomotul cărţilor de joc la partida de whist, care se înjghebase în faţa ferestrei imediat după prînz, şi vocea Tinei care intră cu cafeaua.

— Mulţumesc, domnule sublocotenent, spuse ea, mulţumesc ! Odată nu intrai sau ieşeai pe uşă fără să te împiedici de ceva picioare de sublocotenent.

Din curte se auziră hohote de rîs şi ofiţerii se repeziră la ferestre : „Wrangel“ îşi pierduse arma. „Wrangel“ era un fel de sperietoare de păsări făcută din cîteva beţe, o pălărie şi o pătură veche, şi cocoţată de soldaţi pe coama acoperişului ; arma sa fusese o mătură pe care i-o luase vîntul, aruncînd-o jos.

Soldaţii rîdeau în hohote, la fel şi ofiţerii ; apoi se întoarseră la locurile lor şi jocul de whist, întrerupt o clipă, reîncepu.

Tine duse cafeaua în camera dinspre grădină, unde doi căpitani şedeau pe paturi privind în gol sau căscînd gura la propriile lor picioare ; în grădină doi ofiţeri mărşăluiau în jurul peluzei, cînd într-un sens, cînd într-altul, ca să nu-i apuce ameţeala ; tot mereu, de jur împrejur, cu mîinile în buzunare. Se plimbau aşa deja de aproape o oră.

Cei doi căpitani se treziră din toropeală cînd intră Tine — ofiţerii aveau mereu ceva de discutat cu ea, şi nici ea nu rămînea datoare cu răspunsul.

Mereu vedeai cîţiva epoleţi în preajma ei ; indiferent dacă ea avea de lucru înăuntru sau afară — ofiţerii erau prezenţi.

— Stăm şi noi în bătaia focului, fetiţo, îi spunea Tinka, fata hangiului, bătîndu-se în piept. În permanenţă se îndreptau spre Tine cel puţin o duzină de ochi de sublocotenent. Şi de ce să nu le faci această plăcere, îi spunea Tinka dînd din umeri. Pe după uşi, aceasta permitea cu multă generozitate să fie sărutată.

— Ei, duducă Bölling, azi îi dăm drumul, spuse unul din căpitani ridicîndu-se de pe pat.

— Da? La ora șase? întrebă Tine cu un zîmbet ascuns.

Căpitanul dădu din cap și se întinse puțin.

— Și e bine așa, continuă apoi. E, cît de cît, o variație, explică el coborînd vocea; și se opri o clipă privind drept înainte, de parcă ar fi văzut eternele tranșee pe care le apăraseră săptămînă de săptămînă și din care ieșiseră pe ploaie și furtună și frig, ziua ca să meargă la posturile de observație, iar noaptea ca să stea la pîndă, mereu în așteptare, mereu fără să tragă un foc. Dar odată și odată tot trebuie să-i dăm drumul, adăugă el, punînd cu zgomot ceașca pe farfurie.

— Azi e rîndul locotenentului Berg să vină, spuse celălalt căpitan.

— Da, încuviință Tine tresărind ușor, azi vine acasă domnul inspector silvic — la ora șase; și dădu de două ori din cap privind drept înainte. Apoi se întoarse și ieși cu tava.

Afară, în tindă, erau aruncate claie peste grămadă mantale, geamantane și alte bagaje. Cîțiva ofițeri ședeau aici pe un dulap, așteptînd-o pe Tine. De obicei o prindeau la un mic taifas, în timp ce ea intra sau ieșea din cameră. Dar azi trecu în fugă pe lîngă ei.

— Trebuie să merg acasă, zise Tine zmulgîndu-se rîzînd dintr-un braț — se întîmpla așa de ușor ca un braț de sublocotenent să-i înconjure ca din întîmplare talia.

Imediat după aceea traversă curtea, înfășurată într-o broboadă și luptînd contra vîntului. Ajunsese tocmai la capătul aleii, cînd sublocotenentul Appel sări peste gard și veni sprea ea:

— Îmi dați voie să vă însoțesc? întrebă el cu o voce subțire de adolescent, și i se alătură.

Appel era foarte tînăr, abia se înrolase, așa încît nu participase la luptele de la Dannevirke și nu primise botezul focului. În societatea ofițerilor nu vorbea niciodată, ci stătea jenat sau visător, zîmbind uneori cu ochii mari, de parcă ar fi avut o viziune; sau se scula dintr-o dată și ieșea din cameră, coborînd la iaz, unde era liniște.

Acolo o întîlnise într-o zi pe Tine, care plecase de acasă sărind peste gard, și cu ea începuse să vorbească, sfios și plin de ezitare, despre subiectul care îl preocupa de fiecare dată, fără încetare: despre casa sa din Viborg, despre promenada de-a lungul lacului — „e un lac atît

de frumos", spusese el cu un zîmbet, de parcă l-ar fi văzut aievea în fața lui, în bătaia soarelui ; acolo fetele se plimbau două cîte două după-masa și duminica după slujbă, „căci așa se obișnuiește în Viborg", adăugase el.

Apoi tăcuse cîtva timp, privind drept înainte.

— Ah, în Viborg fetele sînt atît de frumoase ! încheiase el apoi încet și tăcuse iar.

Din ziua aceea o căuta mereu pe Tine : de obicei venea cînd se lăsa seara ; o găsea în cabinetul de lucru al inspectorului silvic — acolo era mai multă liniște — unde ea încerca să-i scrie doamnei Berg ; Appel se așeza lîngă ea și povestea, în timp ce Tine rămînea cu mîinile în poală, gîndindu-se în sinea ei tot la scrisoare, și dacă scrisese oare tot ce trebuia ; despre inspectorul silvic și despre toate...

Appel ședea și povestea :

Era la Crăciun, fuseseră la un bal, noaptea era senină și o porniseră pe jos spre casă, domni și doamne, toți laolaltă, căci așa se obișnuiește la Viborg ; și anume se duseseră acasă, la părinții lui Appel, unde băuseră vin, toți laolaltă... Și rămăseseră împreună pînă în zorii zilei...

— Da, da, spunea Tine cînd Appel făcea o pauză, sînt sigură că vă veți căsători cu ea, domnule sublocotenent.

Ea rîdea puțin, pînă cînd el se ridica și începea să umble de colo-colo în întuneric, năpădit deodată de gînduri pe care nu putea să le împărtășească nimănui, — și care îl chinuiau permanent — gînduri legate de bătălie și de „cînd îi vom da drumul" și de cum va fi cînd va începe.

— Oare îi dăm drumul în curînd ? se întreba el continuîndu-și plimbarea.

Apoi se așeza din nou, dar ceva mai departe de Tine, și spunea :

— Căci doar trebuie să înceapă odată ! Și tăceau amîndoi în camera întunecată.

Azi mergeau unul lîngă altul fără să spună nimic, Tine era atît de grăbită, încît aproape că fugea.

— Plecăm pe front, izbucni deodată Appel.

— Da, răspunse Tine, îi dăm drumul.

— Și se spune că „îi putem aștepta" adăugă Appel, încetinind pașii și privind în jos.

Tine asculta numai cu jumătate de ureche — trebuia să vadă de atîtea lucruri, acum, cînd mai rămăseseră doar cîteva ceasuri pînă la sosirea inspectorului silvic ; oricum

schimburile ieşeau doar ca să-şi ocupe poziţiile şi se întorceau iarăşi înapoi, şi de fiecare dată se spunea că „îi" aşteptau.

— Unde veţi fi repartizat ? întrebă ea.

— La numărul doi, răspunse el repede şi se înroşi deodată tot. Apoi tăcu, şi ei îşi continuară drumul ; dar imediat spuse de două ori una după alta, privind în depărtări :

— Şi iată că sosește momentul, iată că sosește momentul !

Tine urcă în goană treptele şcolii, şi Appel porni înapoi, pe uliţa unde era hanul. Nu voia să stea cu ceilalţi — simţea nevoia să fie singur ; nu era sigur pe el, şi parcurse de mai multe ori distanţa mică dintre cele două căsuţe, de parcă ar fi vrut să o măsoare, pas cu pas, pe cînd mintea sa era torturată de un singur gînd : iată că sosește momentul, iată că vine, focul, focul — de acest cuvînt se crampona.

Tine intră în camera unde erau ofiţerii, întocmai ca la inspectoratul silvic. În odaia bună, a cărei uşă era deschisă, cîţiva căpitani se tolăniseră pe paturi, cu uniformele descheiate.

Doamna Bölling spăla vasele în bucătărie. Arăta foarte obosită şi avea numeroase cute mărunte în jurul ochilor. Ducea o luptă interminabilă contra „murdăriei astea" din casa ei — se răspîndea peste tot, adusă de cizmele care tropăiau pe podelele ei, de mantalele atîrnate de pereţi, de pipele care zăceau pretutindeni, pe mobile, în toate colţurile.

— Nu mai ai nici un colţişor pentru tine, oftă ea. Dar să nu ne plîngem, să nu ne plîngem !

Se aşezase, dar se sculă iar repede de pe scaun. Îşi amintise că avea ceva pentru inspectorul silvic :

— Doar se întoarce azi acasă. Doar se întoarce azi acasă.

De aceea şi venise Tine. Doamna Bölling obişnuia să gătească separat ceva bun în zilele cînd venea acasă inspectorul silvic — că doar la conac nu era niciodată timp pentru aşa ceva, cu atîţia încartiruiţi. Mama aduse o cratiţă.

— E foarte puţin, recunoscu ea, dar de unde să poţi procura acum ceva, de unde să poţi procura ceva ! Iar Bölling, iar Bölling, luase obiceiul să repete totul de două

ori, era un semn de oboseală a creierului. Intră să-l vezi, Tine, intră să-l vezi !

Bătrînul Bölling şedea în faţa ferestrei, în dormitor — singura încăpere care o aveau numai pentru ei. Nu-şi mai revenise din noaptea din şase ale lunii, tîra cu greu piciorul drept şi nu putea nici să-şi ridice complet pleoapa ochiului drept.

— Ei, ce-i nou la conac ? întrebă el. Şi limba şi-o mişca mai greu.

Tine povesti cu un ton voios despre toate şi îi înveli mai bine picioarele în pătură :

— Să nu-ţi fie frig, tată, spuse ea, să stai bine învelit.

Şi continuă să povestească.

În camerele învecinate se făceau pregătiri de plecare şi era zarvă mare în toată casa.

— Pleacă pe front, tată, îi şopti Tine la ureche. Dar Bölling nu mai asculta, întrebă doar bîlbîindu-se :

— Şi cum o să se termine toate astea ? şi o fixa pe Tine cu ochi lipsiţi de expresie.

Tine se ridică, îl mîngîie pe cap şi zîmbi :

— Lasă tată, toate pot să se mai întoarcă spre bine, să nu ne pierdem speranţele.

Tine ieşi pe trepte. În faţa hanului mişuna de soldaţi, care mai cumpărau în ultima clipă tutun sau îşi umpleau bidoanele. Apăreau printre tufişuri, venind în pîlcuri mici din toate gospodăriile, în timp ce semnalele de goarnă răsunau peste cîmpie.

Jos, în faţa ogorului fierarului, se oprise un detaşament de soldaţi de rînd. Vîntul legăna firele verzi şi solide de secară, iar flăcăii vorbeau despre calitatea cerealelor.

— Ei, e un pămînt bun, spuse unul din ei apăsat.

— Da-a, răspunse altul rar.

— Dar aşa de roditor ca în Lolland [1] nu e, nici pe departe, adăugă un al treilea.

— Nu, aşa de roditor ca în Lolland nu e, repetară ceilalţi încet.

Şi cîtva timp rămaseră cu toţii tăcuţi, sprijinindu-se de puşti şi contemplînd semănăturile verzi.

— La revedere, mamă !, strigă Tine de pe trepte, înainte de a pleca şi îşi băgă capul pe uşă.

Tine traversă piaţa salutînd în dreapta şi în stînga — doar cunoştea pe jumătate din cei prezenţi. Pe drum,

[1] Insulă din partea de sud a Danemarcei (n. tr.).

trecură pe lîngă ea mai multe companii ; zăngănitul armelor, tropăitul soldaților și comenzile ofițerilor se auzeau pînă în grădina inspectoratului silvic.

Conacul se golise aproape complet. Tine trecu prin camerele pline de fum și deschise toate ferestrele. Patul inspectorului trebuia înfățat curat. De afară se auzeau strigăte de comandă și un detașament trecu cîntînd.

Apoi intră Appel în manta, venind în goană prin grădină. Foarte palid și grăbit, el se îndreptă spre Tine.

— Să știți că vin, spuse el vorbind cu greu, și îi strîngea așa de tare încheietura mîinii, încît pe Tine o durea. Mi-a spus adjutantul că vin !

Se opri o clipă în fața ei, fixînd-o cu privirile, dezorientat, strîngîndu-i mîna, apoi traversă în goană curtea cu mantaua fîlfiind : Trebuise să mai vadă un om și să-i mai spună ceva înainte de a pleca pe cîmpul de luptă.

Fără să-și dea seama, Tine se luă după el, coborî treptele și ajunse în curte. Apoi se întoarse însă și ieși pe portiță. De pe colină se puteau vedea regimentele care se întorceau acasă.

Soarele apunea, era frig și senin. Pe coline, pe drumuri, în spatele gardurilor se zărea, cît putea cuprinde ochiul, forfota neagră și vie a coloanelor — a celor care plecau și a celor care veneau acasă. Văzduhul era cutremurat de strigăte de comandă și semnale de goarnă, iar tropotele batalioanelor se pierdeau într-un duduit surd în spatele povîrnișurilor.

Iată-l pe Appel — își avînta sabia în mijlocul drumului.

Și acolo, după colină, străluceau alte baionete, ca fulgerele, iar din depărtare se auzea cîntecul celor care veneau acasă. Și cei care plecau cîntau, în faze scurte, sacadate.

Tine nu-și dădea seama că începuse și ea să cînte, acolo sus, pe colină. Văzduhul era saturat de marșul cadențat al soldaților, de zăngănitul armelor și de cîntece, în timp ce soarele apunea.

Deodată zări oamenii inspectorului silvic, acolo, pe colina următoare — da, da, ei erau. Cum mai cîntau !

Și Tine porni în goană spre casă.

Ofițerii erau la masă. în fața castroanelor aburinde ; cînd Sofie deschidea ușa, zgomotul farfuriilor, risetele și

vocile se auzeau în toată casa. În odaia personalului de serviciu luau cina subofiţerii, serviţi de Maren, iar în curte, soldaţi bine dispuşi circulau de colo-colo, discutînd plini de animaţie.

Berg şedea călare pe blocul de tăiat carne, lîngă Tine, care prepara ochiuri pe maşina de gătit. Aproape că acesta era locul său favorit cînd venea acasă, aici, lîngă maşina de gătit, la căldură, unde Tine trebăluia cu faţa incitată. Erau atîtea de întrebat şi de pus la punct întotdeauna ; şi apoi, era singurul colţişor de pace.

— Tine, atenţie ! strigă Berg şi o luă de braţ trăgînd-o la o parte ; avusese impresia că limbile de flăcări îi cuprind rochia.

Dar Tine rîse şi povesti mai departe.

În odaia personalului de serviciu sergenţii începuseră să cînte, şi cînd Maren deschidea uşa, tinda se umplea de un miros pătrunzător de slănină prăjită cu mere.

— Nu-i poţi sătura, spuse Sofie, care aducea un nou rînd de castroane golite de la masa ofiţerilor.

— Aşa-i, îi dădu dreptate Tine, şi-i întinse farfuria cu ochiuri. La lumina unei lumînări Berg citea o scrisoare de la soţia sa. La sfîrşitul ei, Herluf scrisese cu ajutorul mamei sale, între două linii şi cu litere mari : „Salutări Tinei". Vorbiră mult şi cu voce înceată despre doamna Berg. Aproape de fiecare dată despre ea vorbeau.

— Dar nu-i place acolo, spuse Berg.

— Nu, îi lipseşte soarele, replică Tine.

— Asta-i, aprobă Berg fixînd flăcările, Marie are nevoie de lumină şi soare.

În camera de zi ofiţerii terminaseră masa. Se aşezară la pian şi umplură iar soba cu butuci. De afară, din odaia personalului de serviciu, se auzeau cîntecele sergenţilor. Toată casa era plină de miros de mîncare şi gălăgie voioasă. Cîţiva soldaţi se opriseră în curte ascultînd. Îşi fumau liniştiţi pipa în faţa porţii, înainte de a merge în şopron să se culce.

Berg rămase pe blocul de tăiat carnea — baronul făcea doar pe gazda — şi atacă tocana doamnei Bölling.

— Mîncarea bună face minuni, spuse Sofie, trecînd prin bucătărie şi îndreptîndu-se spre odaia personalului de serviciu. Acolo era cartierul ei general. De cîte ori stătea de vorbă cu sergenţii făcea o mică introducere explicativă :

— Păi, de fapt, eu sînt din Horsens ; și, cu mîinile sub șorț, se agita cu pași mărunți în fața soldaților, cam ca o găină înainte de împerechere.

— Mulțumesc pentru masa bună, Tine, zise inspectorul silvic luînd-o de mînă. Terminase găinușa de la doamna Bölling.

— Mama v-a trimis-o, explică Tine. Să vă fie de bine !

Berg își rezemă capul și se uită la Tine care punea apa pentru punci și pregătea paharele.

— Ei, da, sînteți așa de bune, voi amîndouă, spuse el încet, cu o voce caldă.

Îi venea greu să-și părăsească colțișorul lui bun de lîngă foc.

În camera de zi ofițerii ședeau învăluiți în norii groși de fum ai pipelor, sătui și pătrunși de căldură. Nu vorbeau prea multe, ci savurau în liniște odaia și focul și locurile lor comode, în timp ce Tine trecea în șorțul ei alb, ca sănătatea personificată, de la unul la altul oferind apă pentru punci. Ofițerii îi adresau cuvinte în șoaptă și în tot timpul acesta sublocotenentul Lövenhjelm zdrăngănea netulburat la pian *El Ole*.

În fund, lîngă sobă, doi căpitani se întrețineau cu un corespondent din Copenhaga, un bărbat cu trăsături semite, care urma să petreacă noaptea în patul confortabil al lui Berg ; voia să profite de ocazie și să vadă „un cantonament de la țară". Vorbeau despre luptele de ieri. Regimentul al optulea fusese în bătaia focului și se ținuse bine. Dar ofițerii nu cunoșteau alte amănunte.

— Trei morți, domnule căpitan, informă Lövenhjelm oprindu-se o clipă din cîntat.

Bătrînul maior, care vorbea cu un pronunțat accent din Holstein, ședea pe sofa și se plîngea lui Berg : și cele două fiice ale sale voiau acum să vină — la serviciul de ambulanță.

— Și ce să caute femeile aici ? Aici e locul potrivit pentru femei ? continuă maiorul mîhnit, cînd deodată liniștea fu întreruptă de glasul puternic și voios al Tinei, care îi spunea lui Lövenhjelm, la pian :

— Nu, mulțumesc, domnule sublocotenent, și izbucniră cu toții în rîs, în frunte cu Tine. Maiorul uită de fiicele sale și puse mîna pe genunchiul lui Berg, care ședea alături de el :

— Drăguță, drăguță, spuse el, urmărind-o cu privirile pe Tine, în șorțul ei alb strălucitor, întocmai ca Berg care nu o slăbea din ochi.

Maiorul se ridică să plece și ceilalți îl urmară. Și începu goana pe trepte și zarva în camerele de musafiri; toată casa răsuna de bufnituri e cizmelor azvîrlite pe podele. În camera dinspre grădină, sublocotenenții începură să lovească în perete dîndu-și semnale, ca școlarii dezlănțuiți; parcă abia acum s-ar f trezit cu toții, după ce se debarasaseră de haine și stăteau întinși în paturile bune, în cămăși curate și cearșafuri de pînză. Veselia gălăgioasă umplea toate încăperile și în toate colțurile erau amenajate culcușuri.

— Ah, ce bine îți poți întinde mădularele! țipară cei din camera care dădea spre grădină, dînd cu pumnii în perete. Cei de sus loviră cu săbiile în dușumea cerînd să se facă liniște.

Tine trebăluia afară, în cămara de alimente; aceasta era acum iatacul ei. Scoase salteaua de pe pat — cel puțin asta să i-o pună inspectorului silvic pe divan.

Apoi îi făcu patul pe divanul de sub fotografiile regilor — în cameră nu mai erau decît baronul cu corespondentul. Baronul îi povestea acestuia despre englezii lui. Englezii ciungului erau doi gentlemeni gravi, învăluiți în blănuri, care veniseră pe insula Als „ca să vadă războiul", și pe care baronul îi plimba zi și noapte pe insulă și în tranșee, pînă-i ieșea limba de-un cot, plin de rîvnă, ca un ghid angajat.

— Spune și dumneata, dragul meu, zise el, nu e impresionant? — ei vorbesc despre trupele *noastre*, despre răniții *noștri*, de parcă ar fi ai lor, prietene, de parcă ar fi compatrioții lor — da, da, e impresionant...

Baronul tăcu o clipă și corespondentul aprobă:

— Așa-i, domnii aceștia au înțelegere pentru cauza noastră.

— Și poți liniștit să-i amintești în ziarul dumitale, interveni baronul, poți liniștit să-i amintești, domnule dragă. Nu vor avea nimic de obiectat, continuă baronul, de parcă îmblăniții i-ar fi făcut o favoare deosebită, permițînd să fie amintiți nominal în ziar. Corespondentul își notă numele lor, înainte de a se culca în patul inspectorului silvic.

Tine terminase de aranjat culcușul inspectorului silvic ; în casă se făcuse liniște. Numai în camera dinspre grădină ofițerii stăteau încă de povești și fumau în pat. Un sublocotenent auzi un zgomot în camera de zi și deschise ușa de la picioarele patului, strigînd :

— Cine-i acolo ?

— Eu, spuse Tine cu voce tare și își văzu liniștită de drum ; era acum atît de obișnuită cu încartiruirile ! La intrare se întîlni cu inspectorul silvic. Cu atîția oameni în casă, el se temea mereu să nu izbucnească un incendiu și dăduse o raită prin întreaga gospodărie.

Se opriră o clipă amîndoi pe trepte. Noaptea era întunecată, așa încît clădirile din curte păreau doar niște umbre ; și era liniște peste tot, doar o vită scurma pămîntul în grajd. Deodată se auzi un fîșîit ușor în dreptul ușii spălătoriei.

— Ce-i asta ? întrebă Berg tresărind.

— A, e probabil ușa spălătoriei, răspunse Tine, și vocea ei avu pentru o clipă o inflexiune de jenă. Seara era un du-te-vino permanent în apropierea spălătoriei, unde își avea cartierul general Maren. Un minut rămaseră încă în întuneric fără să spună nimic.

— Noapte bună ! zise apoi Berg întinzîndu-i mîna.

— Noapte bună !

Tine intră în casă ; ședea încă pe pat, cînd auzi un fîșîit în fața ușii.

— Tine — era vocea inspectorului silvic — iar ai luat salteaua dumitale și mi-ai dat-o mie...

Tine se ridică brusc.

— Nu, ripostă ea, nici vorbă.

— Ba da, răspunse el cu o voce caldă. si asta-i deja prea mult, prea mult — mulțumesc.

Stînd pe marginea patului auzi cum pașii se îndepărtează ; o podidiră lacrimile. Apoi se dezbrăcă și se culcă încet.

Se simțea atît de sigură și apărată cînd inspectorul silvic era acasă. În alte seri, cînd el era pe front, i se făcea frică, i se făcea uneori atît de absurd de frică printre oamenii ăștia mulți, care dormeau în jurul ei respirînd zgomotos ; avea senzația că toată casa prinde viață — casa asta neînsuflețită. Și inspectorul silvic era „afară“ și nu se știa nimic despre el.

Acum însă era atîta liniște, în seara asta era atîta liniște și siguranță...

Culcată în pat, Tine zîmbea. Se gîndea la scrisoare și la rîndurile lui Herluf și la inspectorul silvic, cum stătuse lîngă ea, la mașina de gătit.

Ciudat, cum se schimbaseră toate ; acum nu se mai temea deloc de inspectorul silvic.

Cineva se furișă în ciorapi pe gang, mergînd spre odaia personalului de serviciu. Era Maren.

Apoi se așternu liniște în toată casa.

Tine se trezi brusc, sări din pat și alergă, așa desculță cum era, în bucătărie.

Primul sunet de goarnă îi tulburase somnul și se deșteptase imediat.

Dar asta era — asta era alarmă...

Se treziră cu toții, sus și jos. Alergau deja în pas de asalt prin curte. Tine nu găsi lumînarea, se îmbrăcă repede și strigă pe gang :

— Sofie, Sofie !

Pași afară și înăuntru, voci peste tot.

Tine strigă încă o dată :

— Sofie. Sofie ! și intră iar în camera ei. Aprinse o lumînare, dar curentul o stinse imediat.

În tinda întunecată, ofițerii treceau în goană pe lîngă ea. Ordonanțele intrau în fugă în camere, cu lumînări pîlpîitoare în mînă.

În mijlocul camerei de zi, Lövenhjelm, palid și dezorientat, își tot încheia și descheia uniforma.

— Tine, Tine ! strigă Berg venind dinspre bucătărie. Pune lumînări în ferestre. Repede, repede !

— Da, da, răspunse Tine, da... Începe acum ? îl întrebă ea încet pe Berg, care se oprise un moment.

— Poate că da ! Și o luă din loc.

Semnalele goarnei se auzeau în spatele clădirilor, din toate părțile ; caii fură duși în curte.

Tine aprindea lumînare după lumînare. Ofițerii și soldații alergau prin curte cu fețele palide în bătaia luminii. De sus se mai auzeau voci alternînd cu zgomotul ușilor trîntite — în curte răsunau comenzile maiorului, vîntul le ducea mai departe.

Și baronul țipa să vină trăsura.

Corespondentul alerga zăpăcit de colo-colo, îmbrăcîndu-se în mijlocul camerei și măsura încăperea cu pași mici, frecîndu-și mîinile :

— Nu-i glumă, nu-i glumă.

— Credeți ? întrebă Tine cu teamă, întorcîndu-și capul de la fereastră.

— Da, toți sînt de părere că-i dăm drumul, continuă ziaristul și de atîta agitație nu reușea să intre în vestă.

— La revedere Tine, spuse deodată Berg în spatele ei, ținîndu-i o clipă mîna strîns într-a lui.

Tine se uită la el fără să zică nimic și îl urmă pînă la poartă.

Casa era goală. De afară se auzea numai zgomotul pașilor care se topeau repede pe alee...

Sofie intră cu o lumînare ; în jachetă de noapte.

— De ce trebuie să moară, de ce trebuie să moară ! spuse ea plîngînd și mergînd din tindă în cameră și iar înapoi.

Tine nu o auzea. Alerga în curte, în grădină. În viața ei nu-i fusese atît de frică ca acum. În întuneric se ciocni de un pom, apoi se împiedică într-un tufiș, dar alergă mai departe — sus pe colină.

Coloana nu mai era decît o umbră mare care șerpuia de-a lungul drumului.

Rămase mult timp acolo, încercînd să deslușească o figură, dar nu reuși. Umbra lungă și străină se îndepărta în tăcere — se îndepărta, se îndepărta, dispărînd în întuneric, unde nici pașii nu se mai auzeau. Apoi Tine coborî și intră în casă. Lumînările ardeau încă în ferestre, aerul rece al nopții intra prin toate ușile. În fața paturilor părăsite, răvășite, pîlpîiau cîteva lumînări.

Afară, în bucătărie, Sofie se așezase pe blocul de tăiat carne și ațipise ; iar în odaia personalului de serviciu Maren dormea cu fața buhăită, întinsă cît era de lungă pe o bancă, cu lumînarea lîngă ea.

Tine era neliniștită și nu putea dormi. Stinse lumînările din ferestre și încercă să scrie — scrisoarea către doamna Berg, pe care o începuse deja.

Dar nu continuă, ci reciti doar, la lumina lămpii, cele scrise deja : peste tot numai de inspectorul silvic era vorba — fiecare propoziție — totul.

Şi deodată puse jos scrisoarea şi intră în camera dinspre grădină. Acolo îşi rezemă capul de măsuţa rece de marmoră şi începu să plîngă.

Zorii zilei îşi trimiseră primii soli. Dimineaţa se furişa încet, cenuşie, în paturile răvăşite, în casa părăsită şi întoarsă pe dos.

Uşile erau încă deschise şi se trînteau în bătaia vîntului.

Dar Tine nu se ridică. Rămase nemişcată în lumina sumbră a zilei. Afară auzea din nou sunetele goarnei, sfîşiate de vijelie, aşa încît păreau să fie ţipete de păsări.

Apoi zîmbi deodată : îi venise în minte felul în care îşi luase el rămas bun.

Înainte de amiaza acelei zile începu canonada de la Broager [1].

IV

SE TERMINASE CU LINIŞTEA.

Văzduhul era cutremurat de bubuitul puternic, înfricoşător, al tunurilor, ceas după ceas, în timp ce pe drumuri se auzea tropotul marşurilor, iar ordonanţele circulau în goană, pe cai pe jumătate morţi de oboseală : în decurs de douăzeci şi patru de ore se dăduse de două ori alarma.

Toate clădirile de la conac vibrau — podelele şi pereţii, de parcă ar fi fost fiinţe vii, scuturate de friguri.

Obligaţiile de zi cu zi se îndeplineau, se punea masa, se strîngea masa, trupele veneau şi plecau.

Se înseră. Tine nici nu-şi dădea seama că stătea tot timpul în odaie, mergînd de la un grup la altul, trăgînd cu urechea şi neputîndu-se desprinde de acolo ; trebuia să rămînă, trebuia să asculte.

În camere era gălăgie. Ofiţerii vorbeau cu voce tare, aproape cu voioşie.

— Au aruncat cinci sute de grenade, strigă unul.

Alţii ziceau că fuseseră şapte sute şi că totuşi cazematele rămăseseră nevătămate.

— Aia nu şi-au prea scos pîrleala cu muniţiile lor, spuse un adjutant.

[1] Localitate pe coasta de răsărit a peninsulei Iutlanda, în provincia Schleswig, în dreptul insulei Als (n. tr.).

Cei mai mulți se strînseseră în jurul sobei. Un căpitan cu barbă napoleoniană și pipă în gură spuse :

— Sublocotenentul Appel e rănit.

— Zău ? Bobocul ?

— Da, răspunse cel cu pipa. Și altul, care își încălzea spatele, adăugă :

— Știți doar, ăla mic blond.

În mijlocul camerei era alt grup. În majoritate sublocotenenți tineri, care își rodeau mustăcioarele, discutînd în termeni foarte tehnici despre cele întîmplate.

Tine trecu pe lîngă ei.

Lîngă bibliotecă vorbeau despre o cabană de lemn dinamitată. Treizeci de oameni fuseseră zdrobiți și sfîșiați de bîrne și așchii. Tine se opri lîngă ei și ascultă îndelung.

— Ce palidă ești, duducă Bölling, spuse un căpitan întorcîndu-se spre ea și desprinzîndu-se din grup.

— Zău, domnule căpitan ? zise Tine trăgînd mai departe cu urechea.

— Au fost patruzeci de morți, susținea unul.

Tine era chinuită de un singur gînd.

— Și focul continuă — focul continuă...

În cele din urmă se smulse cu forța de lîngă ei și ieși ; trebuia să pună apă pentru punci și să pregătească culcușuri pe toate canapelele.

În tindă, un sublocotenent stătea ghemuit pe un cufăr, sub o lampă care fila. O opri pe Tine și îi povesti că fusese chiar lîngă cabana de lemn. Tine rămase în loc, fără să audă o silabă din cele relatate. Deodată îl întrebă încet, uitîndu-se la el :

— A fost chiar atît de îngrozitor ?

Sublocotenentul povesti mai departe — în realitate fusese la numărul zece, unde în decursul întregii zile nu explodaseră decît două grenade :

— Nu-i vorbă, te pot trece fiorii, zise el, dar te obișnuiești cu focul.

Întinzîndu-și genunchii, el continuă să povestească și, dus pe gînduri, luă mîna inertă a Tinei și o duse la genunchiul lui.

— Ați văzut morții ? întrebă Tine fără să se miște.

Dar tocmai atunci veni cineva din camera de musafiri și sublocotenentul înjură printre dinți.

Tine puse să fiarbă apa pentru punci, o aduse înăuntru şi pregăti culcuşuri pe toate canapelele ; dacă era întrebată ceva, răspundea.

Sofie nu era bună de nimic. Cît era ziua de lungă şedea într-un colţ, cu capul legat, şi se văicărea.

Acum se tîrîse pînă în camera Tinei.

— Nici nu mai eşti sigur de viaţa ta, se plînse ea auzind bubuitul tunurilor.

— Ne ajunge şi pe noi... cît ai zice peşte, continuă ea cu vocea ridicată, nu mai eşti sigur de viaţa ta.

Tine şedea lîngă sobă. Avea impresia că bubuitul tunurilor devine tot mai puternic în noapte.

Sofie vorbea pe un ton plîngăreţ, cu modulaţii crescînde şi descrescînde, despre inspectorul silvic şi despre „toată mizeria asta" şi despre Maren care „nu ştia cum să se mai arunce de gîtul tuturor bărbaţilor ăştia".

— Nu, nu ştie cum, spuse ea, şi vorbi în continuare despre doamna. Ce bună pare ! exclamă apoi privind portretul doamnei Berg atîrnat deasupra patului, şi Tine îşi îndreptă, şi ea, privirile spre el.

— Uite la ea, se văicări fata, cît de veselă pare aici... Şi cînd colo nu ştii — Sofie ridică vocea — dacă nu cumva s-a şi întîmplat ceva, dacă pînă acum nu cumva şi-a dat sufletul.

Sofie începu să plîngă în hohote.

— Cît de mult îi seamănă, continuă ea, cît de mult îi seamănă, exact aşa era ea... pe vremea aceea.

Tine luă fotografia privind-o îndelung.

— Da, îi seamănă mult, spuse ea, împreunîndu-şi mîinile peste fotografie. O podidiră lacrimile — pentru prima oară în aceste zile.

În casă, ofiţerii se ridicară şi se duseră să se culce. Tine îşi puse o broboadă pe umeri. Făcea ea ocolul casei în locul inspectorului silvic. Era şi el mai liniştit dacă ştia că ea veghează.

În tindă, sublocotenentul dădea încă tîrcoale. Cu felinarul în mînă, Tine înconjură toate clădirile din curte. Peste tot era linişte. Numai pămîntul se cutremura de bubuitul tunurilor.

La uşa cu gratii, o siluetă veni spre ea. Era sublocotenentul din tindă, care găsea de cuviinţă să facă, şi el, în seara aceasta, ocolul casei.

Dar se dădu la o parte cînd văzu faţa Tinei, atît de lividă şi crispată părea în lumina felinarului.

Tine trecu prin spălătorie. În mijlocul spălătoriei, pe jos, pîlpîia o lumînare uitată iarăşi de Maren.

Ajunsă în camera ei, Tine se dezbrăcă încet. În pat îi trecu deodată prin minte :

„Appel e rănit", dar uită imediat.

Geamurile zăngăneau uşor. Vitele erau treze în grajduri. Din cînd în cînd ele mugeau înăbuşit, ca atunci cînd vine furtuna.

Era a treia zi de bombardament şi regimentul lui Berg încă nu se întorsese. În ultima noapte se dăduse iar alarma. Trecuseră trupe, ceas după ceas ; acum toate regimentele erau afară.

Odată cu revărsatul zorilor plecase şi baronul cu trăsura. Nu mai era nici măcar gălăgie în casa mare, pustie ; orice activitate fu sistată. Tine nu mai suporta ; se duse acasă. Doamna Bölling profita de timpul liber şi îşi scosese toate găleţile de apă. Două femei cu ziua frecau geamurile şi uşile. Tine dădu şi ea o mînă de ajutor, ridicîndu-şi fustele.

— Ah, draga mea, şi ce rost are, spuse doamna Bölling care săpunea cu mîinile ei îmbătrînite pervazul ferestrei. Murdăria intră prin toate crăpăturile, murdăria intră prin toate uşile.

Doamna Bölling se uită la bălţile mari de afară, din piaţă.

— Şi e tot mai rău, tot mai rău, spuse ea continuînd să săpunească.

— Da, mamă, da, spunea Tine cînd doamna Bölling intercala cîte o pauză în fluxul de cuvinte — cu atîta ardoare săpunea cadrul uşii.

Peste drum, în uşa hanului, Tinka stătea între coloane.

— Vreţi să dregeţi ce se poate ! strigă ea de pe partea cealaltă. Nu, noi lăsăm să se adune murdăria.

Tinka o porni în goană pe uliţa hanului în jos, de se stropi toată cu noroi.

Înainte de masă începu din nou canonada. Încă niciodată nu fusese atît de puternică. Geamurile pe care le spăla doamna Bölling zăngăneau sub mîinile ei.

— Ah, Dumnezeule, ce mizerie, ah, Dumnezeule, ce

mizerie ! spuse ea agitîndu-şi mîinile pe geamurile vibrînde.

Tine se opri din frecat ; palidă şi cu privirile aţintite în gol ea se trînti pe un scaun.

Lîngă vatră, femeile cu ziua se sfădeau, neturburate, pentru apa fierbinte.

Terminaseră, în fine, şi doamna Bölling se hotărî să o însoţească pe Tine. Voia să vadă şi ea cum mai mergeau lucrurile dincolo. Piaţa şi drumul erau pline de noroi. Doamna Bölling îşi ridică fustele, nici nu ştia unde să calce.

— Tine, Tine, striga ea peste bălţi, întorcîndu-se după fiică-sa, care rămînea mereu în urmă.

O înşelau ochii sau Tine mergea într-adevăr ca o somnambulă ? — şi cum mai slăbise, era chiar jigărită.

— Aşa-i, aşa-i, mare nenorocire ! oftă doamna Bölling şi-şi continuă drumul.

Se descălţară cînd intrară în camerele de jos.

— Să nu ducem înăuntru murdăria, spuse ea, şi-aşa este destulă, şi-aşa este destulă !

Doamna Bölling se cruci văzînd duşumelele şi tavanul. Şi mobilele erau toate zgîriate, în tapete erau găuri, nici o mobilă nu stătea la locul ei.

— Dumnezeule, Dumnezeule, se văită doamna Bölling văzînd distrugerile. Se gîndea la „casa frumoasă“, aşa cum fusese odinioară : şi acum, şi acum ! Doamna Bölling se opri în loc şi începu să plîngă. Aici era măsuţa ei de cusut, exclamă ea, şi trecu mai departe, pe duşumelele care se cutremurau. Nu era colţ să nu fie ceva stricat. Dar Tine, trebuie să ai grijă de ele ! spuse doamna Bölling pe un ton violent.

— Da, mamă, da, o asigură Tine.

Bineînţeles că vedea şi ea cum se adună murdăria peste tot şi cum se stricau şi se uzau toate, şi totuşi nu făcea nimic...

Însă nu putea să răzbească cu toate.

Doamna Bölling îşi continuă drumul, ocărînd încet : doar s-ar putea face ceva ca să se menţină lucrurile în ordine.

— Şi trebuie să pui pe fete să lucreze, adăugă ea.

— Da, mamă, da. Dar toate, — şi deodată vocea Tinei se dădu peste cap, de parcă ar fi izbucnit în plîns — toate au ieşit din făgaşul lor.

— Da, da, fetiţo, spuse doamna Bölling cu blîndeţe şi începu să plîngă, mîngîind mîinile fiicei sale.

Doamna Bölling străbătu curtea şi se îndreptă spre uşa cu gratii.

Obosită, Tine se aşeză pe blocul de lîngă maşina de gătit. Ceilalţi vorbeau, dar ea nu auzea nimic ; se mişcau în jurul ei şi ea nu observa nimic ; zi şi noapte se gîndea la un singur lucru, la un singur lucru care spunea totul :

„Dacă o să-l aducă plin de sînge — rănit şi plin de sînge !...“

Ieşind pe uşa cu gratii, doamna Bölling o apucă pe drumul de ţară. Voia să treacă pe la Pér Eriks — în ultima vreme se simţise destul de rău şi nimeni nu avea acum timp să vadă de un biet bolnav.

Deodată îl zări pe Bölling, sus de tot, pe colină, lîngă Lars, argatul, care ara ogorul.

Cum de ajunsese Bölling pînă acolo ! Doamna Bölling o luă la goană, trecînd de-a curmezişul peste ogorul arat.

Aici era locul potrivit pentru un om bolnav ca el, pe vînt şi ploaie rece ?

— Bölling, Bölling ! strigă ea.

Dar nu auzi nimic, nici măcar propria ei voce, căci bubuitul tunurilor se întetea secundă de secundă, în timp ce ea urca colina spre Bölling. Acum ajunsese sus.

Norul de fum mînat de vînt se aşternuse peste cîmpie ca o perdea uriaşă, zdrenţuită de focurile bateriilor. Şi în faţa ei, pe pămînt, se ridicau coloane uriaşe de fum negru dens, înconjurate de flăcări, ca nişte piloni giganţi, care ajungeau pînă la cer — case şi sate incendiate.

Doamna Bölling nu scoase nici un cuvînt. Înfricoşată, începu să tremure, mişcîndu-şi în tăcere şi îngrozită mîinile împreunate, de parcă ar fi voit să se roage.

Bölling o zărise. Dar nu se urnea. Ridică doar bastonul cu mîna tremurîndă, arătă cu el spre coloanele de fum şi spuse cu limba greoaie :

— Acolo e Ransgaarde [1]. Acolo e Staugaarde [1]. Acolo e Dübböl [2].

[1] Mici localităţi în partea de est a provinciei Schleswig, în dreptul insulei Als (n. tr.).

[2] Localitate situată în partea de est a provinciei Schleswig, în dreptul insulei Als, unde la 18 aprilie 1863 armatele germane au cîştigat o luptă decisivă împotriva armatei daneze (n. tr.).

Doamna Bölling nu putea să vorbească. Nici nu plîngea, își mișca doar, neputincioasă, mîinile împreunate.

— Acolo e Dübböl, spuse Bölling iar.

— Nu-i voie să stai aici, zise în fine doamna Bölling și-l trase după ea pe bolnav, purtîndu-l aproape pe sus, pe ogorul arat. Nu-i voie să stai aici !

Canonada părea să se potolească. Bölling mergea gemînd și clătinînd din cap. Doamna Bölling, care îl sprijinea pe soțul ei, deși era ea însăși aproape paralizată, nu găsea cuvinte în mintea ei înfricoșată, și spuse doar de două ori una după alta, întocmai ca Tine adineaori :

— Da, toate au ieșit din făgașul lor.

Sus, pe colină, Lars întoarse plugul.

Tine se ridicase de pe blocul de tăiat carne. Urcă treptele și intră în fostul dormitor ; acolo era murdăria cea mai mare.

Totuși nu începu să deretice ; incapabilă de a face ceva, se așeză pe fostul pat al doamnei Berg și privi încremenită pernele goale.

În curte sosi o trăsură. Ea recunoscu vocea baronului și a Sfinției Sale, care intrară în casă.

Baronul venea din Sönderborg [1]. Era extaziat, pur și simplu extaziat de englezii săi.

— Aștia merg înainte, Sfinția Voastră, tot în primele rînduri, în ploaia de gloanțe — caută de-a dreptul moartea, spuse el.

Baronul nu-și mai încăpea în piele.

Dar pe Sfinția Sa îl interesau mai puțin englezii. El vorbea numai despre Sönderborg, despre bombardament. Era revoltat, contrariat și își făcea vînt cu cuvinte iritate :

— Dar e o încălcare a normelor de drept internațional — un oraș deschis — e o batjocură la adresa secolului nostru.

Tine auzea pînă sus în dormitor vocea sa apăsată, poruncitoare, care alterna, înverșunată, cu bubuitul tunurilor :

— Dar nu le vom rămîne datori nimic. Ne vom lua revanșa, reluă el discuția, măsurînd în lung și în lat camera. Noi sîntem stăpînii pe mare. Ne vom răzbuna. Guvernul nostru va acționa...

[1] Oraș situat în insula Als (n. tr.).

Vorbind tot mai tare, continuă să-şi profereze ameninţările la adresa tuturor oraşelor de pe Marea Baltică, a tuturor vaselor de comerţ, a tot ce ar fi putut deveni o pradă, plimbîndu-se fără încetare, cu paşi mari, prin cameră, în timp ce mugetul înăbuşit al tunurilor părea să-i dea răspunsul.

— Nici Europa nu va asista cu mîinile în sîn la toate astea — s-a întrecut măsura. Este ultima picătură — Europa se va ridica — să fiţi convins că...

Şi deodată îşi întrerupse marşul în faţa baronului întrebîndu-l :

— Ce spun englezii dumitale ?

Baronul relată despre mînia celor doi gentlemeni şi repetă toate jurămintele îmblînzitilor. Şi Sfinţia Sa dădea aprobator din cap, stînd în mijlocul camerei, cu privirea aţintită drept înainte, de parcă ar fi văzut deja în faţa sa cetele care veneau în grabă din toate colţurile lumii.

— Da, conchise el, popoarele libere se vor ridica, liberalismul va face front comun cu noi.

Baronul îi ţinu isonul, vorbind despre comandamentul suprem şi despre apărare şi gesticulînd cu unicu-i braţ.

— Nu te poţi abţine să nu critici, declară el, în fond nu se întreprinde nimic... Dacă ei n-au curajul să rişte, ar trebui noi să-i învăţăm să fie energici. Ar trebui să se pornească ofensiva. Dar nu există nici o iniţiativă — continuă baronul. În fond, ce facem ? Ce facem ? Şi baronul ridică mîna, îndepărtînd cele cinci degete, ca cinci semne de întrebare : Stăm pe loc. Aşteptăm să se tragă în noi — asta e tactica noastră — cînd ar fi trebuit să pornim ofensiva !

Baronul îşi pierduse răsuflarea şi trebui să tacă.

— Da, interveni Sfinţia Sa, dar nu guvernul e lipsit de energie ; nu cei din Copenhaga sînt lipsiţi de curaj... E adevărat însă, adăugă Sfinţia Sa tăios, că guvernul contase pe o altă armată.

Tine auzi uşa de la intrare deschizîndu-se şi închizîndu-se. Sofie năvăli în tindă strigînd :

— Vin, vin !

— Cine ? ţipă Tine de pe trepte.

— Vin răniţii, urlă Sofie şi începu să alerge de colo-colo. Ah, Dumnezeule, Dumnezeule ! Vin răniţii ! Ce convoi — ce convoi !

— Unde ? Unde ? strigă Tine prinzînd-o de braţ.

— Ah, Dumnezeule, ah Dumnezeule! se văicărea Sofie; dacă şi domnul inspector e rănit, dacă şi domnul inspector e rănit, atunci Herluf e... şi trecu la un diapazon plîngăreţ mai ascuţit — orfan de tată...

Tine nu o mai auzea. Coborî în goană treptele şi o luă la fugă pe drum. Baronul strigă ceva după ea; dar Tine alergă mai departe, pe drumul care ducea la Sönderborg, trecînd pe lîngă ordonanţe, pe lîngă trăsura episcopului — tot mai departe. Cînd auzi scîrţiitul greoi al căruţelor care se apropiau după colină, se opri în faţa casei ţiglarului Anders; de pe drum nu-i vedea, nu putea rămîne acolo.

Tine se întoarse şi intră în casă.

— Au sosit răniţii, putu să spună numai.

Ane se sculă cu cei doi copii în braţe.

— Cică-i duce la Hörup Hav [1], spuse ea încet, ştergînd banca cu şorţul.

— Ei, acu s-a zis şi cu sănătatea lor, exclamă schilodul, care şedea la sobă, în spatele Tinei.

Tine se întoarse în grabă spre cumnat şi se uită plină de teamă la faţa lui chircită ca o faţă de gnom şi la cele două cioturi de picioare, care atîrnau de pe bancă ca două boccele.

— O, Dumnezeule! da, gemu ea încet şi se prăbuşi pe bancă.

Auzi căruţele apropiindu-se; se tîrau încet, cu încărcătura lor grea, înaintînd de-a lungul drumului. Infirmul se apropie de fereastră pe cîrjele sale.

— Iată-i, spuse el. Vedeţi, vizitiii merg alături, pe jos.

Tine îşi ridică îndată capul, palidă, fără pic de culoare în obraz; trecu prima căruţă trasă de cai flocoşi. Se sculă şi împinse la o parte ghivecele de micşunele din fereastră. Avea senzaţia că vede numai cîteva feţe albe într-o mare de roşu care-i juca în faţa ochilor — feţe albe... necunoscute, încă tot necunoscute. Se auziră gemete uşoare. Curios, schilodul se tîrîse pînă la piatra sa de la marginea drumului.

Tine se opri cu ghivecele de micşunele în mîini — ah, vaietele care se auzeau pînă în casă! Şi trecea căruţă după căruţă.

Ane veni lîngă ea, cu copiii în braţe.

---

[1] Localitate din insula Als, situată la circa 8 km est de Sönderborg şi la circa 4 km sud de Augustenborg (n. tr.).

— Da, da, ah, da, își vor duce și ei de-acum crucea lor! Își vor duce și ei crucea lor! O nu, o nu, uită-te! Dumnezeule, uită-te, de acolo picură sînge!

Tine vedea căruță după căruță.

Ane se îndepărtase de fereastră și vorbea despre cumnat; ar fi vrut ca el să vîndă bere caldă. De necrezut ce se putea cîștiga acum cu vînzarea de bere caldă.

— Și așa un schilod, adăugă Ane, ar putea avea desfacere bună!

— O nu, o nu, o nu, Dumnezeule! — Ane alergă la cealaltă fereastră — iată-i pe cei grav răniți, sînt acoperiți...

Tine ieșise. Stătea la marginea drumului, lîngă schilod, și nu mai vedea nimic. Nici nu-și dădu seama că se apropiase de căruțele acoperite, spunînd vizitiului:

— I-am putea aranja mai bine, i-am putea culca mai comod, numai pentru ca să ridice mantalele și să privească, una după alta, fețele acestea livide.

— Celor mai mulți le este indiferent cum stau, răspunse vizitiul apăsat.

Tine dădu drumul căruței și porni la întîmplare după convoi, în timp ce îi curgeau lacrimile.

În spatele ei auzi vorbăria englezilor. Și cînd trecură pe lîngă ea, tresări brusc, cuprinsă de fiori. Cei doi mergeau de la căruță la căruță, se opreau pentru a strînge mîna răniților, se uitau la cei care gemeau și spuneau fără încetare:

— Viteji oameni, viteji flăcăi.

Tine îl zări ca prin ceață pe Sfinția Sa stînd alături de baron pe mica ridicătură de pămînt din grădina inspectoratului silvic. În dreptul lor, convoiul se opri, fiindcă englezii duceau tratative cu baronul; se auzi un geamăt prelungit cînd căruțele frînară brusc, în timp ce Sfinția Sa ridică mîna sa mare, spunînd:

— Da, da, acești viteji și-au vărsat sîngele pentru patrie.

Căruțele se puseră din nou în mișcare și Tine continuă să meargă mecanic alături de ele, cînd baronul strigă după ea:

— Duducă Bölling, avem vești de la sublocotenentul Berg, e teafăr și sănătos... Mr. Arboun le-a adus.

Tine încetini pasul; în prima clipă nu înțelese bine. Își trecu încet mîna peste ochi și se opri.

I se părea că își recapătă dintr-o dată vederea — abia acum deslușea răniții și vizitii zdrențăroși și caii jigăriți — și zîmbi.

Zîmbind mereu, se apropie în grabă de următoarea căruță ; un rănit gemea încet, rezemat pe peretele căruței ; ea îl ridică puțin și îl sprijini ușor cu brațul, mergînd alături de căruță.

— E mai bine așa ? întrebă ea.

— Da, șopti el și zîmbi.

Tine merse mai departe, sprijinindu-l cu brațul.

— Ce sete mi-e, oftă rănitul.

— Îți dau apă, spuse Tine, vorbind cu el ca și cu bătrînul Pér Eriks, și-l culcă cu grijă înapoi.

Ea alergă de-a lungul gardului pînă la căsuța argatului Jens și aduse o cană cu apă și o ceașcă.

— Ți-a căzut bine ? întrebă ea. Îl sprijinea iar pe rănit cu brațul, ținînd cana golită în cealaltă mînă.

— Da, mulțumesc.

Rănitul deschise cu greu ochii : Dar ceilalți ! șopti el încet de tot.

— Da, da, spuse Tine cu ochii plini de lacrimi. Îl culcă din nou înapoi și trecu de la căruță la căruță. Și în timp ce le zîmbea bieților răniți, aranjîndu-le paiele și vorbind cu ei, turnă apă în ceașcă și le dădu, pe rînd, să bea.

O luă apoi repede înaintea căruțelor, și, ajungînd la han, deschise ușa și strigă cu vocea ei clară :

— Apă și pahare, Tinka ! Apă și pahare !

Tinka se repezi afară și toate fetele de serviciu de la han se puseră în mișcare.

Luau apă din găleți și umpleau pahare și cești. Tine dirija totul și Tinka o ajuta. Doamna Bölling coborî și ea cu cîteva castroane cu suc de fructe și apă.

Tinka și fetele își întorceau din cînd în cînd capul — cînd răniții le strîngeau mîna în semn de mulțumire.

Încetul cu încetul convoiul traversă piața ; adăpați și înviorați pentru cîtva timp, răniții zăceau liniștiți în căruțe.

Doamna Bölling urcase din nou la ea. Stătea la fereastra deschisă alături de Bölling. — Viețile astea tinere, viețile astea tinere, spuse ea urmărind cu privirile ultima căruță care se îndepărta încet.

Tine rămase în mijlocul pieței, lîngă gălețile golite. Deodată îi zări pe părinții ei, sus, la fereastră.

Și urcă în grabă la ei lăsînd totul acolo.

În noaptea asta nu va dormi la inspectoratul silvic. Voia să rămînă acasă, să petreacă o seară cu ei și să doarmă pe divan, nu va fi nici un deranj. Bölling ședea în colțul său obișnuit și o ținea de mîini. Era atît de bucuros, de parcă fiică-sa s-ar fi întors dintr-o călătorie îndepărtată.

Începea să se întunece ; Tine își puse o broboadă pe umeri și se așeză pe bancă, în fața casei. Ultimul bubuit al tunurilor se risipise și se lăsase liniștea — o liniște ca pacea înserării. Numai de la fierărie se mai auzea ciocănitul obișnuit, familiar. Apoi încetă și acela, ucenicul închise ușa și trase zăvorul și fierarul traversă piața împreună cu cîinele său.

— În cele din urmă totul s-a potolit ! spuse el salutînd-o pe Tine.

— Da, răspunse ea.

— Dumnezeu să-i odihnească în pace pe cei care au murit, adăugă fierarul încet. Noapte bună, duducă !

— Noapte bună, fierare Knud !

Fierarul se îndepărtă cu cîinele pe ulița hanului. Tine rămase pe bancă. Sălciile se profilau liniștite în cuprinsul serii.

Luaseră deja ceaiul. Bölling aținise în fotoliul său și doamna Bölling începuse să împletească un călcîi. Tine ședea pe pervazul ferestrei cu mîinile în poală. Doamna Bölling vorbea despre „cei plecați“ — despre doamna Berg și despre Herluf...

— Cît trebuie să sufere, să stea acolo fără să știe nimic, oh, cum trebuie să sufere !

— Da, spuse Tine încet, cu o voce caldă.

Ea se rezemă de vechea comodă dintre cele două ferestre și începu pe jumătate să fredoneze, pe jumătate să cînte cîntecul despre *Gretelein* :

Dragă meștere-aurar
Să te rog ceva aș vrea :
Știi că Margareta mea
Pleacă azi la Copenhaga.
De aceea te-aș ruga
Un inel să-i faci, de aur,
Și pe el apoi să scrii :
„Draga mea, rămîi cu bine“.

Doamna Bölling fredona și ea refrenul, cu ochii la împletitură.

— O, cît de frumos cînta ea asta ! își aduse ea aminte, cînd terminară cîntecul. Tine tăcea cu mîin le împreunate în poală.

— Ei, ar trebui să ne culcăm acum, zise apoi ridicîndu-se, și-l sărută pe tatăl ei.

La ora șase dimineața, cînd sosiră trupele, Tine era la școală. Ea rămase acasă, punînd mîna pe una și pe alta.

— Dar bine Tine, dincolo e plină casa, se miră doamna Bölling. Nu-i vorbă, și la ea casa era plină. Dar aici mă descurc eu, aici mă descurc eu !...

Voia neapărat ca Tine să meargă dincolo.

— Da, mamă, da răspunse Tine, ocupată cu Bölling, care se simțea iar rău. Da, mamă, da, iacă plec.

— Atunci, la revedere, tată, spuse ea mîngîindu-l pe cap — Tine era neobișnuit de blîndă și tăcută —. Cu bine !

— La revedere, mamă, strigă ea în ușa bucătăriei și plecă în grabă.

Tine deschise poarta cu gratii și intră la inspectoratul silvic pe ușa de din dos și prin spălătorie. În tindă dădu peste Sofie, care se pregătea să servească masa.

— Ah, Dumnezeule, ce bucurie să-l revedem pe domnul inspector, așa de bine și sănătos, ce bucurie să-l revedem ! — De emoție, Sofie uită de mîncare — Ah, Dumnezeule, de l-ar putea vedea și doamna, așa bine și sănătos !

— Chiar așa e ? întrebă Tine zîmbind.

Sofie intra și ieșea și servea ; în bucătărie spuse pe un ton plîngăreț :

— Ce frumos e domnul inspector — are ochii lui Herluf — aidoma ochii lui Herluf, continuă ea. Dar Lövenhjelm — și zîmbi deodată — nu-i nici el de lepădat. Și unde mai pui că vin d rect de pe cîmpul morții, direct de pe cîmpul morții, și nevătămați !

Intra și ieșea.

— Ei, Lövenhjelm, nu-i nici el de lepădat, declară ea încă o dată.

În genere, Sofie era foarte înclinată să găsească farmece deosebite la cei care veneau direct de pe cîmpul de bătaie.

Tine o lăsă pe Sofie să vorbească și nu spuse nimic. Trebăluia liniștită în bucătărie, pregătind mîncarea, și cînd se deschidea ușa, deslușea și vocea lui Berg.

Apoi se așează la fereastră în camera ei ; făcuse și focul în sobă ; deodată auzi pașii lui Berg în grădină — și îl zări trecînd, zvelt și puternic, împreună cu o altă persoană.

El se apropie de fereastră și exclamă : — Dar unde mi-ai fost ? — și doar nici n-o căutase. Cînd Tine deschise fereastra, el se opri o clipă :

— N-ai sughițat ? întrebă el, continuînd s-o privească. M-am gîndit la dumneata.

N-o slăbea din ochi. Tine nu răspunse la întrebare. Spuse doar încet și cu o voce caldă, zîmbind :

— Și iată că v-ați întors !

Berg intră, se așeză lîngă sobă și începu să povestească. Dar nu-și auzea nici propriile cuvinte. O sorbea doar din ochi, privind-o cum stătea în fața lui, ca sănătatea întruchipată, și atît de curată — așa cum o vedea în ultima vreme mereu în gîndurile sale, cînd era acolo, afară, în frig și în noapte și în murdărie — afară în tranșee.

— Ai primit salutările mele ? întrebă el privind-o necontenit.

— Da.

Berg nu-și dădea bine seama de ce se sculă atît de repede în momentul cînd se auzi o bătaie în ușă ; așa de repede, de parcă ar fi stat prea aproape de Tine.

— Intră !

Era numai doamna Bölling. Pînă la urmă reușise totuși să facă niște cornulețe și le aducea acum...

— Trebuie de-a dreptul să-ți furi timpul pentru așa ceva, domnule inspector, spuse ea, cînd casa e plină și Bölling — și Bölling a dat în mintea copiilor. Și Tine, se tîrăște și ea și-și pierde humorul — da, da, ăsta e adevărul, — Tine e îngrozită de moarte — se vede pe ochii ei, cînd bubuie tunurile. Dar să fiți numai dumneavoastră sănătos, încheie doamna Bölling, măsurîndu-l pe Berg de sus pînă jos cu o privire plină de bunătate. Mereu îi spun lui Bölling : numai să se întoarcă domnul inspector sănătos.

Continua să se uite la el. Berg îi strînse mîna puțin cam grăbit și plecă.

Doamna Bölling și Tine intrară în bucătărie, unde erau și cornulețele. Berg trecu prin curte cu cîțiva ofițeri.

— Aştia nu-şi pierd capul, fetiţo, spuse doamna Bölling de la fereastră, urmărind cu privirile siluetele frumoase şi robuste.

Şi Tine stătea la fereastră ; nu răspunse. Puţin mai tîrziu o însoţi pe doamna Bölling o bucăţică de drum.

Clopotele de seară începură să bată cînd doamna Henrichsen striga încă în curtea hanului după slujnicele ei care se făcuseră o apă şi-un pămînt.

V

ÎN PIAŢĂ, SOLDAŢII ÎŞI FUMAU pipele, stînd la soare. La han şi în clădirea şcolii ofiţerii stăteau la geamurile deschise.

Tine îl ajută pe Bölling să coboare treptele şi să se plimbe de-a lungul casei.

— Ei, cu Bölling e tot mai rău, spuse doamna Bölling din uşa hanului, uitîndu-se după ei. Vremea fiind bună, se dusese să o vadă puţin pe doamna Henrichsen.

Doamna Bölling rămase pe loc, urmărind cu privirile pe soţul şi pe fiica ei ; nici Tine nu părea să fie „chiar în apele ei" ; ea petrecea cea mai mare parte a timpului lîngă Bölling, ocupîndu-se de dimineaţa pînă seara de el.

— La prînz şi seara vine acasă, spuse doamna Bölling, şi e frumos din partea ei, foarte frumos... ah, în genere, e atît de bună... cum îl îngrijeşte pe taică-său ; nimeni nu-i ştie aranja atît de bine perna ca Tine... Dar aici, jos, continuă doamna Bölling — ea auzi vocea inspectorului silvic de pe partea cealaltă a pieţei ; în ultima vreme venea foarte des, după-amiaza, să-i viziteze pe ofiţerii încartiruiţi la şcoală — dar aici, jos, spuse ea mîhnită, toate păturile se înnegresc.

Doamna Henrichsen nu răspunse ; trăgea cu urechea spre sala de mese, unde Tinka rîdea şi se hîrjonea.

— Şi zice că vrea să plece, să lucreze la infirmerie, reluă vorba doamna Bölling după o pauză, Dumnezeule, Doamne ! de parcă aici nu ar fi peste tot infirmerie.

Doamna Bölling se aşează dînd din cap, ca unul ce nu reuşeşte să înţeleagă aşa ceva.

— Parcă ar mai fi nevoie să meargă pînă la Augustenborg, dacă vrea să îngrijească bolnavi. Dar aici ne pierdem, încetul cu încetul, cu toţii minţile, conchise ea.

— Da, răspunse doamna Henrichsen, obsedată de propriile ei griji şi trăgînd mereu cu urechea la Tinka care era în sala de mese, în ziua de azi multe oale învechite plesnesc.

— Şi eu îi spun mereu, adăugă doamna Bölling, ale cărei gînduri se învîrteau fără a se putea fixa de ceva, îi spun mereu : inspectorul silvic vine la noi fiindcă nu se mai simte în largul lui la el acasă. Dar Tine, încheie doamna Bölling, a amuţit complet în ultima vreme, parcă ar avea un lacăt la gură.

Cele două femei stăteau una lîngă alta, privind în gol — înăuntru Tinka trînti, rîzînd, uşa în nasul cîtorva sublocotenenţi.

Umbra zilei înainta încetul cu încetul pe piaţă. Cîţiva artilerişti, îmbrăcaţi în jachete murdare, îşi duceau caii la adăpătoare. Doamna Bölling plecă acasă.

Berg stătea la fereastra de lîngă trepte — de acolo putea vedea tot şirul de case, de-a lungul căruia Bölling, sprijinit de Tine, şontîcăia în ultimele raze ale soarelui.

— Da, da, aşa se tîrăşte, explică doamna Bölling urcînd treptele şi văzînd încotro se îndreptau privirile lui Berg — acolo are şi el parte de puţin soare.

Berg ieşi, traversă piaţa şi se îndreptă spre cei doi.

— Aşa-i, domnule inspector, aici nu bate vîntul, aici nu bate vîntul, spuse Bölling strîngîndu-i mîna. Şi Tine mă ajută — Tine e puternică.

Îşi continuară drumul, cu Berg alături de Bölling. Bătrînul vorbea întruna cu limba îmbîcită. Povestea despre vremurile de altădată.

— Nu, nu, asta n-o ştiţi, asta s-a întîmplat înaintea venirii dumneavoastră — era cu un an înainte de moartea doamnei consilier silvic. Tine era numai de o şchioapă — era în anul cînd a ars hanul cel nou ; îţi aminteşti, Tine, — aveai atunci porumbei albi, doi porumbei albi care au zburat în foc — îţi ciuguleau din mînă, cînd erai doar de o şchioapă...

— Da, tată, da, spuse Tine molcomindu-l oarecum — braţul ei rotund îl susţinea pe după talie cînd traversară piaţa.

Şi Bölling nu înceta să vorbească — indiferent cu ce începea, pînă la urmă tot la Tine ajungea. Berg află toată povestea vieţii ei cu ocazia vizitelor de după-masă la Bölling.

— Da, da, Tine e puternică, spuse el — ea aproape că îl ducea pe sus pe trepte — e puternică. Nu-i chiar frumoasă, zise el oprindu-se pe o treaptă şi uitîndu-se la ea, dar e sănătoasă, domnule inspector, e sănătoasă.

— Dar, tată, obiectă Tine, dar bine, tată!

— Şi bună, adăugă Bölling mîngîind-o pe cap.

Clopotarul traversă piaţa şi soldaţii se adunară grămadă în faţa intrării de la biserică. Se auzi, rar, dangătul clopotului. Bătrînul Bölling era în casă; Berg şi Tine rămaseseră singuri pe trepte.

În piaţă se făcuse linişte. Cîţiva flăcăi îşi împreunaseră mîinile la sunetul clopotului. Numai din han se auzeau paşii Tinkăi, care alerga de colo-colo, ca la un joc de-a-v-aţi-ascunselea.

Dangătul clopotelor încetă. Soldaţii se întoarseră, grupuri-grupuri, la casele unde erau încartiruiţi.

— Rămîi aici? întrebă Berg deodată grăbit, coborînd treptele.

— Nu, cred că merg şi eu dincolo...

Se înroşiseră brusc amîndoi; se întîmpla în ultima vreme foarte des să se înroşească cînd stăteau de vorbă; şi vorbeau mai încet, aproape cu teamă, mai ales cînd era cineva de faţă.

— Mulţumesc, spuse Berg scurt, şi o luă spre piaţă.

La plecare, Tine se opri la han, ca s-o ia şi pe Tinka

— Te însoţesc cu plăcere, fetiţo, spuse Tinka punîndu-şi o broboadă pe umeri. Peste tot e ca la crîşmă, dar la voi e atmosfera mai veselă.

— Da, spuse Sofie, pe care Tine şi Tinka o găsiră stînd de vorbă cu un sergent în uşa spălătoriei; trebuie să luăm lucrurile mai uşor. Tunurile nu distrug fortăreţele.

Sofie se molipsise de la glumele mai străvezii din odaia subofiţerilor. Tinka rîse cu hohote de gluma aceasta şi alergă în camera Tinei.

— Na, observă Tinka, acum toată familia e de gardă!

Lîngă portretul doamnei Berg atîrna o fotografie nouă: Herluf pe genunchii inspectorului silvic.

Tinka nu avea astîmpăr, îl auzise pe Lövenhjelm intrînd după Tine în magazia de alimente. Trebuia scoasă o şuncă

de la fum, și Tinka urcă în grabă treptele, urmată de sublocotenent.

Tine se învîrtea aferată, preparînd cina. Prin ușa deschisă îl zări pe inspectorul silvic care ședea la lumina lămpii și scria.

În tindă, un ofițer chema lumea la cină, lovind într-o tavă veche, și Tinka coborî în goană treptele, cu șunca și cu o lumînare stinsă în mînă. Tinka era totdeauna cu sufletul la gură și înfierbîntată cînd aducea ceva din vreun ungher ; se scutura ca o rață care iese din apă.

Maiorul intră în cameră și o mîngîie părintește pe Tine sub bărbie, degetele sale bătrîne nu se aventurau mai departe.

— Ce bărbiuță moale, spuse el, ce bărbiuță albă și pufoasă, și se așează la masă, în timp ce Tine striga după Sofie, căreia nu-i venea să plece din odaia subofițerilor.

— Nu-i tocmai ușor să scapi de războinicii ăștia, explică Sofie, după ce apăru în fine și aduse mîncarea.

Tinka se așează călare pe blocul de tăiat carne și oftă o dată adînc.

— Zău că nu e ușor pentru ei, fetelor, spuse ea ; avea poate senzația că trebuie să se scuze din cauza stării de spirit în care se afla.

După terminarea mesei, Tine și Tinka se retraseră în cămăruță. Intră Berg. La început se opri în ușă, rezemîndu-se de uscior și fumînd, pînă Tine spuse :

— De ce nu luați loc, domnule inspector ? și se sculă de pe scaun.

Berg se așează repede în fața ei, pe marginea patului.

— Dar nu te scula, spuse el.

Numai el și cu Tinka vorbeau — mai ales el. Povestea acum foarte des despre tinerețea sa : cînd era la școală, cînd fusese numit sublocotenent — despre „primii ani", „anii veseli", cum îi numea.

— Cînd îți simți inima bătînd mai repede, domnule inspector, nu-i așa, interveni Tinka, lovindu-se cu pumnul pe pieptul stîng.

Berg rîse și povesti mai departe.

Tine tăcea și cosea liniștită la lumina lămpii mici — fericită în conștiința sa, că Berg i se adresa ei.

Apoi se sculă și aduse punci cu lapte și trei pahare ; și îl băură stînd la măsuța acoperită cu o dantelă albă, în timp ce Tinka și Berg povesteau mai departe.

În casă se auzi pianul lui Lövenhjelm și vocea maiorului.

— Cînd te gîndești ce repede trec toate, exclamă Berg după o mică pauză. Ce liniște plăcută e aici, adăugă el rotindu-și privirile prin cămăruță.

— Da, e plăcut aici, aprobă Tinka, lovindu-și șorțul cu palmele.

Berg se ridică iar, dar rămase încă multă vreme în ușă înainte de a se retrage.

— Abia acuma ai ocazia să-l cunoști cu adevărat, zise Tinka după plecarea lui Berg. Bărbații învață să se poarte în timpul războiului. Dar murdărie fac peste tot, observă ea, scuturînd pătura pe care șezuse inspectorul.

Tine scoase din buzunar o scrisoare de la doamna Berg. În ultima vreme citea doar în grabă și cu neliniște scrisorile ei, aproape că sărea peste rînduri. Le ținea zile întregi în buzunar, pînă găsea o clipă de răgaz să le citească. Și de multe ori scotea scrisoarea exact atunci cînd era prezentă și Tinka și o citea cu voce tare.

În camera de zi, sublocotenentul Lövenhjelm începu să cînte. Se deslușeau clar cuvintele :

Paznice, poți să ne spui
Unde-i lupta-acum în toi ?
Sus pe deal la Aabenraa !
Doamne ce cumplit dezastru
Pentru falnica cetate !
Julia, Julia, hopșașa !

Scrisoarea cuprindea de cele mai multe ori întrebări pline de teamă și amintiri despre zilele „de demult", cu „Îți mai aduci aminte de... ?" și „Îți mai aduci aminte cînd... ?"

Tinka se legăna din șolduri în tactul cîntecului lui Lövenhjelm, pe cînd Tine tot mai citea scrisoarea lungă — pagină cu pagină.

— Da, dragă, spuse Tinka cînd Tine termină de citit, și respiră adînc, e mult de atunci.

— Așa-i, suspină Tine punînd jos scrisoarea, foarte mult.

Nu — nu mai auzea vocea doamnei Berg cînd citea, și nici nu-i mai vedea trăsăturile printre rînduri, pe cît de mult ar fi dorit. Erau atît de departe toate. Nu mai

reușea deloc să găsească un loc de refugiu în aceste amintiri.

În camera de zi, Lövenhjelm cînta izbind clapele; Tinka începu și ea, rîzînd, să cînte:

Cei ce-n pat stăteau atunci culcați
Să se-mbrace timp nu mai avură;
Cei ce-n schimb mergeau în pas de marș,
Dormitînd aproape ne-ncetat,
Și viața și veșmintele-și salvară.

Cîntecul încetă.

— Tu, spuse Tinka, arătînd cu mîna spre camera de zi, tipul e divin.

Tine ridică ochii de pe scrisoarea pe care o ținea încă în mînă. Nici nu-și dădea seama că citea a nu știu cîta oară cuvintele: „De ce îmi scrie atît de rar Henrik, și, cînd o face, e atît de scurt și grăbit? Tine, am mereu senzația că ultimele sale scrisori nu conțin absolut nimic!"

— Trebuie să facem paturile, spuse Tine și duse paharele de punci afară.

Apoi intră în camera inspectorului silvic, ca să facă ordine.

Sub lampă, în mapa deschisă, era scrisoarea către soția lui — scrisoarea aceea la care tot scria și pe care nu mai reușea să o termine.

Nici astăzi nu izbutise s-o încheie și s-o expedieze. Tine se opri lîngă lampă, se înroși — și, fericită, închise mapa.

Tinka se pregătea să plece; Tine vru s-o roage pe Sofie s-o însoțească.

— Nu, mulțumesc, draga mea, dăm năvala pe întuneric! strigă Tinka plecînd în grabă.

În spatele movilei din grădină, Lövenhjelm sări peste gard și se luă după ea.

În seara asta Berg făcu, gînditor, de două ori ocolul casei. Noaptea era liniștită. O singură dată atmosfera fu cutremurată de un bubuit îndepărtat. Dușmanul nu dormea.

Regimentele veneau cîntînd pe toate drumurile. Soldații se întorceau acasă, bronzați, palizi, slăbiți, dar cîntînd.

Bucuria era domolită numai de convoiul lung de răniți, care se tîra încet pe drumurile de țară.

Dar cîntecul fu reluat, el răsuna tare în văzduhul proaspăt de primăvară, în timp ce oamenii și copiii ieșeau cu capul gol din curți și case, salutînd cu șepcile :

Din nou ne măsurăm cu dușmanul prusac,
Dar nu-i vom da prilej să vadă că ni-e frică.
Curaj de-al înfrunta tot timpu-am dovedit ;
Deși ei au fost mulți, iar noi mereu puțini.
Cu fruntea sus la luptă dreapt-acum !
Noi nu lovim ca lașii pe la spate.
De-i fulger, chiar de-i tunet, curînd se-nsenînează,
Dar ceața multă-n schimb ne stoarce de puteri.

Atunci vin toate numai, cînd timpul se-mplinește
Așa am spus mereu și-o spunem și acum.
Și doar prin luptă dreaptă cu vitejie dusă,
Putea-vom să înfrîngem a neamțului oștire.
Lupta-vom toți și ura vom striga.
Trăiasc-al nostru rege !
Trăiasc-a noastră țară !

Tine urcase pe colină și își flutura basmaua. Asaltul de la Dübböl fusese respins.

Casa era din nou plină de gălăgie. Baronul alerga aferat prin curte, dădea mîna cu toți și întreba pe fiecare soldat :

— Și ce ai simțit, dragul meu ? Ce senzație ai avut ? promițîndu-le tuturor un punci.

Sofie se agita fără să facă nimic concret, zîmbea tuturor și spunea :

— Păi trebuie să le facem o seară plăcută războinicilor, merită o seară plăcută.

În camere, ofițerii se trînteau pe paturi, îmbrăcați și morți de oboseală, și totuși stăteau de vorbă — de la o cameră la alta, cu voce tare și voioasă.

De pe drum se auzeau regimentele care treceau cîntînd.

Berg intrase în camera Tinei. Ea îl găsi deja acolo — ședea lîngă sobiță. Ochii ei strălucitori se umplură de lacrimi și el îi luă ambele mîini într-ale lui.

— Da, mărturisi el strîngîndu-i mîinile tremurînde, a fost o zi fericită.

Ea tăcu o clipă, nu putea scoate nici o vorbă ; apoi spuse încet și cu o voce caldă :

— Cum se va bucura doamna !

Berg se opri o clipă :

— Ce bună ești ! zise el, dîndu-i drumul. Tine nici nu-și dădu seama că îi curgeau lacrimi din ochi.

...Baronul se dusese la han să cumpere rom pentru punci. Tinka și Augusta Jensen aduseră personal butoiașul, ținîndu-l de două toarte. Soldații care fierbeau o supă în fața șopronului le întîmpinară cu lungi urale.

Tinka și Gusta începură de îndată să trebăluiască prin bucătărie : făcăleţul și bătătorul de spumă zburau de-a dreptul prin castroane. Prin ușa spălătoriei se întrezărea Maren învăluită în nori groși de fum. Afară, în curte, soldații cîntau neobosiți. Focurile la care își preparau mîncarea pîlpîiau în întuneric :

Ca un soldat viteaz doresc să lupt acum,
De moarte prea puțin îmi pasă.
Și chiar cu disperare tot neamțul de s-ar bate,
Eu tot îi voi veni de hac cu ușurință.
Iar de va trebui să ne-nfruntăm fățiș,
De-o chelfăneală-n lege să știe că nu scapă.
Atunci vin toate numai, cînd timpul se-mplinește ;
Așa am spus mereu și-o spunem și acum.
Și doar prin luptă dreaptă cu vitejie dusă,
Putea-vom să înfrîngem a neamțului oștire.
Lupta-vom toți și ura vom striga.
Trăiasc-al nostru rege !
Trăiasc-a noastră țară !

— Repede, repede, să terminăm repede ! strigă Tinka lucrînd aferată, cu mînecile suflecate, de zdrăngănea bătătorul de spumă în castron, în timp ce cînta melodia lui Lövenhjelm :

Cei ce-n pat stăteau atunci culcați
Să se-mbrace timp nu mai avură ;
Cei ce-n schimb mergeau în pas de marș,
Dormitînd aproape ne-ncetat,
Și viața și veșmintele-și salvară.

— Așa-i, așa-i, aprobă Sofie care umbla de colo-colo, aducînd farfurii și împingîndu-le iar la o parte : Să le facem o seară plăcută.

Tine era în magazia de alimente și tăia friptura ; liniștită și radioasă, fredona, fără să-și dea seama, melodia Tinkăi.

Baronul își aștepta englezii — care se pregăteau de plecare și făceau vizite de adio — ; el începu să prepare punciul, în vreme ce ofițerii mîncau, iar Tinka, Gusta și Sofie duceau băutura în șopron, unde argatul Lars fixase de grinzi cîteva felinare.

Uralele soldaților umpleau văzduhul de cîte ori sosea cîte o porție proaspătă.

Sofie mergea de la unul la altul, îndemnîndu-i, cu multe gesturi, să bea.

— Bea numai, bea tot, spunea ea, golește paharul pînă la fund.

Trei, patru soldați își scoaseră armonicele — fiecare o trăgea în legea lui. Nici unul nu ținea cont de celălalt. Armonicele intonară apoi o polcă și Maren se alătură cîntînd.

Deodată soldații începură să danseze unul cu altul, în mijlocul ariei, de se ridicau nori de praf sub felinarele care se legănau.

Ofițerii veniră la ușă să privească. Un soldat o invitase la dans pe Sofie. Cavalerii lui Maren dansau cu mîinile în jurul gîtului ei.

— Treci din brațe în brațe ! strigă Sofie atît de extenuată, de abia se mai ținea pe picioare, și se avîntă mai departe cu următorul. Armonicele vuiau și soldații băteau tactul cu piciorul.

— Ar fi un adevărat păcat să refuzi pe unul din ei, îi spuse Sofie Gustei, și o luă iar din loc.

Printr-o fereastră deschisă se auzea pînă în curte pianul lui Lövenhjelm.

Tine strîngea masa în camera de zi, Tinka și Gusta veniră să-i ajute. Ofițerii de-abia acum se treziseră cu adevărat ; toate ușile dintre camere erau deschise, casa răsuna de rîsete și vorbe.

Maiorul o înghesuise pe Tinka într-un colț și ea rîdea strident. Dinspre șopron se auzeau uralele soldaților.

— Jensen, o polcă ! strigă Lövenhjelm sărind de la pian.

Sublocotenentul Jensen începu să zdrăngăne la pian şi Lövenhjelm zbură peste parchet cu Tinka. Ofiţerii traseră scaunele la o parte şi se retraseră lîngă perete ca să le facă loc. Îşi făcu apariţia în sala de dans şi Gusta — şi Tine ; se învîrteau trei perechi. În jurul lor ofiţerii stăteau mai departe la taifas. Doi căpitani se opriră în uşa camerei dinspre grădină, cu paharele de grog în mînă. Vorbeau din nou despre regimentul al optelea, care se ţinuse atît de bine.

Sublocotenentul Jensen începu un vals, domnii schimbară doamnele şi apoi le schimbară iar. În camera lui Berg ofiţerii acompaniau fredonînd. Şi, în ciuda acestui vacarm în camera dinspre grădină, un ofiţer extenuat dormea somnul celor drepţi, întins cît era de lung pe pat.

— Acum e rîndul nostru, spuse Berg, răsărind ca din pămînt în faţa Tinei.

Ea ridică, încurcată, ochii spre el.

— Da, spuse ea doar, şi începură să danseze.

Jena ei se risipi, sesiza cu o sută de simţuri tot ce se întîmpla în jur — şi totuşi îl vedea numai pe el, ai cărui ochi o fixau neclintit, în timp ce dansau, şi dansau.

Maiorul începuse din nou cu istorioarele lui, şi auzea şi vocile celor doi căpitani. În camera lui Berg ofiţerii nu mai fredonau, ci cîntau cu voce tare.

Iar baronul intra şi ieşea agitat. Sosiseră englezii săi.

Berg nu scotea nici un cuvînt ; o privea doar pe Tine fix şi neclintit în timpul dansului ; din şopron se auzeau din nou urale puternice.

Apoi Berg se opri — o clipă îi strînse spasmodic mîinile într-ale sale.

Englezii intraseră din tindă în cameră şi dădeau mîna cu toată lumea.

— Veselia asta inocentă, voioşia asta nevinovată, exclamau ei fără încetare. Lövenhjelm se învîrtea cu Gusta prin cameră.

Tine trecu pe lîngă cei doi străini, ieşi încet afară şi se îndreptă spre cămăruţa ei.

În şopron se făcuse linişte ; muzica încetă şi în cameră. Tinka intră la Tine şi se trînti pe pat ; apoi îşi desfăcu cîţiva nasturi de la corsaj, ca să-şi tragă răsuflarea, continuînd însă să vorbească fără întrerupere. Tine răspundea absentă şi monosilabic, dar Tinkăi nu-i tăcea gura nici o clipă.

— Tinka... nu ai putea... nu ai putea prelua tu gospodăria aici ?

— Unde ? întrebă Tinka, care vorbea despre cu totul altceva, lăsînd mîinile în poală.

— Aici, răspunse Tine pe acelaşi ton liniştit, cu privirile aţintite spre flacăra luminării. Aş vrea să mă angajez la ambulanţă. Şi adăugă mai încet : Au nevoie de infirmiere.

O clipă se aşternu tăcerea. Apoi Tinka spuse :

— Da, acasă la mine ar putea lua o femeie.

Începu să-şi încheie rochia.

— Ai dreptate, Tine, spuse ea, la ambulanţă e o atmosferă mai sănătoasă. Vorbea acum cu un ton schimbat şi fixa şi ea flacăra luminării. Trebuie să ne păzim, mai zise ea. Uneori se obrăznicesc. Cu o mişcare rezolută, Tinka îşi puse broboada pe umeri, de parcă s-ar fi apărat de ceva. Ei, noapte bună, adăugă ea.

Tine se ridică şi o însoţi puţin pe alee. Se aşternuse liniştea, nu se mai auzea decît cîte un lătrat de cîine şi paşii Tinkăi pe drum.

Tine se întoarse. În dreptul şopronului se ascunse brusc în umbră.

— Dumneata eşti ? întrebă Berg, care făcea, ca de obicei, ocolul casei.

— Da.

Parcă ar fi ezitat unul lîngă altul, în mod irezistibil — o frîntură de secundă.

— Noapte bună ! spuse Berg, şi apoi îşi continuă drumul.

— Noapte bună !

Tine intră în casă şi începu să trebăluiască în bucătărie ; bătu unt în putine, strînse bucăţelele de pîine pentru butoiul cu resturi, înveli brînza în cîrpe.

Căci voia să rămînă trează — să rămînă trează şi să aibă o ocupaţie. Apoi îi veniră în minte rufele care urmau să fie muiate în zori de zi. Trebuia s-o trezească pe Sofie şi să-i dea dispoziţii în acest sens.

Trecu prin camera personalului de serviciu, intră în tinda spălătoriei şi deschise uşa camerei servitoarelor. Patul mare dublu era gol.

Deodată Tine îngenunche pe ciment şi, cu capul îngropat în acest pat murdar, răscolit, pîngărit, izbucni în hohote disperate de plîns.

Ușile spălătoriei scîrțîiau în balamale, în bătaia vîntului.

În ziua următoare veniră cîțiva medici militari la școală. Voiau să aducă răniți în sălile de clasă. Tine trebuia să facă toate pregătirile.

Răniții sosiră în cursul după-amiezii. Veneau de la Augustenborg. Îi scoaseră pe tărgi din căruțe și îi urcară pe trepte, pînă sus. Printre ei era și sublocotenentul Appel.

Tine era să nu-l mai recunoască. Obrajii plinuți erau scofîlciți, ochii inexpresivi, ca la oamenii care au plîns zile și nopți în șir. Fusese împușcat în piept și plămînul era lezat.

Toți șase erau în stare foarte gravă și transportul cauzase o urcare a temperaturii. Din cînd în cînd gemetele lor se auzeau în toată casa, iar mirosul de puroi pătrundea pînă în tindă.

Tine stătea tot timpul în sala de clasă.

— Și cu toate astea îi dă înainte cu Augustenborg, spuse doamna Bölling circulînd din dormitor în bucătărie și vorbind cu Bölling, cu sine însăși sau cu Petra, soția argatului, căci acum într-adevăr ieșiseră toate din făgașul lor ; nici nu-și imagina cum ar putea fi și mai rău.

— Înăuntru îl am pe el, care abia se mai ține pe picioare, se văita ea, și dincolo sînt muribunzii și casa e plină, casa e plină... Și mai vrea și Tine să plece. Pentru a suta oară se opri în fața Petrei, dînd din cap. Ăsta era punctul pe care nu reușea să-l înțeleagă și la care revenea mereu.

— Iar treptele mele sînt pline de sînge, încheie ea luînd-o iar din loc. Și anume se gîndea la tărgile pline de pete de sînge, pe care ambulanțele le sprijiniseră de ziduri și de trepte.

Dar în cele din urmă pînă și doamna Bölling amuți ; era frîntă și se așeză în fața lui Bölling, de cealaltă parte a patului.

Deodată gîndul îi zbură la inspectorul silvic : la el trebuia să meargă ; el avea „putere“ asupra lui Tine — da, la el trebuia să meargă. Și lăsă totul baltă și plecă ; voia să vorbească de îndată cu el.

Își puse doar o broboadă pe cap și porni, continuînd să vorbească singură despre Bölling, despre răniți și despre drum...

— Nici nu mai poți răzbi, se lamentă ea, nici nu mai poți răzbi.

Și după o clipă începu iar :

— Și mai vrea și Tine să plece..., de parcă ar fi existat o legătură între asta și drum și sîngele de pe trepte și toată mizeria din lume.

Doamna Bölling îl găsi pe Berg măsurînd camera în lung și în lat.

— Ah, dumneavoastră erați? întrebă el repede, oprindu-se.

Doamna Bölling se așeză și începu cu multe scuze, cum că mai vine și ea să-l necăjească, cînd are doar fiecare destule pe cap cu ale sale...

— Dar situația e următoarea. Tine vrea să plece, izbucni ea. Ce să ne facem ?

— Să plece ? întrebă Berg ; cuvintele spuse în pripă aveau un timbru special, ciudat, ascuțit.

— Da, la ambulanță.

Se lăsă o clipă de tăcere, doamna Bölling aștepta. Dar Berg spuse doar, cu același ton agitat și întorcîndu-și capul :

— Da — au nevoie de ajutor acolo.

Doamna Bölling se uită la el de parcă n-ar fi înțeles:

— Au nevoie, au nevoie ? replică ea. Cine, cine ? Bolnavii, bolnavii ? Dar oare Bölling nu-i bolnav ?

Și doamna Bölling își dădu drumul, cu o voce atît de ridicată, stridentă, disperată și pătrunzătoare cum Berg nu o auzise niciodată.

— Dar cine să dea o mînă de ajutor, dacă ea pleacă? Cine ? Parcă aici nu era lipsă de ajutor ? Aici și peste tot ! Cine ? Dar el nu vedea cum i se ruina casa ? Nici un ungher fără murdărie, nici un perete fără pete, și lucrurile frumoase ale doamnei se distrugeau toate.

Doamna Bölling continuă să vorbească cu un ton pasionat, arătînd perdelele cenușii, covorul uzat, mesele pline de praf și-l ocări pe Berg, care, palid, își agita pumnii strînși fără a ajunge la vorbă, pînă ea izbucni deodată în lacrimi.

— O nu, o nu, cum să mai rezist și la asta, cum să mai rezist și la asta ! se tîngui ea plîngînd.

— Dar va rămîne aici, trebuie să rămînă, zise Berg, repetînd mereu același lucru, încurcat, torturat, fără să știe ce spune ; numai ca s-o facă să tacă pe această ființă

care plîngea, ca să oprească acest plîns, acest plîns insuportabil. Doar trebuie să rămînă la el, adăugă el, e clar.

Măsură camera în lung și în lat.

— Și, în fond, n-are nici un motiv să plece, încheie el în cele din urmă.

După îndelungatele frămîntări sufletești, aceste cuvinte rostite de el însuși îl liniștiră deodată pe Berg.

— Păi, asta i-am spus și eu.

Doamna Bölling se potoli și ea, dintr-o dată, își șterse lacrimile și spuse, scuzîndu-se iar oarecum :

— Așa-i, domnule inspector, omul face îndată din țînțar armăsar. Dar cine mai e în toate mințile, cine mai e în toate mințile ? În vremurile astea, conchise ea.

Doamna Bölling o porni spre casă. Inspectorul silvic îi promisese că o să vorbească el cu Tine.

La plecarea ei, inspectorul se oprise pe trepte cu privirile ațintite în gol.

— Nu, nu ne putem lipsi de ea, spusese el.

— Desigur, nu putem, răspunsese doamna Bölling. Și apoi plecase.

Berg o găsi pe Tine la căpătîiul lui Appel ; ea observă imediat paloarea lui.

— Poți să vii puțin cu mine ? întrebă el cu un ton cam repezit. Ai nevoie de aer.

— E vreme frumoasă afară ? întrebă Appel.

— Da, spuse Berg și se gîndi : Cît de mult a suferit, săraca !

— Bate soarele ?

— Da.

— Atunci duceți-vă, duceți-vă, insistă Appel.

Și Tine se ridică fără să spună un cuvînt.

Ieșiră și ocoliră piața plină de zarva soldaților, cotind spre cimitir, unde era liniște — nici unul din ei nu scotea o vorbă.

Dar deodată Berg se opri. Și ca la comandă începu să vorbească, cu întreruperi, de parcă ar fi vorbit cu sine însuși. Dădu expresie tuturor gîndurilor care îl torturau și se scuză cu toate justificările pe care le dibuise în nopțile lungi. Își explică pasiunea pe care nu o numi, dar o urmări prin cuvinte încă din momentul cînd se înfiripase în gîndurile sale ; se scuză cu tot ce putu, dînd vina pe nopți, pe tranșee, pe veghile îndelungate, pe războiul care

nu era război, pe zilele pline de inactivitate, pe nopțile lipsite de somn.

Berg mergea atît de repede, încît Tine abia se putea ține după el ; fără să spună un cuvînt, ea înțelese totul. Și, ca și cum ar fi vrut să-l domolească și să pareze toate aceste scuze la care el nu era obligat, Tine spuse, blînd și aproape cu un ton de reproș :

— De ce îmi spuneți toate astea ?

Berg se opri și îi murmură de două ori, una după alta numele.

— De ce vrei să pleci ? întrebă el agitat, cu sufletul la gură. Am stat de vorbă cu mama dumitale. Noi doi, continuă el, nu trebuie să ne temem unul de altul.

— Nu, șopti Tine ridicînd capul.

Nu mai spuseră nimic și își continuară drumul în tăcere.

Aerul era călduț, soarele apunea, cerul era senin în partea de vest, ca la începutul primăverii. Nici tunurile nu se auzeau. Un singur bubuit izolat răsună, cutremurînd aerul transparent cu un ton care amintea de huruitul unei căruțe greoaie.

Trecură peste pajiște și intrară pe portița grădinii. Se uitară la iaz și la pavilionul din grădină, cu coloanele sale albe de pe care atîrnau vrejurile desfrunzite ale trandafirilor — și se gîndiră amîndoi la același lucru.

Trecură și de portița din tufișurile de taxus și se îndreptară spre casă. Din camera de zi se auzea pianul ; Sofie, care se amuza în ușa întredeschisă a spălătoriei, se depărtă cu un pas de sergentul ei. Maren, însă, rămase neturburată și rîzînd cu gura pînă la urechi lîngă portița cu gratii, în mijlocul unui grup de soldați ; gălețile pline le pusese jos.

— La o parte cu gălețile ! strigă Berg într-un acces subit de mînie. Și Maren o șterse fără să crîcnească, de-i zburau fustele în jurul picioarelor și pleoscăia laptele în găleți. Ofițerii de pe trepte izbucniră în rîs cînd o văzură luînd-o la fugă.

Berg și Tine se despărțiră.

Ea o apucă pe alee și se întoarse la școală. Mirosul fetid, dulceag din camera răniților pătrunsese pînă în tindă. În camera de zi ofițerii jucau cărți.

Doamna Bölling era la bucătărie ; făcea o supă de găină pentru „cei de dincolo".

— Le merge prost, le merge destul de prost, spuse ea.

— Am vorbit cu inspectorul, o anunță Tine liniștită.

— O, har Domnului, har Domnului ! exclamă doamna Bölling și trebui să se așeze, atît de agitată era.

— De fapt, e și aici destul de lucru, continuă Tine cu același ton.

— Desigur, nu-i așa ? O, har Domnului... Bölling, Bölling, strigă ea tare și bucuroasă băgîndu-și capul în cameră, rămîne la noi — o, am știut, o, am știut că dacă ne promite el !...

— Na, na, fetița mea, na, fetița mea, spuse Bölling liniștind-o.

Tine îi înconjurase gîtul cu brațele, strîngîndu-l spasmodic.

Răniții erau, aproape toți, pe punctul de a adormi.

Numai la fereastră un infirmier scria la lumina unei lumînări de seu o scrisoare către logodnica unuia din răniți, care o dicta stînd pe jumătate ridicat în pat. Și dictatul și scrisul mergeau foarte încet.

Appel povestise despre Viborg și despre casă. Acum zăcea cu ochii închiși.

De la fereastră se auzea vocea rănitului, care vorbea atît de încet, de parcă ar fi silabisit.

Appel își deschise ochii.

— Ah, nici nu știți ce ochi frumoși are ea, spuse el zîmbind, cu privirile îndreptate spre lumina liniștită a lămpii.

Curînd după aceea Appel adormi, și Tine se ridică încet.

Ea se întoarse la conac. Seara era călduță. De după gardul fierarului apăru deodată una din slujnicele de la han, urmată de un soldat. În mijlocul drumului, în întuneric, Tine văzu un cărucior. Era schilodul cu berea, se îndrepta spre casă. O recunoscu pe Tine și începu să povestească, șezînd între roți, în fața butoiului gol.

— O, am vînzare bună, — măcar de-ar mai merge multă vreme așa ! Ane prepară o bere strașnică...

Schilodul sporovăia fără oprire. Tine îl părăsi ; avea impresia că el făcuse un popas prea lung la han.

Două nopți mai tîrziu, Tine fu chemată acasă. Doamna Bölling veni personal și bătu la fereastra ei. Lui Bölling îi era foarte rău. Își recăpătase aproape complet graiul, dar

capul nu mai era în ordine. Vorbea alandala și nu-l mai putea ține în pat.

Fusese deja și medicul să-l vadă și spunea că are un cheag de sînge în creier. Era de dorit ca Tine să rămînă acasă.

VI

NOAPTEA URMĂTOARE TINE O PE-trecu la căpătîiul tatălui ei.

Acesta vorbea fără întrerupere, se ruga și voia să i se citească psalmi și versete din Biblie.

Și Tine citea, și citea.

În zorii zilei el se liniști puțin. Dar și în timpul somnului se frămînta cu capul pe pernă, ca un animal bolnav.

Tine aţipise cu capul rezemat de peretele rece. Doamna Bölling își pusese o saltea în bucătărie, ca să se poată odihni puțin.

— Cum bubuie, spuse ea, cum bubuie!

— Da, mamă, dar dormi acum!

Vijelia aducea mugetul tunurilor, ca un uragan, de se cutremura casa. Vîntul plesnea torentele de ploaie de geamuri și ziduri, ca focuri de mitralieră. Și în vacarmul acesta se mai auzeau prin întuneric, de pe drum, și pașii refugiaților care se scurgeau de la Sønderborg — deja de douăzeci și patru de ore.

— Ascultă, se înteţește, se văită doamna Bölling în bucătărie.

— Da, dar dormi acum. În curînd se face ziuă, și încă n-ai închis un ochi!

Doamna Bölling adormi, gemînd ușor în somn. Începea să se crape de ziuă. Și Tine adormi puțin, rezemată de peretele care vibra.

În jurul ei dormeau toți — ofițerii și soldații și răniții — și auzeau prin vis bubuitul surd al tunurilor.

Se făcuse ziuă. Bolnavul dormea încă, și Tine ieși din cameră.

— Voi coborî puțin, spuse ea; de o zi și jumătate aproape că nu părăsise camera; și tot timpul bătuseră tunurile și se auziseră semnale de alarmă.

— Da, fetiţo, du-te, spuse doamna Bölling începîndu-şi treburile de ficcare zi ; în ultima vreme devenise insensibilă ca animalul care simte hamurile şi trage încordîndu-şi toate puterile. Şi se înteţeşte mereu, se înteţeşte mereu, adăugă ea. Chiar şi treptele pe care stătea Tine se cutremurau la fiecare zguduitură. Prin faţa hanului trecea căruţă după căruţă, un şir nesfîrşit. Femei şi copii şedeau în vehiculele nesigure, ca nişte boccele care se clătinau în ploaie şi dormitau în ciuda gălăgiei. Femei bătrîne, care abia se mai ţineau pe picioare, se tîrau pe lîngă căruţe, poticnindu-se de aşternuturile îmbibate de ploaie, pe care le cărau cu ele. Orbiţi de ploaie, copiii se ciocneau de căruţe şi copaci, ţipau şi, buimăciţi, orbecăiau mai departe. Nimeni nu ştia cine e cel de lîngă el, vocile erau acoperite de bubuiturile tunurilor.

Tine trecu de convoi şi intră în livada conacului sărind peste gard. Casa era vraişte. Fusese un continuu du-te-vino toată noaptea. Baronul dăduse voie refugiaţilor să intre după bunul plac, aşa încît nimeni nu-şi găsise liniştea. Camerele răsunau de strigătele şi înjurăturile noilor veniţi. Căruţe părăsite, încărcate cu tot felul de catrafuse, stăteau în curte, în ploaia torenţială, fără stăpîn. În tindă Tine dădu peste trei bărbaţi care se culcaseră pe jos acoperindu-se cu nişte mantale. Pe treptele de la pod se ghemuiseră cîţiva copii rătăciţi şi adormiseră înfăşuraţi într-o broboadă.

Nici o uşă nu era închisă şi murdăria adusă de sutele de refugiaţi se lipise şi se uscase pe toate pragurile. Doi necunoscuţi aprindeau focul în soba din camera de zi. De jur împrejur erau refugiaţi, femei şi copii, care nici nu ştiau unde se află, şi căutau doar puţină linişte pentru capul lor greu şi ameţit, rezemîndu-l de pereţii cutremuraţi.

Cei mai mulţi tăceau. Din camera lui Berg se auzea o voce stridentă de femeie văitîndu-se fără întrerupere :

— Tot ce-am avut ; tot, absolut tot ce-am avut !

Şi în timp ce vorbea, îşi izbea, înnebunită de durere, mîinile de genunchi.

Tine ieşi afară. Slujnicile nu erau nicăieri. În maşina de gătit, de care nimănui nu-i păsa, se stinsese focul, şi vîntul smucea uşa deschisă a spălătoriei, de parcă ar fi vrut s-o smulgă din usciorul care vibra în bătaia tunurilor.

Tine strigă, dar gălăgia îi acoperi vocea. În fine dădu peste Sofie, care se ghemuise într-un colţ în spatele patului, cu tot capul înfăşurat într-un şal de lînă.

— Ăsta-i sfîrşitul pămîntuui, se văicări Sofie trîntindu-se pe pat, ah, Dumnezeule sfînt, Dumnezeule sfînt!

Tine o lăsă acolo şi strigă iar :

— Maren, Maren !

Nici un răspuns.

Deodată Maren ţîşni din spălătorie, ca un animal împuşcat, traversă curtea în goană, de parcă toate clădirile ar fi fost în flăcări, şi se îndreptă spre vătaful Lars şi argatul Anders. Şi ei fugiseră şi erau acum sus, pe colină — încremeniţi la vederea ţinutului incendiat.

Uraganul împingea norii de fum ca pe nişte trombe de apă uriaşe. Gospodăriile ardeau şi flăcările se stingeau în bătaia vîntului ca nişte lumînări jalnice. Văzduhul era străbătut de traiectoriile de foc ale grenadelor şi pămîntul vuia ca un animal înjunghiat.

Pe toate colinele din jur ieşiseră bărbaţi şi femei care stăteau în şiroaiele de ploaie, ca statuile încremenite, în timp ce convoiul refugiaţilor inunda în valuri tot mai mari drumurile şi potecile, ca o calamitate de neînlăturat.

— E sfîrşitul lumii, e sfîrşitul lumii, striga Sofie fără întrerupere, ţinîndu-se scai de Tine, care făcu focul în vatră, şi pregăti lapte cu pîine — nu mai exista nimic altceva în casă, magazia de alimente fusese devastată în timpul nopţii — ca să le dea cel puţin copiilor să mănînce.

— Ah, Doamne, şi domnul inspector ! se văită Sofie în continuare, mergînd după Tine. A intrat în camera ta, ca să-şi ia rămas bun de la fotografia doamnei, — Sofie începuse să se tînguiască cu voce tare, — e cea mai bună din toate fotografiile... nici una nu-i seamănă aşa de mult ca asta — a intrat să-şi ia rămas bun înainte de a pleca.

— Hai, du-le, Sofie, spuse Tine şi puse lapte în farfurii, pentru ca Sofie să le împartă.

— Ah Doamne, da, ah doamne, da ! se văită Sofie puţin mai liniştită ; dar în timpul cît ducea farfuriile intra în vorbă cu toată lumea, simţind nevoia să mai audă ceva despre „toată mizeria asta". Şi se înteţeşte mereu, zise ea dînd din cap.

Într-adevăr, se înteţea. Bubuitul tunului se prăvălea asupra casei ca vuietul apelor umflate, la o inundaţie.

Un nou val de refugiaţi bătu la uşă. Baronul îi lăsă pe toţi să intre. Se postase în uşa camerei de zi, aferat ca un cioclu la înmormîntare, şi cerea de la fiecare biletul de intrare : o descriere a grozăviilor bombardamentului.

În camere nu mai era loc, cei extenuaţi n-aveau nici unde să se aşeze.

— Dar cel puţin e cald, spuse baronul, stînd transpirat în aerul greu şi alterat de aburii care se ridicau din hainele ude ale refugiaţilor.

Corespondentul unui ziar, refugiat şi el, alerga de colo-colo ca o pisică în călduri, ţinînd în mînă o raniţă brodată şi îngrijorat de soarta reportajului său despre bombardament ; aferat, el implora să i se dea o scîndură pe care s-o pună pe genunchi, ca să poată scrie. Fu condus în camera Tinei, unde doi copii dormeau deja în pat ; acolo scoase douăsprezece creioane, ale căror vîrfuri erau învelite cu grijă în vată, şi le puse unul lîngă altul pe pervazul ferestrei.

Soseau tot mai mulţi refugiaţi ; uzi leoarcă şi plini de noroi, ei se opreau în tindă, în faţa camerelor arhipline, şi, abrutizaţi, ieşeau iar în ploaia torenţială, fără să spună un cuvînt, şi o porneau mai departe. Mulţi nu doreau decît să se odihnească o clipă, numai o jumătate de oră, şi se ghemuiau, cu copiii în braţe, pe treptele podului, în tinda spălătoriei, pe podelele goale, adormind în clipa în care se aşezau. Nu mai rămăsese nici un ungher, nici un colţişor neocupat. Un bolnav fu culcat în patul slujnicelor.

Ajunşi în camere, refugiaţii începeau „să se dezgheţe" şi se dezmeticeau. Se văitau, îşi numărau pierderile, plîngeau după căminele pierdute — fără să se asculte unul pe altul, căci fiecare era preocupat numai de propria persoană — ; apoi povesteau despre toate : despre avere, despre hîrtiile de valoare, încredinţîndu-se primului venit, care oricum nu asculta, ci simţea el nevoia să vorbească, fiind lovit de aceeaşi soartă, plin de amărăciune şi disperare, ca un evreu înşelat la tîrg, care îşi numără banii salvaţi ; şi deodată amuţeau, incapabili să se gîndească mai departe, împietriţi iarăşi de conştiinţa situaţiei lor : casa se năruise, satul era devastat, căminul fusese distrus de duşman.

Înconjurate de copii, mamele plîngeau în tăcere.

Refugiaţii se adunau în grupuri şi vorbeau de-a valma, umplînd toate ungherele şi pătrunzînd peste tot,

ca publicul venit la o licitație unde se scoate la mezat o casă întreagă —, și printre ei alerga baronul, roșu la față, cerînd „amănunte noi“ și expunîndu-și teoriile, precum și corespondentul din Copenhaga care, stropit de sus pînă jos cu noroi, povestea tuturor, palid și agitat, povestea sa, pe care nimeni nu o asculta :

— Nu, nu, n-a fost plăcut, spunea el, zău că n-a fost prea plăcut.

O grenadă explodase ieri seară în casa în care fusese cazat, exact pe locul unde obișnuia să doarmă un coleg englez.

— Deasupra patului său, exact deasupra patului său, dădea amănunte el, și, printre vaietele acestor oameni care pierduseră totul, repetă :

— Nu, zău că n-a fost plăcut.

Cîțiva negustori vorbeau despre asigurări ; ferice de cei ce își asiguraseră cocioabele : despăgubiri de război o să se dea, în orice caz. Și printre toate aceste discuții, printre toate aceste tînguieli, răzbătea vocea stridentă a femeii din camera lui Berg, care repeta mereu aceleași cuvinte, ca o nebună — ca un adevărat refren.

Tine voia să plece. Aici n-avea ce să caute ; casa asta nu o mai recunoștea, aici rătăcea doar, ca o abrutizată, în mijlocul tînguielilor străine.

Trecînd pe lîngă baron, care stătea lîngă ușă, îl auzi exclamînd :

— Ce vor ? Podurile vor să le distrugă ! Podurile îi interesează... am spus eu de la început : Asigurați retragerea, am spus. Podurile îi interesează... Că doar cade o adevărată ploaie de grenade pe poduri.

În curte erau căruțele sărăcăcioase ale refugiaților, trase de cai morți de oboseală, care așteptau cu capetele plecate, dar cu urechile ciulite.

Tine trecu pe lîngă ei și intră în grajd — voia să-l caute pe Lars sau s-o găsească pe Maren — vacile scoteau mugete scurte și îngrozite, cu gîturile întinse înainte și ochii mari plini de teamă, în timp ce căpestrele zăngăneau ușor.

O vacă o linse pe mînă. Era Fanny, bălana, fosta vacă de lapte a lui Herluf.

Copleșită de durere, în mijlocul animalelor la fel de îngrozite ca ea și pe care le cunoștea atît de bine, Tine

izbucni disperată în hohote de plîns și în acest timp bălana îi lingea mîna.

Apoi ieși ; vacile se uitară cu ochi mari după ea. În cușca de lîngă arie îi auzi scheunînd pe Hektor și pe Ajax. Intră și le dădu drumul ; ei se gudurară tremurînd, ca și cîinii cărora li se face deodată frică în timpul vînătorilor nocturne și se lipesc de vînător.

Pe alee întîlni noi refugiați, în căruțe și pe jos.

— Nu mai este loc, spuse Tine obosită, respingîndu-i cu mîna. Fără să riposteze, ei se întoarseră, tăcuți, de parcă Tine i-ar fi alungat — o turmă lipsită de voință.

Pe șosea nu se mai putea înainta. Soldații ieșiți din tranșee se strecurau printre căruțe, amețiți, înnegriți de fum și palizi. Ofițeri de stat major treceau călări peste ogoare, ca să înainteze mai repede.

Pe treptele școlii un ofițer de stat major stătea de vorbă cu un medic. Tine întrebă :

— Regimentul al treilea unde e ?

— Al treilea ? La capul podului, răspunse ofițerul.

Tine se opri în loc, ceilalți doi plecaseră deja — clopotele începură să bată, trăsura preotului se apropia, Tine stătea încă nemișcată :

Și el fusese la pod.

În spatele ei o auzi pe mamă-sa strigînd-o, și de-abia îi recunoscu vocea.

— Tine ! Tine ! striga ea din nou speriată, și Tine se întoarse.

— Tata — tata și-a ieșit din minți ; voia să se scoale auzind clopotele — să coboare din pat.

Tine intră în grabă înăuntru la tatăl său și îl ținu cu ambele mîini, în timp ce el țipa :

— Rugați-vă, rugați-vă, să ne sculăm și să ne rugăm !

— Da, da, îl culcă ea înapoi în pat.

— Nelegiuiții să se roage...

— Da, da ! Tine îl forță să se culce iar.

Tatăl, mama, diaconul, care își punea patrafirul de partea cealaltă a patului — îi vedea pe toți ca prin ceață, nu-i auzea :

Și el fusese la pod.

— Citește, citește, țipă cu voce stridentă bolnavul ridicîndu-se în pat, cu ochii sticloși, pătați parcă de sînge. Citește, citește ! și cu mîna căuta Biblia pe pernă.

Din nou se auzi dangătul clopotelor, alternînd cu bubuitul tunurilor. În bucătărie doamna Bölling plîngea cu sughiţuri.

— Aici, aici ! ţipă dementul agitat de dangătul clopotelor. Citeşte — auzi — citeşte, să ne rugăm cu toţii !

Tine îngenunche. Literele căpătară dimensiuni uriaşe în faţa ochilor ei şi ea citea, şi citea, şi nu ştia ce citeşte :

„Doamne ai milă de noi ! Noi nădăjduim în tine. Fii ajutorul nostru în fiecare dimineaţă şi izbăvirea noastră la vreme de nevoie.“

— Da, da ! strigă bolnavul cu ochii mari ; rugaţi-vă, să ne rugăm, Dumnezeu este atotputernic !

„Şi toată oştirea cerului piere... şi toată oştirea lor cade, cum cade frunza de viţă... Căci sabia mea s-a îmbătat în ceruri, iată că se va coborî asupra Edomului, asupra poporului pe care l-am sortit nimicirii...“

— Dumnezeu este atotputernic, Dumnezeu este atotputernic !

Tine citea mai departe, în timp ce bolnavul continua să ţipe. Dar ea nu auzea blestemele profetului. Cuvîntul Bibliei era o vorbă goală în urechile ei.

Şi el fusese la pod.

Tatăl vorbea mai departe ; rosteau versurile deodată ; cu vocea mai ridicată, aproape în triumf, el enumera toate grozăviile prorocite de Isaia.

„Sabia Domnului este plină de sînge, unsă cu grăsime, cu sîngele mieilor şi ţapilor, cu grăsimea rărunchilor berbecilor ; căci Domnul ţine un praznic de jertfe la Boţra şi un mare măcel este în ţara Edomului.“

Din biserică se auzea intonîndu-se un cîntec. Bolnavul părea să tragă cu urechea, vorbea mai încet acum.

„...care nu se va stinge nici ziua nici noaptea, şi fumul lui se va înălţa în veci. Din veac în veac va fi pustiit şi nimeni nu va trece prin el în veci de veci.“

Încetul cu încetul Bölling adormi şi mîinile sale fierbinţi se liniştiră.

Tine îşi culcase capul pe carte. Din biserică se auzea cîntecul soldaţilor :

Forţa noastră a slăbit de tot,
Duşmanul ne poate-uşor răpune.
Dar de partea noastră este
Unul hărăzit de Cel prea-nalt ;

Crist, ce și Nazarineanul se numește.
El pe noi mereu ne va-nsoți,
Cîmpul de bătaie ni-l va apăra.

Bolnavul vorbea în somn, dar Tine nu auzea nimic : ce tare cîntau — cei care urmau să moară !

Și chiar de-această lume de diavoli ar fi plină,
Porniți ca să ne-nghită cît s-ar putea mai iute,
Noi tot n-am fi prea tare de ei înfricoșați,
Căci știm că pîn-la urmă izbînda e a noastră.
Și chiar dacă stăpînul împărăției negre
Ar împroșca doar ură, minciună și venin,
El tot n-ar fi în stare mult rău să ne mai facă :
Apărătorul nostru chiar numai c-un cuvînt
Să-l prăbușească poate. Știm bine acest lucru.

Cei care urmau să moară — să moară și să-și găsească liniștea... Tine se ridică. Tatăl dormea încă, preotul se întorsese și își scotea patrafirul, stînd de cealaltă parte a patului. Doamna Bölling îi aduse cafea și cornulețe.

— Ah, doamnă Bölling, spuse el blînd, ce nevoie era de așa ceva, într-o zi ca asta ?

Așezat la picioarele patului și privind emoționat bolnavul care dormea, el savură cu poftă cafeaua și prăjiturile.

— Îți cade bine să propovăduiești cuvîntul Domnului în fața unor asemenea auditori, spuse el arătînd spre biserică.

— Da, domnule pastor, răspunse Tine, care nu înțelesese cuvintele lui.

Ea duse patrafirul afară, la trăsură ; dar trăsura nu putea trece. Orice înaintare devenise imposibilă. Între școală și han piața se transformase într-un furnicar care mișuna. Căruțele se înfundau în glodul înalt de un picior, caii se opreau orbiți și tremurînd din toate mădularele. Oamenii se luptau să înainteze, în grupuri constituite din familii ; copii, femei și bărbați înfruntau, încovoiați, vijelia și ploaia care le biciuia fețele, insensibili — chinuiți de singura dorință de a merge mai departe, mai departe ! Se strecurau pe lîngă tunuri și caii sforăitori, pe lîngă răniții care gemeau în căruțele lipsite de paie, pe lîngă copiii părăsiți, care plîngeau la marginea drumului și pe

care nu-i luau în seamă, fiindcă nu erau ai lor. Și chiar și tînguirile amuțiseră. Refugiații nu mai cărau obiecte de preț, ci tîrau după ei, fără să-și dea seama, doar ceea ce frica le pusese în mînă. Copiii duceau catrafuse lipsite de valoare, femei bătrîne strîngeau spasmodic în mîini, ca pe o comoară, cîte o oglindă spartă, pe care ploaia torențială estompa imaginea fețelor lor descompuse. Mamele cereau adăpost pentru copiii lor la Jensen, la fierar, la han și mergeau de la poartă la poartă, căci nicăieri nu mai era loc.

Tot acest vacarm, vijelia și bubuitul tunurilor care cutremura pămîntul, era străpuns, ca de niște cuțite, de țipetele răniților, cînd căruțele tari, în care îi aruncaseră infirmierii morți de oboseală și abrutizați de atîta mizerie, se opreau brusc. Fierăria era plină. Cîteva fetițe se odihneau în cimitir, pe pietrele funerare ude. În fața porții cimitirului, un negustor ambulant împiedica trecerea vînzîndu-și la prețuri de speculă mărfurile din căruță... și lăudîndu-le plin de zel, în timp ce copii flămînzi mîncau lacomi sub șiroaiele de ploaie. Printre căruțe, cai și oameni, circula schilodul oferindu-și berea, iar punga plină cu bani se izbea zăngănind de cîrjele sale.

Îngrozit, preotul se opri pe trepte, alături de Tine, cînd, deodată, o trăsură își croi cu forța drum prin înghesuială. Cîțiva copii căzură țipînd, căruțele se ciocniră unele de altele.

Oamenii o recunoscură pe doamna Esbensen care se legăna în trăsura ei cu arcuri. Era chemată la datorie. Și dintr-o dată, în ciuda mizeriei generale, oamenii începură să rîdă și să glumească și să o tachineze pe moașă, care, așezată pe pernele ei, trona deasupra tuturor, bine hrănită și zîmbitoare. Și, rîzînd, îi făcură loc, înghesuindu-se mai tare. Pastorul coborî în goană treptele și sări în trăsură, ca să se lase remorcat de doamna Esbensen, a cărei trăsură trecea printre șirurile de refugiați.

Rîndurile se închiseră iarăși. Soldații se opintiră ca să pună în mișcare roțile tunurilor și să cruțe caii care gîfîiau ; de după han veneau noi căruțe cu răniți, trase de caii prăpădiți ai ambulanțelor.

O căruță cu răniți în stare foarte gravă trase în fața școlii ; trebuia să li se facă loc, căci nu puteau fi transportați mai departe. Cei care se aflau în apropiere tresăriră

auzind țipetele scoase de răniți în timpul cînd erau duși în clădirea școlii.

Venise și un medic cu ei. Infirmierii alergau de colo-colo, extenuați, căutînd vase și apă. Ei împinseră paturile celorlalți bolnavi mai aproape unul de altul, făcînd loc pe podele pentru mutilații recent sosiți, care gemeau și țipau. Se terminaseră și bandajele și pansamentele.

Tine își croi drum prin înghesuială și alergă la han ca să aducă pansamente. Camerele erau pline de femei și copii care-și făcuseră culcușuri în paie. Copiii tremurau de frig și se ghemuiau plîngînd pe lespezile de piatră din fața vetrei.

Doamna Henrichsen aduse cîrpe și bucăți de pînză și, retrasă în cămara de alimente golită, începu să le selecteze tacticos, în timp ce Tine aștepta nerăbdătoare, avînd în urechi gemetele mutilaților. Dar doamna Henrichsen nu se despărțea așa de ușor de comorile ei, le examina și pipăia cu grijă, turuind fără întrerupere în ciuda mizeriei care o înconjura :

Nu mai era nimic de mîncare în casă, absolut nimic ; de unde să-și poată procura ceva ? Și ce folos că avea slujnice ? Crezi că le-ar trece prin cap măcar să mulgă vacile ? Poți să le legi de găleată și tot n-o fac... Și în timp ce cotrobăia printre cîrpe, începu iar să ocărască slujnicele — teama surdă că Tinka o să pățească ceva îi întețea mînia din zi în zi.

Și crezi că în zile ca acestea catadixeau să petreacă noaptea singure ? Putea să le cadă casa în cap, și tot cu bărbați se culcau, oriunde dădeau de o mînă de paie... „Tîrfe ordinare, toate-s la fel !“ țipă doamna Henrichsen, împingînd mormanul de cîrpe la o parte.

Tine îl luă. Încet, de parcă ar fi uitat cu ce scop venise, traversă camerele și auzi din nou hărmălaia din piață. Își croi, ca o oarbă, drum prin mulțime, și deodată tresări din letargia ei, i se păruse că zărește — pentru un moment — fața lui Berg, palidă și desfigurată, într-un grup de soldați ; și, sigură de-acum, își spuse : e mort. Sus, îi dădu medicului pansamentele și bucățile de pînză. Acesta era în plină activitate. Unul din mutilați începu să țipe sub mîinile lui :

— Ah, nu mă atingeți, vă rog, nu mă atingeți, vă rog — vă rog !

Brațele medicului erau pline de sînge, pînă la coate. Tine stătea liniștită lîngă el și-l ajuta.

— Suporți să vezi sînge..., îi spuse medicul luîndu-l pe următorul la rînd.

— Da, răspunse Tine mergînd după el. Ajunseră la un subofițer. Fața sa era lividă, horcăia.

— Acoperă-l, spuse medicul și trecu mai departe. Infirmierul aruncă mantaua peste muribund.

Medicul își terminase treaba. Din paturile lor, bolnavii îl urmăriseră cu privirea, plini de teamă, fără a scoate un cuvînt. Răniții noi zăceau pe targile așezate pe capre de lemn. Doamna Bölling venise să-l cheme pe medic. Bölling se trezise și era foarte agitat.

— Ce bine că e un medic în casă, exclamă ea, și nu se uită nici la răniți, nici la bolnavi, căci se gîndea numai la Bölling care „era întors pe dos".

Medicul se duse să-l vadă, lăsînd-o pe Tine cu bolnavii.

Începea să se întunece. Poarta casei se deschidea tot mai des : bieții refugiați cereau adăpost pentru noapte — zadarnic.

— Dumneata ești ? șopti Appel din pat.

— Da.

Tine se așeză pe marginea patului și el o luă de mînă. Apoi începu iar să aiureze : era acasă, iar acasă, la Viborg, pe marginea lacului, cu fetele.

Bubuitul tunurilor continua și nici vijelia nu se potolise. Prin fața ferestrelor, care zăngăneau, refugiații se scurgeau ca fluxul în creștere.

— Annie, Annie ! strigă Appel aiurînd. Îți mulțumesc că ai venit. Se răcorește în curînd — vocea sa avea o inflexiune atît de blîndă — apune soarele... e așa de frumos aici cînd apune soarele... și sîntem împreună...

El surîse și o strînse pe Tine de mînă, fără să-i dea drumul.

— Ce bine c-ai venit, spuse el mîngîindu-i mîna, ești așa de bună... ce drăguță ești...

Infirmierul întoarse capul.

— Ei nu, ce ți-e și cu femeile astea ; tare mai sînt slabe de înger. Iat-o acum și pe asta, că zace grămadă lîngă pat.

Medicul intră și Tine se ridică.

— Tatăl dumitale nu-i bine, spuse el. Vrea cu tot dinadinsul să se scoale — dar lăsați-l să facă cum vrea. Nu mai are ce să-i strice — din păcate ! Și du-te la el !

Bölling se ridicase. Nu voia să mai rămînă în pat. Ședea pe marginea patului și vorbea fără întrerupere. Doamna Bölling nu reușea să-i încalțe ciorapii.

— Ah Doamne, ah Doamne ! Cu mîinile ei tremurînde nu izbutea să-i tragă pe picior în sus.

— Mamă, lasă-mă pe mine, lasă-mă pe mine ! spuse Tine luîndu-l pe bolnav în brațe.

— Vreau să mă scol, vreau să ies, trebuie să mergem cu toții afară... striga el încontinuu.

— Da, tată, da !

Avea puteri înzecite, smulgea iar totul de pe el ; Tine lupta cu el, încordîndu-și toată ființa.

— Vreau să mă scol, trebuie să plecăm, a sosit momentul !

Tine se chinuia, dar pînă la urmă îi puse toate hainele de-andoaselea.

— Trebuie să mergem în turn, să mergem în turn, țipă el înecîndu-se. Toată lumea în turn ! Căci arde pămîntul, adăugă el începînd să tremure. Înțelegeți ? Arde pămîntul !

— Da, tată, da !

— Au dat foc pămîntului, șopti el agitat și gîfîind. Pămîntul arde — auziți, auziți, pămîntul arde !

Și, cuprins de groază, el se smulse deodată — în timp ce doamna Bölling începu să țipe — înfășură totul în jurul său, haine și pături și tot ce era în apropiere, și strigă strident după un felinar.

— Felinarul, felinarul — să vedem cum arde pămîntul ? și începu să rîdă.

— Da, tată, da !

— Ah Doamne, ah Doamne, ah Isuse Cristoase, ah Dumnezeule ! hohotea doamna Bölling.

— Cheam-o pe Tinka, spuse Tine cu sufletul la gură, ținîndu-se de tatăl ei, care fugea de colo-colo — și ieșea și iar intra.

— Da, da, da ! Doamna Bölling o luă la picior, înnebunită.

— Felinarul, felinarul ! strigă bolnavul.

— Da, tată, da ! Tine aduse felinarul și îl aprinse.

Sosi și Tinka.

— Vrea să urce în turn, îi șopti Tine repede, ține-te strîns de mine — strîns de mine și fii atentă.

Bolnavul începu să rîdă ascuțit, de acoperi toată gălăgia.

— Să vedem cum arde pămîntul... Dumnezeu a dat foc pămîntului, declară el ridicînd felinarul sub nasul Tinkăi, care începu să tremure. Bölling ieși afară. Nu voia să fie sprijinit. Pe trepte, ridică atît de sus felinarul, încît lumina căzu pe fețele refugiaților.

— Hai, tată, vino, spuse Tine, încercînd să-l ducă de acolo.

La picioarele lor se tîrau oameni și căruțe și animale, ca un convoi de umbre difuze. Vocile, tînguielile, țipetele se auzeau doar ca un scîncit în bătaia tunurilor.

Bölling nu se urnea. Cu felinarul ridicat, el se oprise pe prima treaptă a scărilor, murmurînd ceva nedeslușit — pălăria și-o scosese, de parcă l-ar fi strîns.

— Hai, tată.

Porniră mai departe, strecurîndu-se printre refugiați ; Bölling mergea în frunte ; vijelia amenința clipă de clipă să stingă felinarul. Se izbiră de gardul cimitirului, se poticniră de pietre.

— Auziți, auziți ? strigă bolnavul. Parcă-ar fi fost un cutremur.

Ajax și Hektor se furișară, urlînd, printre picioarele lor.

Vîntul apăsa ușa turnului, de n-o puteau deschide. Dar Bölling o smuci. Dinăuntru îi izbi un miros de mormînt.

Ușa se trînti în nasul cîinilor care urlau.

— Mamă, ia felinarul și du-te înainte, spuse Tine. Doamna Bölling apucă felinarul, palidă și împietrită, parcă ar fi fost paralizată ; dar îl ținu totuși ridicat.

În fața lor scara se pierdea în întuneric. Distanța dintre fuscei era atît de mare — între ei se căsca cîte o genune, care parcă voia să-i înghită.

— Vino după noi, îi spuse Tine Tinkăi.

Rămaseră amîndouă la urmă, ca să-l poată prinde pe Bölling dacă ar fi căzut. Dar el se cățără ținîndu-se de fuscei și vorbind fără încetare în timp ce deasupra lor se auzea prin vînt și vacarm dangătul înăbușit al clopotelor. Ploaia răpăia ca grindina în lucarne.

— Tinka, fii atentă, fii atentă !

Bölling se clătină în întuneric şi ele îl prinseră. Dar în cele din urmă ajunseră cu toţii sus — pe platformă.

— Lucarnele, deschideţi lucarnele ! Bölling smucea de lucarne şi Tine le deschise. Bufniţele trezite din somn zburau în jurul lor, scoţînd ţipete scurte ; limbile clopotelor se izbeau, mişcate de vînt, de pereţii metalici — ca la alarma pentru incendii.

Bolnavul amuţise. Cuprinşi de groază, se opriră cu toţii în faţa lucarnelor deschise.

Prin ploaie şi beznă nu se zărea decît o dungă roşie, ca ţărmul unei mări, dar în spatele ei, pe înălţimi, ardeau nenumărate case, cu flăcări sumbre, de parcă vîlvătăile ar fi vrut să se reverse ca un fluviu peste coline. Iar văzduhul dens, văzduhul de deasupra ţinutului cuprins de flăcări, era străbătut de grenade, ca de mingi învăpăiate şi grăbite ; vuietul convoiului de refugiaţi — soldaţi în retragere, căruţele care uruiau, tropotul miilor de drumeţi — se auzea pînă sus la ei, ca pîrîitul avid al flăcărilor unui rug uriaş.

Cu un vaiet uşor doamna Bölling îngenunche alături de soţul ei şi îşi împreună mîinile în faţa lucarnei deschise.

— Arde insula, şopti ea.

Ferestrele se izbeau de zidurile turnului ; cerul părea să-şi reverse toate rezervele de apă asupra pămîntului, în timp ce în dreptul dungii roşii, norii de fum dănţuiau ca diavoli dezlănţuiţi.

Deodată cineva zgîlţîi de cîteva ori uşa turnului. Ciinii se năpustiră înăuntru, urlînd de bucurie.

Tine se întoarse. Luă felinarul în mînă — o clipă avu impresia că i se opreşte inima în loc.

— Insula noastră frumoasă. insula noastră frumoasă, murmură doamna Bölling de nenumărate ori.

Tine ridicase felinarul, sus de tot, deasupra scărilor — şi îi lumina lui Berg, care urca.

El era, el era...

Ea nu spuse nici un cuvînt, nu făcu nici o mişcare. Tremura doar din cap pînă-n picioare şi rămase ţintuită-n loc, în timp ce el îi luă mîinile.

Ceilalţi nici nu-şi întoarseră capul.

Berg era lîngă ea ; fără să-şi dea seama cum, Tine îi alunecă, cu un suspin, în braţe. Şi în faţa lucarnelor, în spatele părinţilor ei, el o cuprinse în braţe şi o acoperi cu sărutări.

Bölling se ridicase și coborîseră iar cu toții. Cîinii veniră după ei, lătrînd de bucurie.

Medicul era la școală. Voia să-i administreze lui Bölling un somnifer.

— Dar și dumneata ai avea nevoie de somn, se întoarse el spre Tine, care privea în gol, cu ochii mari și strălucitori, de parcă ar fi avut vedenii.

— Da, ea vine cu mine, spuse Berg.

Plecară.

Caii, căruțele și oamenii se contopeau într-o masă neagră, nedefinită. Berg și Tine își croiau drum prin furtună și mulțime, însoțiți de cîinii care lătrau.

Și în căminul său pustiit, sub fotografia soției sale, Berg își potoli dorința chinuitoare, devorantă, disperată.

Udă leoarcă, Maren părăsi șopronul, traversînd în goană curtea. Sofie era deja culcată și se trezi pe jumătate cînd Maren se trînti lîngă ea, în patul răscolit. Sofie se ridică și murmură :

— Asta e blasfemie !

Dar Maren se cufundă în perne, fără s-o audă, și adormi bușteau.

Ploaia încetase. Vîlvătăile luminoase de la Sönderborg se vedeau în tot ținutul.

VII

DĂDUSE TOTUL UITĂRII, TOT CE suferise în aceste șase zile de cînd el plecase pe cîmpul de luptă : căci acum venea iar acasă.

Tine se îndreptă în grabă spre casa vătafului Lars ; de acolo voia să pîndească sosirea lui.

De pe alee vedea soldații care plecau fără să cînte, tîrîndu-se obosiți pe drumurile desfundate. Aceștia întorceau capul după Tine care trecea în grabă pe lîngă ei ; fața ei era atît de rumenă și sub năframă își prinsese și o panglică în păr.

În dreptul cărării care ducea spre casă, se postase schilodul cu căruța lui. Avea acum două „filiale“ și își vindea în toată insula berea slabă, amestecată cu zahăr.

— Da, desigur, Niels, răspunse Tine cu vocea ei clară și sonoră și intră la Ane.

Copiii se tîrșîiau pe jos, iar Ane ședea la masă, sortînd monede de cupru în pungi.

— Na, spuse Tine, ăsta e cîștigul ?

— Da, replică Ane. Har Domnului, e pentru bere.

Tine își băgă mîinile în grămada de monede unsuroase.

— Dar știi că rentează, Ane, continuă ea veselă și se îndreptă spre fereastră. Ar trebui însă să aerisești puțin.

Ea pufăi aerul sufocant din cameră ; voia să deschidă fereastra, dar era bătută în cuie.

— Dar cine mai stă acum cu geamurile bătute în cuie, exclamă ea și, cu mișcări agile, scoase cuiele. Așa !

Aerul curat și mirosul de pămînt reavăn pătrunseră în cameră. Tine rămase la fereastră, semnalele goarnei se auzeau atît de clar sub cerul senin.

— Azi vine acasă domnul inspector silvic, spuse Tine rar, cu jumătate de voce.

Ane nu auzea.

Aplecată deasupra mesei, ea își număra grămezile de bani și socotea ajutîndu-se cu degetele și cu linii trase cu creta.

Unul din copii găsise pe jos un bănuț pe care nu voia să-l mai dea și începu să urle, cînd Ane i-l luă cu forța.

— Vino, spuse Tine și-l luă pe băiețaș în brațe, ridicîndu-l în sus și alergînd cu el prin cameră :

Hai cu cavalerul Rip,
Hai cu cavalerul Rap,
Tip-tap,
Hai cu cavalerul Schnip
Hai cu cavalerul Schnap
Tip-tap.

Băiețașul rîse, iar ea continuă să cînte, ridicîndu-l în sus :

La luptă contra prusacilor !
La luptă contra prusacilor !

cînta ea legănîndu-l în tact, cînd în sus, cînd în jos.

Apoi tăcu din nou și se așeză la fereastră cu băiețașul în brațe.

Ane continua să-și numere pungile.

— Ce sus e cerul, spuse Tine, privind necontenit în văzduh.

Goarnele celor care plecau amuțiseră, soarele apunea. Tine îl puse deodată jos pe băiețaș.

— Iată-i, exclamă ea și se ridică.

Ane nu auzise nimic. Dar de după deal răsunau tropotele unei trupe care se apropia.

— Acum urcă dealul, auzi ?

— Da, vin, spuse Ane tărăgănat.

Tine asculta cu încordare, trupele se apropiau cu pași grei, obosiți — acuma coborau dealul.

— Nu cîntă, spuse ea mai încet, aplecîndu-se înainte, cu capul între ghivecele de la fereastră.

O cuprinse o umbră de teamă.

— Da, iată-i, zise Ane, ridicîndu-și capul de la monedele ei.

Trecură primele coloane — figuri slăbite, posomorîte. Ofițerii mergeau în fruntea coloanei, drepți, palizi, cu fețele mînjite cu praf de pușcă.

Coloană după coloană — împietriți și tăcuți, nici unul nu saluta casele cunoscute.

— Ce tăcuți sînt, spuse Ane.

Tine aproape că dispăruse în spatele florilor, acum se ridică iar.

— Iată-l — îl zărise, palid și tăcut ca ceilalți... nu, el nu întoarse capul, nici n-o observase, trecea tot atît de obosit ca ceilalți — trecea, ca ceilalți.

Trecuseră toți ; nu se mai auzea decît vocea stridentă a schilodului și, în depărtare, cîteva bubuituri de tun mai izolate, ca un salut adresat soarelui care apunea.

— La revedere ! spuse Tine la ușă și o luă peste cîmp. Dar deodată, deși o copleșise un sentiment inexplicabil de teamă, își zise : „Cît a suferit !“ și zîmbi cu o bucurie indescriptibilă : putea să-l consoleze, să-l îngrijească și să-l mîngîie.

Alergă mai repede, cît de repede putea, peste cîmp, spre casă.

Nu o surprinse faptul că în curte era liniște, deși mișuna de soldați, nici că în casă, unde erau ofițerii, nu se auzea nici o gălăgie.

Trecu pe lîngă Sofie care ședea pe blocul de tăiat carne, plîngînd încet, și intră în camera ei unde mirosea

a vinariță ; în fereastră era și un buchet proaspăt de anemone.

Tine scoase fața de masă brodată cu stele, pe care o salvase, și o puse pe măsuță. Așeză apoi farfuriile, tacîmurile, văzu de mîncarea lui preferată, pe care o preparase ieri seara tîrziu, după ce se culcaseră toți, și puse și paharele din care urma el să bea. Găsea tot mereu încă ceva de aranjat la masa albă, și nici nu își dădu seama că el tot nu venea ; era doar fericită că poate trebălui aici, unde vor fi împreună.

Deodată îi auzi pașii și alergă la ușă.

Întinse, zîmbind, ambele brațe spre el ; dar, brusc, lăsă mîinile în jos — el nici n-o vedea ; și cuvintele care o arseseră în inimă nu-i mai veniră pe buze ; rămăsese încremenită, fără să spună un cuvînt, în așteptare, cuprinsă de o teamă nedefinită în fața acestor ochi absenți, care nu o vedeau, nu cunoșteau această cameră și nu-i adresau nici un salut.

Ea schiță doar o mișcare — instinctiv, poate fără să-și dea seama ; și anume făcu un pas înapoi și se postă în fața măsuței, acoperind-o cu trupul ei, în timp ce el se așeză, obosit, lîngă sobă, privind pierdut în gol.

Tine se opri ; în vîrtejul de gînduri și temeri își croi iar drum — poate și ca înfiripare a unei speranțe — aceeași idee : Cît de mult a suferit ! Și, timid, atingîndu-i ușor umărul cu mîna, întrebă încet :

— A fost atît de îngrozitor ?

Auzindu-i vocea, el păru să se trezească.

— Îngrozitor, spuse numai.

Și, de parcă abia acum și-ar fi amintit de „situație", el îi atrase cu o mînă lipsită de vlagă capul lîngă umărul său, fără să spună nimic, în timp ce Tine își rezemă fața de obrazul lui, dînd frîu liber lacrimilor.

Atunci el se aplecă și, pe jumătate dus pe gînduri, pe jumătate din milă, o sărută cu buze reci pe fața jalnică.

Tine se îndreptă și începu să vorbească înfrigurată, cu timiditate : despre nopți, despre tranșeele de afară, despre cei căzuți.

El răspundea scurt, cu un ton indiferent.

Și după fiecare răspuns Tine se făcea mai palidă, și de fiecare dată întrebarea următoare era mai lipsită de viață.

Avea o singură dorință : să dea la o parte măsuța, să o ascundă după pat.

Deasupra lor se auzeau pașii obosiți ai ofițerilor ; conversația lor lîncezitoare amuțise complet, dar Berg rămase pe scaun și îi strînse iar capul la pieptul lui, ca și cum i-ar fi făcut totuși plăcere să-i simtă căldura trupului.

Tine îi desprinse mîna și se ridică.

— Nu vreți să mîncați împreună cu ceilalți ? întrebă fără glas. Nici ea nu-și dădea seama de ce era obsedată de același lucru.

— Da, cred că e timpul, spuse Berg și plecă.

Tine ieși și ea și pregăti în bucătărie totul pentru masă. Ofițerii coborîră în tăcere ; în camera personalului de serviciu Sofie îi servea pe sergenți, care mîncau cu lăcomie, fără ca ochii lor arzători să se însufleţească.

Tine pusese mîncarea ofițerilor în castroane și Sofie le duse înăuntru.

„Mîncarea preferată a inspectorului“ o servi Tine personal.

Ofițerii se așezară în tăcere la masă și începură să mănînce ; Sofie le întindea farfuriile pline, scoțînd sunete care se asemănau cu suspinele înăbușite.

Tine o urmă, încremenită și împietrită.

Din cînd în cînd cîte unul mai scotea o vorbă, dar părea să nu-și audă nici propriile cuvinte și nici replica. După aceea continuau să tacă, cu aceeași privire ciudată, dusă parcă pe gînduri.

Tine oferi „mîncarea preferată“ și ajunse și la Berg. Acesta își ridică ochii, dar ea era liniștită ; doar că se făcu și mai palidă, de parcă i s-ar fi scurs tot sîngele din corp.

— A, asta a adus-o mama dumitale, spuse Berg.

Tine tresări și încercă să zîmbească aprobator.

Ofițerii se ridicară de la masă și se împrăștiară în tăcere prin cameră, urmărind cu privirile rotocoalele de fum ale țigărilor. Cîte unul se scula brusc și începea să măsoare în lung și în lat camera, de parcă ar fi uitat de prezența celorlalți — în mod mecanic, ca urmărit de o idee fixă ; apoi se așeza iar pe locul de unde se sculase

Tine intra și ieșea și revenea iar, încercînd să prindă măcar o privire de-a lui sau să-i audă vocea, să fie cel puțin în aceeași încăpere cu el.

Din șopron se auzeau cîntece, cîte o voce izolată, cu un timbru mult prea strident.

Un căpitan își scoase țigara din gură.

— Ăștia-s bobocii, îi spuse el, obosit, lui Berg.

Cîntecul continuă ; se alăturau tot mai multe voci ; maiorul exclamă, sculîndu-se :

— Dar ce-i, domnule sublocotenent, nu mai ai voce ? Cîntă-ne și dumneata ceva.

Lövenhjelm se îndreptă spre pian și îl deschise. Ședea țeapăn, ca un automat, și cînta :

Citit-ați în ziare
Sau poate-ați auzit :
Cu cîtva timp în urmă,
Un duce la Paris
Soției legitime viața i-a curmat.
Ea tocmai adormise,
Visînd despre-al său soț,
Pe nume duce Choiseul,
Un nume ce-l purta și ea.

Intră baronul însoțit de doi corespondenți care veneau de la cartierul general : un englez și tipul cu barbă neagră. Salutară, în vreme ce Lövenhjelm continua să cînte, acompaniat de ofițerii mai tineri, care căscau în mod mecanic gura, cu capul întors spre perete și privirile ațintite în gol :

Intră subreta lor galant
Să-ntrebe „ce dorește doamna" ;
Dar cînd se uită-n cameră mai bine
Pe doamna-o vede jos fără suflare.
Iar asasinul duce Choiseul
Își spală mîinile de sînge pline.
Apoi otravă a luat și el.
Și astfel răzbunată-i e soția.
Tralala, lalala, tralala.

Cîntecul amuțise, dar nu-și dădea nimeni seama de asta, nici măcar cei ce cîntaseră.

Și în tăcerea profundă care se așternuse în încăpere se auzi deodată vocea englezului :

— Ei, pe așa canonadă nu mai vezi nici soarele pe cer!

Tine și Sofie făceau paturile pe canapele și ofițerii se retraseră. Nu se mai auzeau decît pașii grei ai celor ce mergeau să se culce. Nimeni nu scotea un cuvînt.

În camera de zi, corespondentul din Copenhaga îl monopolizase pe unul din căpitani și-și termina fiecare propoziție cu observația:

— Na, pot să vă spun că nici nu mai îndrăznesc să trec peste poduri.

— Desigur, desigur, aprobă căpitanul care nu-l asculta; în urechile lui răsuna încă zgomotul asurzitor din tranșee.

— Nu, nu, îl asigură iar domnul de la presă, peste poduri zău că nu mai trec.

Tine făcuse ordine peste tot, în bucătărie și în magazia de alimente, încet, de parcă voia să omoare timpul.

La un moment dat auzi pașii lui Berg în tindă și alergă la ușă; dar el își făcea doar rondul, și ea se întoarse în cameră.

Nu se mai gîndea să strîngă masa și să pună la loc fața de masă care strălucea atît de albă lîngă pat; nici n-o mai vedea; fiecare fibră îi era încordată într-o așteptare neputincioasă.

Deodată cineva bătu de două ori la ușă și Tinka intră cu zgomot.

— Na, fetițo, spuse ea, voiam doar să văd dacă mai existați; vin de la Pér Eriks.

Tine dădu din cap, nu era în stare să scoată un cuvînt.

— Ei, aici s-a culcat toată lumea! exclamă Tinka scoțîndu-și broboada. De fapt și la noi. Dar — unde e inspectorul? întrebă ea.

— Probabil dincolo, răspunse Tine fără să se urnească.

Abia la auzul acestei voci stinse, Tinka se uită mai atent la ea și deodată se opri. Pe măsuță fața de masă albă ca zăpada și tacîmurile neîntrebuințate, — la perete, în jurul oglinzii, florile proaspete, și Tine lividă, de parcă s-ar fi scurs toată viața din ea.

— Tine! șopti ea cu teamă și tăcu iar.

Tine părea să se fi trezit abia cînd își auzise numele; dar imediat după aceea își îndreptă iar atenția spre geam.

Berg trecea prin fața ferestrei.

Pe Tinka o trecură fiori; fără să spună un cuvînt, se îndreptă spre prietena sa și îi luă mîinile reci și rigide, lipsite de orice vlagă.

Nu știa ce să-i spună, o mîngîia doar pe păr tot mereu, fără întrerupere.

— Tine, Tine, repetă ea.

Tine ridică capul greu ca plumbul și-i aruncă un moment o privire de cîine care trage să moară fără să înțeleagă de ce.

Tinka lăsă mîinile în jos și se uită încă o dată prin cameră, la cununile de verdeață care împodobeau oglinda.

— La revedere! spuse ea, s-a făcut tîrziu.

O strînse pe Tine de mîinile care rămaseră inerte și părăsi camera fără să zică nimic. Cînd trecu pe lîngă clădirile din curte îl întîlni pe Berg.

— Dumneata erai? întrebă el. De unde vii?

— De la Tine, răspunse ea cu o voce aspră.

— Noapte bună!

Tinka se îndepărtă în grabă pe alee și, gîndindu-se la Lövenhjelm și la celălalt, la străinul care petrecuse doar o noapte la han, ridică deodată pumnii în semn de amenințare sau poate de disperare.

Berg își continuă drumul; în clădirile din curte era liniște, se culcaseră cu toții.

Pe trepte ședea un ofițer atît de extenuat, încît nu putea nici măcar să doarmă.

— Va fi o noapte grea, zise el, arătînd în direcția tranșeelor.

— Da, așa-i, aprobă Berg.

Tunurile bubuiau în bezna nopții, cutremurînd pămîntul și făcînd să vibreze treptele pe care stăteau.

— Și nici somnul nu te mai înviorează, adăugă ofițerul încet.

Berg nu răspunse. Dar se gîndeau amîndoi la amorțeala apăsătoare care-i cuprinsese pe luptătorii extenuați, în timp ce răsunau strigătele: „Apărați Dübböl, apărați Avnbjerg, apărați Rageböl!“ trezindu-i brusc pe cei ce dormitau ca paralizați.

— Nu, spuse Berg, aproape că nu mai poţi dormi.

Intrară în casă şi se despărţiră cu o strîngere de mînă — strîngerile de mînă dintre camarazi deveniseră atît de cordiale.

Berg deschise uşa către camera de zi şi Tine auzi cum paşii lui se depărtează.

Ea nu se urni, ci rămase pe loc, tremurînd ca apucată de friguri :

„Nu s-au culcat încă toţi, nu s-a aşternut liniştea în casă, el aşteaptă pînă adoarme toată lumea."

Se auzea vuietul tot mai puternic al tunurilor, iar în casă paşii unui singur om care nu-şi găsea odihna. Încolo era linişte.

La mansardă cineva ieşi din camera baronului şi Tine auzi vocea corespondentului pe trepte :

— Nu, zău că nici cel mai curajos corespondent nu mai îndrăzneşte să plece din oraş, spunea bărbosul.

Şi baronul răspunse :

— Cum spuneam, cum spuneam, trebuie să ne aşteptăm la evenimente mari.

Uşa se închise şi paşii baronului se îndepărtară, şi ei, pe planşeul de sus. Numai cel cu insomnii străbătea camera în lung şi în lat.

Poate că Tine încetase să spere. Totuşi se sculă, îşi luă broboada, se înfăşură în ea şi se aşeză iar — „poate că mai vine"...

Deodată tresări. Erau paşii lui. Îşi scoase repede şalul şi se opri în mijlocul camerei zîmbindu-i cînd intră.

Berg o luă în braţe şi o strînse atît de tare încît Tine simţi că-i troznesc oasele.

Apoi ea spuse cu un zîmbet.

— Aţi venit totuşi...

— Da, cine poate să doarmă acum, răspunse el aplecîndu-se asupra ei...

Rămase toată noaptea la ea. Dar totul era glacial şi lipsit de viaţă. El nu găsi cuvinte, ci doar mîngîieri, în timp ce Tine se abandonase înfrigurată şi inertă în braţele lui.

Şi avînd mereu în faţa ochilor suferinţa acestor ore, a cărei cauză nu reuşea să o înţeleagă, ea întrebă încet, de parcă şi-ar fi cerut mii de scuze — ea, care dăduse totul, căreia i se luase totul :

— Sînteţi supărat ? şopti ea încetişor.

— De ce să fiu? se miră el și nici măcar nu înțelese rostul acestei întrebări.

Dar timbrul vocii ei reaprinse dorința în bărbatul descurajat, în timp ce tunurile bubuiau.

Se făcuse deja ziuă.

Sofie nu ajunsese decît pînă lîngă patul mare; pe jumătate dezbrăcată, se ghemuise acolo și aţipise.

Maren o trezi.

Sofie își reveni și își vărsă tot focul:

— Nici nu mai știu ce să cred despre tine, e deja ziuă...

— Aștia au ajuns de li-e frică să doarmă singuri, spuse Maren cu un ton ușor dispreţuitor și se trînti îmbrăcată pe pat.

Maren nu mai ieșise de mult din haine.

VIII

ERA ÎNAINTE DE AMIAZA URMĂtoare.

Văzînd că mama ei traversează curtea, Tine se îndepărtă de la fereastră.

Ar fi vrut să fugă, undeva departe, ca să n-o mai vadă. În ultimele șapte zile nu dăduse deloc pe acasă.

Alergă în camera ei, dar auzi deja vocea mamei în bucătărie și deschise ușa.

— Sînt aici, spuse ea cu un ton care luase deodată o inflexiune repezită sau nerăbdătoare.

— Ah, Tine, nu te-am văzut de atîta vreme, spuse doamna Böling intrînd. Și taică-tu a fost așa de bolnav, multă vreme, multă vreme. O, a fost groaznic, a fost groaznic!

Cuvintele acestea nu erau dojenitoare, ci doar deprimate. Dar văzînd cît de mult a îmbătrînit mama ei — încărunţea tot mai tare, pe zi ce trecea —, copleșită de acest surplus de suferinţă, Tine replică cu același ton nerăbdător și repezit:

— Și crezi că aici a fost mai bine?

— Nu, ah nu, răspunse doamna Bölling, dar deodată trecu, și ea, la tonul certăreţ sau enervat al Tinei: Dar

la urma urmei, e familia ta, ai fi putut să mai dai și pe-acasă.

Tine ripostă, și ele își continuară discuția, enervîndu-se pentru fiecare amănunt, cu voce tare, de se auzea pînă afară.

Doamna Bölling se ridică să plece. În prag mai adăugă că sosise doamna Appel și că sublocotenentul dorea s-o vadă pe Tine. Tine nu o reținu pe mamă-sa. După plecarea ei simți doar o indispoziție nedefinită în plus. Și după puțin timp i se păru că totul i se întîmplase unei ființe străine, unui alt om, sau cu multă vreme înainte.

În jurul ei viața se scurgea ca în toate celelalte zile. În camere, ofițerii se plimbau neliniștiți de colo-colo, de parcă n-ar fi avut stare pe loc. Cîțiva ofițeri de stat major sosiră călare — veneau de la fortificații, amețiți și zăpăciți de zgomotul asurzitor de acolo. Salutară scurt și intrară, palizi, la maior. Ofițerii se strînseseră în grupuri, și deodată — nimeni nu știa de unde venea zvonul — se răspîndi de la om la om vestea că regimentele 1 și 2 ar fi refuzat să treacă podurile.

Tunurile bubuiau fără întrerupere. Maiorul îi chemă pe căpitani și din camera sa se auziră discuții scurte, repezite, pe cînd ofițerii mai tineri așteptau afară, descumpăniți și tăcuți.

Sosi și Sfinția Sa. Era foarte agitat și ceru să fie condus la maior, dar trebui să aștepte și se învîrti printre sublocotenenți, în timp ce trăgeau cu toții cu urechea la vocile dinăuntru ; iar în curte soldații își vedeau de treburile lor, fără să vadă nimic și fără să se gîndească la nimic.

Și în toată această confuzie și gălăgie se servi masa ; mîncară și băură în grupuri ; Sofie intra și ieșea în grabă cu castroanele. Ușa de la camera maiorului se deschise și Sfinția Sa încercă să-i monopolizeze pe cei doi domni de la Marele Stat Major. Dar aceștia trecură pe lîngă el cu un salut care-i întrerupse brusc o tiradă și se îndreptară spre caii lor. Nici nu mai simțeau spinarea animalelor pe care le călăreau, iar ochii lor ardeau ca ochii unui pilot care încearcă să scruteze bezna.

Căpitanii reveniră, dar nimeni nu îndrăznea să-i întrebe ceva. Din camera maiorului se auzea vocea sonoră și agitată a Sfinției Sale.

Cică auzise, auzise de la cartierul general, că tranșeele, că fortificațiile urmau să fie evacuate. Nu voia să creadă așa ceva, nu era posibil, nu era imaginabil. Nu era admisibil ca încrederea poporului să fie din nou înșelată.

Protopopul continuă să vorbească, dar maiorul nu răspunse nimic. Stătea cu privirile ațintite spre fereastră; pe alee soldații circulau tăcuți și cu capetele plecate, pe șosea se scurgea în bătaia soarelui un nou convoi de căruțe pline de răniți. Sfinția Sa nu observa nimic din toate acestea. El se plimba prin cameră, agitat și cu pași mari, ca în sacristia sa în zilele de sărbătoare, și perora cu o voce tot mai tunătoare; în ofensivă își pusese pînă acum toată lumea speranța — și, acum se vorbea de retragere.

— Dar guvernul va ști care îi este datoria, guvernul nu va da înapoi, el nu va tolera un al doilea Dannevirke, va lua toate măsurile.

— Le-a și luat deja, domnule protopop, spuse maiorul, fără să-și ia ochii de la convoiul de muribunzi care trecea în bătaia soarelui.

Tăcură amîndoi și Sfinția Sa își luă rămas bun, puțin încurcat; voia să meargă la cartierul general.

El trecu prin cameră, pe lîngă grupurile de ofițeri tăcuți, prin tindă, unde dădu de Berg și de baron. Liniștea din casă era apăsătoare pentru Sfinția Sa; parcă nu mai îndrăznea nimeni să vorbească cu voce tare; numai vocea lui de predicator răsuna, puternică, printre bubuiturile tunurilor.

Ușa de la bucătărie era deschisă; Tine, Sofie și Maren trebăluiau în jurul mesei, stînd una lîngă alta; spălau în cîteva albii vasele murdare și adunau resturile.

Sfinția Sa o întrebă pe Tine cum se simte Bölling. Ea ridică doar capul și se uită la el, de parcă n-ar fi înțeles despre ce era vorba, ca o nebună.

Și protopopul îi spuse baronului, privind fețele desfigurate ale lui Sofie și Maren:

— Așa-i, și femeile își duc crucea lor.

Sfinția Sa se îndreptă spre trăsură. Baronul plecă împreună cu el — doar trebuia să afle noutăți.

— Ei bine, spuse Sfinția Sa după ce cotiră de pe alee, numai de-ar fi și armata la înălțimea energiei guvernului nostru!

Berg nici nu auzi cînd plecă trăsura ; nu reușea să uite expresia întipărită pe fața Tinei cînd își întorsese capul spre protopop. Degeaba trecuse de două ori prin curte ; ea nu-l vedea și nu se mișca. Berg nu mai suporta această situație ; nu mai putea să vadă această față și această atitudine.

Bătu la geam :

— Vino, spuse el, hai să ne urcăm pe colină.

Tine se uită la geam cu aceeași privire lipsită de viață și, cu mișcări automate, de parcă s-ar fi supus ordinului unui om căruia nu i se putea împotrivi, lăsă lucrul și își luă șalul.

Tine nu înțelegea ce-i spune Berg, care venea pe potecă în urma ei ; urechile nu-i mai interceptau vocea. Gîndurile ei disperate știau una și bună : „nu te mai iubește". Iar sufletul și trupul i se contractau într-o durere unică : groaza nopții. Păsărelele cîntau în luncă, bobocii lipicioși ai arbuștilor străluceau, deschizîndu-se în bătaia soarelui. Încetul cu încetul Berg încetase să mai vorbească, oricum nu primea nici un răspuns. Și mergînd în urma ei— ea înainta atît de greu, cu capul lăsat în jos — se întreba cum de putuse dori vreodată această femeie.

Se apropiau de colină și bubuitul tunurilor se întețea la fiecare pas. Stînd unul lîngă altul pe creasta colinei, se uitară la ținutul devastat, care se întindea în fața lor. Semănăturile verzi erau călcate în picioare, cirezi de vite fără stăpîn rătăceau pe ogoare. Drumurile șerpuiau ca niște mlaștini întunecate, iar zidurile înnegrite ale caselor arse străjuiau, răzlețe, în pustiu.

În spatele pădurii, coloana de fum de la Rönhave se înalța spre cer ca la o incinerare. Se auziră din nou semnalele goarnei : sunau neputincios odată cu bubuiturile de tun. Din tranșee se răspîndea un fum gros peste întreg ținutul, de parcă ar fi vrut să învăluie totul în beznă.

Berg tăcea. Deodată îi încolți un gînd și, contemplînd insula pustiită, spuse încet :

— Cît de mult iubea Marie acest petec de pămînt !

Tine îl auzi și îl înțelese prea bine ; dar nu mai simțea nici o suferință. Avea numai senzația că razele soarelui și cerul albastru îi provocau dureri în ochi.

Trupele se adunau ; încetul cu încetul, printre tufișurile îmbobocite se formară unitățile. Toate drumurile erau pline de coloane care înaintau ca lungi convoaie

funerare, pas cu pas și în tăcere, pe pămîntul zguduit de detonații, în timp ce deasupra lor bubuitul tunurilor cutremura văzduhul clar și luminos, ca dangătul a mii de clopote uriașe de bronz.

Tine părăsise creasta.

— Dar unde mergi ? întrebă Berg de parcă s-ar fi trezit deodată.

— Acasă, răspunse Tine scurt, arătînd cu mîna spre școală.

Și coborî, îndepărtîndu-se.

Acest cuvînt îl lovi pe Berg ca un trăsnet, făcîndu-l să se clatine ; el voi s-o strige, dar nu reuși. Cu durere aproape insuportabilă își dădea acum seama de ceea ce făcuse. În fața ochilor lui se înfiripară sute de imagini, fiecare chinuitoare ca un cui sfredelitor ; îi vedea pe cei doi bătrîni, pe tatăl neajutorat, pe doamna Bölling — ochii ei, ochii ei care nu mai puteau nici să plîngă — și pe Tine, apatică, de parcă n-ar mai fi fost nici un pic de viață în ea.

Berg își rememoră viața ei, trăită — clipă de clipă — numai pentru el și familia sa, se gîndi la casa ei care îi aparținuse în întregime lui și familiei sale ; și își aminti de fețele lor pline de bunătate, de vocile lor atît de familiare.

Și pe el — pe el îl iubiseră ca pe propriul lor fiu...

Berg își simțea inima însîngerată.

Nici bubuiturile de tun nu le mai intercepta decît ca un zgomot îndepărtat și indiferent, iar coloanele de soldați îi păreau doar viermi care se tîrau.

Ca pe propriul lor fiu îl iubiseră.

Un ofițer îl luă de braț.

— Canonada se întețește, îi spuse acesta.

Berg întoarse spre el o față desfigurată.

— Crezi ? replică el.

Ofițerul se uită lung după el — Berg mergea cu pași nesiguri.

„Și ăsta-i gata", își zise ofițerul urmărindu-l cu privirile pe tovarășul său de arme.

Berg coborî pe cîmpie, ajunse la cimitir și o luă pe strada Paradisului ; timp de două ore rătăci prin împrejurimi căutînd mereu cu privirea ferestrele luminate ale școlii.

Apoi se îndreptă spre casă.

Și, ajuns în camera sa, începu să scrie, mult, mult — pagină după pagină, cuvinte tandre, fierbinți, către soția sa.

Tine traversase lunca, intrase în curte și o luase pe alee, trecînd pe lîngă soldați și ofițeri fără să-i vadă.

Pe șosea fu oprită de un convoi de căruțe.

Transportau alimente, carne și făină și pîine, încărcate într-un șir lung de căruțe. Ochii Tinei se îndreptară spre caii care treceau pe lîngă ea. Epuizați, prost hrăniți, cu capetele întinse înainte, cu ochii stinși și lipsiți de strălucire, ei înaintau cu greu, în timp ce vizitiii leneși îi ardeau încontinuu cu biciul pe spinare.

Dar animalele continuau să se tîrască obosite, de parcă nici n-ar mai fi simțit loviturile de bici. Tine se opri, așteptînd să treacă căruțele.

Cotiseră deja și ea tot mai auzea strigătele posace ale vizitiilor care loveau, abrutizați, caii cu biciul.

Și deodată o podidiră lacrimile.

Tine se apropia de piața pustie ; în han era liniște.

Numai pe ogorul fierarului, cinci-șase soldați lucrau lîngă o grămadă de așchii proaspăt tăiate, care zăceau aruncate pe lanul de secară călcat în picioare. Închegau scînduri brute și le vopseau în negru. Tine urcă treptele și deschise ușa sălii de clasă, în care plutea un aer greu și un miros dulceag, pătrunzător.

Doamna Appel era la căpătîiul fiului ei.

Nu se urnise din loc de ore întregi și, de cînd sosise, nu pusese nimic în gură ; ședea fără să spună ceva, uitîndu-se la fața fiului ei, care se micșorase ca fața unui copil, — și se uita la mîinile lui agitate.

Doamna Bölling intrase încetișor de cîteva ori ; ar fi vrut atît de mult să o ajute.

Dar doamna Appel nu se mișca și doamna Bölling se opri încurcată, cu o farfurie de supă în mînă; apoi ieși iar.

O singură dată doamna Appel își ridicase capul și murmurase, în timp ce o podideau lacrimile :

— Dar e încă atît de tînăr !

Tine se așeză ; nu-și dădea seama dacă doamna Appel o auzise, căci aceasta nici nu salutase, nici nu își întorsese capul. Deodată, însă, o auzi spunînd :

— A întrebat de dumneata. Dar acum doarme.

Şi din nou începură să-i curgă lacrimile, ca şi cum acestea ar fi fost declanşate de fiecare cuvînt pe care îl rostea. Tine nu răspunse ; şi rămaseră amîndouă aşa, fără să spună un cuvînt, cuprinse parcă de aceeaşi durere, cu privirile aţintite spre faţa lividă.

Intrară infirmierii cu mîncarea bolnavilor. Începură să bată clopotele pentru slujba de seară — dar dangătul lor abia se auzea în vuietul tunurilor.

Apoi se aşternu iar liniştea în camera în care se lăsa încet întunericul.

Doamna Appel şedea neclintită la căpătîiul fiului ei, care dormita.

Se deschise uşa şi intră doamna Bölling ; abia că îndrăznea să şoptească ; totuşi îi spuse încetişor lui Tine, cu o voce timidă :

— Sper că treci şi pe la noi.

Şi ieşi din nou. Ce palidă era Tine — şi ce împietrită părea !

„Da, da, îşi zise doamna Bölling, aici fiecare îşi duce crucea sa."

Se făcuse aproape întuneric. Din paturi se auzeau gemetele uşoare ale răniţilor. Tine nu se clintea. Aici se simţea cel mai bine. Era pace aici — aici, unde un om trăgea să moară, unde viaţa era pe sfîrşite.

— Se trezeşte, spuse doamna Appel.

Sublocotenentul începu să geamă în somn.

Tine se ridică încet şi aprinse lampa ; apoi se aşeză din nou.

Muribundul deschise ochii, dar nu mai vedea nimic. Ochii mari erau stinşi, scotea gemete slabe, horcăind uşor.

Mama îngenunche lîngă pat.

— Lasă Max, lasă, te doare aşa de rău ? Te doare aşa de rău ? şopti ea. Lasă Max, lasă, te doare aşa de rău ?

Uşa se deschise. Era iarăşi doamna Bölling. Voia numai să vadă de Tine — probabil era încă supărată de azi dimineaţă, de aceea nu venea la ei.

Nici nu se apropie de pat. Se opri de partea cealaltă, în întuneric, şi se uită la fiică-sa, apoi plecă fără să spună nimic.

Muribundul horcăia mai tare.

— Lasă Max, lasă, te doare rău ? Te doare rău ?

El aţipi iar, şi se trezi din nou.

Afară bubuitul tunurilor se înteţea, ca o furtună cu tunete.

Dar în jurul patului era o liniște ciudată.

— Ridică-l puţin, ridică-l puţin, şopti mama, ţinîndu-l de mîini.

Cît de slabă îi era respiraţia şi ce rigide mîinile !

— Annie, Annie, şopti el cu greu.

— Da Max, da.

Amîndouă îi pîndeau respiraţia, care era atît de slabă, atît de grea ; mama se ridicase, cînd el se smuci deodată înapoi.

— Culcă-l !

Îl întinseră din nou. Apoi el făcu o mişcare, de parcă ar fi vrut să-şi ridice capul, şi încercă să spună ceva.

— Annie, mamă, Annie, auziţi păsărelele ? Şi întinzîndu-şi mîinile care înţepeneau, şopti zîmbind :

— Ce frumoasă va fi viaţa ! Gura i se închise cu un suspin şi capul tînăr alunecă pe spate.

Doamna Appel se aruncă cu un ţipăt peste fiul ei neînsufleţit. Tine îi închise acestuia ochii.

Apoi doamna Appel se îndreptă şi începu să-i mîngîie mîinile rigide şi faţa rece.

Tine se ridicase. Încet, se îndepărtă de patul morţii. Nu găsea cuvinte de consolare.

Doamna Bölling nu se culcase încă.

Se aşezase pe scaunul de bucătărie din spatele uşii. De acolo putea să audă cînd pleca Tine.

Iat-o — ba nu — nu intră.

Doamna Böling luă repede lumînarea şi ieşi în tinda liniştită ; Tine era deja la uşă.

— Nu vii să-l vezi pe taică-tău ?

— Mamă, dar trebuie să merg dincolo, răspunse Tine scurt. Doamna Bölling se apropie de ea.

— Ah, Tine, spuse ea, acum să mai fim şi noi supărate una pe alta ?... Să mai fim şi noi supărate ?...

— Nu, mamă, nu, Tine se smuci, dar e deja tîrziu... Noapte bună !

Vorbea cu acelaşi ton nerăbdător sau iritat ca dimineaţa, şi uşa se trînti. Plecase.

Doamna Bölling se întoarse, dar ajunse numai pînă la scaunul din spatele uşii, şi trebui să se aşeze ; o teamă surdă, nedefinită mocnea în bietul său cap chinuit, ţi-

nînd-o trează. În jurul ei auzea pașii ofițerilor care nu-și găseau liniștea ; nici ei n-aveau somn.

Fără să-și dea seama, doamna Bölling începu să măsoare încăperea, ca ofițerii — o umbră, mișcîndu-se cu pași nesiguri în fața lumînării fumegînde. Nu mai știa ce să facă, nu mai știa ce să facă !

Tunurile nu amuțeau nici o clipă. Școala se cutremura pînă în temelii, de parcă acoperișul ar fi stat să se prăbușească.

Numai doamna Appel ședea liniștită și tăcută la patul fiului ei mort.

La inspectoratul silvic se așternuse liniștea.

Trecînd prin casă, Tine auzea doar din camerele de la mansardă pași neobosiți.

Începu să facă ordine. Apoi se miră ea însăși că face acest lucru și deodată lăsă toate așa cum erau.

Deschise ușa camerei de zi și se dădu speriată înapoi.

Inspectorul silvic ședea la masa luminată și scria.

Își imagina cui putea să-i scrie, și totuși nu mai simțea nici o durere... Se întoarse încetișor în camera ei.

Umblînd de colo-colo și oprindu-se din cînd în cînd, de parcă ar fi încercat să se concentreze sau să-și contureze măcar o singură idee clară, ea își împachetă lucrurile, bucată cu bucată, ca cineva care vrea să părăsească casa și să plece într-o călătorie.

De cum se făcu ziuă o porni spre casă.

— Ce bine că vii, spuse doamna Bölling în bucătărie, îmbrățișîndu-și fiica taciturnă. Tocmai m-am sculat, tocmai m-am sculat, adăugă ea ; nu voia să mărturisească că nici nu se culcase, ar fi neliniștit-o doar pe Tine.

Tine urcă la tatăl ei.

Acesta găsise o nouă distracție.

Dăduse peste caietele vechi ale Tinei, cele cu vînători de lei și tigri pe copertă.

Bătrînul citea ore întregi din ele.

Tine se așeză la picioarele lui și se uită, pierdută, la literele mari, scrise de o mînă de copil.

„Să nu ai alți dumnezei în afară de mine", era scris acolo rînd după rînd.

Bölling urmărea rîndurile cu degetul tremurînd. Tine trebui să întoarcă pagina :

„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta".

„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta", citi bătrînul de mai multe ori una după alta cu vocea împleticită.

— Că bine mai scria, că bine mai scria, spuse el uitîndu-se la doamna Bölling.

— Desigur, Bölling doar tu ai învățat-o să scrie, răspunse doamna Bölling.

— Da, bine mai scria, repetă el. Și citi mai departe.

IX

DE PATRUZECI ȘI OPT DE ORE ÎN șir tunurile nu mai amuțiseră.

Trecuse de ora prînzului. La șase, regimentul urma să plece pe front.

Agitația din fața hanului creștea. Unii își umpleau pentru a doua oară bidonul ; prima rație o băuseră deja în timpul cît își puneau la punct echipamentul — era o operație care se făcea destul de încet —, și din cînd în cînd uitau de treabă ascultînd „muzica". Mulți ziceau că se întețise.

Schilodul circula peste tot — dar azi berea lui era prea slabă ; totuși o oferea neobosit, cînd în piață, cînd pe uliță.

Cîțiva ofițeri mergeau de la un grup la altul, stînd de vorbă cu soldații. Se opreau mai ales la aceia de la care știau că vor primi un răspuns glumeț.

Patru soldați din Laaland [1] erau cei mai gălăgioși — culcați pe burtă, ei jucau cărți.

Dar veselia lor se descărca în rafale scurte — după aceea se făcea iar liniște în piață, numai tunurile se auzeau mai tare.

Un ofițer se întreținea, rîzînd, cu un grup care se oprise pe ogorul fierarului, lîngă șirul de sicrie suprapuse două cîte două ; deodată unul din soldați spuse liniștit și cu o voce sigură :

— Dar bine domnule sublocotenent, doar știm că plecăm pe cîmpul de luptă.

Și se făcu liniște în jur, iar ofițerul plecă mai departe.

La conac ofițerii se dispersaseră care încotro. Unii erau în grădină, alții își făceau de lucru prin grajduri. Se

[1] Insulă în partea de sud-est a Danemarcei (n. tr.).

apucau să scrie și apoi lăsau totul baltă, erau cînd în casă, cînd afară.

Pentru a douăzecea oară Berg întrebă în bucătărie dacă venise Tine.

Nu se gîndea decît la una : unde era Tine și ce se va fi putut întîmpla la școală.

Tine nu venise încă.

— Nu, n-a venit, spuse Sofie care începu imediat să plîngă. Cu siguranță că nu-i a bună cu dascălul. Căci orice s-ar spune, Tine a fost totdeauna foarte atașată de această casă.

— Da, îi dădu dreptate Berg.

— Doar i-a iubit din tot sufletul pe Herluf și pe doamna, din prima zi încă, spuse Sofie.

— Da, repetă Berg, de parcă și-ar fi tras sie însuși cîte o palmă cu fiecare „da".

Rămase un sfert de ceas și mai bine în bucătărie, îndurînd pălăvrăgelile lui Sofie, parcă n-ar fi fost destul de torturat și fără asta.

— Și nu numai ea, ci toată familia dascălului, suspină Sofie mai departe. Pînă în ultima zi, încheie ea.

— Da, spuse iar Berg. Avea senzația că un vierme îi roade inima.

Se ridică și ieși afară.

Trecu un sfert de ceas — și din nou întrebă dacă nu sosiseră vești de la școală.

Dar nu se știa nimic.

Apoi plecă.

Voia s-o vadă, voia să meargă el acolo.

Dar din nou se învîrti prin apropierea casei, pe aleea Paradisului, pe ulicioară, pînă îi ieși în cele din urmă în cale medicul și urcară împreună treptele.

Tine fu prima care-l auzi, dar nu se ridică.

— Tine ! Tine! strigă doamna Bölling și vocea ei deveni clară și sonoră de bucurie, domnul inspector, a venit domnul inspector !

— Nu, — așa ceva ! Ce bine că vă revedem — ce bine că vă revedem — ce bine că vă revedem, repetă ea de cîteva ori una după alta.

— Tine, Tine ! strigă ea iarăși, a venit domnul inspector.

Tine ieși din cameră.

Pentru o clipă se simți ușurată văzîndu-i fața chinuită, brăzdată și palidă.

„Totuși nu-i este indiferent", se gîndi ea.

Berg nu scosese încă nici un cuvînt. Acum spuse, de parcă i-ar fi venit greu să-și descleștеze buzele :

— Bölling e foarte bolnav.

— Ah da, Bölling — îi merge din ce în ce mai prost.

Berg ezita parcă să intre în camera unde era Bölling — privirile sale alunecau grăbite pe obiectele din bucătărie.

— Dar intrați la el, nu-i așa ? întrebă doamna Bölling, care de agitație își freca necontenit palmele una de alta. Trecuse atîta vreme, într-adevăr atîta vreme de cînd inspectorul silvic nu mai fusese pe la ei.

— Da, sigur că trebuie să-l văd, spuse Berg ca mai înainte.

Fără să-și dea seama de ce, Tine intră și ea în cameră. Berg îl zări pe Bölling — ședea lîngă pat, sfrijit și șubred ; nici nu l-ar fi recunoscut.

— A venit domnul inspector silvic, strigă doamna Bölling, și vrea să te vadă.

— Da, da, răspunse bolnavul cu limba împleticită fără să-și ridice capul din caietele vechi, și îi întinse în mod mecanic mîna.

— Ah, Dumnezeule, ah Dumnezeule, vă dă mîna ! spuse doamna Bölling cuprinsă de emoție.

Berg trebui să-i ia mîna rece și puhavă și să o țină o clipă într-a sa.

— Da, da, spuse bolnavul și întoarse pagina.

Berg nu reușea să scoată nici un cuvînt. Totul în el îl durea și se crispa — ochii care priveau încăperea cunoscută, urechile care interceptau vocile familiare, mîna care trebuise să strîngă mîna bătrînului.

— Dar Tine, spuse doamna Bölling care se agita intrînd și ieșind din cameră, să-l servim pe domnul inspector cu ceva. Doar nu vreți să plecați așa ?

Ea desfăcu masa pliantă, o trase lîngă pat, iar Tine trebui să aducă o față de masă ; și Berg nu se împotrivi. Reuși chiar să răspundă la întrebări, deși nu știa ce spune. O vedea doar pe Tine, care mergea de colo-colo și punea masa, palidă ca o moartă și cu mișcări lente, de parcă fiecare fibră ar fi durut-o și ar fi refuzat să mai execute mișcările.

— Dumnezeule, nici nu ai loc să te așezi. Doamna Bölling nu mai încăpea între masă și pat. Și ce vă pot oferi ? Parcă mai ai timp să prepari ceva ? Dar o îmbucătură tot trebuie să luați, ca în vremurile bune.

Berg se așează la masă și trebui să servească.

— Doar asta era mîncarea dumneavoastră preferată, spuse doamna Bölling oferindu-i încă o porție. Se așează și ea pe scaunul de lîngă comodă și fața ei bătrînă radia de bucurie, în timp ce vorbea despre Herluf și despre soția inspectorului.

— Dar Tine, caută-ți și tu un loc, se rugă ea, caută-ți și tu un loc. Tine se învîrtea ca o statuie ambulantă, în timp ce Berg ședea pe scaun — i se oprea fiecare îmbucătură în gît — obligat să mănînce sub ochii doamnei Bölling.

— Dar bine Tine, servește-l, mai servește-l, strigă mama și de agitație se sculă iar de pe scaun.

Tine întinse farfuria ; lui Berg i se păru că mîinile care țineau farfuria erau foarte palide ; și se servi iar.

— Da bine mai scrie, bine mai scrie, spuse iar bătrînul de pe partea cealaltă a patului.

— Da, Bölling, da. Dumnezeule, ah Dumnezeule ! asta-i acum singura lui bucurie, explică doamna Bölling. Păstrasem caietele astea vechi... că doar Bölling a învățat-o să scrie... el personal a învățat-o... și Tine a avut totdeauna un scris frumos... totdeauna... Și acum șade toată ziua și răsfoiește caietele astea vechi — încolo nu mai e bun de nimic, domnule inspector.

Doamna Bölling îl rugă iar să servească.

— Tine, ar trebui să mănînci și tu ceva, observă ea ; nu pune gura pe nimic, domnule inspector.

Berg nu-și dădea seama de ce o forță aproape pe Tine să servească și ea, de ce voia cu tot dinadinsul să mănînce împreună.

Dar Tine se supuse și acum ședeau unul în fața celuilalt, sub ochii doamnei Bölling.

— Ce bine că sîntem iar împreună, ce bine că sîntem iar împreună, exclamă ea, dar deodată se uită la fețele lor palide și încremenite și se opri cuprinsă de aceeași teamă inexplicabilă, nedefinită, ca în timpul nopții ; apoi spuse pe alt ton, așezîndu-se din nou : Da, da, cum s-au schimbat timpurile. Cît de grea a devenit viața pentru noi toți !...

Timp de cîteva secunde tăcură cu toții ; Tine și Berg aveau senzația că li se oprește răsuflarea.

Fără să știe cum, Berg se smulse deodată de acolo, ridicîndu-se și părăsind casa. Doamna Bölling se oprise pe trepte, făcîndu-i semn cu mîna, și el își întoarse încă o dată capul...

Tine rămăsese pe scaun ; ea nu se ridică și nu strînse masa. Nici n-o observă pe mama ei, care se întorsese, și nu-l auzi pe tatăl ei, care începuse să citească cu voce tare din caietele vechi.

Zgomotul tunurilor se auzea ca vuietul asurzitor al talazurilor ; piața era plină de strigăte și de semnale de goarnă care sunau adunarea. Vacarmul se întețea și Tine deslușea comenzile, i se părea chiar că recunoaște fiecare voce.

Și din nou se auziră semnalele goarnei și din nou comenzile, și apoi pașii — pașii celor care plecau.

Doamna Bölling ieșise iar pe trepte, și intră iar înăuntru.

— Ah Doamne, ah Doamne, se văită ea trîntindu-se pe scaun ; de ce trebuie să plece și să moară.

Tine auzea numai zgomotul pașilor, care devenea tot mai slab, pierzîndu-se în depărtare.

Plecase acum.

Și pentru o clipă avu impresia că se trezește din letargie.

În grabă îi spuse mamei sale :

— Cred că e mai bine să merg pînă dincolo, altfel Sofie nu face nici o treabă.

Și plecă în goană, luînd-o pe ulicioară — umbra ei parcă zbura ! — apoi peste cîmp.

În drum o întîlni pe Tinka.

— Unde mergi ? întrebă Tinka.

— Dincolo !

Tine nu se opri, ci își continuă, grăbită, drumul. Tinka stătu multă vreme în loc, uitîndu-se după ea, pînă dispăru în dreptul iazului.

Tine ajunse în grădină, apoi intră repede în camere ; trebuia să le revadă, să fie aici.

— Au plecat ! Sofie o urma plîngînd, pas cu pas, spunînd necontenit aceleași cuvinte.

Tine se așeză pe locul *lui*, la masa de scris pe care stătea lampa.

— Şi acum sînt acolo, suspină Sofie aşezîndu-se pe sofa, în faţa ei. Isuse Cristoase, sînt deja acolo...

În mapa deschisă era o scrisoare.

Tine citi data : 16 aprilie.

— Şi nimeni nu ştie care din ei se zbate în clipa asta în ghearele morţii, adăugă Sofie.

Tine întoarse prima pagină. Nici nu-şi dădea seama că începuse să citească. Cunoştea scrisoarea ; erau iar cuvintele din vechile scrisori, pe care i le citise de atîtea ori doamna Berg. Fiecare propoziţie avea acelaşi ton, în fiecare rînd regăsea vechile alintări — pentru soţia sa.

Şi în timp ce Sofie continua să se văicărească, Tine Bölling îşi culcă capul greu pe masa inspectorului silvic.

Ea fusese doar un divertisment pentru o clipă.

În cameră se făcuse întuneric. Sofie adormise în colţul ei. Tunurile bubuiau cu o intensitate de nedescris — ca niciodată. Vitele înspăimîntate mugeau în grajduri, scoţînd urlete jalnice, ca vara la păşune, cînd cade un trăsnet în mijlocul cirezii.

Tine alunecase în genunchi — cu capul lipit de scrisoarea către soţia lui. Simţea ceva cald pe mînă : erau Ajax şi Hektor care se întinseseră pe covor şi îi lingeau mîinile.

Trăsura Prea Sfinţiei Sale episcopul opri în faţa şcolii. Episcopul voia doar să vadă ce mai face bătrînul Bölling.

Apoi ieşi iar, trecînd pe lîngă doamna Bölling, care îi făcu o reverenţă, şi voia tocmai să se urce în trăsură, cînd un ofiţer superior de Stat Major traversă călare piaţa cu cîţiva însoţitori.

Ofiţerul de Stat Major coborî de pe cal şi, după ce schimbă un salut cu episcopul, se îndreptară împreună spre cimitir.

Urcară colina de lîngă aleea Paradisului şi îşi îndreptară amîndoi privirile spre vest.

— Vă retrageţi din tranşee ? întrebă episcopul.

— Nu, rămînem pe loc. Am primit ordin să rămînem.

Ofiţerul vorbea cu un ton ciudat de hotărît, uitîndu-se tot timpul spre tranşee.

Episcopul tăcu o clipă ; gura sa se crispă puţin. Apoi spuse :

— Da, probabil că acești oameni sînt conștienți de răspunderea lor.

Cîtva timp nici unul nu scoase nici un cuvînt. Soarele apunea, cufundîndu-se într-o mare de văpăi înflăcărate, de parcă cerul rece ar fi vrut să absoarbă tot sîngele de pe pămînt.

Apoi se întoarseră și o luară înapoi, printre morminte, fără să mai spună nimic. Episcopul se urcă în trăsură, dar ofițerul continua să-l țină de mînă.

— Rămîi cu bine, murmură episcopul și trăsura porni.

Cîteva ore mai tîrziu sosiră unitățile înlocuite. În primul moment, hanul fu luat cu asalt. Soldații erau însetați. Dar la scurt timp după aceea se așternu din nou liniștea. Numai din han se auzea vocea stridentă a doamnei Henrichsen. Slujnicele dispăruseră iar și strigătele ei se auzeau pînă la conac.

Tunurile bubuiau fără încetare. Se lăsase noaptea.

Cineva bătu la poarta școlii care era deja închisă.

— Eu sînt, spuse Tine.

Doamna Bölling îi deschise. Fiica ei părea doar o umbră în întuneric.

Trecu și noaptea și începu o nouă zi.

Abia către amiază se răspîndi în piață vestea că tranșeele de la Dübböl fuseseră luate cu asalt.

X

AUZISERĂ PÎNĂ NOAPTEA TÎRZIU vaietele răniților care erau transportați spre Hörup Hav. Fiecare geamăt era atît de clar, în liniștea asta.

Apoi se așternuse iar tăcerea.

Se făcu ziuă. Piața era pustie. Fierăria stătea părăsită, fierarul nu venise la lucru. Nimeni nu deschise ușa închisă a hanului.

Doamna Bölling și Tine ședeau de ceasuri întregi învelite în broboadele lor și cu privirile ațintite în gol. Din cînd în cînd doamna Bölling se ridica și se învîrtea descumpănită în colțul camerei, în fața scaunului ei, ca un animal bolnav.

— Nu vrei să mănînci ceva ? întrebă ea.

— Nu, mulțumesc.

Doamna Bölling se așeză iar. Bölling se trezi. Cuvintele deveneau un bîiguit confuz în gura sa, el căuta cu mîna cartea de rugăciuni, pînă ce Tine o luă și începu să-i citească cu voce tare versetele pe care el nu le mai înțelegea, iar ea nu le auzea.

Tatăl adormi iar. Doamna Bölling se tot scula și umbla de colo-colo în colțul camerei.

— Nu vrei să mergi pînă la conac ?

— Ce să fac acolo, mamă ? spuse Tine cu aceeași voce stinsă.

Și continuară să rămînă fiecare în colțul ei. Așa trecuse toată ziua, de parcă ar fi stat de priveghi la un mort.

Începea să se însereze.

Tine ieși afară.

Ulicioara, piața, curțile, ogoarele erau pustii. Scîndurile pentru sicrie zăceau părăsite pe ogorul fierarului, în lanul de ovăz călcat în picioare. Numai vacile rămase fără stăpîn mugeau neliniștite pe ogoarele străine.

Tine o luă pe șosea în jos. Nu avea decît un singur gînd : să-l vadă pe el, care murise. Nu se reîntorsese, deci era mort.

Peste tot era liniște.

Nici păsările nu se auzeau ; iar pămîntul desfundat, pe care nu mai călca nimeni, era țeapăn, ca un linoleu.

Ciinii săriră gardul conacului și se luară după Tine ; ea nici nu-i observă. Trecu pe lîngă case și curți și nu le înregistră. Voia doar să ajungă la Ulkeböl [1], unde se găsea Statul Major ; acolo trebuia să se știe care era situația.

Dar în Ulkeböl nu mai era nimeni, curtea parohiei era pustie ca un han fără călători. Nici cîinele nu lătră cînd ea intră și apoi ieși iarăși.

În fața porții cimitirului mugeau vite rătăcite. Începură să bată clopotele.

Tine intră în biserică ; poarta era deschisă. Stranele erau pline de cadavre, așezate unul lîngă altul. Tine traversă coridorul, examinînd fața fiecărui mort și trecu mai departe.

În fața altarului dădu peste un necunoscut, dar aproape că nici nu-l observă.

---

[1] Localitate din insula Als, situată la distanță aproximativ egală (4 km) între orașele Sönderborg și Augustenborg (n. tr.).

— Ce viteji ! exclamă acesta într-o limbă străină ; dar Tine nu auzi nici asta.

Examină șirul următor — unul după altul. Ciinii lingeau evaziv picioarele goale ale morților.

Tine ieși ; străinul se duse în spatele bisericii să-și ia calul și se uită lung după ea, pînă dispăru din cîmpul lui vizual.

Tine o porni mai departe și ieși din sat.

Atunci statul major trebuia să fie la Augustenborg [1]. La Statul Major se știa care este situația.

Tine își continuă drumul cu ciinii după ea.

Soarele apunea, arbuștii erau deja învăluiți în umbră. Din casele încuiate nu ieșea nimeni să dea bună seara. Deodată Ajax, și imediat după el și Hektor, începu să urle, luînd-o la goană. Simțiseră o urmă ; veniră înapoi, apoi țîșniră peste ogoare, către gospodăria următoare, reveniră iar și săriră la Tine, urlînd. Ea se întoarse și se luă după ciini. Nici nu-și dădu seama că în fugă căzu de două ori în genunchi, de parcă ar fi șchiopătat.

Curtea era pustie. Tine apăsă încet clanța ușii. În cameră cineva legăna un copil ; o bătrînică se ridică de la vatră. Recunoscînd-o pe Tine, începu să plîngă.

— Domnul inspector silvic este aici ? întrebă Tine doar.

Femeia plîngea și ciinii continuau să urle.

— Unde l-ați pus ? mai întrebă Tine.

Bătrîna deschise ușa camerei din mijloc și Tine fu izbită de un miros fetid de sînge. Era acolo, în alcov.

Tine nu-i zări decît fața lividă. O împinse la o parte pe țărancă și-i luă din mîini ligheanul cu apa înroșită de sîngele lui.

— A spus ceva ? întrebă ea.

Țăranca plîngea.

— Ah da, ah da, o strigă pe nevastă-sa — pe fiul său și pe nevastă-sa — ăștia doi — la ei se gîndește — ah Doamne, ce nenorocire, ah Doamne, ce nenorocire !

Tine ședea lîngă patul lui, de parcă acolo i-ar fi fost locul — încremenită, se uita fix la fața lui.

— Se trezește, zise ea.

Toată făptura ei vibra într-o singură speranță : că o va recunoaște.

---

[1] Oraș mai important din insula Als (n. tr.).

Dar muribundul deschise ochii și se uită la ea ca la un perete gol.

— Marie, Marie, strigă el încet, Marie ia-l pe Herluf — că plînge, plînge...

Așa murmură în șoaptă. Auzindu-i vocea, cîinii se apropiară de el și începură să schiaune.

— Vezi ce deștepte-s animalele ! suspină femeia.

Parcă muribundul ar fi simțit prezența cîinilor ; încercă să-și întoarcă măcar capul rănit, zîmbind slab.

Tine nu se mișca.

Rămase acolo o oră întreagă. Aștepta ca el să-i rostească numele — fie chiar și s-o blesteme, să-i dea în vileag rușinea.

Dar el nu se mai gîndea la ea.

Atunci se ridică.

— Rămîi lîngă el, îi spuse țărăncii, mă duc să caut pe cineva — să ne dea o mînă de ajutor.

Și porni singură spre casă. Cîinii rămaseră la căpătîiul lui.

Noaptea era întunecată, pe cer nici o stea. Tine se poticni de o piatră de hotar, căzu, și se sculă iar.

Cînd sosi acasă, mama era încă trează. Palidă și îngrijorată, ea continuase tot timpul să stea ghemuită în colțul ei.

— Unde ai stat atîta, fetițo ? întrebă ea.

— N-am aflat nimic, replică Tine scoțîndu-și broboada.

Mama îi turnă cafea și îi întinse ceașca.

— Mulțumesc, zise Tine și bău pe nerăsuflate.

— Ce palidă ești, observă mama.

Ea aduse așternuturi și îi făcu lui Tine patul pe sofa.

— Nu, mamă, spuse Tine pe același ton, care o înfricoșa așa de mult pe doamna Bölling, dorm sus.

Apoi Tine se pregăti de culcare. Dusă pe gînduri, ea așeză scaunele la locul lor obișnuit, ca pe vremuri. Luă lumînarea de pe pervaz și o aprinse ; și deodată i se păru că se trezește : privi obiectele din jurul ei și-și dădu seama că totul se sfîrșise. I se păru că revede pentru prima dată, după timp îndelungat, camera și mobilele vechi și cunoscute — și pe tatăl ei, și pe mama ei, pe care trebuia să-i părăsească.

— Ah, cum oftezi, fetițo, cum oftezi, spuse doamna Bölling și o mîngîie ușor pe păr, cum oftezi !

Tine apăsă mîinile mamei sale pe părul ei, vrînd parcă să prelungească mîngîierea.

— Da, mamă, da, șopti ea încetișor.

Rămase multă vreme lîngă patul tatălui său. Mișcările ei erau lente și ezitante, parcă ar fi numărat minutele, și parcă fiecare gest ar fi avut o semnificație specială.

O sărută pe mamă-sa, urîndu-i noapte bună, se mai opri o clipă, apoi urcă sus. Pînă traversă podul fu atentă la lumînare, din cauza paielor împrăștiate peste tot, și apoi intră. Se uită la toate obiectele, la perdelele murdare și cenușii, la podeaua tocită de atîția pași, la patul ei în care dormiseră bărbați străini.

Aici își petrecuse viața.

Se așeză pe marginea patului, cu privirile ațintite spre flacăra lumînării. De jos o auzea pe mamă-sa trebăluind și vorbind singură pînă se culcă.

— Te-ai culcat ? întrebă doamna Bölling încet, ca să nu-l trezească pe Bölling.

— Da, răspunse Tine.

— Atunci, noapte bună, fetițo !

— Noapte bună, mamă !

În casă era liniște. Tine continua să șadă pe marginea patului. Auzea doar respirația regulată și adîncă a celor doi bătrîni.

Primele mijiri ale zorilor pătrunseră în cămăruță ; și lumînarea arsese aproape pînă jos ; Tine se ridică și o stinse. Apoi coborî încet și deschise cu grijă ușa. În fața ei vedea hanul și biserica și fierăria ; își întoarse capul, uitîndu-se pentru ultima dată la școală.

În spatele geamurilor zări speteaza scaunului ; era locul preferat al mamei.

Apoi o luă încet pe șosea în jos ; la poalele colinei sări gardul intrînd în grădina conacului, unde pomii și tufișurile și arbuștii de trandafir înveliți în rogojină păreau niște stafii în lumina slabă a zorilor.

Tine urcă treptele dinspre grădină și aruncă o privire spre ușă. Cunoștea fiecare colțișor și fiecare colțișor era distrus.

Nu se gîndea la nimic — gîndurile ei muriseră deja. Nici nu ceru de la nimeni iertare. Știa doar un lucru : totul se sfîrșise.

Coborîse deja treptele, dar se mai întoarse o dată ; își rezemă fruntea de geamul cămăruței ei și se uită timp îndelungat înăuntru.

Trecu apoi pe lîngă fereastra camerei servitoarelor. Cu capul înfășurat în multe basmale, Sofie dormea singură în patul mare. Auzi vitele agitîndu-se în grajd — deodată cocoșul cîntă și, grăbită, Tine o luă spre iaz.

Timp de o secundă îi trecură mii de lucruri prin minte ; i se părea că aude toate vocile pe care le iubise. Se gîndi la Herluf și la seara plecării lor, la ziua cînd trecuse împreună cu Berg pe aici, la corul pe care, în copilăria ei, îl intonau dimineața copiii la școală, și la Appel, care murise, și la mamă-sa și tată-său care vor rămîne singuri.

O cuprinse groaza, și își simți toți nervii încordați — să moară, aici — să moară. Nu, nu putea ; voia să trăiască — nu putea — mii de soluții, mii de pretexte, mii de subterfugii o aruncară pentru o clipă iar în brațele vieții...

Dar deja începuse să-și scoată, încet, pantofii din picioare. Teama dispăruse în fața suferinței. Își împreună mîinile ca pentru rugăciune și strînse buzele. Cu ochii îndreptați către micul pavilion din grădină, făcu un pas înainte și intră în mlaștină...

Suprafața iazului era liniștită. Se făcuse ziuă.

Doamna Bölling se deșteptă. Bölling fusese atît de liniștit toată noaptea și continua încă să doarmă.

Nici de sus, de la Tine, nu se auzea încă nici un zgomot. Doamna Bölling mai rămase un sfert de ceas în pat, apoi lovi cu bastonul în tavan, ca s-o trezească pe Tine.

Dar de sus nu primi nici un răspuns.

Doamna Bölling se sculă. Tine era probabil așa de obosită, că nu reușea să se trezească. Nu era de mirare că doarme și ea o dată mai mult. Mama se hotărî să pregătească cafeaua și să i-o ducă sus, după ce se va fi trezit, ca s-o bea în pat. De cîte ori nu-i dusese sus cafeaua, mai ales în diminețile de iarnă, cînd era foarte frig și Tine mai lenevea puțin în pat.

Doamna Bölling vorbea singură în timp ce făcea rînduială. Dar tocmai atunci se trezi și Bölling și trebui mai întîi să-i servească lui micul dejun.

„Ah, Doamne, ah, Doamne, cît de neajutorat este, doamna Bölling vorbea iar singură, cît de neajutorat este, în curînd va trebui să-i dau să mănînce, ca unui copil — na, hai Bölling, hai...“

El nici nu mai luă ceașca, nu mai putea ține nimic în mînă.

În cele din urmă Bölling se liniști, și ea puse cafeaua pe tăviță și urcă sus.

Cînd văzu patul gol, nedesfăcut, se opri o clipă zăpăcită, fără să înțeleagă ; dar deodată începură să-i tremure genunchii, străbătu în goană podul, intră în cămăruța de la mansardă și începu să țipe fără sens, scoțîndu-și capul prin fereastra podului :

— Tine, Tine !

Apoi se opri, gîndindu-se : „aude Bölling“.

Încercă să se concentreze, să-și adune gîndurile.

„Cu siguranță că e la răniți, își spuse ea. A fost chemată la răniți.“

Coborî în grabă ; abia o mai duceau picioarele. Deschise ușa și văzu că nu era acolo. Întrebă :

— N-ați văzut-o pe fiica mea ? Dar nici nu așteptă răspunsul.

Spuse de mai multe ori, una după alta : „Nu-i frumos din partea lui Tine să mă sperie în halul ăsta“.

Și cuprinsă iar de panică strigă :

— Dar unde poate să fie, unde poate să fie ?

Scoasă din minți începu să alerge prin casă, de parcă ar fi căutat un ac de gămălie. Deodată se opri și traversă în goană piața, spre han.

— Unde e Tinka ! ? strigă ea, sperînd că Tinka ar putea ști ceva.

Dar cînd apăru Tinka, ea nu reuși să scoată nici un cuvînt, ci se opri neajutorată, bîțîind doar din cap.

— Dar ce s-a întîmplat, ce s-a întîmplat ? exclamă Tinka.

— Tine — unde e Tine ? A dispărut Tine ! și deodată doamna Bölling începu să plîngă.

— Unde a dispărut ? întrebă Tinka albă ca varul. Unde ?

— Păi asta-i, unde, unde ? repetă doamna Bölling zăpăcită și povesti cu glasul stins și incoherent, repetînd mereu aceleași cuvinte : că nu-i aici, că urcase aseară în

camera ei și acuma nu-i ; voia să doarmă sus, aseară — și acuma nu-i — acuma nu-i.

— Atunci e la conac, spuse Tinka luîndu-și broboada ; tremura din cap pînă-n picioare.

Doamna Bölling se opri o clipă, apoi începu să rîdă, în timp ce o treceau încă fiorii.

— Da, da, da, spuse ea cu limba împleticită, e acolo, e acolo, cum de nu m-am gîndit imediat la asta ! A vrut să afle noutăți — despre inspectorul silvic, despre inspectorul silvic.

Începu să fugă, ținîndu-se după Tinka și repetînd mereu același lucru :

— Inspectorul silvic, inspectorul silvic, inspectorul...

Dar deodată se opri și-și duse mîinile la capul încărunțit, de parcă ar fi vrut să-și dea o palmă peste frunte. O bănuială încolțise în mintea ei, o teamă ascunsă.

O prinse pe Tinka de ambele brațe și se uită nedumerită în ochii ei, de parcă ar fi vrut să spună ceva, s-o întrebe ceva. Adevărul o săgetă deodată, ca o sabie cu două tăișuri.

— Haideți, să mergem ! o imploră Tinka cuprinsă de panică. Doamna Bölling se smuci, scoțînd un vaiet ușor, ca un animal lovit de moarte cînd se prăbușește ; apoi o porni în goană mai departe.

Înțelesese.

Da, acum înțelegea totul, acum își aducea aminte de multe. Catastrofa se întîmplase. Inspectorul silvic — el — îi răpise copilul.

Traversă în fugă curtea, urcă treptele, deschise ușa smucind-o.

El îi răpise copilul.

Se împiedică de un scaun și căzu grămadă pe el, rămînînd acolo, în încăperile pustii. Murmura ceva, fără să știe ce spune ; îi blestemă pe amîndoi, apoi își deplînse copilul, apoi o rugă pe „stimata doamnă", să o ierte, ridicînd mîinile tremurînde :

— Ah Doamne, ah Doamne ! îndură-te — de dragul meu — nu și-a dat seama ce face — Dumnezeule, ah Dumnezeule, de dragul meu, n-a știut ce face.

Îi băgă pe „stimata doamnă" și pe Dumnezeu în aceeași noțiune, adresîndu-se amîndurora cu aceleași cuvinte ;

— Doamne, ah Doamne! te implor — eu, cea care am născut-o, eu, cea care am născut-o — te rog, te rog, te rog...

Aceste cuvinte repetate la infinit descătușară în cele din urmă șiroaie de lacrimi; hohotind, ea se trînti cu capul pe masă, continuînd să se roage.

Tinka îl chemase pe Lars. Începură să caute — veni și argatul Anders — în casă, în grădină. Sofie alerga după ei văicărindu-se, cu ambele basmale în mînă.

Ea fu cea care descoperi în iarbă pantofii Tinei.

Stînd pe mal, Lars începu să sondeze mlaștina cu prăjinile; argatul îi dădu o mînă de ajutor cînd traseră afară cadavrul.

Hohotind, Tinka îngenunche în iarba verde și dădu la o parte părul de pe fața desfigurată.

— Hai, ridicați-o, spuse ea și o întinseră pe o foaie de cort adusă în grabă. Tinka își scoase basmaua și acoperi cu ea fața prietenei sale.

O duseră înăuntru; mîlul și apa picurau pe podele.

Sofie fugi de acolo, n-o putea atinge. Tinka cu Maren aranjară cadavrul în cămăruță — pe patul ei, cu mîinile împreunate, sub fotografia doamnei inspector.

Tinka intră la doamna Bölling care în decurs de o oră se prăbușise complet: îi tremura capul și vocea îi era de nerecunoscut.

Ea se uită doar la Tinka și se ridică de pe scaun.

— Unde e?

Tinka nu putea scoate nici un cuvînt.

Mama zări urmele de apă în tindă și întrebă:

— E în cămăruță?

— Da, șopti Tinka.

Intrară amîndouă. Doamna Bölling ridică basmaua de pe fața fiicei sale.

— Copil drag, copil drag! șopti ea încet. Lacrimi mici i se prelingeau pe obraji și — ca și cum ar fi vrut să o consoleze pe moartă — îi spuse mîngîind-o pe păr:

— Păi el a fost, el a fost...

O iertase deja.

Și, tînguindu-se încet, fără cuvinte, continuă să plîngă cu capul rezemat de patul fiicei sale.

Apoi se ridică și, sfîrșită, spuse cu o voce de somnambulă:

— Dar acum trebuie să meargă acasă.

Acoperi cu mîna ei brancarda cu un cearșaf. Lars, vătaful, și argatul Anders o transportară pe Tine acasă, mergînd pe după case, pe ogoarele liniștite.

În clădirea școlii se așternuse tăcerea. Toată casa răsuna de loviturile de ciocan cu care Tinka și Gusta fixau linţoliile albe în sală.

Sofie se furișă în bucătărie, unde soția argatului trebăluia, evitînd cu grijă să facă zgomot.

— Sper că o vor îmbrăca așa cum se cuvine, șopti Sofie de parcă s-ar fi temut de sunetul propriei voci. Ar fi mare păcat să n-o îmbrace așa cum se cuvine.

— Păi tocmai acum o îmbracă, răspunse nevasta argatului tot în șoaptă.

— Dumnezeule, acum o îmbracă, gemu Sofie cu o nuanţă de satisfacţie în voce, în ciuda tristeţei. Ea își scoase pantofii — în timp ce bîiguielile lui Bölling se auzeau în toată casa —, se strecură prin cameră și deschise fără zgomot ușa clasei.

Tinka și Gusta păreau foarte palide în lumina neobișnuită pe care o reflectau linţoliile albe.

— Pot s-o văd ? întrebă Sofie speriată și sfioasă.

Tinka și Gusta arătară doar cu capul spre catafalcul alb, fără să răspundă.

Sofie ridică giulgiul de pe fața încremenită și începu să plîngă. Apoi se învîrti în jurul catafalcului și examină cu atenţie „îmbrăcămintea".

— Puneţi linţolii peste tot ? întrebă ea în șoaptă. Dar nimeni nu-i răspunse.

Începură să bată clopotele pentru înmormîntarea sublocotenentului Appel și peste drum, în fața hanului, doamna Appel coborî din trăsură, învăluită în voaluri lungi.

Doamna Henrichsen ieși s-o ajute și-i spuse că Tine a dascălului murise azi dimineaţă. Doamna Appel întrebă : „Cînd ?" cu o expresie de parcă nu ar fi auzit, și nu aștepta nici un răspuns, ca și cum în afară de fiul ei n-ar mai exista alţi morţi în lume.

Sofie se întoarse în bucătărie.

— Da, au îmbrăcat-o deja, spuse ea plîngînd și se încălţă iar. E într-adevăr frumos aranjată — toată în alb.

Își șterse ochii, apoi spuse deodată cu un ton schimbat :

— N-ai putea să mi dai o cafea? Îţi pierzi complet capul cu atîtea evenimente triste.

Nevasta argatului puse ibricul în colţul cel mai ascuns al vetrei, pentru cazul că doamna Bölling ar fi venit în bucătărie. Dar doamna nu ieşi. Ea era la Bölling şi-i mîngîia mîinile agitate, care căutau mereu ceva. Cel mai bucuros s-ar fi ascuns — departe, undeva departe. Îi era atît de frică de toţi oamenii aceştia care se vor aduna acum, şi de preoţii care vor veni — toţi o vor condamna pe Tine a ei.

Afară, în piaţă, se strîngeau încetul cu încetul femeile şi fetele. După înfrîngerea de la Dübböl era pentru prima dată că îndrăzneau să părăsească casa, aşa că aflară abia acum despre nenorocire. Ele se furişau încet de colo-colo, de parcă n-ar fi cutezat să calce cu tot piciorul, şi şopoteau cu voci timide, pline de teamă, în faţa celor trei ferestre acoperite cu linţolii albe. Sofie ieşise să ia aer şi mergea plîngînd de la un grup la altul, dînd explicaţii, printre suspine.

— Şi deodată zăresc pantoful ei, în iarbă, şi imediat am început să ţip. Ah Doamne, ce privelişte... ah Doamne, ce privelişte !...

Cele trei megieşe, care obişnuiau să ia duminicile o cafea la şcoală, urcară, rigide, treptele. Se opriră, fără să spună un cuvînt, în camera din faţă, pînă veni Tinka; după aceea se învîrtiră în şir indian în jurul catafalcului, tăcute şi pline de gravitate. Nu vărsară nici o lacrimă, păreau să examineze pereţii; apoi se întoarseră în camera din faţă, unde se aşezară una lîngă alta. În tot acest timp mimica lor rămăsese neschimbată.

Gusta ridicase giulgiul de pe faţa încremenită care zăcea pe pernă.

De afară, din piaţă, se auzea cum compania de onoare îşi ocupă postul; în faţa hanului trăgeau primele trăsuri, cu pastorii.

Tinka îi primea pe cei care coborau din trăsuri. Doamna Bölling alergase în bucătărie — de îndată ce auzise trăsurile.

Doar trebuia să le facă o cafea, doar trebuia să ia o cafea pastorii.

— Sînt mulţi, Tinka? întrebă ea cutremurîndu-se. Îi era frică de fiecare dintre ei. Da, da, atunci să iau cana cea mare — ia-o tu — şi ceştile bune — ia-le tu.

Doamnei Bölling îi era tare groază de pastori.

— Tinka, zise ea luînd-o la o parte şi uitîndu-se la ea cu ochii ei mici, care aproape că nu mai erau ochi : Ce-au spus ? întrebă ea agitată şi înfricoşată.

Pastorii nu spuseseră mare lucru. O sinucidere în familia unui cantor era ceva cam penibil şi ei băură în tăcere cafeaua servită de Tinka.

Bătrînul pastor Götsche o luă la o parte pe Tinka şi o întrebă :

— E acolo înăuntru ? Aş vrea să o văd.

Şi intră cu Tinka. Bătrînul contemplă faţa palidă.

— Dumnezeule, spuse el. Eu am confirmat-o [1]. Dar — nici o vrabie nu cade de pe acoperiş fără voia Domnului nostru din cer.

Îşi şterse nasul şi se întoarse, cu mîinile împreunate, la ceilalţi.

Afară, piaţa era plină de femei şi de soldaţi care veneau, în cete, dinspre răsărit. Sofie făcea ocolul şi ajunse pînă în dreptul hanului, unde îşi termină relatarea ; apoi adăugă, după o scurtă pauză :

— Ei, Dumnezeu ştie de ce s-o fi aruncat în apa aia neagră.

Doamna Henrichsen stătea în uşă, în spatele unui grup. Părea să aibă o poftă grozavă să-i ardă una lui Sofie.

— Ea era mlădiţa cea tînără, spuse ea cu ochii la linţoliile albe de la şcoală. Nu se întîmpla des ca doamna Henrichsen să recurgă la citate din Biblie.

Cînd sosi trăsura Sfinţiei Sale se produse mai multă mişcare. Protopopul bănuise că va găsi aici mai mulţi confraţi şi îşi făcuse, şi el, apariţia. Momentul era grav şi era bine să cunoască atmosfera generală ca s-o poată îndrepta, pe cît posibil, pe făgaşul potrivit.

Pe trepte, diaconul îi relată despre nenorocire.

Sfinţia Sa rămase cîteva secunde consternat şi nedecis. Apoi intră însă în casă, unde ceilalţi pastori îl salutară în linişte.

— Tristă întîmplare mi-a fost dat să aud, spuse el salutîndu-i pe cei de lîngă dînsul. Ei da, în aşa vremuri un om mai slab poate să-şi piardă o clipă minţile. Şi pentru

[1] În ritualul catolic şi protestant, confirmarea este o împărtăşanie — act prin care se consfinţeşte intrarea copilului în adolescenţă (n. tr.).

femei, timpurile astea au fost o grea încercare — grele timpuri, încheie protopopul.

Pastorii îl aprobară oarecum uşuraţi şi clopotele începură iar să bată.

Protopopul intră, însoţit de cîţiva pastori, în sală ; uşa rămase deschisă, aşa încît faţa albă şi încremenită de pe pernă părea să urmărească cu atenţie cele ce se petreceau în camere.

Sfinţia Sa murmură un verset din Biblie şi pastorii îşi împreunară mîinile.

Apoi Sfinţia Sa se îndreptă către fereastră şi le relată confraţilor, care se adunaseră în jurul lui, despre mişcările de trupe şi despre conferinţa de la Londra. Vorbea încetişor şi cu o voce îngrijorată, legănîndu-şi capul impozant.

— De-am putea avea siguranţa că reprezentanţii noştri vor găsi tonul potrivit, spuse el. Cel mai important lucru este să ne păstrăm demnitatea naţională.

El continuă să vorbească, cu voce mai puternică, uitînd de faţa încremenită care zăcea pe pernă ascultînd parcă.

— Cică încă nu sîntem înfrînţi, spuse el. Şi fiecare palmă de pămînt va fi plătită cu sînge.

Afară, în piaţă, se produse înghesuială. Sosise schilodul cu căruciorul său şi începuse să-şi ofere berea, strigînd tare, şi trecînd de la un grup la altul.

— Dar e aşa de frumoasă, spuse Sofie care ajunsese iar la şcoală : Linişte, iată-i că vin !

Protopopul şi pastorii coborau treptele. În spatele lor veneau cele trei megieşe, care pînă în clipa aceea nu se urniseră de pe locurile lor.

Trecură cu toţii prin cimitir şi intrară în biserică. Sofie preferă să se întoarcă în bucătărie. Aproape că avea iar chef de o cafea.

Soarele bătea în bucătărie şi Sofie deschise fereastra.

— Poate că auzim şi noi o parte din cuvîntare, spuse ea. Domnul protopop are întotdeauna idei foarte înălţătoare în cuvîntările funebre, adăugă ea ca în paranteză. Şi, dealtfel, numai bine poate să-ţi facă să stai o clipă liniştită la soare, încheie ea.

Îşi primi cafeaua.

Din dormitorul ei, doamna Bölling constatase că în casă era liniște. Timidă, deschise ușa. Nu, nu mai era nimeni aici.

Respiră parcă ușurată... Și, în sfîrșit, intră și ea la fiica sa, închizînd ușa după ea.

Tinka se așezase lîngă Bölling, în dormitor. În biserică începură să cînte. Și Tinka deschisese fereastra ; imnul sonor părea să umple casa liniștită.

Cine știe cît de-aproape mi-e sfîrșitul,
Vremea trece-așa de iute, de năvalnic.
Chiar și mîine întîmpla-se poate
Fără veste-al morții ceas să-mi bată.
Clipa cea supremă-n pace s-o aștept
Doamne cel din ceruri, Tu ajută-mi !

Mîinile agitate ale lui Bölling se liniștiră puțin ; aproape că părea să asculte.

Doamna Bölling se ridică ; cu mîinile tremurătoare, ca un hoț, ea deschise toate ferestrele din spatele lințoliilor. Măcar de prohodul pentru alt mort să aibă parte și fiică-sa.

Încă te mai rog : din bună vreme
Al meu cuget de păcat ferește-l.
Ca în clipa cînd vei spune : Vino !
Fără teamă să mă-nfățișez .
Clipa cea supremă-n pace s-o aștept,
Doamne, cel din ceruri Tu m-ajută.

O trăsură se apropie în grabă și trase în fața școlii ; Sofie se repezi să vadă cine venea atît de tîrziu.

— Lise, Lise, strigă ea atît de mirată, încît trebui să se așeze imediat, lîngă ușă. E episcopul — e episcopul.

Lise trecu val-vîrtej prin dormitor și dădu buzna în sala de clasă.

— Doamnă, doamnă, spuse ea cu răsuflarea tăiată, a sosit episcopul.

Doamna Bölling se ridică încet de lîngă fiică-sa — în prima clipă nu reuși să înțeleagă despre ce era vorba. Apoi spuse : Episcopul — și începu să tremure.

Abia că o mai duceau picioarele pînă în dormitor, la Tinka : nu voia să dea ochii cu el — nu, nu putea da ochii

cu el — nu... Dar trebuia, că doar era episcopul. Și era nevoită să-și pună boneta neagră.

I-o aduseră, dar doamna Bölling de-abia reuși să și-o pună pe cap cu bietele ei mîini.

Episcopul era aici, episcopul — acum veniseră cu toții, să o condamne.

În cele din urmă intră înăuntru. Episcopul se oprise în camera din față. Doamna Bölling nu reușea să scoată un cuvînt și nu îndrăznea nici să-și ridice ochii spre el.

— Am auzit despre nenorocirea care s-a abătut asupra dumneavoastră și am vrut să vă văd, îi spuse episcopul încet și cu blîndețe, luîndu-i mîinile tremurînde într-ale sale. Biata fată — biata dumneavoastră fată.

Doamna Bölling își ridică privirile și un zîmbet indescriptibil îi lumină dintr-o dată fața.

— Ah Doamne, ah Doamne! murmură ea sărutîndu-i mîna.

Episcopul își trase mîinile și intră la Tine. Rămase mult timp cufundat într-o meditație dureroasă, cu ochii ațintiți la fața neînsufletită.

— Da, spuse el ridicîndu-și mîinile împreunate. Dumnezeu să ne ierte — Dumnezeu să ne ierte păcatele, la toți.

Doamna Bölling își aplecase capul deasupra pernei fiicei sale. Cu teamă, și încet de tot, de parcă ar fi așteptat o achitare din partea instanței supreme, ea întrebă în șoaptă, apăsîndu-și iar buzele pe mîinile episcopului :

— Și, e voie să bată clopotele și pentru ea ?

Episcopul ridică capul.

— De ce să nu fie voie ? spuse el. Să mai audă și ea o dată clopotele.

Doamna Bölling căzu în genunchi plîngînd în hohote, în timp ce episcopul o mîngîia ușor pe cap.

În biserică începuseră iar să cînte ; timbrul sonor al vocilor se auzea pînă la ei. Episcopul nu se clinti.

Unde-i mielul cel de jertfă ?
Temător Isac întreabă.
Tocmai în momentu-n care
Mielul trebuia ales.
Înfricat el tot arată
Spre cuțitul cel lucios.

Unde-i mielul, Isac zice,
Cel ce-a fost menit să moară ?
Mielul cel de jertf-aici e
Blînd Isus îi dă răspunsul.
Ziua jertfei, ziua mare
Tatăl meu a hotărît-o.
Mult mi-e teamă de această
Or-a morții-ntunecate.
Trebuie să se jertfească
Cel ce fără vină este.

Cîntecul amuțise, dar episcopul stătea încă lîngă catafalc. Din cimitir se auziră salvele de onoare trase la mormînt.

Oamenii se scurgeau, șuvoi neîntrerupt, din cimitir ; piața se umpluse de gălăgie. Preoții reveneau, scumpi la vorbă și surprinși ; recunoscuseră trăsura episcopului.

Cînd ajunseră în camera din față, ușa clasei se deschise și episcopul ieși în întîmpinarea lor.

El îi salută pe toți, dînd din cap fără a spune un cuvînt, și pastorii se înclinară, și ei, tăcuți.

Bătrînului Götsche îi strînse mîna, spunîndu-i cu o voce blîndă :

— Bieții Bölling.

Și, cu o voce mai coborîtă, copleșit de o emoție bruscă, el continuă, ducîndu-și cu o mișcare rapidă și aproape spasmodică mîinile la ochi :

— Da, da... Doamne ! noi sîntem doar slujitorii tăi — ajută-ne să înțelegem mărturia ta.

Dînd de mai multe ori din cap în semn de salut, părăsi casa și se urcă în trăsură.

Mulțimea se risipise și se așternuse iar liniștea. Scoarța uscată a pămîntului părea pustiită.

O trăsură trecu în goană pe lîngă trăsura episcopului — atît de repede, încît episcopul își scoase capul să vadă cine este.

Era doamna Esbensen, care se sperie așa de tare recunoscîndu-l pe episcop, că începu să facă reverențe pe pernele ei legănate. Era roșie la față și părea extenuată. Zi și noapte era tot pe drumuri. Toate îți veneau deodată pe cap în vremurile astea de groază.

Continuă să facă reverențe, pînă cînd trăsura coti pe un drum lateral.

Dar episcopul își retrăsese capul fără s-o recunoască. În fața lui era doamna Appel. Ședea singură într-o trăsură înaltă, bizară, iar vîntul îi umfla voalurile lungi, făcîndu-le să fluture de-a lungul drumului.

Doamna Esbensen stătea și acum cu capul întors, zgîindu-se după Prea Sfinția Sa, în timp ce trăsura cu arcuri o legăna, mergînd în plină viteză pe drumul de țară și ducînd-o la treburile ei.

LA CALEA FERÂTĂ

I

ȘEFUL GĂRII ÎȘI SCHIMBĂ HAINA în așteptarea trenului.

— Fir-ar să fie, ce repede trece timpul ! zise el întinzîndu-se. Ațipise cîteva clipe deasupra registrelor de contabilitate.

Apoi își aprinse o țigară de foi și ieși pe peron. Cine îl vedea mergînd așa în sus și în jos, drept și ferchеș în uniforma croită pe corp și cu mîinile în buzunar recunoștea încă în el pe fostul locotenent de cavalerie. Și picioarele își păstraseră curbura tipică.

Veniseră la tren vreo cinci-șase flăcăi de la țară, care se opriseră în grup chiar în fața clădirii gării : hamalul scotea bagajele — un singur cufăr de lemn, vopsit verde, care părea să fi fost uitat undeva la o margine de drum.

Fiica preotului, o fată înaltă ca un soldat din corpul de gardă, deschise portița și ieși și ea pe peron.

Șeful gării o salută bătînd din călcîie.

— Ce dorește domnișoara astăzi ? întrebă el. Pe peron, șeful gării vorbea de obicei în tonul de pe vremuri, cînd era la Naestved [1] și lua parte la balurile de la clubul ofițerilor de cavalerie.

— Vreau să plec ! răspunse fiica preotului, care gesticula în mod ciudat cînd vorbea : parcă ar fi vrut să-l lovească pe interlocutor.

— Dealtfel astăzi se întoarce domnișoara Abel.

— Deja ? Din oraș ?

— Da-a.

[1] Oraș situat în partea de sud a insulei Sjaelland (n. tr.).

— Și încă nici o mișcare ? Șeful gării făcu un gest cu mîna dreaptă și fiica preotului începu să rîdă.

— Iată că vine și familia, zise ea. Eu le-am luat-o puțin înainte.

Șeful gării salută familia Abel, pe văduva, doamna Abel, și pe fiica sa cea mai mare, Louise. Ele erau însoțite de domnișoara Jensen. Văduva părea resemnată.

— Da, am venit după Ida, după aia mică.

Doamna Abel venea la gară cînd după Louise, cînd după Ida, aia mică. După Louise primăvara, iar după Ida toamna.

Cele două fete petreceau alternativ cîte șase săptămîni la o mătușă din Copenhaga. „Sora mea, soția consilierului", spunea doamna Abel. Doamna consilier locuia la etajul al patrulea și își cîștiga existența pictînd pe obiecte de teracotă berze, care stăteau într-un picior. Doamna Abel își expedia de fiecare dată fetele cu tot felul de urări de bine.

Se împliniseră deja zece ani de cînd acestea mergeau pe rînd să-și viziteze mătușa.

— Și cîte scrisori n-am mai primit de la Ida, de la aia mică !

— Da — scrisorile astea ! zise domnișoara Jensen.

— Dar tot e mai bine să-ți ai puișorii acasă, zise doamna Abel, privind-o drăgăstos pe Louise, aia mare. Și la gîndul acesta doamna Abel trebui să-și șteargă lacrimile.

În lunile pe care le petreceau acasă, puișorii văduvei se certau și-și împodobeau rochiile vechi cu panglici noi. Cu mama lor nici nu stăteau de vorbă.

— Cum ai putea să suporți viața în colțișorul ăsta pierdut de lume, dacă n-ai avea familie, continuă văduva.

Domnișoara Jensen dădu din cap în semn de aprobare.

Din spatele gării se auzi deodată un lătrat de cîine și după cotitură apăru o trăsură.

— E Kiaer, zise fiica preotului. Ce-o fi vrînd ? Apoi ea traversă peronul mergînd spre portiță.

Într-adevăr, moșierul Kiaer coborî din trăsură.

— Spune și dumneata, ce idee la Madsen, să se îmbolnăvească de tifos chiar acum, cînd e mai multă nevoie de el ; a trebuit să chem telegrafic pe cineva să-l înlocuiască. Și cine știe ce gogoman o mai fi și ăsta... Sosește acum cu trenul...

Domnul Kiaer ieși pe peron.

— Facultatea de agronomie a terminat-o — dacă asta poate folosi la ceva — chiar cu note foarte bune... Bună dimineața — Bai. El dădu mîna cu șeful gării. Ați avut musafiri ? Ce-ți face soția ?

— Mulțumesc. Deci astăzi sosește noul administrator?

— Da — neplăcută poveste — și tocmai în perioada cea mai nepotrivită.

— Așa — va să zică un nou bărbat în locurile astea, zise fiica preotului, gesticulînd iar, ca și cînd ar fi vrut să-i ardă deja una noului venit. Dacă-l socotim și pe micul Bentzen de la gară, fac deci șase și jumătate...

Văduva era iritată. Îi spusese încă de acasă lui Louise, aia mare, să nu-și încalțe ghetele de pîslă.

Partea cea mai frumoasă a Louisei, aia mare, erau picioarele... mici și aristocratice...

Și doar îi spusese...

Domnișoara Louise era în sala de așteptare și își aranja voalul. Domnișoarelor Abel le plăcea să poarte rochii decoltate, cu volănașe, mărgele și voaluri.

Bai se îndreptă spre bucătărie ca să-i spună soției sale că sosește noul administrator... Fiica preotului se așezase pe cufărul verde bălăbănindu-și picioarele. Scoase ceasul ca să vadă cît e ora.

— Doamne, cît de mult se mai lasă așteptat, observă ea.

Domnișoara Jensen spuse :

— Da — se pare că trenul are o întîrziere considerabilă. Domnișoara Jensen vorbea extrem de corect, mai ales cînd i se adresa fiicei preotului, pe care nu o prea simpatiza.

— Nu folosesc tonul acesta cînd stau de vorbă cu elevii mei, îi spuse ea văduvei.

— Dar iat-o și pe frumoasa noastră ! Fiica preotului se ridică de pe cufăr și se repezi la doamna Bai, care apăruse pe treptele de piatră. Un salut cordial al fiicei preotului aducea cu un adevărat atac.

Doamna Bai zîmbi ușor și se lăsă sărutată.

— Ai auzit, strigă fiica preotului, ne sosește pe neașteptate un nou cocoș în ogradă. Iată-l !

Din depărtare se auzea zgomotul trenului, apoi duduitul puternic cînd trecu peste pod. Trenul se apropia încet pe cîmpie, gîfîind și pufăind.

Fiica preotului și doamna Bai se opriseră pe trepte. Domnișoara o ținea pe doamna Bai pe după mijloc.

— Uit-o pe Ida Abel, anunță fiica preotului. O recunosc după voal. Dintr-o fereastră a trenului flutura un văl roșietic ca vinul de Bordeaux.

Trenul se opri, ușile se deschiseră și se închiseră cu zgomot. Doamna Abel strigă atît de tare „Bună ziua!", încît călătorii din compartimentele vecine apărură la ferestre.

Ida, aia mică, o ciupi, supărată, pe mamă-sa de braț — era încă pe scara vagonului :

— A mai venit un domn cu trenul ăsta — aici.

— Cine e ? Vestea se răspîndise cu iuțeala fulgerului. Ida, aia mică, coborî pe peron. Iată-l și pe domnul... Avea o barbă blondă și o înfățișare serioasă. Liniștit, el scoase dintr-un compartiment pentru fumători cutia de pălării și o valiză.

— Și tanti — tanti Mi ! strigă văduva.

— Ține-ți gura ! mîrîi Ida încet, dar furioasă. Unde e Louise ?

Louise sărea atît de pueril de pe un picior pe altul pe trepte, în fața doamnei Bai și a fiicei preotului, de parcă „frumusețea" ei ar fi fost încălțată în ghete cu butoni.

Jos, în dreptul treptelor, noul administrator se prezentă domnului Kiaer.

— Neplăcută poveste — Madsen a căzut la pat — tocmai cînd era mai puțin nevoie de asta... dar, în sfîrșit, să sperăm că totul va merge bine... Domnul Kiaer îl bătu pe noul administrator pe umăr.

— Zău că nu-i mare lucru de capul lui, zise fiica preotului. Un animal de casă ca toate celelalte.

Cufărul verde fu încărcat în tren, iar din vagonul de bagaje se scoaseră gălețile cooperativei de lapte. Trenul se puse în mișcare, cînd un țăran începu să strige dintr-o fereastră că n-are bilet.

Conductorul, un tînăr zvelt, chipeș ca un cavalerist în pantalonii săi colanți, îl salută pe Bai întinzîndu-i două degete și apoi sări pe scara unui vagon.

Țăranul continua să strige și să se certe cu conductorul, care rămăsese pe scară.

Cei de pe peron priviră un timp după trenul care se îndepărta.

— Hm ! asta a fost, conchise fiica preotului intrînd în casă împreună cu doamna Bai.

— Administratorul meu, domnul Huus, îi spuse domnul Kiaer lui Bai, care trecea prin fața lor. Cei trei se opriră o clipă.

Louise, aia mare și Ida, aia mică, se întîlniră în sfîrșit și începură să se sărute cu frenezie chiar în ușă.

— O, Doamne, le dădu dreptate văduva, doar nu s-au văzut de șase săptămîni !...

— Aveți noroc, domnule Huus, spuse Bai în tonul balurilor de la clubul cavaleriștilor : le întîlniți din prima clipă pe doamnele și domnișoarele din partea locului... Doamnelor și domnișoarelor, îmi dați voie să vă fac cunoștință ?

Ca la comandă, domnișoarele Abel încetară să se sărute.

— Domnișoarele Abel, începu prezentarea domnul Bai : domnul Huus.

— Da, am venit s-o iau de la gară pe fiica mea cea mai mică — se întoarce de la Copenhaga, zise văduva oarecum ca nuca în perete.

— *Doamna* Abel, continuă domnul Bai.

Domnul Huus se înclină.

— Domnișoara Linde — aceasta era fiica preotului — domnul Huus.

Fiica preotului salută dînd din cap.

— Și soția mea, zise domnul Bai.

Domnul Huus spuse cîteva cuvinte și apoi intrară cu toții în clădirea gării ca să-și ia bagajele.

Moșierul Kiaer și administratorul plecară cu trăsura, Ceilalți o luară pe jos. Pînă ajunseră pe drum, uitară de domnișoara Jensen. Aceasta rămăsese pe peron, sprijinindu-se visătoare de un semafor.

— Domnișoară Jensen, strigă fiica preotului din drum.

Domnișoara Jensen tresări. O cuprindea totdeauna melancolia cînd vedea calea ferată. Nu putea suporta să vadă „ceva" plecînd.

— Zău că e un om drăguț, zise doamna Abel pe drum.

— Un administrator ca toți ceilalți, replică fiica preotului, care mergea la braț cu doamna Bai. Dar are mîini frumoase.

Cei doi puișori veneau în urma lor și se certau.

— Hei, domnișoară Jensen, ce vă grăbiți așa, strigă fiica preotului. Domnișoara Jensen le-o luase acum înainte, sărind de zor, ca o capră, printre băltoacele de pe drum.

Din cauza umezelii de toamnă era nevoită să-şi ridice puţin rochia, arătîndu-şi astfel picioarele feciorelnice.

Drumul ducea acum pe lîngă o pădurice. La cotitură doamna Bai îşi luă rămas bun.

— O cît de frumoasă şi gingaşă e domniţa noastră în şalul ăsta, zise fiica preotului, îmbrăţişînd-o pe doamna Bai de cîteva ori.

— La revedere !...

— La revedere !...

— Şi tot spune şi tot spune şi nu-şi pierde răsuflarea, se miră Ida, aia mică.

Fiica preotului începu să fluiere.

— A, uite-l pe domnul diacon, zise doamna Abel... Bună seara, domnule diacon... Bună seara !...

Diaconul îşi scoase pălăria. Doar trebuia să-i salute pe cei ce se întorc acasă, zise el.

— Ei, domnişoară. Şi cum vă simţiţi ?

— Mulţumesc, răspunse domnişoara Abel.

— Să ştiţi că aveţi acum un concurent, domnule diacon, interveni doamna Abel.

— Zău ? Unde ?

— Kiaer l-a luat de la gară pe noul său administrator — un om foarte drăguţ, nu-i aşa domnişoară Linde ?

— Ba da...

— Prima întîia, domnişoară Linde, făcu diaconul.

— F.F. [1], răspunse fiica preotului.

Fiica preotului şi diaconul obişnuiau să vorbească în jargonul acesta de cîte ori erau împreună cu alţi cunoscuţi ; nu spuneau niciodată un cuvînt înţelept, dar rîdeau în hohote de propriile lor inepţii.

Fiica preotului nu mai mergea la biserică atunci cînd diaconul ţinea predica, căci într-o duminică îl făcuse aproape să izbucnească în rîs la amvon, în timp ce rostea *Tatăl nostru*.

— Domnişoara Jensen mergea aşa de repede de parcă i-ar fi pus cineva „o rachetă într-un anumit loc" [2], observă diaconul.

Domnişoara Jensen era şi acum cu mult înaintea celorlalţi.

---

[1] F.F. prescurtare în jargon pentru „fin-fin", adică foarte bun, de calitatea întîi (n. tr.).

[2] Citat dintr-o comedie de Ludvig Holberg (n. tr.).

— Dar bine, Andersen ! — domnișoara Linde izbucni în rîs. Vorbești ca în Holberg [1].

— La revedere, domnișoară Jensen, îi strigă domnișoara Linde, dar nu auzi ca răspuns decît un chițăit.

— Cum e administratorul ? întrebă diaconul cînd ajunseră în grădină ; vorbea acum cu alt ton.

— O Doamne, cum să fie, zise domnișoara Linde, un plugar foarte simpatic.

Străbătură grădina în tăcere.

— Hm ! făcu domnișoara Ida — familia Abel o ajunsese acum din urmă pe domnișoara Jensen, care se oprise într-un loc uscat așteptînd — s-o creadă mutul că a venit să mă salute pe mine...

Mai merseră o bucată de drum. Apoi domnișoara Jensen spuse :

— Există atîtea feluri de oameni.

— Adevărat, aprobă doamna Abel.

— Nu țin deloc să dau ochii cu cineva din familia Linde, zise domnișoara Jensen... prefer să-i ocolesc.

Domnișoara Jensen îi „ocolea“ de opt zile, de cînd preotul spusese niște „vorbe“...

— Doamnă Abel — zise domnișoara Jensen — ce poate să facă o femeie singură ? Eu i-am spus pastorului: Domnule pastor, dumneavoastră arătați interes pentru școala primară gratuită... și de aceea își trimit părinții copiii la școala gratuită.

Și ce mi-a răspuns — doamnă Abel ? Eu nu mai vorbesc cu pastorul despre sprijinul bănesc. Consiliul comunal mi-a tăiat jumătate din ajutorul pentru institut (domnișoara Jensen spunea „institot“). Dar eu voi continua să-mi fac datoria, chiar dacă îmi vor tăia și cealaltă jumătate. Eu nu mai vorbesc cu pastorul Linde despre problema ajutorului.

Cotiră pe strada care ducea spre „curte“, o clădire albă, veche, cu două aripi laterale.

Văduva Abel locuia în aripa dreaptă, iar institutul domnișoarei Jensen se afla în aripa stîngă.

— În sfîrșit, le am iarăși pe amîndouă, oftă văduva. În curte își luară rămas bun de la domnișoara Jensen.

— Doamne, zise Ida, aia mică, cînd intrară în casă, cum ați arătat la gară — mi-a fost mai mare rușinea.

[1] Ludvig Holberg (1684—1754), dramaturg danez, cunoscut prin comediile sale (n. tr.).

— Aș vrea să știu cum am putea arăta, întrebă Louise, aia mare, scoțîndu-și voalul în fața oglinzii, din moment ce ai luat cu tine toate hainele.

Văduva își puse papucii. Ghetele ei aveau talpa ruptă.

Domnișoara Jensen își găsise în cele din urmă cheia în buzunar și descuiase. Înăuntru, în cameră, mopsul lătră de cîteva ori morocănos, dar rămase liniștit în coșul său.

Domnișoara Jensen își scoase pardesiul și pălăria, se așeză într-un colț al odăii și începu să plîngă.

Plîngea de fiecare dată în singurătate, de cînd pastorul spusese „vorbele" acelea.

„Arătați interes pentru școala gratuită, domnule pastor, spusese ea, și de aceea își dau părinții copiii la școala gratuită."

„Să vă spun eu de ce își trimit părinții copiii la această școală, domnișoară Jensen ? Fiindcă domnișoara Sörensen își cunoaște meseria." Așa îi răspunsese pastorul.

Domnișoara Jensen îi reprodusese numai soției hangiului aceste cuvinte. „Și ce poate să facă o femeie singură, spuneți și dumneavoastră, doamnă Madsen !", mai adăugase domnișoara Jensen — „singura armă de apărare a femeii sînt lacrimile..."

Domnișoara Jensen ședea în colțul ei și plîngea. Începea să se întunece ; în cele din urmă se ridică și se duse în bucătărie.

Aprinse lampa cu petrol și puse apă pentru ceai. Apoi așternu o față de masă pe un colț al mesei de bucătărie și puse unt și pîine lîngă farfurie.

Și în timp ce făcea toate acestea se gîndea neîncetat la cuvintele pastorului.

Mopsul veni după ea și se așeză pe pernă, în fața strachinei lui încă goală.

Domnișoara Jensen umplu strachina cu pîine albă înmuiată în apă caldă ; apoi o puse jos, în fața cîinelui. Acesta începu să înfulece fără să se miște.

Domnișoara Jensen aprinse o singură lumînare. Își bău ceaiul și mîncă o bucată de pîine neagră cu unt — o tăia cu cuțitul în cubușoare mici.

După ce termină, domnișoara Jensen se pregăti de culcare. Pe mops îl luă în brațe și îl culcă la picioarele ei, pe o perniță. Apoi puse catalogul de la școală pe masa din fața patului.

Încuie ușa, cercetă atentă, cu luminarea în mînă, toate ungherele, uitîndu-se chiar și sub pat.

Apoi se dezbrăcă, își desprinse cozile artificiale, le pieptănă și le atîrnă de oglindă.

Mopsul adormise și sforăia ușor pe perniţa sa.

Domnișoara Jensen nu dormea bine de cînd pastorul îi spusese „cuvintele acelea".

Doamna Bai se întoarse înapoi pe drumul ce ducea spre gară. Deschise portiţa cu grilaj și ieși pe peron. Peronul se golise și era atîta liniște încît se auzea zumzetul celor două fire de telegraf.

Doamna Bai se așează pe banca din faţa ușii, cu mîinile în poală, și se uită spre cîmpie. Doamna Bai avea obiceiul să rămînă mult timp așa, cînd dădea de un scaun, de o bancă sau chiar de o treaptă.

Ea contemplă cîmpia, loturile mari de pămînt arat și pajiștile din dosul acestora. Cerul era senin, de un albastru deschis. Pe toată această întindere ochiul nu găsea nici un punct de sprijin decît clădirea bisericii, cu acoperișul în formă de trepte și cu turnul nu prea înalt, care se profila la orizont dincolo de ogoarele netede.

Doamnei Bai i se făcu frig ; se ridică, se îndreptă spre gard, se uită în grădină, deschise portiţa și intră. Grădina era o fișie triunghiulară care se întindea de-a lungul terasamentului ; în faţă era porţiunea rezervată legumelor, iar în fund o peluză cu cîteva boschete înalte de trandafir aciuite sub tufa de soc de lîngă pavilion.

Doamna Bai examină trandafirii și mai descoperi cîţiva boboci. În vara asta chiar că înfloriseră tot timpul.

Dar în curînd trebuiau acoperiţi.

Și cîte frunze căzuseră deja... Ce-i drept, locul era foarte expus intemperiilor.

Doamna Bai ieși din grădină, o luă de-a lungul peronului și intră în curtea din dosul gardului de uluci. Apoi o rugă pe fata în casă să-i aducă niște grăunţe pentru porumbei.

Fata veni cu o strachină plină și doamna Bai începu să strige porumbeii aruncîndu-le grăunţe. Îi plăcuseră totdeauna porumbeii, încă din copilărie.

Și cît de mulţi aveau acasă, în orășelul de provincie... Cum roiau în jurul porumbarului de deasupra ușii atelierului...

Era destul să te gîndești la casa părintească și le și auzeai uguitul.

De fapt, la fosta casă părintească, fiindcă după moartea tatălui vînduseră și casa și atelierul și se mutaseră.

Porumbeii filfîiau din aripi în jurul doamnei Bai ciugulind grăunțele.

— Marie, strigă doamna Bai, uite cît de rău e porumbelul pătat.

Marie apăru în ușa bucătăriei și începură să vorbească despre porumbei. Doamna Bai goli strachina cu grăunțe.

— Va trebui să tăiem cîțiva pentru partida de l'hombre a lui Bai, aminti ea. Apoi urcă treptele : Doamne, cît de devreme se întunecă deja, zise, intrînd înăuntru.

În odaie era întuneric și călduț, cînd veneai de afară. Doamna Bai se așeză la pian și începu să cînte.

Nu cînta decît pe înserate și de fiecare dată aceleași trei-patru melodii — niște lieduri sentimentale pe care le interpreta tărăgănat și astfel nuanțate încît, de fapt, toate se asemănau între ele.

Cînd cînta așa în odaia întunecată, doamna Bai se gîndea aproape totdeauna la casa părintească.

Fuseseră mulți copii și de aceea viața de acasă fusese și ea foarte variată.

Ea era cea mai mică. Cînd tatăl trăia încă, era atît de mică încît la masă abia ajungea cu nasul pînă la farfurie.

Tatăl ședea pe divan, numai în cămașă, iar copiii erau în jurul mesei, mîncînd de zor.

— Stați drept, zicea tata. El ședea puțin adus de spate, cu brațele pe masă.

Mama mergea de colo-colo, aducîndu-le mîncarea...

Afară, în bucătărie, la masa cea lungă, mîncau ucenicii din atelier. Aceștia rîdeau pe înfundate, se ciorovăiau și chiar se încăierau. Uneori era așa vacarm, încît ziceai că se dărîmă casa.

— Ce-i tărăboiul ăsta ? striga tata izbind cu pumnul în masă.

În bucătărie se făcea iarăși liniște ; doar cîte unul mai fișiia, căutînd sub masă vreun obiect pierdut în timpul încăierării.

— Neastîmpăraților ! țipa tata.

După-masă se culca pe divan și se trezea fix peste o oră.

— Ei, acum ne-am gîndit destul la bunul mers al lumii, zicea el, apoi își lua cafeaua și se întorcea la atelier.

După moartea tatălui, lucrurile se schimbaseră. Katinka fu dată la un institut împreună cu fiicele consulului Lasson și cu Fanny, fiica primarului.

Odată fusese chiar invitată acasă la consulul Lasson...

Ceilalți frați și surori plecaseră pe rînd. Rămăsese numai ea cu mamă-sa.

Anii aceia reprezentaseră perioada cea mai fericită din viața Katinkăi, acolo, în orășelul unde îi cunoștea pe toți și toți o cunoșteau. După-amiaza stătea împreună cu mamă-sa în odaie, — fiecare la fereastra sa ; mama la fereastra unde era fixată oglinda „de observație" — Katinka broda sau citea.

Razele soarelui pătrundeau printre ghivecele de flori din geam, reflectîndu-se pe dușumeaua albă...

Katinka citea mult ; lua de la biblioteca de împrumut romane despre oameni celebri și citea și poezii pe care le copia într-un caiet...

— Tinka, o strigă mama, uite-o pe Ida Levy. E cu pălăria galbenă !...

Tinka își ridică ochii de pe carte :

— Merge la ora de pian, spuse ea.

Ida Levy trecu prin fața casei ; se schimbară priviri și salutări prin geam, — Ida le întrebă, făcînd semn cu degetele, dacă vor veni la trenul de nouă și jumătate..

— E oribil cum își scîlciază Ida tocurile de la pantofi, observă Tinka uitîndu-se după prietena sa.

— A moștenit călcătura maică-si, zise mama Tinkăi.

Apoi se perindară pe rînd administratorul moșiei, cei doi locotenenți, grefierul și doctorul. Toți salutară, iar mama și fiica răspundeau de sus înclinînd din cap, după care urma un mic comentar.

Căci știau despre fiecare unde merge și ce face.

Cunoșteau fiecare haină și fiecare floare de la pălărie. Și făceau în fiecare zi aceleași observații despre aceleași lucruri.

Acum trecu Minna Helms și salută dînd din cap.

— Ai văzut-o pe Minna Helms ? întrebă mama.

— Da. Katinka se uită după ea făcînd grimase.

— Are în curînd nevoie de un palton nou, observă ea.

— Sărmana, de unde să-l ia ? Mama o urmări cu privirile în „oglindă". Da, e drept că arată ca vai de lume, spuse ea. Ar putea măcar să-l tivească puţin jos. Dar probabil că tot doamna Noes are dreptate cînd spune că doamna Helms are puţine lucruri, însă nici nu munceşte.

— Măcar de ar avea grefierul intenţii serioase, zise Katinka.

Se făcuse ora cinci şi fetele ieşeau la plimbare ; mergeau pe stradă două cîte două, în sus şi în jos, se adunau în grupuri, rîdeau, stăteau de poveşti şi apoi se despărţeau...

Dar seara, după ceai, cînd se duceau la trenul de nouă şi jumătate, le însoţeau şi mamele, aşa că era mai multă linişte în grupurile care se îndreptau spre gară.

— Katinka — îi atrase atenţia mama, care mergea înainte cu doamna Levy, întorcîndu-şi capul : uite-l pe domnul Bai... înseamnă că nu este de gardă în seara asta...

Domnul Bai trecu şi salută. Katinka răspunse la salut dînd uşor din cap şi se înroşi, căci prietenele o tachinau mereu cu domnul Bai...

— Atunci sigur că se duce să joace popice, zise doamna Levy.

Duminica mergeau la biserică. Erau toate îmbrăcate în haine de sărbătoare şi cîntau de răsuna biserica, în timp ce razele soarelui se furişau prin ferestrele altarului.

Să stai în biserică lîngă Thora Berg era un adevărat chin. Tot timpul predicii numai de şotii se ţinea ; ba o ciupea pe Katinka de braţ, ba îşi bătea joc de venerabilul predicator...

Da, Thora Berg era prima la toate nebuniile.

De multe ori Katinka se pomenea seara cu o adevărată ploaie de nisip şi de pietricele în geam...

Pe urmă auzeau gălăgie şi rîsete, de răsuna toată strada.

— Asta-i Thora cu prietenele ei — merg acum spre casă. Au fost la familia primarului.

Thora Berg mergea vilejios spre casă, ca la o vînătoare cu gonaci, cu toată haita de tineri după ea. Tot oraşul ştia că Thora Berg venea de la petrecere.

Dintre toate prietenele, Katinka pe Thora Berg o iubea cel mai mult. O admira şi, cînd erau împreună, n-o

slăbea din ochi. Iar acasă preciza cel puțin de douăzeci de ori pe zi :

— Așa a spus Thora...

Relații sociale propriu-zise nu aveau ; dar după-amiezele, cînd mergeau la plimbare sau la concertele fanfarei militare, care aveau loc în fiecare a doua miercuri, în pavilionul din parc și la care erau abonate, ele stăteau de povești. Katinka se înfierbînta toată, la fiecare întîlnire... Tot în pavilion făcuse cunoștință și cu Bai... Chiar din prima seară acesta dansase aproape numai cu ea.

Iar la patinaj o invita de fiecare dată să patineze împreună — parcă zburau pe gheață, parcă ar fi purtat-o pe sus... Apoi venise și în vizită...

Toate prietenele o necăjeau, iar în societate, cu ocazia diferitelor jocuri, numele lor ajungeau totdeauna pe aceleași bilețele, și fetele începeau să șușotească.

Acasă mama tot de el vorbea.

Urmase apoi logodna. Avea acum cu cine să iasă — duminica la biserică și iarna, cînd veneau trupe de actori, la teatru și altundeva... Iar după ce Bai obținuse postul dorit, urmă perioada foarte activă de pregătire a trusoului, a mobilierului și a celorlalte lucruri necesare în casă... Prietenele o ajutară să brodeze monogramele și să termine tot ce era de tivit...

Era vara și fetele se aflau în pavilionul din grădină. Mașina de cusut mergea de zor : una îndoia tivurile, alta întărea capetele.

Prietenele o tachinau și chicoteau. Deodată săriră de pe scaune și fugiră în grădină, gonind de mai multe ori în jurul peluzei, rîzînd zgomotos și făcînd un tărăboi cumplit, ca o herghelie de mînji...

Tinka era cea mai tăcută dintre toate.

Cîteva dintre prietene se întîlneau la familia Levy ca să brodeze carpeta pe care va sta Tinka ca mireasă în fața altarului — și făceau și repetiții pentru psalmii pe care voiau să-i cînte în cor...

Apoi veni și ziua cununiei. Biserica împodobită era ticsită de lume. Sus, la orgă, se adunaseră fetele. Tinka le făcu semn cu capul, mulțumindu-le și începu iar să plîngă. Plînsese tot timpul, ca un robinet.

După aceea se mutaseră aici — în singurătate.

La începutul căsniciei, Tinka fusese timidă și sperioasă, ca și cînd cineva ar fi vrut să o atace pe neașteptate.

Erau atîtea lucruri la care nu se gîndise și Bai era atît de violent în unele privințe, iar ea nu făcea decît să tolereze totul în mod pasiv, intimidată și nesigură.

Apoi se mai simțea și foarte străină ; nu cunoștea absolut pe nimeni...

Urmase o perioadă cînd devenise mai accesibilă, rămînînd însă calmă și închisă, căci așa era firea ei.

Ședea în biroul lui Bai și croșeta ; îl privea cum stătea aplecat asupra mesei — părul ei, ușor ondulat, îi cădea puțin pe frunte.

Se ridică și se apropie de el, îi petrecu brațul pe după gît și ar fi rămas cu multă plăcere așa, timp îndelungat, fără să spună nimic — ar fi vrut să fie cît mai aproape de el.

— Draga mea, doar vezi că scriu, obiectă Bai.

Ea își apropie ceafa de gura lui și el o sărută.

— Îmi dai voie să scriu acum, zise el, și o sărută încă o dată.

— Mașină de scris ! replică ea și plecă.

Trecu un an. Odată cu trenurile care soseau și plecau, Katinka ajunse în contact cu viața și cu oamenii din regiune, care mergeau în călătorie și se întorceau iar acasă, aducînd noutăți și întrebînd de noutăți.

Începură să aibă relații cu persoane care locuiau în împrejurimi, mai ales datorită partidelor de l'hombre ale lui Bai cu atît mai mult cu cît partenerii de joc veneau, tot a doua oară, cu soțiile lor.

Pe urmă avea cîinele, porumbeii și grădina. Dealtfel doamna Bai nu era o persoană căreia să-i placă să fie mereu pe drumuri. Găsea destule de făcut acasă, ca să nu se plictisească. Făcea totul tacticos și pe îndelete și Bai o numea în glumă : „Viu mîine".

Copii nu avură.

După moartea mamei, Katinka își primi partea de moștenire în numerar. Fiind numai ei doi, s-ar putea spune că erau bine situați : aveau tot ce le trebuia.

Lui Bai îi plăcea să mănînce bine și aducea de la Alborg [1] vin mult și bun. Cu timpul se cam îngrășase și devenise comod, lăsînd cea mai mare parte a treburilor în seama asistentului său. Pe „locotenentul" o făcea numai cînd nu era acasă.

---

[1] Oraș-port, situat în nordul peninsulei Jutlanda ; al patrulea ca mărime din Danemarca (n. tr.).

Sus, în sat, avea un copil.

— Ce naiba să-i faci ! îi spusese el moşierului Kiaer, care era burlac... doar sîntem vechi cavalerişti... şi apoi, fata era îndrăgostită lulea...

După catastrofă, fata se mutase la Alborg, lăsînd copilul în sat, în grija cuiva.

Şi timpul trecea.

De citit, Katinka nu mai citea aşa de mult ca în primii ani ai tinereţii. La urma urmei, cărţile nu conţineau decît minciuni. În sertarul biroului, Katinka avea o cutie mare de carton plină cu flori veştejite, panglicuţe şi diferite obiecte din foiţă, cu devize din litere aurite. Erau amintiri de la dansurile de cotilion organizate pe vremuri la club, şi de la ultimul concert din pavilion, unde se dansase de asemenea.

În serile de iarnă scotea adesea aceste lucruri din sertar, le sorta şi le aşeza într-o anumită ordine, încercînd în acelaşi timp să-şi aducă aminte cine îi dăduse unul sau altul din obiecte.

Pînă la urmă îşi amintea de numele respectivului şi îl scria pe dosul decoraţiilor de la cotilion.

Bai şedea la masă şi bea grog.

— Boarfele astea vechi, zise el.

— Lasă-le în pace, Bai, ripostă ea... le pun în ordine. Şi continuă să scrie mai departe numele domnilor.

Din cînd în cînd mai citea din vechea ei carte de poezii versurile pe care le copiase pe vremea aceea.

În sertarul cel mai de jos al biroului, sub argintărie, era vălul de mireasă şi cununa de mirt, acum veştejită.

Şi vălul îl scotea din sertar, îl netezea şi apoi îl punea iar la loc...

Şi obişnuia să stea, aşa, cîte o jumătate de oră în faţa sertarului deschis, fără să facă nimic...

Doar din cînd în cînd netezea vălul cu mîinile...

Acesta începuse deja să se îngălbenească.

Dar şi timpul trecea. Se împliniseră deja zece ani...

Da — în curînd va fi o femeie bătrînă. Împlinise treizeci şi doi de ani...

Soţii Bai erau simpatizaţi în întreaga regiune, fiind cunoscuţi ca oameni buni şi ospitalieri ; nici nu se arăta bine vreun cunoscut la gară, că de îndată sosea şi cafeaua. Bai era o companie foarte plăcută ; la gară totul era în

perfectă ordine, chiar dacă Bai nu dădea dovadă de exces de zel în serviciu.

Doamna Bai era o ființă mai tăcută de felul ei, dar îți făcea adevărată plăcere să-i privești figura blîndă. Cînd o vedeai printre celelalte femei, la partidele de l'hombre, ziceai că-i o fetiță.

— Dar ar trebui să aibă deja cîțiva copii, zicea soția pastorului Linde, cînd pleca cu soțul ei de la familia Bai. Sînt doar oameni bine situați, ar avea cu ce să-i țină. E păcat și o rușine să stea așa, singuri.

— Dumnezeu dă viața după vrerea sa, draga mea, zicea pastorul.

— Da, facă-se voia Domnului, răspundea soția pastorului.

Pastorul avusese zece copii.

Pe șapte dintre ei îi chemase Domnul la sine încă de la o vîrstă fragedă.

Bătrînul pastor își aducea aminte de cei șapte ori de cîte ori mergea la înmormîntarea unui copil.

Doamna Bai încetase să cînte la pian. Se gîndea că ar trebui să se ridice și să aprindă lampa. Dar pînă la urmă rămase pe scaun, chemă servitoarea și o rugă pe aceasta s-o aprindă.

Marie intră cu lampa. Apoi puse masa pentru ceai.

— Cît e ceasul ? întrebă doamna Bai.

— Au anunțat deja trenul de opt, răspunse Marie.

— Nici n-am auzit...

Doamna Bai își puse un șal pe umeri și ieși.

— A sosit trenul ? întrebă ea în birou.

— Vine îndată, zise Bai de la masa telegrafului.

— Ceva telegrame ?

— Da.

— Pentru cine ?

— O ! sus în sat...

— Atunci Ane va trebui să le ducă...

Apoi doamna Bai ieși pe peron. Îl plăcea așa de mult să vadă cum vin și pleacă trenurile în întuneric.

Mai întîi un zgomot în depărtare, apoi duduitul cînd trenul trecea peste pod, și farurile luminoase, care se apropiau tot mai mult — în sfîrșit, masa mare și grea care gîfîia desprinzîndu-se încet din întuneric, vagoanele, care prindeau contururi, oprindu-se în fața ei cu conductorii, vagoanele de poștă și compartimentele luminate...

După ce trenul pleca și zgomotul amuțea, se așternea iar liniștea care era parcă și mai profundă ca înainte.

Impiegatul stingea apoi felinarele, mai întîi pe cel de pe peron, apoi pe cel de deasupra ușii.

Și nu mai rămînea decît lumina de la cele două ferestre : două dîre înguste, care se pierdeau în noaptea neagră de afară.

Doamna Bai intră în casă.

Își luară ceaiul, apoi Bai citi ziarele la un pahar sau două de grog. Bai citea numai ziarele guvernamentale. Personal era abonat la *Nationaltidende* [1] și mai citea și ziarul *Dagblad* [2], care îi sosea lui Kiaer și pe care îl lua din teancul de poștă.

El lovea cu pumnul în masă, de zăngăneau paharele, cînd constata că adversarilor politici „li s-a dat peste nas așa cum merită". Cîteodată citea unele pasaje cu voce tare și rîdea.

Doamna Bai asculta fără să zică nimic. Politica n-o interesa, și în plus, seara o pocnea la un moment dat un somn cumplit.

— Cred că e timpul, zise Bai.

El se ridică și aprinse un felinar de mînă. Apoi își făcu runda ca să vadă dacă totul este închis și dacă acele sînt puse cum trebuie pentru trenul de noapte.

— Poți să te duci la culcare, Marie, strigă doamna Bai în bucătărie, trezind-o pe fată, care adormise pe scaunul de lemn.

— Noapte bună, doamnă ! spuse Marie buimăcită de somn.

— Noapte bună !

Doamna Bai luă florile de pe pervazul ferestrei și le puse pe podea. Ghivecele stăteau înșiruite acolo în timpul nopții.

Bai se întoarse.

— Se face frig noaptea, zise el.

— M-am gîndit și eu la asta — pentru trandafiri : chiar azi m-am uitat la ei.

— Da, aprobă el, trebuie acoperiți.

Bai intră în dormitor și începu să se dezbrace. Ușa era deschisă.

[1] *Ziarul Național* (n. tr.).
[2] *Foaia zilnică* (n. tr.).

Îi plăcea să umble seara de colo-colo prin cameră — din dormitor în camera de zi, în negligé.

— Elefantul! strigă el. Marie mergea cu pași grei sus, la mansardă.

Doamna Bai acoperi mobila cu cuverturi albe și încuie ușa spre birou.

— Pot să sting? întrebă ea și suflă în lampă.

Apoi intră în dormitor, se așeză în fața oglinzii și își despleti părul.

Bai era numai în chiloți și o rugă să-i dea o foarfecă.

— La naiba, ce-ai mai slăbit, observă el.

Katinka își puse halatul.

Bai se culcă și începu să povestească de una și de alta Ea răspundea domol, ca de obicei; totdeauna cu o mică pauză înainte de a spune ceva.

Tăcură un timp. Apoi Bai zise: Hm! simpatic om, nu-i așa?

— Da, așa se pare...

— Ce zice Agnes Linde?...

— Și ea zice că e simpatic.

— Hm! ascuțită limbă mai are fata asta. Dar oare tipul o fi știind să joace l'hombre?

Curînd Bai adormi. Cînd dormea, respira șuierător prin nas.

Doamna Bai se obișnuise deja cu asta.

Mai rămase un timp în fața oglinzii. Își scoase halatul și își privi gîtul.

Da, într-adevăr slăbise.

Și anume, de cînd cu tusea aceea rea din primăvară.

Doamna Bai stinse luminile și se culcă în pat, lîngă domnul Bai.

II

SE FĂCUSE TOAMNĂ TÎRZIE, ZILELE erau scurte.

Cădea cînd ploaie, cînd lapoviță, cerul era mereu mohorît și aerul umed. Chiar și cei mai buni elevi ai domnișoarei Jensen traversau cîmpia în papuci de lemn ca să ajungă la școală. La gară, peronul era un lac. Ultimele frunzișoare ale gardului viu zburau împrăștiate de vînt.

Apa se scurgea şiroaie de pe vagoanele trenurilor ; conductorii alergau încoace şi încolo înveliţi în mantale ude. Micul Bentzen aducea în grabă sacii poştali, adăpostindu-se sub umbrelă.

Carele cu cereale ale lui Kiaer erau acoperite cu prelate de pînză ceruită, iar cărăuşii îmbrăcaseră mantale de ploaie.

Administratorul Huus mîna personal primul car. Era destulă bătaie de cap cu încărcatul în vagoane şi cu îndeplinirea formalităţilor de expediere.

— Sînt oamenii lui Kiaer, îi spuse Bai soţiei sale.

Administratorul Huus obişnuia să se zvînte o jumătate de oră şi să ia o cafea la familia Bai.

În timp ce doamna Bai pregătea cafeaua şi punea faţa de masă, Huus şi oamenii săi lucrau de zor pe peron, încărcînd sacii în vagoanele de marfă. Katinka îi vedea trecînd prin faţa ferestrelor. Erau atît de masivi în hainele lor ceruite.

Marie era extaziată de Huus şi tot timpul numai despre el vorbea. Nu mai contenea enumerîndu-i calităţile ; de obicei încheia cu cuvintele :

— Şi ce voce mai are !...

De fapt, el avea o voce blîndă, care inspira încredere ; dar nimeni nu ştia prea bine de ce se îndrăgostise Marie de ea.

După ce Huus termină cu treaba, intră în casă, la o cafea. În odaie era cald şi plăcut. Cîteva plante, care înfloreau încă în ghivece, îmbălsămau aerul cu parfumul lor.

— Păi, nu spun eu, exclamă Huus frecîndu-şi mîinile, la doamna Bai este totdeauna plăcut !

Atmosfera plăcută se instaura şi odată cu apariţia lui Huus. Era totdeauna atît de mulţumit şi echilibrat ; nu se întindea la vorbă şi rar „povestea“ cîte ceva. Dar ştia să participe cu atîta degajare la conversaţia celorlalţi, totdeauna vesel şi bine dispus. Te simţeai bine chiar şi numai în prezenţa lui.

Fusese anunţat un tren de marfă şi Bai ieşi pe peron să-l „ia în primire“.

Atmosfera rămînea neschimbată şi, cînd Bai părăsea camera şi Katinka cu Huus rămîneau singuri. Ei continuau să stea de vorbă sau să tacă.

Katinka se duse la fereastră şi îi zîmbi lui Bai, care se învîrtea aferat pe peron, prin ploaie.

Huus se uită la florile Katinkăi şi îi dădu sfaturi pentru îngrijirea lor. Katinka se apropie de el şi examinară împreună plantele. Huus le cunoştea pe toate ; ştia despre fiecare dacă este în perioada de creştere sau nu şi ce trebuia făcut în cazul respectiv.

Huus se interesa de toate mărunţişurile, de porumbei şi de straturile noi de căpşuni, care fuseseră sădite în toamna aceea.

Katinka îi cerea mereu lămuriri şi mergeau de colo-colo, uitîndu-se cînd la una cînd la alta.

Pe Bai nu-l interesaseră niciodată aceste lucruri. Dar cu Huus era altceva : de la el avea mereu ceva de învăţat, un sfat de cerut. În felul acesta Katinka şi administratorul aveau necontenit subiecte de discuţie, stînd de vorbă calm şi potolit, aşa cum le era firea amîndurora. De fapt, aproape în tot momentul se ivea cîte ceva care de-a dreptul *necesita* prezenţa lui Huus — dar el venea oricum în fiecare zi, mai ales în perioada aceasta, cînd se organiza transportul grînelor la oraş.

Şi domnişoara Ida Abel avea foarte des treabă la gară. Înainta cu greu prin noroiul drumului, cu cîte o scrisoare care trebuia neapărat să plece cu poşta de amiază.

— Doamne, ce vreme ! domnule locotenent.

— O cafea, domnişoară — un mic fortifiant, pentru ca să rezistaţi la vremea asta... Poftiţi înăuntru la soţia mea ; e şi Huus aici.

— Zău ? Sînt şi cei de la Rugård aici ?

— Da, au venit cu grînele.

Ida, aia mică, nici nu bănuise.

Dintr-o fereastră a locuinţei lor, „puişorii" puteau să ţină sub observaţie toată regiunea.

Ida, aia mică, şedea acolo toată înainte de amiază.

Ea începu să-şi scoată papiotele din păr.

— Dar unde vrei să mergi ? întrebă Louise, aia mare, cu o compresă pe falcă, fiindcă o durea o măsea.

— Să duc o scrisoare la gară...

— Mamă — Louise începu să ţipe — Ida iar vrea să iasă... Hm ! dacă crezi c-o să poţi pescui pe careva pe-acolo...

— Şi ce te priveşte pe tine ? Ida, aia mică, îi trînti surorii sale uşa în nas.

— Din partea mea, dacă vrei cu tot dinadinsul să te faci de rîs — dar să binevoieşti să-ţi pui ghetele tale.

Auzi ? Mamă — spune-i Idei să-și încalțe ghetele ei — de fiecare dată ia ghetele mele cu butoni cînd merge la gară...

— Uh ! făcu Ida, aranjîndu-și zulufii pe frunte.

— Și nici mănușile mele să nu le iei — fii bună. Louise smulse o pereche de mănuși din mîinile Idei. Și iar se trîntiră cîteva uși.

— Dar ce aveți, copii ? întrebă doamna Abel, venind în grabă din bucătărie cu mîinile ude ; curățase cartofi.

— Ida îmi fură hainele ; domnișoara Louise, aia mare, începu să plîngă de furie.

Văduva Abel făcu ordine după Ida, aia mică, fără să spună nimic — apoi se întoarse la cartofi...

— Doamnă Bai, zise Ida, aia mică, din ușă — nu intru înăuntru... Bună ziua, domnule Huus. Arăt așa de groaznic pe vremea asta... Numai capul mi-l bag. Bună ziua...

Dar domnișoara Abel intră totuși pînă la urmă. Sub mantaua de ploaie avea o rochie foarte decoltată.

— Cînd se apropie Crăciunul sînt atîtea de făcut... O ! îmi dați voie, domnule Huus, nu-i așa...

Domnișoara Abel se înghesui în colțul divanului, lîngă Huus.

— Minunat, să șezi puțin, zise ea.

Dar nu rămase multă vreme acolo, căci descoperi nenumărate lucruri pe care trebuia să le admire. Domnișoara Ida manifesta un entuziasm cu totul juvenil.

— O, Doamne ! covorașul ăsta minunat...

Și domnișoara Abel trebui să se ridice și să pipăie covorașul.

— O, domnule Huus ! îmi dați voie... Și din nou se înghesui pe lîngă el.

Pipăi din nou covorul.

— Mama zice mereu că sînt un spiriduș, spuse Ida, aia mică.

Din cînd în cînd doamna Abel își numea fetele „porumbițe zburătoare" ; dar alintarea nu găsi ecou ; Louise, aia mare, avea ceva care excludea cu totul noțiunea de „porumbiță".

Așa că pînă la urmă rămăsese tot la „puișori".

La scurt timp după venirea domnișoarei Abel, administratorul Huus se scula să plece.

El era de părere că într-o încăpere în care se află domnișoara Ida, nu prea mai este loc și pentru alții.

Se apropia Crăciunul.

Huus mergea o dată pe săptămînă la Randers [1], cu treburi. Și mereu avea cîte un comision pentru doamna Bai ; dar Bai nu trebuia să știe nimic. După înapoierea lui Huus, șopoteau amîndoi vreme îndelungată în odaia de zi.

Katinka zicea că de ani de zile nu așteptase cu atîta bucurie Crăciunul ca în anul acesta.

Poate și din cauza vremii.

Se lăsase un ger senin și căzuse zăpadă peste tot.

Cînd se întorcea de la Randers, Huus rămînea să ia ceaiul la gară. Sosea cu trenul de ora opt seara și o găsea adeseori pe doamna Bai stînd în camera întunecată.

— Nu vreți să cîntați puțin la pian ? zicea el.

— O ! nu știu decît acele cîteva...

— Mi-ar face mare plăcere să le aud...

El se așeza pe un scaun lîngă sofa, într-un colț.

Katinka își cînta cele cinci bucăți, care semănau toate una cu alta. Dealtminteri nu se gîndise niciodată să-i cînte cuiva la pian. Dar Huus ședea atît de liniștit acolo, în colțul său — încît nici nu-l observa. Și apoi era complet afon.

După ce termina de cîntat, rămîneau un timp amîndoi pe locurile lor, fără să spună nimic, pînă cînd intra Marie cu lampa și cu serviciul de ceai.

Imediat după ceai, Bai îl poftea pe administrator în biroul său.

— Mai vor și bărbații să rămînă din cînd în cînd între ei, explica el.

Cînd erau singuri, Bai îl întreținea pe Huus cu aventurile sale amoroase.

Își avusese și el perioada lui de glorie... cînd era la școala militară. Și apoi Copenhaga avea femei frumoase, nu glumă... Ei ! — dar cu asta s-a cam terminat... cică acum ele pleacă în Rusia... Da, s-ar putea să fie așa... În orice caz Copenhaga a dat înapoi în privința asta...

— Dacă ai fi cunoscut-o vreodată pe Camilla — Camilla Andersen — bună fată — eminentă fată. Dar a avut un sfîrșit tragic, s-a aruncat pe geam... *ambițioasă* fată. Bai făcu cu ochiul. Huus se prefăcu că înțelege cît de ambițioasă fusese Camilla.

— Ambițioasă fată... am cunoscut-o bine, epatantă.

[1] Oraș în partea de nord-vest a peninsulei Iutlanda (n. tr.).

Lui Bai nu-i tăcea gura nici o clipă. Huus își fuma țigara de foi și nu părea deosebit de interesat.

— Îi întreb, continuă Bai, și pe tineri, cînd îi întîlnesc vara, în vacanță, la pastor sau prin alte părți: „Ce fel de femei mai sînt acum la Copenhaga? zic eu. Stați bine la capitolul ăsta?“ Și ei răspund: „Ehei, bătrîne, slabă treabă, fete fără importanță“. Da, pleacă în Rusia, spun ei, și s-ar putea să fie așa.

Huus nu-și exprimă părerea asupra plecării fetelor. În schimb, se uită la ceas.

— Cam este timpul să plec, zise el.

— Cum așa?

Huus trebuia să plece; doar avea de mers trei sferturi de oră...

Intrară la doamna Bai.

— Vrei să-l conducem o bucățică de drum pe domnul Huus? întrebă ea, e așa vreme frumoasă...

— Cum să nu? de-abia ne mai înviorăm puțin. Îl conduseră.

Katinka îl luase pe Bai de braț; Huus mergea de partea cealaltă. Zăpada scîrțiia sub picioarele lor.

— Ce multe stele sînt anul ăsta! exclamă Katinka.

— Da Tik, mult mai multe ca anul trecut. Bai era totdeauna bine dispus, după ce se întreținea cu bărbați.

— Zău că da, zise Katinka.

— Ciudată vreme în anul acesta, observă Huus.

— Da, zise Bai, gerul ăsta încă înainte de Crăciun.

— Și o să țină așa pînă după Anul Nou...

— Credeți?...

Apoi merseră un timp în tăcere, dar în momentul în care reluară conversația, atacară teme asemănătoare.

La cotitură, soții Bai își luară rămas bun și se întoarseră.

Pe drum, doamna Bai fredonă o melodie. Cînd ajunseră acasă, ea rămase în ușă, în timp ce Bai luă felinarul și verifică acele pentru trenul de noapte.

Apoi se înapoie.

— Așa — se liniști el.

Katinka inspira adînc aerul proaspăt.

— Ce minunat e aerul rece, zise ea, împrăștiind cu mîna aburii propriei respirații.

Intrară în casă.

Bai se culcase și fuma o țigară. Apoi spuse :

— Da — Huus e un om foarte simpatic, dar cam fără nerv.

Doamna Bai ședea în fața oglinzii. Începu să rîdă.

Lui Kiaer însă, Bai îi mărturisi între patru ochi că, după părerea lui, Huus nu este un cunoscător în materie de femei.

— Din cînd în cînd îl mai tatonez, continuă el, știi, în serile cînd vine pe la noi... dar zău nu cred că este prea priceput în privința asta.

— Ei, ce să-i faci dragă Bai, zise Kiaer, și cei doi se bătură, rîzînd, unul pe altul pe umăr, nu toți pot să fie cunoscători...

— Nu — din fericire nu... iar Huus — zău că nu cred...

Fură chemați la cafea.

În ultimele zile înainte de Crăciun fusese un du-te-vino continuu la gară. Care mai de care venea în persoană, fie să expedieze ceva, fie să-și ridice poșta. Nimeni nu voia să-l aștepte pe factor.

Domnișoarele Abel expediară felicitări și se interesară dacă nu sosiseră ceva pachete.

Domnișoara Jensen apăru cu o fostă lădiță de țigări transformată în colet, folosise un baton întreg de ceară roșie ca să-l sigileze.

— Broderii făcute de mîna mea, doamnă Bai, se lăudă domnișoara Jensen. Voia să le trimită surorii sale.

Doamna Bai spuse :

— Dar doamna Abel a fost ieri la Randers...

— Probabil că și-a încasat dobînzile, răspunse domnișoara Jensen cu un ton ascuțit, care intră acum în casă...

— Era așa de încărcată cînd a sosit.

— Ba bine că nu.

— În seara de Crăciun sînteți probabil invitată la familia Abel ! ?

— Nu... locuim ce-i drept ușă în ușă, doamnă Bai... dar familia Abel nu se gîndește decît la sine... Pe vremuri eram invitată la familia Linde, în casa parohială... cît despre familia Abel, continuă domnișoara Jensen, ei, bine, nu toți...

Doamna Bai o rugă pe domnișoara Jensen să le facă plăcerea să vină la ei în Ajunul Crăciunului.

Seara, după ce Bai se întoarse din runda obișnuită, Katinka îi spuse :

— Mathias — i se adresa lui Bai cu „Mathias“ numai cînd voia să-i comunice ceva mai deosebit — a trebuit s-o invit pe domnișoara Jensen la noi în seara de Ajun... la familia Linde nu se mai poate duce.

— Ei, din partea mea — Bai ura „suportul de perucă“, cum o numea el pe domnișoara Jensen — dacă vrei să ai numai societate de fete bătrîne !

Bai se plimba prin cameră.

— Nu vrea să meargă la familia Abel ?

— Tocmai asta e, Mathias — n-au invitat-o...

— Zău, că bine au făcut, răspunse Bai scoțîndu-și cizmele. Dar, în sfîrșit, dacă *ție* îți face plăcere...

Doamna Bai era foarte bucuroasă că trecuse peste discuția cu soțul ei.

În seara de Ajun, domnișoara Jensen se înființă pe la ora cinci și jumătate cu un coș de mînă și cu mopsul. Ea își ceru scuze că-l aduce pe Bel-ami.

— De obicei e la familia Abel — îl las de obicei acolo... dar în seara asta... mă înțelegeți... n-aș fi făcut-o bucuros... Însă, nu deranjează pe nimeni... e un animal foarte liniștit.

Îl așezară pe Bel-ami în dormitor pe o pătură și el rămase tot timpul acolo. Suferea de o somnolență continuă și nu-și trăda prezența decît printr-un sforăit ușor.

— Drăguțul de el, a și adormit, zise domnișoara Jensen, scoțîndu-și din coș manșetele și gulerul.

Greutăți avea cu Bel-ami doar cînd trebuia să plece, căci cîinele nu mai avea deloc chef să se miște. Tot la al zecelea pas se oprea și începea să scheaune cu coada între picioare. La un moment dat, cînd n-o vedea nimeni, domnișoara Jensen îl ridica și-l ducea în brațe.

Cinară la ora șase. Pomul de Crăciun stătea într-un colț.

Micul Bentzen își pieptănase părul în sus, ca o creastă de cocoș, și îmbrăcase haina bună pe care o avusese la confirmare.

Mînca cu o poftă de lup.

Bai umplea întruna paharele și ciocnea cu domnișoara Jensen și cu micul Bentzen :

— Ei, la mulți ani, domnișoară Jensen ! La mulți ani, dragă Bentzen ! — că doar o dată în an e Crăciun. Și continua să umple paharele.

Micul Bentzen era deja roșu ca un rac.

— Dar bem ca pe vremea vikingilor, constată domnișoara Jensen.

Ușa dinspre birou era deschisă. Telegraful țăcănea fără întrerupere.

De-a lungul întregului traseu colegii își urau unii altora : „sărbători fericite !“ Din cînd în cînd Bai se ridica să răspundă.

— Salutări și din partea mea — zise Katinka.

— Sărbători fericite ! de la Mundstrup, strigă Bai de la aparat.

— Da, zise domnișoara Jensen, de cîte ori nu le spun elevilor mei : în epoca noastră distanțele au fost desființate ; așa le spun.

La desert, domnișoara Jensen se învioră. Se uita copilăros în oglindă, dînd aprobator din cap și spunea : „La mulți ani !“

Domnișoara Jensen purta un coc nou pe care și-l făcuse ea însăși cadou de Crăciun. Părul ei avea acum trei nuanțe.

Încetul cu încetul domnișoara Jensen deveni tot mai bine dispusă.

După cină, în timp ce Katinka aprindea lumînările în pom, micul Bentzen încerca, în bucătărie, să sară capra peste Marie.

Katinka nu se grăbea, așa că trecu destul de mult timp pînă ce aprinse lumînările. Poate că voia să fie și ea puțin singură.

— Oare Huus o fi primit pachetul nostru ?, zise ea. Se urcase pe un scaun și aprindea lumînărelele cu ajutorul unei lumînări mai mari.

În ultimul moment luă un șal de pe masa ei — îl primise de la una din surorile sale — și îl puse pe locul domnișoarei Jensen. De fapt, pe locul acesteia nu era mai nimic. Ea împărțea sofaua cu micul Bentzen.

Katinka deschise ușa care dădea spre birou și intrară cu toții la pom. Se învîrtiră de colo-colo și își priviră cadourile, mulțumind puțin jenați. Domnișoara Jensen scoase din coșuleț cîteva pachețele învelite în foiță și le așeză pe locurile fiecăruia.

Intră și Marie, fata în casă ; își pusese un șorț alb. Ea se plimbă prin cameră cu cadourile în brațe, pipăindu-le.

După ce trecu trenul de ora opt se așezară din nou în odaie. Lumînările pomului din colț ardeau încă.

Era foarte cald înăuntru și lumînările răspîndeau un miros plăcut.

Bai lupta contra toropelii și spuse :

— Ești șah-mat de atîta sărbătoare, nu-i așa domnișoară Jensen ? Bucuriile Crăciunului te satură, adăugă el.

Toți erau obosiți și se uitau la ceas. Femeile tot luau de la început povestea cu cadourile și cum le pregătiseră.

— Cred că o să trec puțin dincolo, să văd ce s-a mai întîmplat prin lume, zise Bai, și se furișă în birou. Micul Bentzen adormise pe scaunul de sub raftul cu pipele.

Femeile rămaseră singure ; ședeau într-un colț lîngă pian, în fața pomului, și picau de somn.

Ațipiseră o clipă, dar tresăriră speriate auzind un pîrîit ușor, care venea dinspre pom. Una din ramuri luase foc.

— Lumînările au ars aproape pînă jos, spuse Katinka, stingînd focul.

Una după alta lumînările se stingeau și pomul rămase în întuneric. Katinka și domnișoara Jensen, cărora le trecuse somnul, priveau pomul stins — doar cîteva lumînări pîlpîiau încă slab.

Văzînd cum ultimele lumînări se stingeau, fură amîndouă cuprinse de aceeași melancolie, căci dispariția micilor flăcări nu făcea decît să scoată tot mai mult în evidență pomul întunecat și lipsit de viață.

Domnișoara Jensen începu să vorbească. La început Katinka nu ascultă ce spune ; își avea și ea propriile ei nostalgii — se gîndea la cei de acasă, apoi la Huus.

De fapt nu-și dădea seama de ce își amintea atît de des de Huus în seara aceasta — tot mereu îi zburase gîndul la el.

Tot timpul.

Se făcea că o ascultă pe domnișoara Jensen, dînd aprobator din cap.

Domnișoara Jensen vorbea despre tinerețea ei și deodată începu tam-nisam să-și depene povestea ei de dragoste. Dar Katinka își dădu abia după un timp seama de

asta și se miră cum de domnișoarei Jensen îi trecuse prin cap să-i povestească chiar acum și tocmai ei toate astea...

Era o poveste simplă a unei iubiri neîmpărtășite. Crezuse că ea era cea aleasă, și cînd colo fusese prietena ei.

Domnișoara Jensen vorbea încet, cu o voce liniștită și monotonă. Își scosese batista și din cînd în cînd suspina și își ștergea ochii.

Încetul cu încetul Katinka se înduioșă. Încerca să-și imagineze cum va fi putut să arate în tinerețe această ființă mărunțică și zbîrcită... poate că fusese totuși drăgălașă și grațioasă.

Iar acum stătea aici, părăsită și singură.

Katinka simți că i se strînge inima ; luă mîinile domnișoarei Jensen și le mîngîie ușor.

La acest semn de afecțiune, bătrîna domnișoară începu să plîngă mai tare ; Katinka continua să-i mîngîie mîinile.

Ultimele resturi de lumînare se stinseră și pomul de Crăciun se cufundă în întuneric.

— Și totuși, chiar și o femeie singură și lipsită de ajutor trebuie să înfrunte viața, zise domnișoara Jensen, indiferent de piedicile care se ridică în fața ei.

Domnișoara Jensen ajunsese din nou la pastor și la „cuvintele" acestuia.

Katinka lăsă mîna domnișoarei Jensen... avea senzația că se făcuse frig și neplăcut în jurul pomului stins.

Bai deschise ușa biroului bine luminat. Sosise un curier, cu un pachet de la Huus.

— Lampa, Marie, strigă Katinka și alergă în birou cu pachetul.

Acesta conținea un șal croșetat, extrem de fin și întrețesut cu fire aurii, care, împăturit, ocupa foarte puțin loc. Katinka se opri un moment cu șalul în mînă : se bucura atît de mult de acest cadou. Avusese unul asemănător, pe care îl pîrlise cu cîteva săptămîni în urmă...

Dar acesta era mult mai frumos...

Și rămase cîtva timp așa, cu șalul în mînă.

Bai se înviorase. Își făcuse somnul după masa îmbelșugată, și la ceai băură cu toții cîteva pahărele de rom veritabil.

Micul Bentzen era într-o dispoziție atît de euforică, încît aduse din cămăruța lui cîteva foi pe care scrisese poezii — pe dos erau diferite tarife și tablouri de calcul.

Le citi cu glas tare — Bai se ținea de burtă de rîs. Katinka zîmbea și ea, învelită în șalul frumos primit de la Huus.

Apoi domnișoara Jensen cîntă la pian un vals tirolez și micul Bentzen ieși puțin jenat în bucătărie și o invită pe Marie la dans, învîrtind-o pînă cînd aceasta țipă ametită.

Cînd domnișoara Jensen se pregăti de plecare, trebuiră cu toții s-o ajute să-l trezească pe Bel-ami, care nu voia cu nici un chip să se ridice de pe pătura sa. În cele din urmă Bai îl călcă pe coadă, profitînd de o clipă în care domnișoara Jensen se uita în altă parte.

Micul Bentzen se oferi s-o conducă acasă. Dar deși domnișoara Jensen se temea de întuneric ca un iepure, ea declară că vrea să meargă singură.

Domnișoarei Jensen îi era rușine să-l ducă pe Bel-ami în brațe cînd o vedea cineva.

O însoțiră cu toții pînă la portița peronului și-i urară apoi de mai multe ori „Sărbători fericite !", „Sărbători fericite !" de dincolo de gard.

Bel-ami începu să urle, oprindu-se în mijlocul drumului acoperit de zăpadă, și nu mai voi să înainteze cu nici un pas.

Cînd domnișoara Jensen văzu că intraseră toți în casă, se aplecă și-l luă pe Bel-ami subsuoară.

Mergînd spre casă în noaptea de Crăciun, domnișoara Jensen părea un eschimos încotoșmănat.

Katinka deschise fereastra de la odaia de zi și aerul rece năvăli înăuntru.

— Hm, mica paparudă ! făcu Bai. Era sincer bucuros că micuța Jensen fusese la ei în seara aceasta.

— Sărăcuța de ea ! zise Katinka, stînd la fereastră și privind cîmpul alb.

— Nu prea s-ar zice că te plîngi de tuse, observă Bai. Apoi închise ușa dinspre dormitor.

Bentzen traversă peronul și se îndreptă spre camera lui.

— Și-a luat mopsul sub braț, zise el. Se ascunsese în dosul gardului ca să surprindă acest moment.

— Sărbători fericite, doamnă Bai !...

— Sărbători fericite, Bentzen !...

Cîteva uși se mai deschiseră, apoi se făcu liniște.

Doar din cînd în cînd se mai auzea zumzăitul firelor de telegraf.

Înainte de a pleca la biserică, Katinka intră în curte și dădu de mîncare porumbeilor. Cerul era senin, nici o adiere de vînt, iar dinspre pădure se auzea dangătul clopotelor. De jur împrejur, pe întinderea acoperită de zăpadă, țăranii se îndreptau spre biserică, mergînd unul cîte unul pe pîrtiile de curînd făcute.

În fața bisericii se adunau în grupuri și își urau unul altuia sărbători fericite. Femeile își dădeau mîna numai din vîrful degetelor și șopteau una cu alta. Pe urmă tăceau iar și se uitau una la alta, pînă cînd o nouă venită se alătura grupului lor.

Soții Bai sosiră cu o oarecare întîrziere, biserica era deja plină. Katinka îl salută pe Huus, care stătea aproape de ușă, înclinînd ușor din cap și dorindu-i sărbători fericite, apoi se duse la locul ei.

Avea un loc în aceeași bancă cu familia Abel, chiar în spatele familiei pastorului.

„Puișorii" văduvei Abel dispăreau aproape în dosul voalurilor și al fundelor cu forme fantastice. Doamna Linde avea ochi și în ceafă. În zilele de mare praznic, cînd duhovnicul primea daruri în bani, atît ea cît și fică-sa se îmbrăcau în mod corespunzător pentru a lua în primire veniturile.

Domnișoara nu intra în biserică atunci cînd credincioșii treceau unul după altul prin fața altarului, executînd astfel ceea ce se numea „dansul farfuriilor" [1].

O parte din enoriași intonară vechi psalmi de Crăciun și încetul cu încetul se alăturară toți cei prezenți. Psalmii răsunau puternic și grav sub bolta bisericii. Soarele de iarnă intra prin ferestre luminînd pereții albi. Bătrînul pastor Linde ținu o predică despre păstorii de pe cîmp și despre oamenii cărora li se născuse astăzi un Mîntuitor; el alese cuvinte simple și sincere, astfel încît o aureolă de pace și liniște se pogorî în incinta bisericii sale.

Katinka se simțea încă pătrunsă de o atmosferă sărbătorească, în timp ce șirul lung al celor care făceau daruri în bani trecea prin fața altarului. Bărbații înaintau ceremonios și cu pas apăsat și se întorceau apoi la locurile lor fără să fi clipit din ochi.

Femeile mergeau sfioase și cu fețele îmbujorate, fixînd batista împăturată.

[1] Aceste ofrande în bani (punerea banilor într-o farfurie) aveau loc la sărbătorile religioase mai importante (n. tr.).

Doamna Linde avea privirile aţintite asupra *mîinilor* întinse din faţa altarului.

Doamna Linde era de treizeci şi cinci de ani preoteasă şi fusese prezentă de nenumărate ori atunci cînd se făceau darurile în bani. Ea îşi dădea seama cît dă fiecare după mişcarea *mîinilor*.

Într-un fel ieşeau din buzunar mîinile care dădeau mai puţin şi într-alt fel cele care dădeau mai mult.

Doamna Linde evaluă ofrandele la totalul unui an mijlociu.

În faţa bisericii, soţii Bai îl întîlniră pe Huus. Respirau acum uşuraţi în aerul proaspăt de afară şi îşi urau din nou „Sărbători fericite".

Ieşi şi pastorul, cu banii de la daruri legaţi într-o batistă ; toţi îl salutară şi făcură reverenţe.

— Ei, domnişoară Jensen, să ne urăm şi noi sărbători fericite ! zise bătrînul pastor.

Katinka părăsi împreună cu Huus curtea bisericii. Bai rămase puţin mai în urmă cu Kiaer, aşa încît cei doi o luară singuri înainte.

Cîmpurile albe scînteiau în bătaia soarelui ; în cîte o gospodărie se arboraseră drapele.

Uliţa era plină de enoriaşi care se îndreptau, grupuri-grupuri, spre casă.

Katinkăi i se părea că aude cîntecele de Crăciun şi se simţea pătrunsă de atmosfera festivă a zilei de sărbătoare.

— Minunat e Crăciunul !, exclamă ea.

— Da, aprobă Huus punîndu-şi toată convingerea în acest „da". Şi pastorul a vorbit foarte frumos, adăugă după un timp.

— Da, recunoscu Katinka, a fost o predică frumoasă.

Mai merseră încă o bucată de drum, apoi Katinka spuse :

— Dar nici nu v-am mulţumit încă pentru şal.

— O, n-aveţi de ce să-mi mulţumiţi.

— Dimpotrivă ; m-am bucurat aşa de mult... Avusesem înainte un şal asemănător, dar l-am ars aproape complet.

— Da, ştiu. Doar îl aveaţi pe umăr cînd am sosit aici.

Katinka voi să riposteze : Dar cum de aţi observat ? — pînă la urmă însă tăcu. Nu-şi dădea seama de ce se înroşise brusc, dar sesiză, pentru prima dată, că nici unul din

ei nu spunea nimic și căută un subiect de discuție ca să risipească tăcerea.

Coborîră pînă în dreptul pădurii, unde auziră clopotele bisericii filiale. I se părea că dangătul clopotelor nu voia deloc să înceteze în ziua aceea.

— Veniți la noi, firește; doar n-o să ne refuzați plăcerea de a sărbători Crăciunul împreună, nu-i așa?

Se opriseră pe peron și ascultau cum bat clopotele, așteptîndu-l pe Bai.

Huus rămase toată ziua la ei.

Așezîndu-se la masa frumos împodobită, cu fața de masă albă de damasc și numeroasele talgere de sticlă, Bai constată:

— Ei, cel mai bine tot în familie te simți.

Micul Bentzen răspunse: — Așa-i și rîse bucuros.

Huus tăcea. Era doar prezent — după cum obișnuia să spună Katinka — cu privirea lui caldă și prietenoasă.

Și în tot restul zilei căminul fu învăluit într-o atmosferă senină și liniștită.

Seara jucară whist. Pe micul Bentzen îl luară ca al patrulea partener.

Acasă, la pastorul, se scoteau banii de la daruri, din hîrtiile în care erau înveliți, și se numărau. Doamna Linde era dezamăgită. Totalul rămînea cu mult sub nivelul unui an mijlociu.

— Oare din ce cauză, Linde? întrebă ea.

Pastorul se uită gînditor la numeroasele monede cu valoare mică.

— Din ce cauză? Oamenii își închipuie că putem trăi ca florile cîmpului.

Doamna Linde făcu o pauză, apoi numără pentru ultima oară coroanele [1].

— ... cu întreaga familie, încheie doamna Linde.

— Ei, draga mea, să fim mulțumiți că există măcar zeciuiala [2].

Domnișoara Linde și Andersen se amuzau împingînd mobilele din salon de la locul lor. Jucau crochet [3].

— Astăzi mă feresc să am de-a face cu mama, spuse domnișoara Agnes. Căci în zilele cînd se încasează daru-

[1] Moneda divizionară daneză (n. tr.).
[2] O taxă plătită bisericii (n. tr.).
[3] Joc cu bile (n. tr.).

rile în bani, toate însușirile nenobile ale mamei sînt dezlănțuite.

Trecu și Crăciunul.

Katinka zicea că de multă vreme, de fapt din copilărie, nu mai petrecuse un Crăciun atît de frumos și de plăcut. Nu că s-ar fi întîmplat ceva deosebit sau că ar fi avut un pogram mai bogat decît de obicei : împreună cu Huus și cu alți cîțiva fuseseră în vizită la familia pastorului Linde, iar domnișoara Linde și diaconul trecuseră într-o seară pe la ei împreună cu Kiaer și Huus. Domnișoarele Abel veniseră la gară să aștepte trenul de după-amiază și le invitaseră și pe ele. Iar după plecarea trenului de ora opt dansaseră cu toții în sala de așteptare și cîntaseră.

Nu se întîmplase deci nimic deosebit, numai că totul decursese parcă într-un mod atît de plăcut.

Singurul care făcea o notă ușor discordantă era Huus. În ultimul timp el ședea adesea dus pe gînduri.

— Huus, spunea Katinka, dormi ?

Și Huus tresărea pe scaunul lui.

Bai se molipsise întru totul de la atmosfera generală de mulțumire care domnea în casă.

— Grozav ce influență poate să aibă vremea, zise el într-o zi pe peron, după plecarea trenului de după-amiază. Pe Dumnezeul meu că mă simt colosal de bine.

Și căsnicia lor era parcă întinerită ; se întorseseră cu ani în urmă. Dar nu la maniera impetuoasă, înfierbîntată, ci sub semnul încrederii și al prieteniei.

Era în seara de Revelion, către ora douăsprezece. Soții Bai nu se culcaseră încă ; voiau să întîmpine Anul Nou cu un pahar de vin.

La un moment dat se auziră pocnete și zarvă mare în fața gardului...

— Ce naiba o fi, zise Bai tresărind, ca dealtfel și micul Bentzen cu care jucase șaizeci și șase. [1] Peter ar fi putut să cruțe praful de pușcă.

Cineva bătu în geam și de afară se auzi vocea lui Huus strigînd : „La mulți ani !“

— Ei drace, dar ăsta e Huus !, exclamă Bai ridicîndu-se.

— Mi-am închipuit, strigă Katinka, căreia îi bătea încă puternic inima după detunătură.

[1] Joc de cărți (n. tr.).

Bai ieși afară și deschise portița. Huus era cu sania.

— Dar vino înăuntru omule, să închinăm și noi un pahar...

— Bună seara, Huus ! zise Katinka apărînd în ușă. Hai să ciocnim un pahar de Anul Nou.

Legară calul în magazia de mărfuri, și Katinka îl hrăni cu pîine. Apoi închinară cu toții și hotărîră să nu se culce pînă la ora două, cînd trecea trenul de noapte.

— Cîntă-ne ceva, Tik, zise Bai.

Katinka se așeză la pian și cîntă o polcă, iar Bai îngînă și el, în surdină, melodia.

— Ei, își aminti el, la vremea noastră am fost și noi dansatori, nu-i așa Tik ?

Apoi o mîngîie pe gît.

Ieșiră pe peron. Cerul era acoperit de nori — pentru prima dată, de multă vreme.

— O să mai ningă, observă Bai. El luă un bulgăr de zăpadă și i-l aruncă micului Bentzen în față. Cîteva minute se bătură cu toții cu zăpadă.

— Vine trenul, zise Bai. În depărtare se auzea un zgomot. Al naibii de întuneric în noaptea asta, adăugă el.

Duduitul se apropia. Locomotiva trecu peste pod. Lumina mică creștea, devenind tot mai mare ; apoi locomotiva țîșni din întuneric ca o fiară enormă cu ochii deschiși.

Rămaseră toți patru nemișcați, pînă ce trenul trecu în viteză, zdrăngănind și lăsînd în urmă o dîră de aburi. Dungile de lumină din vagoane se reflectau pe zăpadă.

Duduitul se pierdu încetul cu încetul în întuneric.

— Hm ! întrerupse tăcerea Katinka, intrăm deci în Noul An. Cîteva minute nimeni nu spuse nimic.

Katinka se lipi de soțul său ; părul ei îi mîngîia fața.

Bai se simți și el emoționat, se înclină și o sărută.

Trenul se mai auzea vag în depărtare. Intrară cu toții din nou în casă.

În drum spre casă, Huus fu nemilos cu calul. Sărmanul animal trebui să simtă usturimea biciului și pe deasupra și înjurături.

Era întuneric beznă și începea să viscolească.

Katinka nu putea dormi și îl trezi pe Bai.

— Bai ! strigă ea.

— Ce e, zise acesta întorcîndu-se în pat.

— E vijelie afară...

— Ei şi ? doar nu sîntem pe mare, mormăi Bai ameţit de somn.

— Dar e un viscol îngrozitor, zise Katinka. Oare Huus o fi ajuns deja acasă. Bai ?

— Ei, asta-i, cum să n-ajungă ?

Bai adormi din nou.

Dar Katinka nu putea dormi. Era foarte îngrijorată de Huus, ştiindu-l pe drum pe o astfel de vreme... Era atît de întuneric — şi el nu cunoştea încă prea bine regiunea. Cît de ciudat să-ţi imaginezi că Huus era abia de trei luni aici !

Oare va fi sosit acasă ?... Katinka ascultă din nou cu atenţie.. viscolul se înteţea... În seara asta mai fusese şi mîhnit — şezuse atît de tăcut pe scaunul lui... îl cunoştea acum... păruse foarte abătut... Trebuie să i se fi întîmplat ceva.

În ultimul timp îl apăsa ceva... Numai de-ar fi ajuns cu bine acasă... viscolul se înteţea.

Katinka aţipi lîngă soţul ei.

A doua zi de Anul Nou era sindrofie la pastor.

Se adună jumătate din parohie. Stăteau cu toţii la taifas, şi murmurul vocilor se auzea prin toate încăperile, pînă pe coridoare. Aşa se întîmpla de fiecare dată : li se dezlega limba cînd veneau în casa pastorului.

Familia Abel sosi abia cînd începuseră jocul cu ghicitul proverbelor. Familia Abel sosea totdeauna cu întîrziere.

— Timpul fuge, se scuză doamna Abel, şi nu ne putem desprinde de cuibul nostru.

Cînd ieşeau în societate, domnişoarele Abel circulau încă de la amiază în halate şi se certau. Doamna Abel se îmbrăca în ultimul minut şi arăta totdeauna ca scoasă dintr-un coş cu pene.

Începuse jocul cu ghicitul proverbelor, aşa încît nici cea mai mică haină din vreun dulap nu rămăsese la locul ei.

Domnişoara Agnes apăru travestită în bărbat corpolent, în pantaloni de argat, iar după aceea ca grönlandez, alături de Katinka ca grönlandeză.

— Frumoasă doamnă, i se adresă Agnes, văd că nu faceţi fasoane.

Dansară apoi dansul grönlandez „pingasut“ pînă cînd pe Katinka o apucă ameţeala. Dar ea era atît de bine dispusă, încît deveni aproape exuberantă.

Ida, aia mică, făcea parte din celălalt grup, unde se mima fie un harem, fie o mare localitate balneară. Dar indiferent despre ce ar fi fost vorba, Ida, aia mică, dispărea în braţele unui sublocotenent blond şi uscăţiv.

Cei mai în vîrstă se adunaseră în uşi şi priveau. Afară, în faţa ferestrelor salonului, căscau gura vătaful şi ceilalţi argaţi mai tineri care rînjeau văzînd-o pe domnişoara lor cea „isteaţă“.

Bătrînul pastor Linde trecea de la un grup la altul :

— Se distrează tinerii, se distrează, spuse el oprindu-se lîngă un grup de oaspeţi mai bătrîni.

Doamna Abel, care şedea lîngă soţia morarului, se uită după pastor :

— Da — buna dispoziţie e în toi.

— Aşa-i, veselă casă parohială — zise soţia morarului, accentuînd cu severitate cuvîntul „parohială“.

Helene, fiica morarului, stătea lîngă mamă-sa. Prefera să nu participe la nici un fel de joc.

Morarul îşi clădise o aripă nouă la casă şi voia cu orice chip să parvină. Dădea în fiecare an cîte două sindrofii, cu care ocazie invitaţii şedeau în cerc şi priveau mobila cea nouă. Căci la morar totul era nou.

Pe fiecare mobilă era cîte un lucru de mînă sau alt obiect confecţionat de domnişoara Helene.

În mod obişnuit familia locuia într-o odaie din aripa veche. O dată pe săptămînă se făcea foc şi în partea nouă pentru ca să nu se strice mobilele.

Domnişoara Helene era singurul copil. Fusese educată de domnişoara Jensen care pusese un accent deosebit pe învăţarea limbilor străine. Domnişoara Helene era cea mai elegantă fată din regiune, avînd o preferinţă specială pentru bijuterii de aur. Dar acasă purta la toate toaletele şoşoni cenuşii de pîslă şi ciorapi albi de bumbac.

În societate făcea din orice fleac pe ofensata şi se aşeza lîngă mamă-sa, cu o mutră acră.

— Ei, interveni doamna Abel, puişorii mei sînt chiar de părere că uneori e *prea* multă veselie aici...

— Mamă ! strigă Ida, aia mică, dă-mi batista ta...

— Îndată... Ida, aia mică, o smulse cu un gest nu din cele mai delicate din mîna mamei sale.

Ida trebuia să apară cu o bonetă de noapte pe cap și descoperise că batista ei nu era chiar impecabilă.

— Sînt așa de înfierbîntate de joc, îi spuse doamna Abel soției morarului.

Jocul cu ghicitul proverbelor se terminase și înainte de cină se mai jucară la repezeală și de-a baba-oarba. În salon era un vacarm și o forfoteală încît pînă și vechea sobă de teracotă începu să se clatine.

— Soba ! țipară. Atenție la sobă !

— Aici ! Aici !

Ida, aia mică, se trînti la un moment dat, istovită, pe un scaun. Îi bătea atît de tare inima încît abia mai putea respira :

— Uite, zise ea, luînd mîna sublocotenentului și ducînd-o la pieptul ei, cum îmi bate inima.

Baba-oarbă era Katinka, care de atîta învîrtit încoace și încolo de-abia se mai putea ține pe picioare.

— Ia te uită la frumoasa noastră, strigă domnișoara Agnes. Aici ! Aici !

Katinka îl prinse pe Huus.

— Cine e ?

El se aplecă și Katinka îi pipăi părul : E Huus, exclamă ea.

Pastorul Linde bătu din palme, invitînd pe toată lumea la masă.

— Huus, îl întrebă Katinka, ce e cu dumneata ? S-a întîmplat ceva ?

— Cum adică ?

— În ultimul timp nu mai ești așa vesel... ca înainte...

— Nu s-a întîmplat nimic, doamnă Bai...

— Iar eu sînt tocmai acum așa de bine dispusă...

— Da, răspunse Huus, se vede.

Bai se apropie venind de la partida de cărți :

— Vai de mine, dar cum arăți, zise el.

Katinka rîse :

— Am dansat un dans grönlandez. Apoi merse la masă, de brațul lui Huus.

Bai i-o „răpi" pe Ida, aia mică, sublocotenentului, care rămase în urmă cu fiul învățătorului.

— Hansen, se interesă sublocotenentul, cine e fata asta ?

— Mamă-sa e cea adusă de spate de acolo, care e cu pastorul ; locuiește aici în comună și trăiește din micile ei rente.

— Îndrăcită fată ! zise sublocotenentul. Pe onoarea mea că are un bust minunat...

Toată lumea luă loc. Pastorul ședea în capul mesei. În timpul cinei toastă de două ori, închinînd „pentru cei ce nu mai sînt printre noi" și „pentru armonie în societate". De șaptesprezece ani pastorul ținea de fiecare dată aceleași toasturi, cu aceleași cuvinte. La sfîrșit se servi cozonac și bomboane pocnitoare. Pastorul desfăcu împreună cu domnișoara Jensen o bomboană.

Sublocotenentul reușise să împingă un scaun lîngă Ida, aia mică, dar era așa de puțin loc încît cei doi ședeau aproape unul în poala celuilalt.

Nu-ți auzeai nici propriile vorbe în gălăgie, căci toți rîdeau, desfăceau cu pocnete bomboanele și citeau cu voce tare răvașele.

— Asta-i tinerețea, conchise bătrînul Linde.

— Huus, acum e rîndul nostru, zise Katinka, întinzîndu-i o bomboană. Huus trase.

— Răvașul e la dumneata, spuse Katinka.

Huus citi foaia de hîrtie :

— Prostii, exclamă el, și rupse hîrtia.

— Bine Huus — dar ce era scris ?

— Toate calfele de la cofetării scriu despre iubire, strigă Ida, aia mică, de vizavi.

— Domnișoară Ida, zise sublocotenentul, vreți să scoatem și noi un răvaș ?

Ida, aia mică, se întoarse și desfăcu o bomboană pocnitoare : Dumnezeule, dar asta e prea de tot, strigă ea. Răvașul ei vorbea despre sărutări, și sublocotenentul i-l citi gîdilîndu-i obrazul cu mustața.

Musafirii se traseră cu scaunele puțin mai departe de masă : doamnele își făceau vînt cu șervetele ; tinerii erau înfierbîntați de căldura din casă și de punciul de lapte servit în căni mari cenușii.

Un student tînăr și palid adresă căminului patriarhal al pastorului Linde urarea „La mulți ani !" ; se ridicară cu toții strigînd „Ura !". Studentul ciocni apoi un pahar și cu pastorul personal.

— Dumneata, tinere, întrebă bătrînul Linde, bei în sănătatea mea ? !

— Trebuie să respectăm *persoanele*, replică tînărul palid.

— Da, da, doamnă, zise bătrînul Linde... tineretul trebuie să aibă un ideal pentru care să lupte...

Doamna Abel era preocupată de Ida, aia mică. Fata asta era atît de plină de viață — aproape că ajunsese să stea în brațele sublocotenentului.

— Da, Sfinția Voastră, spuse ea.

— Ida, fetița mea dragă (dar fetița cea dragă nici nu auzea), Ida — hai ciocnește și cu mama ta un pahar! zise doamna Abel.

— La mulți ani! strigă Ida, aia mică... Domnule sublocotenent Nielsen — îi întinse paharul — ciocniți cu mama!...

Doamna Abel zîmbi :

— O, o — ia te uită ce nu-i trece prin minte Idei mele!...

Studentul mărunțel și palid voia să știe dacă domnișoara Helene citise operele poetului Schandorph [1]...

Domnișoara obișnuia însă să citească „Mapa" [2].

— Consider întreaga orientare drept fructul cel mai autentic al activității marelui nostru Brandes [3]... al libertății spirituale...

— Vreți să spuneți Brandes, evreul? întrebă domnișoara Helene. La moară nu există altă ilustrare a noțiunii de „libertate spirituală".

Apoi studentul începu să vorbească despre marele Darwin.

Bai spusese ceva ce o făcu pe domnișoara Jensen să roșească.

— Nu ești cuminte! zise domnișoara Jensen, lovindu-l peste degete.

— Dar bine Huus, trebuie să luăm viața așa cum este... și...

— Și?

— Și în fond ea este frumoasă...

— Domnule sublocotenent, strigă domnișoara Ida, ești imposibil!

Bătrînul pastor Linde ședea în capul mesei cu mîinile împreunate și dînd din cap.

---

[1] Sophus Schandorph, romancier danez (1836—1901) (n. tr.).

[2] Helene era membră a unui cerc de lectură local. Cărțile, care circulau de la un membru la altul, îi erau aduse fiecăruia într-o mapă (n. tr.).

[3] Georg Brandes, cunoscut critic literar danez (1842—1927) (n. tr.).

— Să vă fie de bine ! zise el ridicîndu-se.

Se sculară cu toții hîrșiind scaunele și urîndu-și unul altuia „să fie de bine!“

În salon, domnișoara Agnes se așeză la pian : urma dansul.

— Nu știu dacă ai *văzut-o* pe Ida, îi spuse Louise, aia mare, doamnei Abel. Îți vine să intri în pămînt de rușine din cauza ei.

Ida, aia mică, deschise dansul cu sublocotenentul.

— Mai cu curaj ! strigă domnișoara Agnes de la pian. Ea atacă cu atita vigoare melodia „Pe canapeaua mea“ [1] încît corzile zăngăneau.

Bai dansa cu Katinka ; cînd începu ocolul casei, se luară cu toții de mînă, trecînd în galop dintr-o cameră într-alta.

Bătrînul Linde era în frunte cu domnișoara Jensen, care gîfîia.

— Linde ! Linde ! strigă doamna Linde. Gîndește-te la picioarele tale bătrîne !

Domnișoara Agnes lovea cu atîta furie clapele încît pianul vuia.

— Doamne — nu mai pot ! se văicărea Helene a morarului.

Deodată cercul se desfăcu și perechile se trîntiră, istovite, pe scaune.

— Uf ! dar știu că m-am încălzit, îi spuse Bai sublocotenentului, ștergîndu-și fruntea... Poate facem rost de un pahar de bere.

Sublocotenentul îl însoți. Trecură dintr-o cameră într-alta, pînă dădură în sufragerie peste sticlele de bere înșirate pe pervazul ferestrei.

— E locală ?

— Nu, e bere de Carlsberg.

— Ei, atunci beau și eu una.

— Iată un colțișor plăcut, zise Bai. Intrară în biroul pastorului, o cameră mică cu rafturi vopsite în verde pe care erau operele complete ale lui Oelenschläger [2] și

[1] Melodie dintr-o revistă din anul 1879 (n. tr.).

[2] Adam Oelenschläger, mare poet și dramaturg danez (1779—1850) (n. tr.).

Mynster [1]; o copie a statuii lui Hristos de Thorvaldsen [2] stătea deasupra mesei de scris.

Se așezară la masă cu sticlele de bere în față :

— Păi, am observat eu despre ce era vorba, începu Bai. Dar mi-am zis — lasă-l să aibă o plăcere... mi-am zis — și pe ea de asemenea...

— Da, a dracului fată... zău că are un bust — nu glumă... și cînd dansează se lipește atît de bine, domnule șef, se mulează de-a dreptul.

— Ei, ce naiba să facă și ea — biata fată, zise Bai golindu-și paharul.

— Dar aia ce fel de fată este ? mai întrebă sublocotenentul, referindu-se la domnișoara Agnes.

— Foarte drăguță. Dar nici o afacere, adăugă Bai — e prietenă cu nevastă-mea.

— Așa, făcu sublocotenentul... mi-am închipuit... una care vorbește tot timpul... cunosc genul.

Conversația trecu apoi la generalități : Fetele astea de la țară luate în mare, zise sublocotenentul... sînt destul de bine... vreau să zic... dar vedeți, domnule șef — n-au educație. Ei bine, fetele din oraș... știți dumneavoastră... e cu totul altfel...

Sublocotenentul „găsise ceva"...

— Vedeți, trăiesc în cartierul acela... Acolo au ridicat castelul... sînt obligat să locuiesc acolo — fie în cartierul Frederiksberg, fie în Vesterbro [3]...

— Dar ce fel de fetițe sînt acelea ? întrebă Bai.

— Fîșnețe... zău așa... fetițe impertinente...

— Ei da — cum să zic, nu prea știu... eu sînt om însurat, sublocotenente... trufandale efemere, știi dumneata, trufandale trecătoare, chiar dacă stai acolo cîteva zile... Trufandale efemere, repetă el.

— Credeți-mă, fete fîșnețe, zise sublocotenentul, fete educate...

— Dar se zice că pleacă în Rusia...

— Da, așa se zice...

Intră pastorul Linde : — Ei, aici sînteți, domnule șef, zise el trecînd prin cameră.

---

[1] I. P. Mynster, episcop danez (1772—1854), cunoscut prin numeroase scrieri cu subiect teologic (n. tr.).

[2] Bertel Thorvaldsen, celebru sculptor danez (1770—1844) (n. tr.).

[3] Cartiere din Copenhaga (n. tr.).

— Da, domnule pastor — şedem aici şi filozofăm puţin în linişte... ştiţi, am şterpelit o sticlă de bere din fereastră...

— Vă rog, nu vă jenaţi. E plăcut aici, nu-i aşa ? întrebă pastorul întorcîndu-se în uşă. Dincolo au trecut la jocuri cu gajuri.

Bai şi sublocotenentul intrară în camera cealaltă. Acolo erau tocmai pe cale să „cadă în fîntînă“ [1]. Studenţaşul care-i dădea cu „fructul cel mai autentic“, stătea acum în genunchi în faţa Katinkăi.

— Acum vă sărutaţi, strigă domnişoara Agnes.

Katinka întinse obrazul pentru ca „fructul“ s-o poată săruta. Acesta se înroşise tot şi sărutul alunecă pe nasul Katinkăi. Katinka rîdea şi bătea din palme :

— Acum cad... cad, zise ea. Să mă scoată Huus.

Huus se apropie şi se aplecă. O sărută pe păr.

— Acum cad, zise el. Să mă scoată domnişoara Jensen. Vocea i se înecă de parcă ar fi fost răguşit.

Domnişoara Jensen se gîndi încă multă vreme la sărutul acela, după ce se întorsese acasă şi se culcase în patul în care dormea şi Bel-ami.

Katinka îşi aduse şi ea aminte de cîteva ori de studentul acela radical.

Musafirii plecaseră.

Domnişoara Agnes se oprise în salon, contemplînd cîmpul de bătaie. Nici un singur obiect nu era la locul său : în toate colţurile încăperii erau pahare goale pe duşumele ; farfurioarele în care se servise budinca fuseseră puse pe dulapul cu cărţi.

— Uf ! exclamă Agnes aşezîndu-se pe un scaun, parcă ar fi vestibulul unui anumit bărbat.

Intră pastorul Andersen.

— Ei, zise ea, în seara asta zău că ai fost foarte drăguţ.

— Domnişoară Agnes, v-aţi distrat bine ?

— Nu.

— Atunci de ce vă faceţi un deranj atît de mare ?

— Să-ţi spun de ce : fiindcă ceilalţi se distrează. Dumneata însă vrei totdeauna să stai singur ca să încurci iţele — dar acum fii bun şi ajută-mă să fac puţină ordine...

Începură să împingă mobilele la locul lor.

[1] Un joc de societate, în care unul din participanţi „a căzut în fîntînă“ şi trebuie să-i „plătească“ un sărut altui participant, care-l „scoate afară“ (n. tr.).

— Mamă, eu nu mai ies cu Ida, zise Louise, aia mare. Îţi spun categoric — nu mai ies — e scandalos, faţă de toată lumea.

— Fiindcă de tine nu se ocupă nimeni — ai vrea poate să-ţi ţin de urît, nu ?

Doamna Abel nu se amesteca niciodată în certurile fetelor. Ştia că asta ţinea de program, pînă îşi puneau papiotele în păr. Tăcută, ea mergea de colo-colo aşezînd lucrurile „puişorilor".

— Zău că la un moment dat obosești cu atîta benchetuială, zise Bai. Aproape că-i înţepeniseră picioarele.

Katinka nu răspunse, şi ei îşi continuară în tăcere drumul spre casă.

III

SE FĂCUSE PRIMĂVARĂ.

Într-o după amiază, fiica pastorului o luă pe Katinka şi merseră amîndouă la rîu. Pe mal, sub sălcii, micul Bentzen fixase o bancă, aproape de podul căii ferate. Ele rămîneau de obicei acolo, cu lucrul de mînă, pînă la sosirea trenului de după-amiază. Conductorii de pe linie le cunoşteau şi le salutau.

— Cel mai bun lucru ar fi să plec undeva, zise Agnes Linde, privind în urma trenului. În fiecare zi mă gîndesc la asta.

— Dar bine, Agnes...

— Ba da, aşa ar fi mai bine — pentru noi amîndoi — ori el, ori eu... să plecăm de aici.

Şi pentru a mia oară începură să vorbească despre acelaşi lucru.

Într-o zi pe la mijlocul iernii, Agnes Linde şi diaconul se înapoiaseră de la iaz, unde fuseseră să patineze. Drumul spre casă îi ducea pe la gară. Diaconul intrase la Bai să predea o scrisoare şi se angajase într-o discuţie cu el.

Agnes, la rîndul ei, intrase în odaia de zi cu patinele subsuoară. Era foarte zgîrcită la vorbă şi răspundea numai cu „da" sau „nu" la întrebările Katinkăi... Stătu un timp la fereastră cînd deodată începu să plîngă.

— Dar ce s-a întîmplat, domnișoară Linde, ești bolnavă ? întrebă Katinka petrecîndu-i brațul pe după mijloc. Ce-i cu dumneata ?

Agnes Linde se lupta să-și stăpînească lacrimile. Dar pînă la urmă plînsul o podidi din nou. Dădu la o parte brațul Katinkăi :

— Hai să intrăm aici, zise ea, îndreptîndu-se spre dormitor. Acolo se aruncă pe pat și-i povesti Katinkăi totul, pe nerăsuflate : că îl iubește pe Andersen și că el se joacă doar cu ea și că nu mai poate suporta asta.

Din ziua aceea Katinka devenise confidenta fiicei pastorului.

Katinka era obișnuită să fie „confidentă". Fusese totdeauna confidenta cuiva, încă de acasă, ca fată tînără. Toate inimile îndurerate căutau alinare la ea. Probabil datorită firii sale liniștite și faptului că nu vorbea nici odată prea mult. În felul acesta era ca făcută să asculte ce-i spuneau alții.

Fiica pastorului venea aproape în fiecare zi și rămînea ceasuri întregi la Katinka. Subiectul de conversație era mereu același : dragostea ei și el. De fiecare dată povestea ca ceva nou lucruri spuse deja de sute de ori.

După ce povestea timp de trei-patru ore, terminînd de fiecare dată prin a plînge, Agnes își strîngea lucrul de mînă :

— Sîntem ca două găini, zicea ea în cele din urmă.

De cînd venise primăvara, ședeau jos, pe banca de pe malul rîului.

Agnes vorbea și Katinka asculta. Cu mîinile în poală, ea rămînea cu privirile pierdute în depărtare, peste livezi. Se lăsase puțină ceață și cîmpia semăna cu un lac mare, albastru. Nu se deslușea unde se termina apa și începea cerul — totul părea o întindere albăstruie închisă, grupurile de sălcii răsărind ca niște insule dintr-o mare.

Agnes povestea despre prima perioadă, cînd abia se întorsese acasă de la Copenhaga și îl cunoscuse pe Andersen. Trecuseră luni întregi pînă să-și dea seama că se îndrăgostise de el.

Cît despre Katinka, ea asculta și nu asculta ; tema o cunoștea, așa că dădea doar din cap în semn de aprobare.

Dar încetul cu încetul începu și ea să participe la această iubire străină. O cunoștea acum în toate vibrațiile ei nemărturisite. Ajunsese să le simtă și ea, de parcă ar fi

fost ale sale proprii. Doar nu vorbeau niciodată despre altceva.

Și toate cuvintele de iubire își găseau atît de ușor sălaș în sufletul ei. Gîndurile sale se familiarizaseră atît de mult cu tot ce ținea de dragostea acestor oameni străini.

Căci după ce o conducea pe Agnes Linde o bucată de drum și se întorcea acasă, rămînea uneori ore întregi în pavilionul din grădină. Și toate aceste cuvinte de dragoste parcă pluteau în jurul ei, învăluind-o ; le auzea din nou și se gîndea la ele.

Ținea de temperamentul ei liniștit și oarecum apatic, ca gîndurile și cuvintele cu care se familiarizase să o preocupe multă vreme.

Pînă la urmă ajungeau să pună stăpînire pe ea și se transformau în vise care o duceau departe — nici ea nu știa bine unde.

În ultimul timp fusese mai multă liniște în casa Bai. Odată cu venirea primăverii Huus o mai răsise cu vizitele. Spunea că are foarte mult de lucru.

Cînd venea, era destul de inegal ca dispoziție. Adesea parcă nici nu observa cît de mult se bucura Katinka să-l revadă și discuta aproape tot timpul numai cu Bai, deși Katinka avea atîtea să-i spună și să-l întrebe. Tocmai acum, în perioada primăverii, cînd erau atît de multe de aranjat și de schimbat... În orice caz, ceva nu era în ordine cu el ; poate că nu se simțea mulțumit la Kiaer ; se spunea că nu era prea ușor să lucrezi la acesta.

Dealtfel uneori și pe ea o copleșea melancolia.

Poate fiindcă dormea prea puțin.

Seara rămînea în cameră, în timp ce Bai se dezbrăca. El obișnuia să se plimbe o grămadă de vreme pe jumătate gol prin odaie, apoi se așeza pe marginea patului și nu mai termina cu tot felul de povești.

Pe Katinka o plictisea cumplit să-l vadă cum tîndălește și nu mai tace.

Iar cînd ajungea, în sfîrșit, să se culce și ea, și se întindea în întuneric alături de Bai, care dormea deja adînc, nu-i venea somnul. Simțea o asemenea indispoziție, încît în cele din urmă se scula din nou și trecea în camera de zi. Acolo se așeza la fereastră. Trenul de noapte vîjîia în goană, apoi se așternea din nou o liniște profundă. Nici un zgomot, nici o adiere de vînt în noaptea de vară. În-

cepea să se crape de ziuă ; dinspre pajiștile din jur se ridica un aer umed și rece.

Se lumina tot mai mult, în timp ce ciocîrliile începeau să cînte.

Huus spunea că-i place nespus de mult să vadă cum se crapă de ziuă.

O dată povestise cum este un răsărit de soare în munți. Zicea că piscurile sînt înconjurate de o mare întinsă, de un roșu auriu — jumătate ca aurul și jumătate trandafiriu. Și piscurile plutesc ca insulele în acea mare nesfîrșită.

— Pe urmă, zicea el, încetul cu încetul piscurile sînt împresurate de vîlvătăi și apare soarele, se înalță pe cer și alungă cu o aripă uriașă întunericul din văi.

În ultima vreme povestea adeseori astfel de lucruri — cîte ceva din călătoriile sale.

Și parcă vorbea acum mai mult — cînd se apuca să povestească ceva.

...Se luminase de-a binelea și Katinka tot mai ședea la fereastră... dar acum chiar că trebuia să se culce și ea.

În dormitor era un aer greu, iar Bai împinsese jos plapuma.

În serile cînd venea Huus, se așezau de obicei în pavilionul de lîngă tufișul de soc.

Se uitau cum pleacă trenul de ora opt. Un singur sătean coborîse și îi salută, cînd trecu pe lîngă ei, îndreptîndu-se spre casă.

Apoi ieșiră în grădină. Cireșii erau în floare. Petalele cădeau în iarbă, ca o ploaie albă, scînteind în aerul călduț.

Ședeau unul lîngă celălalt fără să spună nimic și priveau pomii cu coroana albă. Liniștea blîndă a serii care se lăsa pe cîmpie învăluia parcă totul. Sus în sat se auzi trîntindu-se o poartă. Vitele mugeau undeva pe cîmp.

Katinka începu să vorbească despre casa părintească.

Despre prieteni și frați și despre curtea cea veche, plină de porumbei.

— Iar mai tîrziu, în locuința nouă, cu mama — după moartea tatei...

— Da — fericită perioadă...

— Dar apoi m-am măritat.

Huus privea omătul alb al florilor, care cădea atît de lin pe iarbă.

— Thora Berg — cît era de veselă... Seara, cînd venea de la petrecere, cu toată garnizoana după ea, și arunca cu nisip în toate ferestrele din oraș.

Katinka tăcu un timp.

— Acum e și ea măritată, reluă ea. Am auzit că are cîțiva copii...

Afară, pe drum, trecea un bărbat.

— Bună seara ! strigă el peste gard.

— Bună seara, Kristen Peder !

— Bună seara ! zise Katinka.

— Hm ! începu iar Katinka după un timp — ultima dată am văzut-o la nunta mea. Fetele cîntau, se adunaseră toate în fața orgii, sus la balcon — parcă le văd încă pe toate, toate figurile, toate... O, cum plîngeam !...

Huus continua să păstreze tăcerea, Katinka nu-i vedea fața ; el stătea aplecat, ca și cum ar fi examinat ceva jos, pe pămînt.

— În curînd se împlinesc unsprezece ani, zise Katinka. Timpul trece...

— Cînd ești fericit, replică Huus, fără să se miște.

La început Katinka nu înregistră cele spuse ; dar la un moment dat cuvintele o ajunseră parcă din urmă.

— Da, zise ea tresărind ușor.

Și peste cîteva clipe adăugă :

— Căminul meu este aici acum.

Apoi tăcură iar amîndoi.

Bai veni în grădină. Îl auziră de departe ; era totdeauna atît de zgomotos — iar pînă acum fusese atîta liniște în întunericul care se lăsa.

— Mă duc să aduc paharele, se scuză Katinka.

— Minunată seară, exclamă Bai, minunată seară, în aer liber...

Katinka se întoarse cu o sticlă și pahare.

— Am avut o vizită, zise Bai.

— Cine a fost ?

— Domnișoara Ida... pleacă astăzi...

— Cum, Ida ?

— Da, rîse Bai, cu domnișoara Louise au renunțat, se pare... Acum pun toate pînzele pe corabia mai ușoară. Rămîne plecată toată vara. Ei da — de i-ar reuși măcar uneia dintre ele.

Cîtva timp Bai nu spuse nimic. Apoi :

— La naiba, o fată ca asta trebuie să se mărite !

Bai emitea adesea păreri cu privire la căsătorie. Era un fel de filozof în acest domeniu.

— Eu am intrat în serviciu la calea ferată, zise el. Credeți că am făcut-o din vocație? — dar ca locotenent nu puteam să mă însor. Așa este — zău că nu există nici o altă cale, fetele *vor* să ajungă în fața altarului. Și pe urmă merge tot așa mai departe, doar vedem și noi; cei doi se obișnuiesc unul cu celălalt... gospodăresc împreună, pe urmă vin copiii... La cei mai mulți, încheie Bai cu o jumătate de suspin.

Rămaseră iar un timp așa, fără să spună nimic; sub boschetul de soc se întunecase de-a binelea.

Luna iunie era pe sfîrșite.

— Frumoasa noastră e cam palidă, zicea Agnes Linde, cînd venea la gară.

— Da, nu prea suport căldura, răspundea Katinka. Era în ultima vreme măcinată de o agitație profundă și nedefinită; se apuca de ceva, apoi lăsa totul baltă și trecea la altceva.

Cel mai mult îi plăcea să stea cu Agnes pe marginea rîului. Privea pajiștile și auzea mereu aceleași lucruri.

Agnes Linde avea o voce complet schimbată, mult mai blîndă, cînd vorbea despre *el*, sau despre „bărbatul", cum îl mai numea.

Katinka o privea, cum zîmbea cu capul aplecat.

— Și apoi plîngi fiindcă situația este așa cum este — și totuși, poate că tocmai acestea sînt cele mai frumoase momente pe care ți-e dat să le trăiești...

— Da, aprobă Katinka continuînd s-o privească.

Dacă Agnes Linde nu venea s-o vadă, mergea Katinka în casa parohială. Îi era de-a dreptul dor s-o audă vorbind.

Cu prilejul acestor vizite, Katinka îl vedea și pe Andersen. Adică, îi vedea împreună, pe Agnes și pe el.

Asista la partidele lor de crochet, pe peluza cea mare. Stătea și-i privea — *pe cei doi care se iubeau.*

Asculta cu atenție ce-și spuneau și-i privea curioasă — aproape ca pe o minune.

Iar într-o zi, în drum spre casă, Katinka începu să plîngă.

În ultimul timp, Huus venea foarte neregulat. Cîteodată trecea de două ori pe zi, dar de-abia se așeza pe

banca din pavilion, că trebuia iar să încalece și să plece. Pe urmă nu mai dădea zile întregi pe la gară.

Era în toi strînsul fînului, zicea el.

Fînul fusese cosit și strîns în căpițe pe cîmp. Văzduhul era îmbălsămat de miresme.

Într-o seară, Huus era foarte bine dispus și propuse să facă o ieșire în pădure, și apoi la tîrgul mare. Să meargă pînă acolo cu trăsura, să poposească mai întîi în pădure și apoi să vadă toate minunățiile tîrgului.

Bai se declară de acord și puseră la punct toate amănuntele. Urmau să plece dis-de-dimineață, pe răcoare, și să se întoarcă acasă noaptea sau în dimineața următoare. Numai soții Bai și Huus.

Katinka fu ocupată toată ziua cu pregătirea merindelor pentru drum.

Consultă cartea de bucate și se gîndi în cursul nopții cam ce ar putea face mai bun și se deplasă chiar în oraș ca să facă cumpărăturile necesare.

Huus veni să ia poșta chiar cînd pleca trenul.

— Huus ! strigă ea din compartiment.

— Dar unde plecați ? întrebă el.

— După cumpărături, vine și Marie. Apoi o trase pe Marie la fereastră ca s-o vadă și Huus. La revedere !

— Hm ! făcu Bai, Katinka e cam într-o ureche. Atîtea prepară pentru excursia asta, de parcă ne-ar pîndi holera...

În oraș începuseră să ridice tabere pe străzi ; sus, în piață, caii de la carusel stăteau unul lîngă altul lîngă zidul bisericii. Katinka se învîrtea printre oamenii care băteau cuie ciocănind de zor și se uita la toate, plină de interes. Se holbă la lăzi și se minună de fiecare bucată de pînză pe care o desfășurau și o fixau.

— Hei, domnișorico, la o parte, vă rog !...

Katinka trebui să sară peste scînduri și funii.

— Îmi spun domnișoară, zise ea. Marie, numai de nu s-ar strica vremea.

Trecură prin mai multe străzi și ieșiră în păduricea de la marginea orașului. Acolo oprise furgonul unei trupe de dansatori pe sîrmă. Bărbații dormeau la marginea șanțului, iar femeile spălau tricouri într-o albie așezată pe scara mobilă. Trei perechi de indispensabili atîrnau pe o sfoară, fîlfîind în bătaia vîntului.

Katinka se uită curioasă la femei și la bărbați.

— Doriți ceva ? strigă o femeie cu un accent străin.

— O ! nu, răspunse Katinka speriată și se îndepărtă fugind.

— Asta-i femeia-uriaș, se adresă ea lui Marie.

Apoi își continuară drumul împreună.

La marginea pădurii un grup de dulgheri ridicau o estradă pentru dans. La umbra copacilor găsiră un colțișor răcoros după atîta drum prin soare. Katinka se așeză pe o bancă.

— Aici o să dansăm, declară ea.

— O ! sigur că dansează frumos domnul Huus, zise Marie, care nutrea un sentiment de continuă admirație pentru Huus ; fotografia lui stătea pe scrin, într-o ramă de catifea, și o carte de vizită veche, cu numele lui, devenise semn de carte în Psaltire.

Katinka nu răspunse. Continua să șadă pe bancă privind la dulgherii care ridicau estrada.

— Numai de-ar ține vremea frumoasă, i se adresă unuia dintre ei.

— Da, zise acesta privind în sus, către copaci — căci cerul nu-l putea zări — în timp ce-și ștergea sudoarea de pe frunte : aici e totul.

Katinka și Marie se întoarseră în oraș. Era deja timpul. Traversară și piața ; dangătul clopotelor de seară răsuna în turn, acoperind gălăgia din piață.

În ultima zi făcură prăjiturile. Katinka era cu mîinile suflecate și frămînta de zor, cu părul plin de făină, de parcă ar fi fost la moară.

— Nu intră nimeni ; nu intră nimeni — strigă ea ; cineva bătea la ușa încuiată.

Katinka credea că este Huus.

— Eu sînt, strigă Agnes Linde. Dar ce se întîmplă aici ?

Ea intră și dădu o mînă de ajutor. Se prepara un fel de cozonac care trebuia frecat la nesfîrșit.

— Huus e de vină, dădu explicație Katinka. Pofticiosul de el vrea să mănînce cozonac.

Agnes Linde frecă aluatul pînă cînd acesta făcu bășici.

— Da, zise ea, bărbaților ăstora le mai trebuie și cozonac.

Katinka scoase tava din cuptor :

— Gustă, o invită ea pe Agnes. Sînt fierbinți. Se înroșise de la căldura sobei și strălucea ca un cazan de aramă.

Domnișoara Jensen și Louise, aia mare, veniră la gară la trenul de după-amiază. În fața ferestrei de la bucătărie începură ciocăniturile și parlamentările.

— Pe Dumnezeul meu, cred că au mirosit! zise Agnes Linde. Obosită, ea lăsă brațele în jos, șezînd foarte puțin grațios, cu vasul de aluat între genunchi.

Marie ieși pe peron cu o farfurie plină de cozonăcei. De bucurie, Louise sări pe bancă, astfel încît cîțiva comis-voiajori din tren zăriră o parte însemnată a „frumuseții" ei.

După plecarea trenului, Katinka deschise fereastra. Louise, aia mare, și domnișoara Jensen rontăiau afară pe bancă.

— Vai, ce bine v-au reușit, doamnă Bai, sînt delicioși...

— Da, doamna Bai este o gospodină minunată! aprobă domnișoara Jensen.

— S-a pornit iar moara, zise Agnes în bucătărie. Și începu să învîrtă din nou în aluat.

Bai deschise fereastra biroului care era chiar deasupra băncii de pe peron.

— Ca să vezi, și pe mine nu mă tratează nimeni cu nimic.

— Vreți să serviți de aici, domnule Bai? întrebă Louise. Vă plac și dumneavoastră dulciurile?

— Dacă mi se oferă ceva dulce, zise Bai cu tonul de altădată, de la club.

La un moment dat se auzi gălăgie și țipete pe peron.

— Ce s-a mai întîmplat? strigă Agnes din bucătărie.

— Hrănim pasărea, răspunse Louise, aia mare. Se urcase cu „frumusețea" ei pe bancă și-i băga lui Bai cozonăcei în gură.

— Pfui, uite ce mușcă! țipă ea.

În astfel de ocazii doamna Abel obișnuia să spună: „Tot copii au rămas, curați la suflet — dacă nu cunosc încă viața..."

Louise, aia mare, aduse înapoi farfuria goală. Firimiturile le culese cu vîrful degetelor. Domnișoarele Abel nu obișnuiau niciodată să lase ceva în farfurie.

Louise se oprise la fereastra bucătăriei și-și băgă capul înăuntru :

— Dacă ar ști mama ce-i aici, zise ea cu un ton drăgălaș.

— Vasăzică n-a mirosit nimic, conchise Agnes aplecată asupra cozonacilor.

Louise, aia mare, primi o pungă cu cozonăcei prin fereastră.

— Pe ăștia îi păstrăm pentru mai încolo, zise ea pornind spre casă cu domnișoara Jensen.

Înainte de a ajunge la liziera pădurii, ele înfulecaseră deja toți cozonăceii. Louise, aia mare, aruncă punga de hîrtie.

— Vai de mine, Louise... domnișoara Linde cu ochii ei de vultur... mai că ar putea să vadă...

Domnișoara Jensen ridică hîrtia. În fundul poșetei înveli în ea pe furiș trei cozonăcei pentru Bel-ami.

Katinka obosise. Se așeză pe butucul pe care se tăia carnea admirîndu-și opera, cu mînecile suflecate.

— Și asta nu e nimic față de cum era acasă — cînd făceam pregătirile de Crăciun.

Apoi povesti cum făceau prăjituri — mamă-sa, surorile și toți cei ai casei... Formau figuri din aluat de gogoși: bum ! — și se desfăceau cînd ajungeau în untura fierbinte.

Frații erau experți la șterpelit, așa încît mamă-sa trebuia să apere cu făcălețul aluatul de turtă dulce pe care îl freca în oala mare de pămînt. Iar cînd curățau migdalele mîncau așa de multe că nu rămîneau nici cincizeci de bucăți dintr-o jumătate de kilogram...

Cineva bătu la ușă. Era Huus.

— Nu-i voie, se opuse Katinka la ușă. Peste o oră... Vino peste o oră.

Huus se opri sub fereastră :

— Așteaptă în grădină, zise Katinka. Acum se grăbea să termine și o trimise pe Agnes în grădină, să-i țină de urît lui Huus.

Agnes rămase o jumătate de oră în grădină. Apoi plecă.

— E foarte ușor să-i ții de urît administratorului Huus, îi spuse ea lui Andersen. Căci nu dorește nimic altceva decît să-i dai pace ca să-și fumeze pipa în liniște.

— Unde e Agnes ? întrebă Katinka cînd coborî în grădină.

— Cred că a plecat.

— Dar cînd ?...

— Cam de vreo oră...

Huus începu să rîdă :

— Domnișoara Linde și cu mine ținem foarte mult unul la altul. Dar prea multe să ne *spunem* nu avem.

— Acuma trebuie să împachetăm, zise Katinka.

Intrară înăuntru și începură să umple coșul cel mare. Între ulcioare puseră paie, ca să le fixeze.

— Mai strîns, mai strîns ! îl rugă Katinka apăsînd mîinile lui Huus, care la rîndu-i apăsa paiele.

Apoi deschise bufetul și scoase linguri și furculițe din raftul pentru tacîmurile de argint.

— Vreau să iau și evantaiul, își exprimă ea dorința.

Începu să caute :

— O ! e în sertar.

Era sertarul în care păstra decorațiile de la cotilion și vălul de mireasă. Ea deschise cutia cu funde. Uite, zise ea, tot vechituri. Își înfundă mîna în cutie și ridică un pumn de panglici și decorații : Vechituri !

Căută din nou evantaiul.

— Iată și vălul meu de mireasă. Ține-l o clipă. Ea puse vălul și un șal veritabil pe brațul lui Huus. În fine, l-am găsit, se bucură Katinka. Evantaiul era tocmai în fundul sertarului. Și aici e șalul de la dumneata. Era pus la o parte, învelit în foiță. Îl scoase.

Huus mototolise vălul de mireasă îngălbenit ; în materialul de tul rămaseră urmele degetelor.

Sosi trenul de seară și ieșiră pe peron.

— Uf ! se plînse conductorul zvelt cu indispensabilii indiscreți, tare e greu să conduci un tren în zile de vacanță... treizeci de minute întîrziere...

— La gara următoare s-a împotmolit un tren, zise Bai.

Katinka privi șirul de vagoane. În fiecare fereastră era cîte un cap leoarcă de transpirație.

— Cum de le place oamenilor să călătorească pe așa căldură ? Conductorul surîse.

— Păi, pentru asta există căile ferate, ripostă el ; apoi îi întinse două degete și sări pe scară.

Trenul plecă.

Tînărul șef de tren se aplecă înainte, dînd din cap în semn de salut și rîzînd.

Katinka făcu semn cu șalul albastru și deodată apărură la toate ferestrele batiste ; călătorii salutau dînd din cap, rîdeau și fluturau voioși batistele.

Katinka le strigă la revedere și își flutură tot șalul ; iar cei din tren răspunseră, pînă nu mai văzură nimic.

După ceai, Huus plecă acasă. Rămase că va veni să-i ia de la gară în dimineața următoare la ora șase.

Katinka se oprise în grădină, în spatele gardului viu :

„Greieraș — greieraș — zboară — zboară
Greieraș — greieraș
Dă vreme bună..."

strigă ea.

Miresmele copacilor din crîng îmbălsămau văzduhul. Katinka zîmbea, cu ochii spre bolta albastră.

— Doamne, că bine-i mai stă în albastru domniței astea delicate, își zise conductorul. Nu-i scăpa niciodată nimic din cele ce se petreceau pe linie.

— Mîine trebuie să ne sculăm la cinci, zise Bai băgîndu-și capul în bucătărie.

— Da, da, Bai, viu acum. Katinka curăța coaja prea arsă de pe cîțiva colăcei. Dar trebuie să termin mai întîi cu toate...

Ea împachetă cozonăceii și verifică încă o dată coșul. Apoi deschise ușa spre curte și privi afară. Sus pe acoperiș uguiau porumbeii. Era singurul zgomot ce se auzea.

La asfințit ultima dîră roșietică de pe cer era înghițită de întuneric. Rîul șerpuia printre pajiștile învăluite în aburi.

Cît de mult iubea petecul acesta de pămînt !

Închise ușa și intră în casă.

Bai își pusese ceasul lîngă lampă, în fața patului. Voise să vadă cît timp se tîndălea Katinka.

Dar tot așteptînd, adormise și sforăia transpirat în lumina lămpii.

Katinka o stinse fără zgomot și se dezbrăcă pe întuneric.

Katinka era deja în grădină cînd sosi trăsura. Rochia ei albastră se vedea de la cotitură.

— Bună dimineața — bună dimineața... Aduci vreme bună.

Apoi alergă pe peron :

— A sosit ! z se. Coşurile, Marie !...

Bai apăru la fereastra dormitorului într-o cămaşă cu mînecile scurte.

— Bună dimineaţa Huus. O să facem insolaţie astăzi, ai ?

— Ei, bate puţin vîntul, zise Huus coborînd din trăsură.

Aşezară coşurile în trăsură şi apoi luară cafeaua afară, pe peron. Micul Bentzen era încă atît de buimăcit de somn încît Bai îl puse să alerge de trei ori de la un capăt la altul al peronului ca să se „trezească".

Katinka îi promise o inimă din turtă dulce şi, în fine, se urcară în trăsură. Bai voia să mîne el caii şi se aşeză în faţă cu Marie, a cărei rochie era atît de scrobită încît foşnea la cea mai mică mişcare.

Cu pălăria ei albă cu boruri mari, Katinka arăta ca o fată tînără.

— Mîncarea o primeşti de la han, îi spuse Katinka micului Bentzen.

— Acum plecăm, hotărî Bai. Micul Bentzen alergă în grădină de unde le făcu semn cu mîna.

Cîtva timp o ţinură pe un drum lăturalnic, printre ogoare. Era încă răcoare şi adia un vînt slab ; mirosea a trifoi şi a iarbă umedă.

— Ce aer proaspăt ! zise Katinka.

— Da, frumoasă dimineaţă, aprobă Huus.

— Un aer minunat ; adie uşor vîntul. Bai dădu puţin bici cailor.

Ieşiră apoi la drumul mare, în dreptul pămînturilor lui Kiaer. Coliba văcarului stătea pe roţile ei în mijlocul cirezii de vite care păşteau ; un cîine lătra în depărtare după vreo vită rătăcită ; vacile mari îşi ridicau gîturile groase mugind leneşe şi sătule.

Privirile Katinkăi alunecară peste cîmpurile verzi, presărate cu vitele care străluceau în bătaia soarelui.

— Cît de frumos e !

— Frumos, nu-i aşa ? zise Huus întorcîndu-se spre dînsa. E foarte frumos...

Katinka şi Huus începură să povestească. Comentau tot ce vedeau şi se bucurau de aceleaşi lucruri. Privirile lor se îndreptau în aceeaşi direcţie şi cînd el, cînd Katinka dădeau aprobativ din cap.

Bai stătea de vorbă cu caii, ca un vechi cavalerist ce era.

Nu trecuse nici o oră de la plecare, cînd el începu să spună că n-ar strica să „îmbuce ceva".

— Aerul de dimineață îți face poftă de mîncare, Tik, zise el. Zău că ar trebui să gustăm ceva, ca să rezistăm mai bine...

Dar Katinka nu putea să despacheteze acum și apoi unde erau să șadă ?

Bai însă o ținu morțiș și pînă la urmă se opriră în dreptul unui ogor unde secara era deja adunată în căpițe.

Scoaseră un coș din trăsură și se așezară pe o căpiță lîngă marginea drumului.

Bai mînca cu atîta poftă de parcă ar fi ținut post negru o săptămînă întreagă.

— La mulți ani, Huus ! Să avem o zi plăcută !

Stăteau de vorbă, își întindeau unul altuia oalele și străchinile și savurau mîncarea.

— Să știi că alunecă bine în jos, Tik.

Pe drum treceau oameni și trăgeau cu coada ochiului spre ei.

— Poftă bună ! spuneau drumeții în dreptul lor.

— La mulți ani, Huus ! Distracție bună !

— Mulțumesc, doamnă Bai.

— Așa, ne-am mai dres puțin, zise Bai mulțumit. Urcaseră din nou în trăsură. Dar tare mai e cald, nu-i așa Marie ?

— Da, răspunse Marie. E tare cald.

— În curînd ajungem în pădure, zise Huus.

Merseră mai departe. Liziera pădurii mijea în depărtare, învăluită parcă în aburi albăstrui.

— Simțiți parfumul de brad ? întrebă Katinka.

Ajunseră la marginea pădurii ; brazii deși își proiectau umbra pînă pe partea cealaltă a drumului. Traversară pădurea la pas, inspirînd adînc aerul curat, fără să spună nimic. Brazii se înșiruiau de-a lungul drumului în rînduri lungi și drepte ; în interiorul pădurii era aproape întuneric. Nu se auzea nici o pasăre, nici un zgomot.

Doar insectele zumzăiau ușor, ridicîndu-se în roiuri mari deasupra copacilor, spre lumină.

Ieșiră din pădure.

— Colosal, ce atmosferă solemnă în pădure, nu-i așa ? rupse Bai tăcerea.

Spre prînz ajunseră în pădurea de fag și traseră în curtea pădurarului.

— Îți cade bine să te întinzi puțin. Doar trebuie să-ți mai dezmorțești mădularele, Huus, zise Bai. Apoi se culcă sub un copac, să tragă un pui de somn.

Huus ajută la despachetat :

— Ai o mînă așa de ușoară, Huus, constată Katinka. Marie se învîrtea aferată de colo-colo și încălzea mîncarea în bucătărie, punînd urcioarele în apă fierbinte.

— Așa spunea și soacră-mea totdeauna, zise Huus.

— Soacra ?

— Da, răspunse Huus, mama logodnicei mele...

Katinka nu zise nimic... Cuțitele și furculițele din pachetul pe care îl ținea în mînă căzură zornăind.

— De fapt, adăugă îndată Huus, nu am vorbit niciodată despre asta : am fost logodit.

— Așa ? N-am știut.

Katinka așeză cuțitele la locul fiecăruia. Marie se întoarse.

— Am putea coborî pînă la iaz, fu de părere Huus.

— Da, dacă Marie vrea să ne cheme... O luară pe o cărare care ducea în pădure. Iazul se afla mai în mijlocul pădurii și era acoperit cu lintiță ; copacii își întindeau coroanele deasupra apei întunecate.

Parcurseră drumul pînă acolo în tăcere. Apoi se așezară pe o bancă pe mal.

— Nu, reveni Huus, n-am vorbit niciodată despre asta.

Katinka tăcea, cu privirile ațintite spre apă.

— Era dorința mamei, continuă el, ar fi însemnat mult pentru viitorul meu.

— Așa ? zise Katinka.

— Și s-a încheiat logodna... timp de un an... pînă ea a rupt-o...

Huus vorbea sacadat, cu pauze lungi, parcă ar fi fost rușinat sau mînios.

— Așa se întîmplă, începu el iarăși, cu logodnele și căsătoriile.

O pasăre începu să ciripească. În liniștea care se așternuse, Katinka deslușea fiecare ton.

— Iar pe deasupra mai sîntem și lași și nu reușim să luăm o decizie, zise Huus... jalnic de lași — zi după zi. N-am fost în stare să iau o hotărîre — vorbea foarte în-

cet — pînă cînd în cele din urmă a rupt-o ea. Fiindcă *ea* mă iubea.

Katinka îi mîngîie uşor mîna, care se cramponase de bancă.

— Bietul Huus, spuse ea. Şi continuă să-i mîngîie mîna, încet şi liniştitor : sărmanul de el, cît trebuie să fi suferit, îşi zise ea.

Rămaseră multă vreme aşa, unul lîngă altul. Arşiţa amiezii dogorea pe micul iaz. Deasupra apei roiau musculiţe şi ţînţari.

Tăceau amîndoi. Vocea lui Marie îi trezi, chemîndu-i la realitate.

— Ne strigă, zise Katinka.

Se ridicară şi se înapoiară, tăcuţi, pe cărare. În timpul mesei se înveseliră cu toţii. La desert mîncară cozonăcei şi băură vin de Porto.

Bai îşi scoase haina şi spunea tot la două minute : Da, copii — e minunat în pădurea noastră daneză.

Într-un acces de tandreţe vru s-o ia pe Katinka pe genunchi.

— Dar Bai, ce te-a apucat ? strigă ea smulgîndu-se, roşind şi pălind alternativ.

— Ne jenăm de străini ? întrebă Bai.

Se lăsă un moment de tăcere. Katinka începu să împacheteze coşurile, iar Huus se ridică.

— Ei, le ceru părerea Bai, ce-ar fi să facem o plimbare după mîncare... El îşi puse din nou haina. Pentru digestie.

— Bine, acceptă Katinka. Puteţi să mergeţi puţin, pînă ce eu împachetez.

Huus şi Bai o luară din loc. Bai îşi ţinea pălăria în mînă. Se încălzise din cauza arşiţei şi a vinului vechi de Porto.

— Vezi Huus : asta-i căsnicia, nenişorule ! zise el. Aşa-i şi nu altfel. Să ştii, că-s vorbe goale — cîte şi mai cîte se tot scriu... şi cîte poveşti mai citeşti în „Mapă“, despre căsătorie şi castitate şi toate celelalte — despre fidelitate — şi „obligaţii“, pe care cică le ştiu toţi pe dinafară, ca pastorul Linde „Tatăl nostru“.

Or fi ele bine *spuse* toate astea ; şi, de fapt, sună foarte frumos — şi oferă oamenilor subiecte despre care să scrie.

Dar vezi dumneata : nimic din toate astea nu atinge *problema* fundamentală, asta e, Huus...

Bai se opri și începu să-și agite pălăria de paie în fața lui Huus :

— Ai văzut adineauri : eu am avut chef, dar Katinka n-a vrut... O zi frumoasă de vară, ai mîncat bine în aer liber, și totuși — nici măcar un sărut. Așa e cu femeile, niciodată nu știi în ce ape se scaldă. Cică au *perioade*... Între noi fie vorba, Bai dădu din cap, de multe ori e al naibii de greu pentru un bărbat în floarea vîrstei.

Huus culca la pămînt urzicile, cu bastonul. Lovea cu atîta sete încît urzicile se rupeau pe loc ; parcă le-ar fi cosit.

— Da, asta e, zise Bai, care părea foarte preocupat... și despre toate acestea literații noștri nu scriu nimic... Dar noi, bărbații însurați, știm mai bine ce ne doare.

O auziră pe Katinka strigîndu-i și Huus răspunse cu un „halooo", de răsună pădurea.

Katinkăi îi revenise buna dispoziție ; ea propuse să-și facă, cu toții, siesta în pădure. Spunea că știe un loc minunat, sub un stejar bătrîn, și o luă înainte în căutarea lui.

Huus o urmă. El strigă de cîteva ori „cucu !" și ecoul răspunse din mai multe părți ale pădurii. Bai îl auzi rîzînd și chiuind.

— Ei da, își zise el, îi convine să rîdă — el nu e însurat.

Ceva mai tîrziu Bai stătea întins pe spate sub stejarul cel mare și dormea cu pălăria pe pîntece.

— Acum trebuie să dormi și dumneata Huus, zise Katinka.

— Da-a, răspunse Huus. Se așezaseră de o parte și de alta a stejarului.

Katinka își scosese pălăria de paie și stătea cu capul rezemat de trunchi, cu privirile îndreptate în sus, spre frunzișul stejarului. De sus de tot, din vîrful coroanei, razele soarelui se prelingeau printre frunze, ca niște picături de aur... iar păsările cîntau în tufișuri.

— Cît de frumos e ! șopti Katinka aplecîndu-și capul.

— Da, e frumos aici, zise Huus tot în șoaptă. Își cuprinsese genunchii cu mîinile și își ridicase și el ochii în sus, spre frunziș.

Era atîta liniște. Auzeau amîndoi respirația lui Bai, zumzăitul unei insecte pe care o urmăriră cu privirile pînă se pierdu în frunzișul din vîrful stejarului și ciripitul cînd mai apropiat, cînd mai îndepărtat al păsărilor.

— Dormi ? șopti Katinka.

— Da, zise Huus.

Tăcură iarăși. Huus ascultă atent, se ridică încet și se apropie de dînsa. Da — adormise. Arăta ca un copil, cu capul înclinat într-o parte și buzele întredeschise, parcă ar fi zîmbit în somn. Huus rămase timp îndelungat acolo privind-o ; apoi se întoarse încet la locul lui, și cu ochii ațintiți spre vîrful stejarului, îi veghe, fericit, somnul.

Cînd Marie îi chemă la cafea strigînd tare „heida", lui Bai îi trecuse și supărarea și euforia cauzată de vinul de Porto.

— Un coniac îți face bine în aer liber ; un păhărel de coniac bun, în aer liber.

La păhărelul de coniac Bai era dispus să mănînce și cîțiva cozonăcei. Bai consuma mult.

— Bună prăjitură, zise el.

— E prăjitura lui Huus, replică Katinka.

— Din partea mea, fie. Atîta timp cît putem să ne înfruptăm și noi...

După cafea plecară mai departe. Bai se plictisise să ție hățurile și se așeză în spate, lîngă Katinka. Erau toți cam somnoroși ; soarele dogorea și mai era și mult praf pe drum. Katinka privea ceafa lui Huus — latră și arsă de soare.

Curtea hanului era plină de trăsuri părăsite, cu caii deshămați. Femeile și fetele care coborîseră din trăsuri își scuturau și netezeau rochiile. Ferestrele restaurantului erau deschise ; jucătorii de cărți consumau cantități considerabile de punci. În sala de dans storurile erau lăsate ; cineva cînta fără pauză la un pian cam dezacordat : *O, tu Valdemar al meu* [1].

— E una din melodiile lui Agnes, observă Katinka.

— Astea-s privighetorile, zise Bai. Diseară mergem să le ascultăm cum ciripesc.

Cînd plecară, Katinka se apropie de ușa sălii. Dar nu se vedea nimic.

[1] O melodie la modă prin anii 1875—1880 (n. tr.).

— Nu te uita ! strigă Bai. Intrarea la casă !

În dosul perdelelor o voce ascuțită de femeie începu să-l strige pe *Charles al meu* [1] :

O, Charles al meu drag
trimite-mi o scrisoare,
de unde ești, iubite...

— Ah, zise Katinka, oprindu-se la fereastră și dînd din cap, asta e melodia — Agnes o știe...

...trimite-mi o scrisoare
de unde ești, iubite...

— Hai acum, Tik, zise Bai... ia-l pe Huus și eu vă croiesc drum, dacă e îmbulzeală.

— Dar n-am auzit decît primul vers, obiectă Katinka, continuînd să asculte în timp ce-l lua pe Huus de braț.

...de unde ești iubite...

striga vocea răgușită dinăuntru.

— De obicei celelalte versuri sînt la fel, zise Huus.

— Dar veniți odată ! strigă Bai.

Afară, în stradă, o femeie deșirată cînta despre *Thomas, ucigașul în masă* [2], prelucrînd cu o trestie de bambus portretul acestuia, agățat pe zid. Spectatorii din jur ascultau cu strîngere de inimă și acompaniau în cor la refren, pe care îl lungeau, ca un „amin“ la biserică.

Fetele treceau braț la braț, în rînduri lungi și cu mine pline de gravitate, prin fața flăcăilor, care le măsurau de sus pînă jos, stînd în grupuri în fața tarabelor și fumîndu-și pipele cu mîinile în buzunar.

Un flăcău se desprinse din grup.

— Bună ziua, Marie ! zise el. Marie îi întinse vîrful degetelor spunînd :

— Bună ziua, Sören ! Și tot șirul de fete se opri în așteptare.

Sören rămase cîteva clipe în fața lui Marie, își privi mai întîi pipa, apoi ghetele și în cele din urmă spuse :

— La revedere, Marie !

---

[1] Melodie la modă în aceeași perioadă (n. tr.).

[2] Altă melodie la modă în aceeași perioadă (n. tr.).

— La revedere, Sören !

Apoi Sören se întoarse la grupul său, iar rîndul de fete se strînse la loc și ele plecară, dezamăgite, mai departe.

— Al naibii obicei, să bareze așa strada, se revoltă Bai.

Femeile se adunau în pîlcuri, cu figuri triste ca la înmormîntare, și se măsurau din priviri. Cînd vorbeau, o făceau în șoaptă, de parcă n-ar fi putut să-și deschidă gura ; iar după două vorbe amuțeau din nou, părînd ușor jignite.

Înaintarea devenise imposibilă.

— Fac uz de coate, exclamă Katinka. Era întruna împinsă spre Huus.

— Ține-te de mine, zise Huus.

Nu se mai auzea nimic din cauza cîntăreței deșirate care-i dădea înainte cu *Ucigașii în masă*, și a cîtorva flașnete, care amestecau tare rău *Cîntecul de adio al generalului Bertrand* [1] cu *Duetul lui Ajax* [2]. Elevii de liceu mișunau peste tot fluierînd din degete, în timp ce băieții de la țară umflau baloane pocnitoare și le dădeau drumul holbîndu-se după ele.

Soarele dogorea vertical și-i „cocea" atît pe oameni cît și turtele de miere.

— Of, ce cald e ! zise Katinka.

— Hai să cumpărăm napolitane, strigă Bai.

— Napolitane, doamnelor, napolitane — de la fiica cu ochi negri a lui Ferdinand, tirolezul [3] !

— Napolitane, Huus, napolitane, repetă Katinka, încercînd să-și croiască drum prin zidul de fete care bara strada.

Fetele țipau. Liceenii le cususeră rochiile una de alta.

— Aștia-s ăia de la liceu, strigară cîțiva vlăjgani de la școala comunală ; ei foloseau în acest scop ace cu gămălie.

Fetele se adunară în cete ca să-și desfacă fustele : Auleo ! Auleo ! țipau cît le lua gura. Liceenii, care pîn-

[1] O poezie anonimă, foarte populară, atribuită generalului Bertrand, care l-a însoțit pe Napoleon în insula Sfînta Elena (n. tr.).

[2] Arie din opereta *Frumoasa Elena* de Jacques Offenbach (1864) (n. tr.).

[3] Acrobat cunoscut, prezent la numeroase bîlciuri din Danemarca acelei perioade (n. tr.).

diseră acest moment, se repeziră cu iuțeala fulgerului să le ciupească de picioare.

— Auleu ! urlară fetele. Katinka le ținu isonul — așa, din zburdălnicie.

— Napolitane, napolitane, doamnelor ! Cumpărați napolitane de la fiica cu ochi negri a lui Ferdinand, tirolezul !

În fine ajunseră lîngă cuptor : Trei napolitane domnule, cincisprezece öre [1] !

— Presară zahăr, oacheșo !

Oacheșa presără cu degetele zahăr pe napolitane : Da doamnelor, a cunoscut și zile mai bune... Dați-i un bacșiș — spuse omul, apoi strigă așa de tare, de răsună toată strada — pentru fata cu ochi negri, fiica sudului !

Oacheșa zdrăngănea în mod automat cu pușculița și avea aerul că nici nu vede nici nu aude.

— Pune zahăr, oacheșo !

Degetele oacheșei se înfundară din nou în zahăr.

Bai, Huus și Katinka ajunseră în sfîrșit în piață.

— Asurzești de-a binelea, zise Katinka ținîndu-se de urechi. Pe o tribună înaltă marele scamator Le Tort încerca să contracareze cu două tobe muzica a trei carusele. O paiață vopsită în alb tîra o tobă uriașă spre cea mai mare arenă din lume...

— Cea mai mare arenă, doamnelor și domnilor, cea mai vestită arenă din lume...

Apoi „făcea muzică" trîntindu-se cu partea posterioară pe tobă.

— Miss Flora — Miss Flora la trapezul înalt !...

Ajunseră în fața arenei : Miss Flora — regina aerului — domnilor — zece öre ! Crainicul agita cu mîna dreaptă un clopoțel.

— Regina aerului — zece öre !

Profesorul Le Tort se înverșunase. Cît p-aci să se înece de cît strigase, oferind toate minunile lumii ; el luă hotărîrea să fabrice pe gratis o panglică de mătase de cinci sute de coți... Stînd sus, pe tribuna sa, el începu să tragă din gură o fîșie de foiță, și se făcu atît de roșu de-ai fi zis că-l lovește acuși damblaua.

— Regina aerului — pentru zece öre...

[1] Monedă divizionară daneză (n tr.).

Pe arena cea mai mare din lume paiața stătea în cap pe tobă, lovind timpanul cu țeasta... Caruselele se învîrteau în sunetele trîmbițelor și ale flașnetelor...

— Doamnelor — regina aerului... regina aerului — zece öre!

Căldură toridă, miros de turtă dulce, înghesuială și gălăgie.

— Ce minunat e! zise Katinka, ridicînd ochii spre Huss și strîngînd puțin umerii, ca o pisicuță la căldură. Asta-i femeia, adăugă ea.

— Cine? întrebă Huus.

— Aceea, care spăla rufe deunăzi.

Era regina aerului, care urca scara legănîndu-se din șolduri și cu picioarele trandafirii în ghete cu șireturi.

— Miss Flora — așa-zisa regină a aerului — zece öre.

Regina aerului ținea în mînă un evantai pe care îl mînuia ca pe o frunză de viță și mînca prune, înainte de a intra în arenă și a urca pe trapez.

— Intrăm? întrebă Katinka.

— Tik! strigă Bai. El voia să vadă femeia cu șerpi. Își croiră drum prin mulțime și ajunseră în dreptul unui carusel. Marie zbură pe lîngă ei călare pe un leu, alunecată pe jumătate pe genunchii unui cavalerist.

Katinka voia și ea să se urce în carusel. Bai însă mulțumi frumos: n-avea chef să mai dea și bani ca să-și vadă stomacul întors pe dos. Katinka se urcă pe un cal spre centrul caruselului, lîngă Huus. Începură să se învîrtească, întîi încet, apoi tot mai repede. Ea îi făcu semn lui Bai și se uită rîzînd la fețele care zburau în jurul ei.

— Doamne, ce furnicar! exclamă ea. De sus avea o priveliște panoramică.

Mai făcură un tur.

— Prinde inelul! strigă Katinka, aplecîndu-se spre Huus.

— Fii atentă să nu cazi! zise el cuprinzînd-o de după mijloc.

Katinka zîmbi și se aplecă înapoi. Figurile din fața ei începeau să se estompeze, totul se contopi la un moment dat într-o masă neagră — albă și neagră — care se învîrtea.

Dar ea continuă să zîmbească închizînd ochii.

I se părea că gălăgia din tîrg, muzica și vocile și trompetele deveniseră în urechile ei un vuiet uniform, în timp

ce totul se legăna uşor.

Katinka deschise puţin ochii : Nu văd nimic, zise ea, şi-i închise din nou.

Clopoţelul sună şi caruselul îşi încetini rotaţia.

— Încă o dată ! ceru Katinka. Porniră din nou. Huus se aplecase spre ea — Katinka nici nu-şi dădea seama că se sprijinea acum de umărul lui. Prinde-l ! zise ea, cînd trecură prin faţa inelului, întorcînd faţa zîmbitoare spre el.

Şedea cu ochii pe jumătate închişi, privind în jur. Acum i se părea că toate feţele erau trase pe un şnur.

Pe jumătate ameţită o recunoscu pe Marie, care se urcase din nou în carusel, cu cavaleristul ei... Şedea pe genunchii acestuia.

Vai, cum arăta — aproape leşinată...

Şi toate celelalte — cum zăceau — parcă erau pe jumătate moarte — în braţele băieţilor...

Katinka se îndreptă brusc — i se urcase tot sîngele la cap. Caruselul se opri.

— Hai, vino ! zise ea, coborînd de pe cal.

Bai aştepta lîngă stîlpul caruselului ; Katinka îl luă de mînă : Am ameţit, declară ea, cînd puse piciorul pe pămînt. De atîta învîrtit se făcuse palidă de tot.

— Huus, ia-o pe Tik, zise Bai, eu sînt farul vostru conducător. Apoi o ciupi de braţ pe Marie, care cobora din carusel cu cavaleristul ei.

Marie se simţi puţin jenată văzîndu-şi stăpînii şi se lipi de cavaleristul în uniformă albastră.

— Formidabil, cum o şterge cu el, spuse Bai, luînd-o înainte.

— Aici e, strigă Katinka, căreia Huus îi oferise iar braţul.

Femeia cu şerpi, domnişoara Teodora, îşi prezenta animalele leneşe lîngă unul din carusele. Erau cîţiva şerpi *graşi şi cleioşi pe care îi scoase dintr-o ladă plină cu* cuverturi de lînă. Domnişoara Teodora îi gîdilă sub coadă ca să-i învioreze puţin.

— Mistuie, domnişoară, i se adresă Bai cu vocea de pe vremuri, de la club.

— Ce fac ? întrebă domnişoara Teodora. Nu credeţi că sînt vii ? Domnişoara Teodora considera „mistuitul“ drept o jignire.

Ea își puse o reptilă pe după gît, și o scărpină pe cap ; șarpele deschise o gură mare și începu să șuiere.

Domnișoara Teodora îl alină numindu-l „favoritul" ei și îl băgă în sîn. Domnișoara Teodora avea proporții considerabile și era îmbrăcată într-un costum de paj.

Șarpele dădea ușor din coadă între genunchii domnișoarei, „Sufletelul meu", îl alinta domnișoara.

— Haideți, exclamă Katinka, e grețos. Dezgustată, îl luă din nou pe Huus de braț.

— Da, interveni proprietarul barăcii, care se simțea măgulit crezînd că-i vorba de frică : bestii fioroase, domniță... dar tot așa a făcut și cu leii...

Katinka ieșise din baracă :

— Cum poate cineva să facă așa ceva ! ? se revoltă ea ; o treceau fiori.

— Da, zise Bai, pipăind cu mînă de expert. Proprietarul îl invitase pe „domnul" să se încredințeze că animalele se mișcă într-adevăr pe „trupul gol".

— Da, continuă Bai, are o carnație — nu glumă.

Femeia cu șerpi zîmbi satisfăcută, așezîndu-și favoriții înapoi, în ladă.

— Da, domnul meu, tot așa făcea și cu leii, zise proprietarul.

— Opt ani de zile, completă domnișoara Teodora.

Huus și cu Katinka ajunseseră pe partea cealaltă a pieței. Începea să se întunece și, pe estradele lor, crainicii țipau pe întrecute, cu furia disperării.

— Preț redus — preț redus — domniță, strigă profesorul adresîndu-se Katinkăi și ștergîndu-și transpirația cu batista-i ciudată — douăzeci de öre cu iubitul...

Katinka grăbi pasul ; Bai de-abia se ținea după ei.

Publicul se înveselise. Grupuri de flăcăi luau, cîntînd, cu asalt, rîndurile de fete, care se împrăștiau țipînd. Printre bараci perechile începeau să se giugiulească.

În ospătării și în baraca unde fata cea oacheșă servea și coniac și napolitane se iscă gălăgie tot mai mare.

Cei trei polițiști se îndepărtară șchiopătînd și sprijinindu-se în bastoane ; fuseseră ușor răniți în război și făceau front comun ca să poată menține ordinea ; de jur împrejur, în spatele barăcilor și în grupurile compacte de oameni, se auziră deodată fluierăturile liceenilor, care acopereau vacarmul.

Se întuneca tot mai mult, în timp ce Katinka și Huus treceau de la o tarabă la alta și făceau cumpărături.

În barăci se aprinseră lămpi, care luminau slab inimile și turtele dulci. Femeile din spatele tejghelelor lustruiau turta dulce cu mîna, ca să strălucească și o întindeau apoi cu o lingură mare lui Huus și Katinkăi. Bai îi ajunse din urmă și cumpără și el cîte ceva.

Huus îi dădu Katinkăi o tăviță japoneză drept „puiul tîrgului", iar ea îi dărui o turtă dulce.

— Ce ? zise Bai, îi dai lui Huus turtă dulce... Cumpără-i o inimă... Madam, îi strigă el vînzătoarei, o inimă, aici...

— O inimă — domnule — cu versuri...

— Bai ! exclamă Katinka.

— Ne paște o răpăială zdravănă, zise Huus în spatele lor.

— La naiba ! Bai se îndepărtă de baracă.

Căzură primii stropi.

— O să fie o aversă serioasă, se îngrijoră Bai.

— Hai să ne adăpostim în panoramă, propuse Huus.

— Bine, zise Katinka luîndu-l de braț. Să mergem !

Lumea dădu năvală spre toate porțile. Femeile și fetele își ridicară fustele în cap și o luară la picior acoperindu-și pălăriile noi cu batistele.

— Halo !, strigă Bai, iată că ies la iveală și jupoanele.

Fetele stăteau în uși, arătîndu-și ciorapii albaștri și jupoanele islandeze de lînă.

Negustorii își salvau mărfurile, înjurînd și ocărînd. Liceenii se împrăștiară, țipînd, în ploaia care-i făcu ciuciulete.

— Am ajuns, zise Katinka.

— Toată Italia — doamnelor și domnilor — pentru numai cincizeci de öre ! — omul era răgușit și se înfășurase în broboade de lînă. De trei ori — poftiți !...

— Ce mai toarnă ! exclamă Katinka ; se oprise la intrarea barăcii scuturîndu-se și privea spre piață.

Ploua cu găleata. Mai mult de jumătate din piață era deja inundată. Cei trei polițiști șchiopătau de colo-colo sub umbrele și ridicau scîndurile de la rigole. Intrările barăcilor și ușile erau pline de femei și fete ude, cu ținuta ponosită.

În panoramă nu era nimeni. Se auzea doar răpăitul uniform al ploii pe acoperiș ; se și răcorise tare.

După tot tumultul de afară, Katinka respiră ușurată.

— Cît de bine te simți aici, zise ea.

— Sînt diferite peisagii, explică Bai, care începuse să privească prin binoclu.

— Ce apă albastră, se minună el și trecu mai departe. Prefera să iasă în antreu ca să vadă cam ce se mai ascundea sub jupoanele islandeze.

Katinka continua să șadă pe scaun. Se simțea ca renăscută aici, înăuntru, singură cu Huus, în liniște, ascultînd ploaia care cădea neîntrerupt.

— Nu mai cîntă, zise ea.

— Nu — din cauza ploii.

Ascultau amîndoi cum cade ploaia.

— Doamne, ce gălăgie a mai fost, adăugă ea.

Katinka ar fi preferat să rămînă acolo și să asculte cum plouă. Dar în cele din urmă se ridică totuși și întrebă : E Italia ?

Huus confirmă.

Katinka se uită într-un binoclu :

— Da, aprobă ea, e Italia.

Imaginile erau luminate artificial și străluceau în culori foarte vii.

— Cît e de frumos !...

— E golful, precizează Huus, golful Neapole.

Poza era bună. Un soare strălucitor își revărsa lumina deasupra golfului, a țărmului și a orașului. Albastrul apei era brăzdat de corăbii.

— Neapole, repetă Katinka încet, continuînd să privească.

Prin celălalt ochi al binoclului Huus vedea aceeași imagine.

— Dumneata ai fost acolo ?

— Da — două luni.

— Să poți merge cu barca sau cu vaporul pe acolo... zise Katinka.

— Da — la Sorrento.

— Sorrento. Katinka spuse și ea cuvîntul străin, rar și accentuînd fiecare silabă. Da, continuă ea, să poți călători !

Trecură de la un binoclu la altul și se uitară împreună la imagini. Ploaia se potolise — pe acoperiș nu mai cădeau decît picături răzlețe.

Trecură în revistă Roma, Forul roman și Coloseul. Huus povestea despre fiecare.

— E atît de măreț, declară Katinka, că te apucă teama.

— Cel mai mult îmi place Neapole.

Afară începură să cînte flașnetele și se auzi clopotul caruselelor. Katinka aproape că uitase unde se afla.

— Se pare că nu mai plouă..

— Nu, a trecut.

Katinka se uită în jurul ei :

— Atunci ne așteaptă Bai, zise ea.

Se înapoie și mai privi o dată golful Neapole cu corăbioarele care zburau pe luciul apei.

Bai intră înăuntru și le spuse că afară circulația se restabilise.

— Mergem spre pădure, nu-i așa ? întrebă el.

Porniră. Aerul era curat și răcoros și drumul plin de grupuri mari de oameni bine dispuși, care se îndreptau de asemenea spre pădure.

Pădurea și tufișurile de trandafiri sălbatici emanau miresme îmbătătoare după ploaie.

Soarele apunea ; la intrarea în pădure se aprindeau lampioanele colorate din jurul porții de triumf. Flăcăii cuprinseseră fetele pe după mijloc ; băncile de la marginea drumului erau ocupate. Perechile ședeau înlănțuite, giugiulindu-se discret.

Dinspre platforma pentru dans se auzea deja muzica și zumzetul vocilor numeroase.

— Acum dansăm — zise Bai.

De-a lungul grilajului estradei se adunaseră băieți și fetișcane, care căscau gura la cei ce dansau. Pe podium, dansatorii valsau cu atîta zăduf de se cutremurau scîndurile.

— Haide Tik, deschidem noi balul.

Bai dansa cu frenezie, strecurîndu-se printre celelalte perechi.

— Dar Bai ! strigă Katinka. Abia își mai putea trage răsuflarea.

— În orice caz, mai știm și noi să învîrtim o femeie, zise Bai, luînd-o spre stînga, în tact susținut.

— Dar bine, Bai...

— Ne mai pricepem și noi s-o înfierbîntăm, continuă Bai.

Ajunseră în dreptul lui Huus.

— Trebuie să ne păstrăm antrenamentul, zise el bătînd din călcîie, ca la balurile de la club, şi să punem în mişcare femeile.

Katinka se simţea jenată de comportarea lui Bai.

— Bai se întrece cu gluma, zise ea, după ce acesta se îndepărtase.

— Vrei să dansezi şi cu mine o dată ? întrebă Huus.

— Da, puţin mai încolo — să mai aşteptăm o clipă...

Apoi îl văzură pe Bai învîrtindu-se cu o ţărăncuţă durdulie, cu jachetă de catifea.

— Hai să ne plimbăm puţin, propuse Katinka.

Coborîră de pe estradă şi merseră o bucată de drum, pînă cînd abia mai auziră muzica.

Katinka se aşeză :

— Ia loc şi dumneata, zise ea, am obosit.

În pădure era atîta linişte. Doar frînturi de acorduri răzbăteau din cînd în cînd pînă la ei. Şedeau unul lîngă altul fără să spună nimic. Huus scormonea pămîntul cu un băţ.

— Ea unde e acum ? întrebă Katinka deodată, cu privirile aţintite în jos.

— Cine ?

— Păi — logodnica dumitale.

— E măritată, har Domnului...

— Har Domnului ?

— Da — altfel ai crede mereu că porţi răspunderea dacă — dacă rămîne nemăritată...

— Bine, dar n-a fost vina dumitale... Katinka tăcu un timp ; dacă te-a iubit.

— Da, m-a iubit, spuse Huus, o ştiu acum.

Katinka se ridică. Are copii ? întrebă ea, după ce merseseră o bucată de drum.

— Da, un băieţaş.

Tăcură amîndoi pînă ajunseră iar la estradă. Şi acum, să dansăm, zise Katinka.

De jur împrejur erau aprinse doar felinare mici, care luminau destul de slab băncile laterale. Perechile se avîntau spre porţiunea luminată, dispărînd apoi iar în întuneric ; pe estradă o masă neagră şi agitată aluneca dintr-o parte într-alta.

Huus şi Katinka începură să danseze. Huus dansa liniştit şi conducea cu o mînă sigură. Katinka avea senzaţia că se odihneşte în braţele lui.

Auzea totul — muzica, vocile și tropăitul — ca un zgomot îndepărtat și simțea doar că Huus o conduce cu o mînă sigură.

Huus continuă să danseze în maniera aceasta liniștită. Katinka își simțea inima bătînd și obrajii încinși, dar nu-l rugă să se oprească ; un timp nu spuse nimic.

Dansau în continuare.

— Se vede cerul ? întrebă ea deodată.

— Nu, răspunse Huus, îl acoperă frunzișul copacilor.

Mai dansară un timp.

— Huus, zise Katinka, ridicînd privirile spre el ; ochii i se umpluseră de lacrimi fără ca ea să știe de ce — sînt obosită.

Huus se opri și-i croi drum prin mulțime, ocrotind-o cu brațul.

— Ne distrăm, zise Bai trecînd pe lîngă ei în vîrtejul unui dans.

Katinka și Huus coborîră treptele și o luară pe o cărare.

Printre copaci era întuneric de tot ; după încetarea ploii se încălzise iar și tufișurile de trandafir sălbatic îmbălsămau aerul cu miresmele lor pătrunzătoare.

Din boschete și tufișuri se auzeau șoapte și fosnete, perechile înlănțuite se ascundeau pe băncile din întuneric.

— Huus, cred că Bai ne așteaptă, zise Katinka. Hai să mergem.

Se întoarseră.

— Ei, îi întîmpină Bai, haideți, să trecem puțin și pe la miorlăite. În pavilion sînt niște „cîntărețe", cică-ar fi fete drăguțe... Numai să-mi iau rămas bun de la domnița mea rustică de acolo... Mai învîrte-o pe Katinka de cîteva ori, Huus. Să nu stea degeaba.

Huus își petrecu brațul pe după mijlocul Katinkăi și începură din nou să danseze.

Apoi o luară prin pădure, îndreptîndu-se spre pavilion ; Katinka n-ar fi putut să spună dacă dansaseră un minut sau o oră.

În ușa pavilionului fură întîmpinați de cîntecul celor cinci dizeuze. Ele băteau din călcîiele ghetelor cu șireturi, ducînd două degete la inimă :

Iată c-am venit,
Vesele-am sosit,

Şi cu toţi să ştiţi,
Că noi căutăm
Tirania lor,
A bărbaţilor,
Să o desfiinţăm.

— Iată un locşor minunat, zise Bai ; de aici putem vedea totul.

Se aşezară. De atîta fum şi aburi de-abia puteai deslui figurile din jur. Cele cinci dizeuze cîntau despre baionete şi vitejie. După ce terminară, băură un punci şi începură să cocheteze cu publicul, presărîndu-şi petale de trandafir în sîn şi chicotind în dosul evantaielor lor pline de pete.

— Nostime fete, zise Bai.

Katinka nu auzea aproape nimic ; Huus şedea cu capul în mîini şi privirile aţintite spre duşumeaua murdară.

Un pianist micuţ, care semăna cu o lăcustă, ţopăia aplecat deasupra pianului de parcă ar fi vrut să apese clapele cu nasul său subţire.

Cîntăreţele se certau, neştiind care era la rînd...

— Tu eşti la rînd, Julie, şopteau ele furioase în dosul evantaielor. Zău că e rîndul lui Julie.

— „Hornarul", anunţă Julie cu glas tare, privind peste capetele spectatorilor.

— Dar e interzis — îi strigară celelalte pianistului, ascunzîndu-se după evantaie — Sörensen, vrea să cînte ceva interzis.

Jos, în sală, spectatorii începură să lovească cu paharele în masă.

— Sîc ! Numai fiindcă Iozefina nu ştie să-l cînte.

Apoi Julie cîntă melodia hornarului :

Hornarul August are
mătura drept blazon...

Bai aplaudă atît de entuziasmat, încît era cît pe-aci să răstoarne paharele de grog de pe masă.

— Ce părere ai Tik ? o întrebă el.

Katinka tresări ; nici nu ascultase.

— Ei da, zise ea.

— Grozav ! exclamă Bai. Grozav ! şi aplaudă din nou.

„Cîntăreaţa de romanţe, domnişoara Mathilde Nielsen", anunţă domnişoara Julie.

Cîntăreața de romanțe, domnișoara Mathilde Nielsen, purta o rochie lungă și avea un aer foarte solemn. Unele dintre femei spuseră : Mathilde are voce. Mathilde căzuse în copilărie și avea nasul turtit.

De la începutul preludiului își duse mîna la inimă.

Era cîntecul despre Sorrent [1] :

Acolo unde pinii întunecați și deși
A viilor coline în umbră le îmbracă, —
Acolo unde-n golfuri dumbrăvi de portocali
Cînd soarele apune miresmele-și revarsă
Și unde lin la țărmuri corăbiile tresaltă —
Acolo unde-orașul de melodii răsună,
Cînd fetele în horă voioase se adună,
Cîntînd cu bucurie spre lauda Madonei, —
O, cîtă strălucire ! În veci nu voi uita,
Acele văi frumoase și cîmpuri minunate
Acele nopți de vrajă scăldate-n clar de lună,
O Napoli, — oraș de paradis.

Domnișoara Mathilde Nielsen cînta sentimental, cu tonuri lungi, vibrante.

Cînd termină, femeile aplaudară lovindu-și palma liberă cu evantaiul.

Cîntăreața de romanțe, domnișoara Nielsen, mulțumi înclinîndu-se.

— Ia te uită, Tik plînge de-a binelea după „recital", zise Bai. Într-adevăr Katinka avea lacrimi în ochi.

Ieșiră afară din sală :

— Ne întoarcem prin cimitir, hotărî Bai.

— Prin cimitir ? întrebă Katinka.

— E drumul cel mai scurt — și e și frumos.

Katinka îl luă pe Huus de braț, Bai mergea înainte. Ieșiră din pădure și o luară pe o alee. Gălăgia și muzica se pierdeau în urma lor.

— Da, zise Bai, o zi agitată, o zi trăită din plin. Apoi continuă să trăncănească : despre dans — cum se lipeau fetele de partener — fetițele de la țară și „doamnele" — domnișoara Julie, o fată bine și nostimă — și Marie — ei, o să vedem ce-a mai învîrtit... las' c-o cunosc eu.

[1] Cîntec dintr-o revistă intitulată „Călătoria în China", prezentată în premieră în anul 1878 (n. tr.).

Katinka și Huus nu spuneau nimic. Și nici nu ascultau vorbăria lui Bai. Era așa o liniște încît își auzeau propriii pași pe alee. La capătul aleii se înălța poarta de fier a cimitirului, cu crucea mare deasupra ei.

— Dar pentru Dumnezeu, Bai ! strigă Katinka.

— Îți închipui, poate, că umblă stafii pe aici, zise Bai, deschizînd o portiță laterală. Intrară în cimitir. Katinka se strînse de brațul lui Huus. În lumina crepusculară cimitirul părea o grădină mare. Trandafirii, arbuștii de cimișir, iasomia și florile de tei răspîndeau un parfum puternic. Printre tufișuri și boschete se ridicau pietrele funerare albe și cenușii.

Pe măsură ce înaintau, Katinka se crampona tot mai strîns de brațul lui Huus.

Bai mergea înainte. Trecea printre boschete dînd din mîini, ca și cînd ar fi vrut să alunge niște găini.

Katinka se opri :

— Ia priviți !

Între copaci se deschidea un luminiș din care se zărea fiordul — departe, la marginea cîmpiei. Amurgul plutea ca un văl-tăcut și visător, deasupra oglinzii lucii a apei întunecate.

Domnea o liniște atît de profundă, de parcă s-ar fi stins orice viață în văzduhul îmbălsămat de miresme. Rămaseră cîtva timp nemișcați, unul lîngă altul.

Apoi porniră, încet, mai departe. Katinka se oprea din cînd în cînd și descifra inscripțiile, care străluceau pe pietrele funerare în lumina crepusculară. Citea numele și anii cu o voce joasă și tremurătoare.

„Iubit și regretat."

„Iubit pînă dincolo de mormînt."

„Iubirea este împlinirea legii."

Apoi se apropie și ridică ramurile salciei plîngătoare, ca să citească numele de pe piatră.

În momentul acela auzi un foșnet în dosul salciei.

— Huus ! țipă ea și se strînse spasmodic de brațul său.

Ceva sări peste gard.

— Au fost doi oameni, zise Huus.

— Vai, cum m-am speriat ! zise Katinka, apăsîndu-și mîinile pe piept.

Porni mai departe, lipită de el ; inima îi bătea puternic.

Tăceau amîndoi. Din cînd în cînd se mai auzea cîte un foşnet în tufişuri şi Katinka tresărea.

— Draga mea — draga mea, îi şoptea Huus ca unui copil ; mîna Katinkăi tremura într-a sa.

Bai îi aştepta la capătul aleii.

— Voi sînteţi ? întrebă el.

Deschise poarta. Aceasta se trînti după ei cu un ţăcănit.

Afară, pe alee, Bai îl luă pe Huus la o parte.

— Zău că e scandalos, zise el... să se întîmple aşa ceva — o profanare a locului ăsta sacru... mi-a spus el Kiaer... că fac aşa ceva, bandiţii... dar pe onoarea mea, n-aş fi crezut că este posibil...

Să nu aibă, dom'le respect nici faţă de morţi ! — în grădina morţii — ptiu !

Şi să nu te lase, parol, nici măcar să şezi liniştit pe o bancă...

Lui Huus îi venea pur şi simplu să-l ia la palme.

Ajunseră din nou pe străzile oraşului. Barăcile erau închise şi pustii. Ici-colo cîte un negustor îşi mai împacheta mărfurile la lumina unei singure lămpi.

Gălăgia din restaurant se auzea pînă afară, în stradă. Perechile se tîrau, încet, spre casă, somnoroase şi aduse din spate.

Marie apăru în poarta hanului, obosită şi picînd aproape de somn.

Katinka aştepta lîngă trăsură. În curtea hanului se înhămau caii la trăsuri ; oaspeţii plecau. „Privighetorile" cîntau atît de strident, încît se auzeau pînă în stradă. În fine, se urcară toţi patru în trăsură. Bai voia să mîne caii şi se aşeză în faţă, lîngă Marie.

O tu — Valdemar al meu !
Cît de mult te iubesc...

— Dar ştiu că au suflu ! zise Bai.

Porniră în noapte, pe lîngă pădure ; apoi peste cîmpia întinsă.

Marie adormise cu capul rezemat de coşul din poală. Huus şi Katinka şedeau unul lîngă altul fără să spună nimic, urmărind cu privirile locurile pe unde treceau. Doar Bai mai făcea cîte o observaţie.

— Oho — căluşeii mei !

— Ei — mai încet !

Pe urmă se aşternea iarăşi liniştea.

Bai simţea nevoia să „prindă puteri“ şi-o ghionti pe Marie pînă ea se trezi şi-i scoase din coş o sticlă cu vin de Porto.

— Vreţi şi voi o înghiţitură ? întrebă Bai.

— Nu, mulţumesc, zise Huus.

— Foarte rău ! Bai luă sticla de la gură. Stomacul are nevoie de un fortifiant contra aerului de noapte. Şi Bai mai trase o duşcă. Asta se învaţă pe front.

După aceea începu să vorbească despre prusaci şi despre război.

— Oameni cumsecade, luaţi separat ; mănîncă bine — adevăraţi mîncăi ; dar cumsecade — şi oameni buni la inimă, luaţi separat — dar în corpore — să-i ia dracul...

Nu-i răspunse nimeni. Marie aţipise din nou.

Katinka nu dorea decît ca el să tacă odată.

— Dar mari mîncăi, spuse Bai iarăşi.

Cuprins de sentimente patriotice, el începu să vorbească despre vechea Danemarcă şi despre drapelul ei roşu ca sîngele. Dar cum nimeni nu-i răspundea, tăcu şi continuă să mediteze în sinea lui.

Se auzea doar zornăitul harnaşamentului ; din cînd în cînd cîte un cocoş cînta în depărtare.

— Ia-ţi şalul, zise Huus, e frig.

Şi puse cu grijă şalul albastru pe umerii Katinkăi.

Încetul cu încetul se lumină de ziuă.

Acum luăm micul dejun, nu-i aşa ? zise Bai. Sosiseră acasă şi se opriseră, nedormiţi, pe trepte, în lumina cenuşie a dimineţii.

— Da, dacă vrei, zise Katinka.

Dar Huus trebuia să plece acasă. Era tîrziu.

— Mă rog — cum doreşti, îi spuse Bai ; el căscă, apoi intră în casă. Marie duse coşurile înăuntru.

Huus şi Katinka rămaseră singuri. Ea se rezemă de stîlpul uşii. Cîteva clipe nici unul nu spuse nimic.

— Îţi mulţumesc foarte mult pentru ziua asta atît de frumoasă ! zise ea. Vorbea încet şi cu o voce nesigură.

— De fapt, eu sînt acela care trebuie să mulţumesc, izbucni Huus luîndu-i mîna şi sărutîndu-i-o de două-trei ori cu patimă.

Apoi se urcă repede în trăsură şi plecă.

— Dar unde naiba e Huus? întrebă Bai ieșind din casă. A și plecat?

Katinka stătea încă pironită locului:

— Da, răspunse ea, a plecat acasă.

Katinka se așezase la fereastra deschisă. Se făcuse ziuă. Ciocîrliile și tot felul de alte păsări cîntau de zor în toate părțile. Era numai cîntec și soare și ciripit pe cîmpia ce strălucea în toată splendoarea verii.

IV

DULĂUL DORMEA LEGAT ÎN LANȚ în curtea dogorîtă de arșița soarelui și nici nu se gîndea să se trezească. Cîteva putini pentru lapte, frecate bine, erau puse la soare să se usuce.

Katinka deschise ușa tindei; în odăile luminoase și răcoroase nu se auzea decît bîzîitul mușteloi.

Ieși în grădină prin ușa din dos. Acolo nu era nimeni; domnea o liniște desăvîrșită peste tot. Pe terenul de crochet zăceau aruncate cîteva bile și ciocane. Tufele de trandafir erau pleoștite din cauza căldurii.

— Dumneata ești, dragă doamnă Bai? întrebă încetișor o voce joasă din pavilion; doamna Linde dădu din cap: Linde își pregătește predica.

Sînt cu toții în grădina din spatele casei — Kiaer a venit în vizită cu o trăsură plină de musafiri... de fapt, nu e momentul cel mai potrivit, cînd Linde își pregătește predica.

— E aici Kiaer cu ai lui? întrebă Katinka.

— Da... au venit la cafea... sînt în grădina din spatele casei — a venit și medicul cel nou... Am auzit că ați fost la tîrg... Ne-a povestit Huus.

— Da — a fost o zi minunată, încuviință Katinka. Nu-i era ușor să pronunțe aceste cuvinte, atît de tare îi bătea inima.

Bătrînul pastor Linde apăru în portița grădinii. Își pusese pe cap o batistă, care era scoasă la iveală în fiecare vineri, cînd pastorul Linde începea să-și pregătească predica.

— Iat-o și pe domnița Katinka, zise el. Ce mai faci? Bine?

Pastorul se apropie de ușa pavilionului. Voia să audă cum a fost la tîrg.

Katinka vorbea fără să-și dea prea bine seama ce spune. Dar în timp ce povestea, simți că o cuprinde deodată un dor irezistibil de Huus.

— Da — admirabil om, și tare bun, interveni doamna Linde, după ce Katinka vorbise cîtva timp ; iar Katinka se făcu roșie ca racul.

— Așa-i, zise și pastorul, un om deosebit.

Își scoase batista de pe cap și o puse pe masa din pavilion. Apoi continuă să o întrebe pe Katinka cum fusese la tîrg.

— Ai noștri s-au întors abia în zorii zilei, zise el. O dată trebuie să se distreze și ei... Bătrînul pastor mai întrebă despre una și alta și Katinka îi răspunse fără să înțeleagă un singur cuvînt.

— Linde dragă — predica ta...

— Da, mămico — ei, dragă doamnă Bai, iată că e deja sîmbătă !

Apoi bătrînul pastor o luă agale din loc, cu batista în mînă.

— Dragă doamnă Bai, nu vrei să te duci și dumneata la ceilalți ? i se adresă doamna Linde.

— Dacă pot să vă ajut cu ceva..

— O ! mulțumesc... le dau și eu ce am... mazăre cu șuncă... Katinka se ridică.

— Du-te prin curte, zise doamna Linde.

Katinka nu-l mai văzuse pe Huus de trei zile, de la tîrg. Dar cît așteptase și cum sperase și cît se temuse de ceea ce sperase. Și acum îl va revedea.

Rîsetele și gălăgia din grădină se auzeau pînă departe în cîmpie. Katinka deschise portița și intră.

— Vine frumoasa noastră, strigă Agnes. Începuseră să joace pe pajiștea întinsă jocul de societate : „Unu, doi, trei, încoace cu ei !“

Katinka nu-l văzu decît pe Huus. Era chiar în mijlocul grupului. Cît de palid era și ce trist părea !

„Desigur că nici el n-a putut dormi, își zise Katinka — ca și mine“, și-i zîmbi cu teamă, cu capul aplecat, ca o fată tînără.

Katinka o luă pe Agnes și se postară amîndouă în fața lui Huus.

— Ei, da, îi spuse Agnes lui Huus, știm și noi cum e

asta... ai fost puţin mahmur... De aceea nu te-ai arătat timp de trei zile...

Şi noi care te-am aşteptat...

Ieri doamna Bai nici n-a vrut să ne servească cafeaua, cică trebuia să aşteptăm pînă vii şi dumneata.

Katinka lăsă ochii în jos, dar nu o întrerupse pe Agnes. Avea senzaţia că în felul acesta i-a mărturisit ea însăşi cît de mult îl aşteptase.

— Şi, recunoaşte şi dumneata : se cade să laşi asemenea porumbiţe să aştepte ?

Katinka şi Huus nu scoaseră nici un cuvînt. Dar Katinka simţea privirile lui Huus îndreptate asupra sa şi rămase un timp în faţa lui cu capul aplecat.

Apoi continuară jocul de societate. Katinka nu-l vedea decît pe el. Amîndoi dădeau numai cu jumătate de gură replicile impuse de joc. Nu se simţea nici unul în stare să vorbească cu voce tare.

Katinka nu-şi dădea seama că în timpul jocului mîinile ei zăboveau într-ale lui şi că făcea un efort ca să şi le desprindă.

Cina fu servită în pavilion. Bătrînul pastor şi diaconul Andersen apărură însoţiţi de Louise, aia mare, şi de domnişoara Jensen.

— Ei', zise Agnes, în fine am mirosit şi noi şunca.

Încă înainte de a se aşeza la masă, Louise, aia mare, îl luă cu asalt pe noul medic şi-şi arătă „frumuseţea".

După ce luaseră cu toţii loc în pavilion, bătrînul Linde îşi scoase capul pe uşă, întrebînd dacă nu cumva mai rămăsese vreo pereche pe banca dragostei.

„Banca dragostei" era o bancă veche, putredă, fixată între doi copaci jos, lîngă iaz.

— E întuneric bine acolo, zise doamna Linde.

Mai demult, continuă ea, pe vremea cînd fiii noştri erau la vîrsta critică — nu era zi să nu apară cîte o pereche de acolo — bineînţeles că în dreptul pavilionului mergea fiecare pe altă potecă... ei, da — e mult de atunci.

„Banca dragostei" era subiectul preferat al doamnei Linde.

— Da, da, Linde, mulţi şi-au găsit acolo fericirea, preciză ea.

Apoi începu să-i înşire pe toţi cei care îşi serbaseră logodna în casa parohială... Cutare şi cutare şi cutare...

Și se porni o discuție plină de voioșie pe tema iubirii și a logodnei...

— Așa-i — în vara aceea, cînd s-au logodit Richard și Hans Beck.

Agnes își amintea că zdrăngănea de fiecare dată cu mînerul înainte de a deschide o ușă...

— Cît despre aleea cu nuci...

— Ei, da, exista totdeauna primejdia de a deranja...

— Și apoi foșnetele acelea interminabile între ramuri...

— Domnișoara Horten avea o rochie de un galben țipător... lumina cu ea de la distanță...

— Da, observă bătrînul pastor, trebuie să ne ferim de culorile prea tari...

— Bine, dar e așa de frumoasă aleea cu nuci, o luă gura pe dinainte pe o fetișcană. La care izbucniră cu toții în hohote interminabile de rîs.

— Linde, Linde, strigă doamna Linde, nu uita că azi e sîmbătă. Bătrînul pastor se îneca de rîs.

— Dar pe vremea aceea chiar că ți se părea că în toate ungherele foșnește un sărut nesfîrșit...

— Așa-i, așa-i — doamna Linde vedea lucrurile mai practic — și toți au nimerit-o foarte bine.

— La mulți ani! dragă doamnă Katinka — să bem un pahar, noi bătrînii, zise pastorul.

Katinka tresări :

— Mulțumesc...

Apoi veni vorba despre o tînără pereche, ultima de pe banca iubirii. Aveau deja un băiețel.

— Au un băiețel?

— Da, o frumusețe de copil.

— Cîntărea patru kilograme, zise doamna Linde.

— Și au o casă minunată!

— Totul curat, lună!

— Și o giugiuleală — zău, parcă ar fi încă în luna de miere.

Terminaseră cu cina și doamna Linde îi făcu semn pastorului.

— Bine, bine, zise pastorul cel bătrîn, dar să închinăm și în sănătatea mamei.

— Mulțumim pentru masă!

Se ridicară cu toții și murmurul de voci se strămută în curînd în grădină. Katinka se sprijini de perete. Gă-

lăgia de afară părea că vine de foarte departe ; ea nu vedea decît fața palidă și emoționată a lui Huus — fața lui iubită.

Veniră cîteva fete să strîngă masa și Katinka ieși în grădină. Societatea hotărîse să se joace de-a-v-ați-ascunselea. Agnes începu să numere : An-tan-te-nus so-ra ca-te-nus...

Pastorul le spuse noapte bună. Știți, e sîmbătă, explică el. În poarta grădinii îl întîlni pe Bai : Bună seara, șefule... Da, trebuie să mă întorc la predica mea...

Louise, aia mare, se oprise lîngă tufișul de iasomie. Se auzea un foșnet ușor în toate tufișurile.

— Vede ! Vede ! strigă unul din musafiri, trecînd pe lîngă tufișul de iasomie.

Apoi se făcu liniște.

— Viu acum, strigă Agnes.

Katinka intră în pavilion și închise ușa ; era atît de obosită. Toate cele spuse în timpul mesei o apăsau, pricinuindu-i o durere profundă, în fața căreia se simțea neputincioasă.

Ședea liniștită pe un scaun, cînd deodată ușa se deschise : „Huus... !“

— Katinka — dar bine, Katinka... vorbea cu un ton disperat, înecîndu-se aproape în plîns. El îi apucă mîinile și începu să i le sărute cu pasiune îngenunchind la picioarele ei.

— Da, dragul meu — da, dragul meu.

Katinka își desprinse mîinile și se rezemă un moment de umărul lui, în timp ce el continua să stea îngenunchiat : Da, Huus, da.

Lacrimile îi curgeau pe obraji. Cu o nemărginită tandrețe, ea își trecu mîna peste părul lui Huus, care izbucnise în hohote de plîns.

— Ah, dragă Huus — timpul vindecă toate... la dumneata... dacă dumneata, continuă ea luîndu-și mîinile din părul lui și sprijinindu-se de masă, o să pleci și n-o să ne mai vedem...

— Să nu ne mai vedem ?

— Da — Huus — căci așa trebuie să fie... dar n-o să te uit niciodată — niciodată... cît voi trăi...

Vorbea atît de blînd, cu inflexiuni de alintare sfîșietoare în voce.

— Katinka, şopti Huus, ridicîndu-şi faţa scăldată în lacrimi.

Katinka se uită la faţa sa — cît de mult iubea fiecare trăsătură : ochii, gura, fruntea — pe care nu le va mai vedea niciodată ; pe care nu le va mai avea lîngă ea niciodată.

Ea făcu un pas înainte ca şi cînd ar fi vrut să plece. Apoi se întoarse spre Huus, care stătea lîngă masă.

— Sărută-mă, zise ea, sprijinindu-şi capul de pieptul lui.

El îi luă capul în mîini şi începu să o sărute şoptindu-i fără încetare numele.

Afară, în grădină, era un du-te vino continuu. Louise, aia mare, se năpusti pe aleea cu nuci, după medicul cel nou, de era cît pe aici să-i răstoarne pe Bai şi pe Kiaer.

— De fapt, am fost la tîrg, zise Bai, plăcută zi... cîteva fete drăguţe foc, în pădure — fete fîşneţe, cu ghete înalte ; am mai respirat şi eu, dragă Kiaer...

— Mi-a povestit Huus, replică Kiaer.

— Huus, Bai se opri şi coborî vocea, Huus — ce ţi-am spus eu ? Pe onoarea mea că omul ăsta nu se pricepe deloc la femei... Stătea jenat şi se uita la „privighetori“ ca un pui plouat... jalnic, dragă Kiaer... să-l fi văzut, jalnic... pentru un bărbat normal...

Louise, aia mare, căzu în braţele medicului celui nou în faţa tufişului de iasomie.

Începea să se întunece. Musafirii se plimbau perechi-perechi prin grădină. Strigară un nume de-a lungul aleii. De jos, dinspre iaz, se auzi un „Da-a“ tărăgănat.

Începură să bată clopotele de sîmbătă seara, liniştea învăluia încetul cu încetul totul. Musafirii se adunară în jurul băncii de iarbă, stînd de vorbă cu glas potolit.

Katinka şedea lîngă Agnes. Fiica pastorului avea totdeauna cuvinte de alintare pentru „femeia frumoasă“.

— Te rog, cîntă-ne ceva, domnişoară Emma, zise Agnes.

O tînără mărunţică începu să cînte, în timp ce ceilalţi se aşezară pe banca de iarbă. Era cîntecul despre domnul Peder. Fetele reluau refrenul.

Agnes o legăna uşor pe „frumoasa ei“ în timp ce cînta :

Vorbele frumoase
Fac scurtă bucuria,
Vorbele frumoase

Fac lungă suferința
Vorbele frumoase !

Se lăsă din nou tăcerea. Cîntară mai multe cîntece ; cîte unul din cei prezenți începea, apoi se alăturau și ceilalți în cor.

Katinka rămase lîngă Agnes, rezemîndu-se, tăcută, de ea.

— Cîntă-ne și dumneata, frumoasa noastră, zise Agnes, aplecîndu-se spre dînsa.

Se întunecase complet. Boschetele din jur păreau niște umbre mari. Iar după ziua călduroasă aerul era proaspăt și îmbălsămat de miresme.

Un domn îi spuse ceva lui Huus și acesta îi răspunse. Katinka îi auzi vocea.

— Să cîntăm *Marianna*, e un cîntec tare frumos, zise domnișoara Emma.

— Da, cîntăm *Marianna* [1].

Katinka și domnișoara Emma începură să cînte. Dar nu te scula, îi spuse Agnes Katinkăi.

Sub iarbă, în mormînt,
Doarme biata Marianna.
Vin fetele și plîng
O, biată Marianna.
. . . . . .
Iar șarpele viclean
În jurul inimii
Stă-ncolăcit — alean ;
Nicicînd în pace n-o să dormi
Sărmană Marianna.

— Ți-e frig, frumoaso ?

— Cred că trebuie să mergem acasă, zise Katinka ridicîndu-se. Sigur că e tîrziu.

Ieșiseră din grădină și își luase rămas bun de la el. Îi văzuse fața palidă și îngrijorată, cînd se aplecase grăbit să-i dea mîna. Simțise cum îi strînge spasmodic mîna și-l auzise pe Bai spunînd :

[1] Inițial cîntecul popular *Poor Mary Anne (Biata Mary Anne)*, tradus și prelucrat în daneză de H.C. Andersen (n. tr.).

— La revedere, Huus — pe curînd.

Apoi, în timp ce făcea eforturi să zîmbească, deși nu înțelesese despre ce era vorba, dădu grăbită mîna cu toți, iar Agnes o cuprinse pe după talie și alergă cu ea pînă la poarta grădinii.

Poarta clămpăni de două ori, apoi se închise...

Iar în spatele lor, ceilalți continuau să cînte în grădină.

— Hai pe aici, zise Katinka. De-a lungul grădinii pastorului era o cărare care ducea apoi peste cîmpie ; nu puteau merge pe ea decît unul în urma celuilalt. Katinka venea încet în spatele lui Bai.

— Noapte bună ! spuse deodată cineva. Bătrînul pastor urcase pe movila din grădină. Batista era în jurul capului.

— Noapte bună, domnule pastor !

— Noapte bună !

Merseră mai departe peste cîmp. Auzindu-l pe pastor spunînd „noapte bună", pe Katinka o podidiră deodată lacrimile și își continuă drumul plîngînd în tăcere. De două ori se opri și își întoarse capul spre Linde și movila lui.

— Dar vii odată ? zise Bai.

Ajunseră acasă. Bai făcu revizia acelor, inspectă toate cele necesare, vorbind despre una și alta, și în cele din urmă se duse la culcare. Iar Katinka își văzu de treburile obișnuite : acoperi mobila, udă florile și stinse lampa.

Toate se petreceau ca printr-un văl, ca în vis.

În dimineața următoare se sculă și își îndeplini obligațiile de fiecare zi. Trenul de ora zece sosi și plecă ; ea ședea la fereastră, în fața ei se întindeau ogoarele, și acestea arătau la fel ca ieri.

Vorbea, i se puneau întrebările uzuale și ea dădea răspunsurile uzuale. În bucătărie trebălui alături de Marie, fata în casă.

Ferestrele și ușile erau deschise ; la biserica filială începură să bată clopotele.

Marie tocmai povestea ceva, cînd deodată doamna Bai zise :

— Mă duc la biserică.

Și dispăru, înainte ca Marie să fi putut răspunde.

Doamna Bai aproape că alerga pe ogoarele încălzite de soarele de vară.

V

CÎTEVA ZILE MAI TÎRZIU KATINKA plecă în orașul său natal. Unul dintre frații ei avea acolo o prăvălie; Katinka trase la el; ceilalți frați se împrăștiaseră în lumea întreagă.

Cumnată-sa era o femeie mărunțică și cumsecade, care în fiecare an aducea pe lume cîte un copil și se simțea destul de jenată de continua ei graviditate. Devenise docilă și puțin abrutizată. De fapt, aproape că nici nu mai ajungea să facă altceva decît să nască și să alăpteze.

În casă exista în permanență cîte o odaie în care lipseau perdelele; acestea zăceau pe toate scaunele, spălate și scrobite, așteptînd să le vie rîndul să fie atîrnate. Din pricina celor mici se spăla mereu cîte ceva. Peste tot erau întinse sfori pe care atîrnau rufe și ciorapi. Mîncarea nu era niciodată gata la timp și cînd membrii familiei se așezau în sfîrșit la masă, nu erau destule farfurii.

— Mi, mănîncă împreună cu mămica, se ruga atunci femeia mărunțică.

Ușile se trînteau necontenit și la fiecare jumătate de oră casa răsuna de urlete, de parcă s-ar fi înjunghiat un purcel. Unul din copii căzuse undeva prin casă și se lovise. Copiii erau mereu juliți și aveau cucuie în toate părțile.

— Ei, zicea fratele, iar s-a întîmplat ceva...

— Da, — ce să fac Christoffer? zicea mama.

Ea spunea mereu: „Da, — ce să fac Christoffer?“ uitîndu-se neajutorată la el.

Odată cu sosirea Katinkăi se făcu încetul cu încetul liniște în casă. Ea simțea nevoia să fie ocupată, voia să știe că e utilă și umbla atît de liniștită în timp ce făcea tot ce trebuia prin casă.

Cumnățica respira ușurată și zîmbea recunoscătoare pe scaunul său din colț — ea ședea totdeauna într-un ungher, după un birou sau lîngă sofa — cu zîmbetul ei timid.

Katinka prefera să rămînă acasă, între cei patru pereți. Aici erau mobilele vechi ale părinților și toate celelalte obiecte atît de bine cunoscute: capodopera tatălui său, dulapul din lemn de stejar cu figurile sculptate pe uși — în casa părintească dulapul stătuse în camera de oaspeți, între cele două ferestre.

— E Moise cu profeții săi, îi explicase tatăl. Pentru Katinka acești bărbați reprezentaseră tot ce poate să fie mai minunat în lume.

Apoi masa de marmură, care fusese cumpărată la o licitație, și pe care „obiectele frumoase" stăteau așezate simetric : zaharnița de argint cu cana și paharul de argint : un dar din partea breslei tîmplarilor.

Cînd făcea curățenie și punea odăile în ordine, Katinka dădea întruna de obiecte care îi deșteptau amintiri din casa părintească : o ceașcă veche purtînd o inscripție, o fotografie îngălbenită, trei, patru farfurii...

Farfuriile vechi cu chinezii albaștri și grădina cu cei trei pomi și podețul de peste rîu... Și cîte povești cu chinezi își mai spuseseră pe vremuri acasă, duminica, cînd foloseau serviciul de zile mari !

Katinka întrebă dacă n-ar putea să ia aceste farfurii vechi.

— Dacă n-ai putea să le iei tu ? zise femeia mărunțică... O, Doamne ! dar sînt numai cioburi (toate erau ciobite în casa lor) — aici toate lucrurile se strică... dar ce pot să fac ?

Katinka prefera așadar să rămînă acasă ; sau mergea la cimitir, la mormintele celor dragi. Acolo se simțea cel mai bine. Avea adesea senzația că este o văduvă, care șade la mormîntul soțului său.

Acesta murise parcă pe neașteptate, trăiseră scurt timp împreună și acum era singură, absolut singură.

Și șezînd așa acolo, citea inscripțiile de pe pietrele funerare : numele tatălui și al mamei sale. Oare s-au iubit unul pe altul ? Tatăl său, care mormăia totdeauna așteptînd să fie servit — și mama, care se schimbase dintr-o dată după moartea lui, parcă înflorise din nou...

Cît de *puțin* își cunoscuse, de fapt, părinții !

Ciudat cît de puțin se cunosc în realitate oamenii care trăiesc alături și împreună...

Katinka se rezemă de salcia plîngătoare. Simțea o mîhnire adîncă pe care nu o cunoscuse niciodată înainte.

În oraș sau la plimbare ieșea rar. Erau atîtea lucruri noi peste tot ; de fapt totul era schimbat față de altădată. Figuri noi, nume noi, oameni pe care nu-i cunoștea.

Trecuse și pe la vechea casă părintească. Atelierul fusese transformat în camere de locuit. Ușile și ferestrele

erau noi, iar fostul porumbar era acum o cameră de mansardă.

Katinka nu se mai abătu pe la fosta casă părintească. Într-o zi o întîlni pe stradă pe Thora Berg.

— Doar nu-i fi cumva — era tot vocea de pe vremuri — eşti Katinka...

— Da.

— Dar de unde vii, fetiţo ?... Să ştii că eşti neschimbată.

— Dar tu ? zise Katinka, pe care o podidiseră lacrimile.

— Eu — cu voia lui Dumnezeu, locuiesc aici — de astă-primăvară — am fost mutaţi aici. Ah, draga mea, multă apă a mai curs în mare de cînd nu ne-am văzut... Dar copii ai ?

— Nu.

— Mi-am închipuit. Mulţumeşte-i lui Dumnezeu — fetiţo — eu am patru... şi cinci în pensiune... N-ai încotro — cu leafa unui căpitan secund nu faci mare lucru...

Dar Katinka... voi unde locuiţi... tot acolo... O, Doamne ! noi, familiile de ofiţeri, n-avem niciodată un domiciliu stabil...

Thora continua să vorbească. Katinka mergea alături de ea şi o privea. De fapt, faţa era aceeaşi, numai că era mai palidă, trăsăturile deveniseră mai dure iar bărbia se ascuţise.

— Mă priveşti lung Tinka, zise Thora, da, draga mea, viaţa nu constă numai din baluri la club...

Apoi spuse că o să-i facă o vizită Katinkăi şi că o va duce la ea, ca să-i vadă cuibul.

— Dar deocamdată, adăugă Thora, sîntem chiar înaintea examenelor — ne înecăm cu toţii în cuvinte la franceză. Se despărţiră. Katinka se opri o clipă şi se uită după ea. Thora avea o rochie galbenă şi o jachetă scurtă de catifea. Ambele erau croite în verif şi păreau puţin cam strîmte.

Se revăzură aproximativ după o săptămînă, la biserică.

— Crezi că ajung să mai ies şi eu puţin din casă ? În fiecare zi am vrut să te vizitez, zise Thora. Vino miercuri la noi... miercuri la ora trei... miercurea e cea mai liniştită zi, adăugă ea.

Miercurea următoare Katinka se duse la Thora.

Thora era în bucătărie și Katinka o aștepta în camera de zi. Aceasta era prea mare pentru cît mobilier se afla în ea ; mobilele din trusoul Thorei, deja cam uzate și învechite, stăteau înșirate de-a lungul pereților și parcă se lăbărțau ca să se apropie unele de altele. Lîngă fereastră era o etajeră pentru flori, mai modernă, cu un arbore mic de cauciuc și un balansoar de trestie cu o cuvertură brodată. Acestea erau mobilele de gală.

Pe masă se aflau cîteva volume de poezii, cu copertele deja îngălbenite, și niște vederi din valea Rinului — amintiri din călătoria de nuntă a căpitanului cu tînăra sa soție.

Pe pereții înalți, îmbrăcați în tapete galbene, atîrnau cîteva tablouri cu rame aurite, înguste. Ele reprezentau flori : trandafiri și panseluțe, cu picături mari de rouă presărate pe frunze ca niște mărgele. Katinka le cunoștea, le pictase Thora ca fată tînără.

— Ce să-i faci, îți împodobești casa cu talentele de odinioară, rîse Thora, care intră în cameră chiar cînd Katinka se uita la trandafirii cu mărgele.

Căpitanul deschise ușa ; era îmbrăcat într-o haină de pînză cu gulerul răsfrînt :

— Mîncăm ? întrebă el.

— Avem musafiri, Dahl, spuse Thora. Ușa se închise. Dahl face hărți topografice, explică Thora.

Căpitanul apăru din nou, de data asta în dolman.

— Îmi pare bine, îmi pare bine, zise el, și începu să măsoare camera în lung și în lat. Cînd nu desena hărți și nu comanda, căpitanul era cu gîndul la data vreunei scadențe sau la vreo notă de plată. Erau rămășițe din perioada cînd fusese sublocotenent sau din călătoria de nuntă, cu cele două panorame asupra Rinului.

Thora vorbea fără oprire. Katinka observa că ochii Thorei luaseră o expresie de neliniște, îndreptîndu-se ba spre ușă, ba spre Dahl, deși ea continua să povestească.

— E și un sfert, anunță căpitanul.

— N-au venit încă băieții, replică Thora.

— Și de aceea nu mîncăm *noi*. Trebuie să știți, doamnă Bai, că în casa asta băieții sînt stăpîni.

Thora nu răspunse nimic. Căpitanul se așeză pe un scaun ce stătea mai la o parte, lîngă masa de scris. Spetează căzu jos.

— Nici scaunul ăsta nu mai ajunge în veci la reparat, zise el.

— Da — Dahl...

— Aşteptăm deja de o jumătate de an, doamnă Bai, spuse căpitanul înclinîndu-se uşor în faţa ei : aşa e moda în casa asta.

Băieţii îşi anunţară sosirea, coborînd ca o vijelie pe scara dinspre mansardă.

— Iată-i, răsuflă uşurată Thora. Intrară cu toţii în sufragerie. Căpitanul îi oferi Katinkăi braţul, în timp ce Thora puse la loc speteaza scaunului, rezemînd-o de perete.

— Unde aţi fost ? îi întrebă căpitanul pe băieţi.

— Am făcut baie, răspunseră aceştia. Ei fumaseră timp de o oră la marginea unui şanţ şi apoi îşi băgaseră capetele într-un ciubăr cu apă.

— *Ai mei* sînt ăştia, preciză Thora. Prin „ai mei" se referea la un băiat de nouă ani şi la trei fetiţe mici, pieptănate lins.

Căpitanul lua bicarbonat de sodiu şi îşi ştergea după fiecare îmbucătură barba à la Napoleon, lucioasă şi bine îngrijită, care contrasta cu obrazul obosit.

Căpitanul vorbea despre salariile de la calea ferată.

Băieţii în pensiune erau cinci fii de moşieri, care urmau liceul real. Ei îi numeau pe cei patru „ai mei" : „copii de cerşetor" şi-l înghionteau necontenit pe cel de nouă ani. Încolo erau destul de cumsecade.

Mîncau ca lupii şi declarau că nu se satură niciodată, decît „acasă, la moşie".

Cel de nouă ani se uita cu priviri precoce cînd la băieţi, cînd la Thora.

— Porţelanul are o crăpătură, în cinstea musafirei noastre, zise căpitanul, oferindu-i Katinkăi salata de castraveţi într-un castron ciobit.

— O, dar asta se întîmplă aşa de uşor, domnule căpitan ! replică îndată Katinka.

Unul din băieţi cerea insistent încă o porţie de cartofi, deşi văzuse castronul rămas gol.

— Ia castraveţi, zise Thora... Dahl, mai doreşti ?

— Dar tu nu iei nimic, Thora, observă Katinka ; noi am servit deja cu toţii.

— Dragă Doamnă Bai, asta e plăcerea ei. În casa asta nu ştim ce e liniştea.

Thora tăia carnea în farfuria celei mai mici dintre fetițe.

— Soțul meu e foarte bine dispus astăzi, cred că ai observat, zise Thora rîzînd, nu-i așa domnule căpitan ?

Căpitanul era totdeauna la fel de „bine dispus".

— Gustav, ce notă ai luat la geografie ?

— Suficient, răspunse o voce de bas de deasupra unei farfurii.

— Și crezi că tatăl tău o să fie mulțumit de nota asta ?

— Tatei i-e egal, zise basul.

Se ridicară de la masă. Casa răsună din cauza ușilor trîntite de băieți.

— Da, doamnă Bai, zise căpitanul. Asta e hoarda Thorei. I-e teamă ca nu cumva să avem prea multă liniște în casă.

Căpitanul se întoarse la hărțile sale. Thora puse apa de cafea pe lampa de petrol și începu să combine surogatele.

— Să nu-ți ajut și eu ? întrebă Katinka.

— Nu, mulțumesc.

Thora avea pete roșii pe obraz și se ținea cu mîinile de tîmple : Știi, la prînz se adună totdeauna prea multe, draga mea, explicase ea.

— Dar prea te agiți mult și tu, obiectă Katinka, ea însăși deja obosită.

— Ce să-i faci, cînd ai de dimineața pînă seara tămbălăul ăsta pe cap, se plînse Thora.

Și nici la măsuța de cusut nu avu parte de mai multă liniște. Ușile se trînteau necontenit. Băieții juraseră, se vede, ca din „șueta de la cafea" să nu se aleagă nimic ; la fiecare minut unul din ei vîjîia pe balustrada scării în jos, ca să întrebe cîte un cuvînt.

Thora se ținea cu mîinile de cap și sărea de la germană la engleză. Cel de nouă ani „exersa" în sufragerie.

— Nikolaj — de ce-o fi trebuind să exersezi totdeauna atunci cînd mă doare capul... Încetează odată !

Nikolaj se furișă de la pian. Thora îi certa totdeauna pe „ai ei", cînd o chinuiau „mîncării".

Thora se așeză într-un colț al divanului, cu picioarele încrucișate, așa cum obișnuia și ca fată tînără.

Vorbiră despre oamenii din oraș.

— Ei, sînt numai familii noi, cunoscuții au plecat.

— Da, au plecat, aprobă Katinka. Se uită la Thora, care-şi rezemase capul de speteaza divanului şi închisese ochii. Cum se înfundaseră în orbite ochii aceştia!

— Dintre cunoscuţi, acum nu-l mai ştiu decît pe fratele tău.

— Aşa-i...

Thora rîse: Doamne şi săraca cumnată-ta, zise ea, iarăşi e însărcinată?

— Da, săraca.

Tăcură un timp. Apoi Thora deschise ochii şi zise:

— Şi cînd te gîndeşti că asta-i menirea noastră: să asigurăm perpetuarea speciei.

Thora închise din nou ochii şi cele două prietene tăcură un timp.

— Da, dragă, reluă Thora într-un tîrziu; viaţa e ciudată.

Katinka nu rămase şi la ceai. Pretextă că promisese să meargă acasă. Simţea nevoia să iasă la aer curat şi să fie singură. Afară, în stradă, îi trecu deodată prin minte să-i facă o vizită „domnişoarei" — fostei ei învăţătoare. Era atîta linişte la bătrîna învăţătoare şi totul era atît de neschimbat. Katinka coti pe strada unde locuia domnişoara. Cînd revăzu teii din faţa ferestrelor o podidiră lacrimile. Dealtfel şi la Thora fusese tot timpul gata-gata să plîngă.

Urcă treptele înguste de lîngă gîrliciul vopsit în verde al pivniţei şi bătu la uşă. În clipa în care se deschise uşa, o izbi un parfum de trandafiri şi de mere de vară.

Domnişoara învăţătoare alegea petale de trandafir, pe care le întindea pe ziare în dormitor: voia să prepare esenţă.

Toate fetele din Holmstrup[1] o vizitaseră...

— Au vrut să ia pere din pom, zise învăţătoarea — sînt deja pe terminate.

Katinka trebui să iasă, să vadă pomul şi trandafirii „mei".

— Erau trei trandafiri pentru cununa doamnei Buström... zău că erau aici, cei trei trandafiri...

Intrară din nou în casă. Învăţătoarea vorbea tot timpul, umblînd de colo-colo, aşa încît o parte dintre cuvintele ei se pierdeau între uşi. Katinka se aşezase pe

[1] Localitate fictivă în peninsula Jutlanda (n. tr.).

pervazul ferestrei ; din cînd în cînd răspundea cu cîte un „da“ sau „nu“. Prin ușa deschisă a bucătăriei se vedea o parte din grădina înflorită. Păsările ciripeau de zor.

Cîtă liniște aici — de parcă n-ar mai exista altă lume în afară de asta !

Katinka se uită la fotografiile vechi și îngălbenite din ramele lor strîmbe ; o recunoștea pe fiecare. Cana de argint pentru cafea, obiectul de preț din casă, cu cele trei perechi de cești veritabile, apoi pe consolă, în fața oglinzii spălăcite, bibelourile acoperite cu batiste și prețurile de pe dușumea, și pisicile, care torceau pe pernele lor.

Ce bine le cunoștea pe toate.

Învățătoarea continua să vorbească, mergînd dintr-o cameră într-alta. Dar Katinka n-o mai auzea. În cameră se făcea întuneric ; teii din fața casei aruncau o umbră deasă ; ungherele vechi erau deja cufundate în semiîntuneric. Afară, în bucătărie, domnișoara pomenea pentru a doua oară numele Huus. Katinka tresări ; o clipă crezu că, dusă pe gînduri, pronunțase ea însăși numele cu voce tare.

— Există un domn Huus pe la voi, nu-i așa ? întrebă învățătoarea din nou.

— Da, administratorul Huus, răspunse Katinka. Îl cunoașteți ?

Învățătoarea apăru în ușă. Dacă-l cunoștea ? Păi doar e nepotul vărului Karl din Kaersholm [1]. Cei din Kaersholm luaseră fete din familia Lundgaard — două generații de-a rîndul.

Apoi ea începu să povestească despre Huus și mama acestuia, care era născută Lundgaard și se trăgea din ramura Lundgaard din insula Falster [2], despre moșia lor, despre rudele lor, despre vărul Karl din Kaersholm și despre întreaga familie ; și în tot timpul acesta umbla de colo-colo.

Învățătoarea aprinse lampa în bucătărie și continuă să sorteze trandafirii pe patul din dormitor. Katinka ședea liniștită în ungherul ei și auzea numai numele *lui*, care revenea mereu în relatările învățătoarei.

Era prima dată că-i auzea numele în ultimele săptămîni.

---

[1] Localitate fictivă în peninsula Iutlanda (n. tr.).

[2] Insulă în sudul Danemarcei (n. tr.).

— Dar ce fel de om este ? întrebă învățătoarea. Ea intră în odaie, luă pisica, pe care o găsi dormind în fotoliu, și se așeză lîngă fereastră, cu ea în poală.

Katinka începu să vorbească — la început spuse cîteva cuvinte generale, ezitînd, de parcă s-ar fi gîndit la altceva. Dar încetul cu încetul o copleși dorința de a vorbi despre el, de a-i rosti numele — de a putea să-i rostească numele.

Ea povesti despre Crăciun, despre șalul albastru, despre noaptea de Anul Nou, cînd el venise cu sania, și despre nopțile de iarnă, cînd îl conduceau o bucată de drum sub cerul înstelat...

— Da, zise învățătoarea din scaunul său, minunați oameni — cei din familia Huus.

Din ungherul ei cufundat în întuneric, Katinka continua să povestească încetișor.

Cum o ajutase în grădină, la venirea primăverii ; el plantase trandafirii ; la toate se pricepea...

— Așa-i, întări domnișoara, oameni cu totul deosebiți.

Apoi zilele de vară care urmară — și ieșirea la tîrg... Katinka povesti despre toate.

Învățătoarea începuse să aţipească în fotoliul ei — o cuprindea repede somnul, cînd trebuia să *asculte* — și în curînd adormi de-a binelea, cu mîinile împreunate deasupra pisicii.

Katinka se opri din povestit și rămase un timp în ungherul ei, fără să spună nimic. Afară, pe stradă, se aprindeau felinarele cu gaz, luminînd prin ferestre obiectele din cameră : fotografiile de pe perete, ceasul cel vechi și pe învățătoarea care dormea cu pisica în poală și cu capul pe piept.

Învățătoarea se trezi și ridicîndu-și capul, continuă :

— Da, da, zise ea, minunat om.

Katinka nu mai auzi ce spune domnișoara. Se ridică să plece. Iar afară, în aerul proaspăt, mergînd pe drumul de la marginea orașului, simțea doar că dorul ei se înteţește cu fiecare pas pe care-l face.

La cîteva zile după aceea primi o scrisoare de la Bai. Faptul cel mai deosebit, care s-a întîmplat aici, scria el, se referă la Huus. Săptămîna trecută a plecat la Copenhaga cu diferite treburi, cum spunea el. Iar cîteva zile

mai tîrziu îi scrie lui Kiaer, închipuie-ţi, că-l roagă să-l concedieze din serviciul lui. Mai scrie că i s-a oferit posibilitatea să plece în Olanda şi Belgia, cu o bursă, închipuie-ţi, şi că va trimite un înlocuitor, care a şi sosit ieri. Kiaer înjură şi e îmbufnat; dealtfel şi pe mine mă indispune — tocmai acum, cînd ne-am obişnuit atît de bine cu filistinul ăsta.

Scrisoarea stătea desfăcută pe masă, în faţa Katinkăi. O citise şi o recitise : nici nu bănuia că pînă în clipa aceea nutrise încă speranţe. Crezuse că totul este doar un vis : că trebuia să se întîmple o *minune*. Că o să-l revadă şi el n-o să plece.

Şi totuşi plecase. Plecase — departe.

Copiii fratelui ei vorbeau întruna pe lîngă ea, bîndu-şi laptele.

— Tanti, tanti Tik !

Unul din cei mai mici căzu de pe scaun şi începu să urle.

— Dumnezeule ! a căzut Emil, spuse mama.

Katinka îl ridică pe Emil şi-i şterse lacrimile ; fără să-şi dea seama, se întoarse din nou la scrisoare.

Plecase — departe.

Dar acum voia să se întoarcă acasă — să fie la ea acasă şi nu printre oamenii aceştia *străini*.

Cel puţin să fie la ea acasă.

Era ultima după-amiază înainte de plecarea ei. Guvernanta ieşise cu copiii în parc.

Katinka rămăsese singură cu cumnată-sa. Aceasta repara nişte haine de copil. Deodată, îşi lăsă capul pe cutia de cusut şi începu să plîngă în hohote.

— Dar Marie, zise Katinka, Marie dragă, linişteşte-te... Apoi se ridică şi se apropie de cumnată-sa. Ce s-a întîmplat, Marie, spune-mi.

Femeia firavă continua să plîngă cu capul pe cutie.

Katinka o cuprinse pe după gît şi-i vorbi blînd :

— Dar Marie dragă, nu mai plînge. Te rog !

Femeia subţirică îşi ridică privirile spre dînsa !

— Da, zise ea, acum pleci... Şi doar ai fost aşa de bună cu mine... Începu din nou să plîngă şi îşi puse capul pe cutia de cusut... Aşa de bună cu mine... cu mine, care sînt mereu aşa... Mereu !...

Katinka era mișcată. Îngenunche în fața femeii scunde și îi luă mîinile într-ale sale.

— Dar Marie dragă, lasă că doar o să fie și altfel.

— Poate — și ea continuă să plîngă lipindu-și capul de Katinka — la bătrînețe sau cînd am să mor...

Katinka îi desprinse mîinile de pe față și vru să-i vorbească. Dar cînd îi văzu fața de copil, udată de lacrimi, și trupul firav deformat, se înapoie tăcută la locul ei, în timp ce femeia continua să plîngă.

Seara, Katinka se duse la cimitir. Voia să-și ia rămas bun de la mormîntul părinților.

Acolo o întîlni pe Thora. Aceasta adusese o coroană la mormîntul mamei sale ; era ziua ei de naștere.

Cele două prietene se opriră împreună în fața mormîntului.

— Ei, Tinka, filozofă Thora, toți ajungem odată și odată aici.

La mormîntul părinților Katinkăi se despărțiră.

— În lumea asta te întîlnești mereu, zise Thora.

Katinka se apropie de mormînt și se așeză pe banca de sub salcia plîngătoare. Se uită la piatra funerară, la inscripția de pe ea și avu senzația că acum pierduse totul pe lume — și căminul unde își petrecuse copilăria.

Ce se alesese din toate pînă la urmă ? O existență cenușie și mizeră — atîta tot.

O vedea în fața ei pe Thora, cu ochii aceia neliniștiți, și auzea vocea căpitanului : „Porțelanul are o crăpătură în cinstea musafirei"... și vedea chipul micuței sale cumnate — cum plîngea.

Iar aici — colțișorul acesta cu piatra funerară și cele două nume — asta era acum singura amintire despre tinerețea și casa ei părintească.

Rămase multă vreme pe bancă. Căută să-și imagineze viața pe care avea s-o ducă de-acum înainte și avu senzația că se scufundă tot mai mult într-o deznădejde impenetrabilă, de neînlăturat.

Katinka coborî din vagon, se lăsă sărutată de Bai, iar Marie îi luă bagajele ; ea însăși nu avea decît o singură dorință — să ajungă în casă — în odaie.

I se părea că Huus e acolo și că o așteaptă.

O luă înainte și deschise ușa de la odaia de zi, care o întîmpină frumoasă și curată ; apoi intră în dormitor și în

bucătăria care strălucea de curățenie... totul era curat și gol.

— Doamne, dar cum ați slăbit, începu Marie, venind cu bagajele.

Și cînd Katinka se așeză, palidă și obosită, pe un scaun, Marie îi dădu drumul cu poveștile — despre toată regiunea. Despre ce se întîmplase și despre ce se vorbise. La han avuseseră musafiri la vărat; aduseseră cu ei paturi și tot ce le trebuia. Iar la pastorul casa a fost plină, pînă la refuz...

Iar Huus — care a plecat... așa dintr-o dată...

— Mi-am închipuit eu... Fiindcă în ultima seară înainte de plecare a fost aici... și parcă voia să-și ia rămas bun de la toate — înăuntru, în odaie, a stat singur — apoi în grădină... și aici, afară, pe scară, la porumbei.

— Cînd a plecat? întrebă Katinka.

— Să tot fie pe la două săptămîni...

— Două săptămîni...?

Katinka se ridică de pe scaun fără să spună nimic și ieși în grădină. Străbătu toate aleile, se duse la trandafiri, apoi jos, la tufișul de soc: și pe *aici* trecuse ca să-și ia rămas bun — în fiecare loc, în fiecare colțișor. Ochii ei erau uscați. Se simțea mai degrabă pătrunsă de solemnitatea momentului.

Deodată auzi gălăgie de voci pe drum și deslușì vocea lui Agnes în acest cor. Katinka tresări brusc. Nu voia să-i revadă aici, în momentul acesta.

Agnes se repezi ca un dulău la ea ca să-i ureze bun sosit, de era cît p-aci s-o doboare. Și toată societatea din casa pastorului intră la soții Bai să ia o ciocolată cu lapte; se întinse masa în grădină, sub tufișul de soc, și rămaseră cu toții pînă la trenul de ora opt.

Trenul plecă și musafirii își luară rămas bun — puteai să auzi vocile îndepărtîndu-se pe drum; Peter, omul de serviciu, luă cănile de lapte, iar Katinka rămase singură pe peron.

— Apropo, zise Bai din fereastră, trebuie să-ți transmit salutări de la Huus...

— Mulțumesc.

— Hm, dar ce se mai scurtează zilele... și bate un vînt rece al naibii... ar fi bine să intri înăuntru.

— Da — viu.

Bai închise fereastra.

Vocile musafirilor din casa parohială se pierduseră. Liniște și pustiu — peste tot.

Katinka rămase pe bancă, privind cîmpia învăluită în lumina crepusculară. Iată, unde avea să trăiască de acum înainte.

Ida, aia mică, pomenise doar în toate scrisorile ei din ultima lună despre asta. Dar doamna Abel nici nu îndrăznise să spere. Ida a ei avea un temperament atît de sangvin.

Acum văduva se așeză pe o cîrpă de bucătărie, udă, de lîngă vatră, cu scrisoarea în mînă, și începu să plîngă în hohote.

Louise, aia mare, făcuse o plimbare ca să caute ciuperci în preajma locuinței medicului. Cînd se întoarse acasă o găsi pe mamă-sa șezînd încă pe scaunul de bucătărie și legănîndu-se încet.

— Dar ce s-a întîmplat ? întrebă Louise, aia mare ; i se păruse că mamă-sa arată cam ciudat.

— Ida, aia mică... începu văduva izbucnind din nou în plîns.

— Prostii, spuse Louise, aia mare.

Mama îi întinse scrisoarea cu gestul unei mame eroine din marile tragedii.

Louise, aia mare, citi cu glas rece.

— E foarte bine, zise apoi,... pentru ea. A avut doar o vară întreagă la îndemînă.

Louise, aia mare, intră în odaie și începu să clămpănească la pian. Dar cum ședea acolo, începu deodată și ea să bocească, cu capul pe clape.

— O s-o feliciți, nu-i așa ? i se adresă ea văduvei plîngînd.

— Ce zici ?

— Cred că trebuie s-o feliciți, spuse Louise, aia mare, ștergîndu-și lacrimile. Începea să se acomodeze cu noua situație.

— Da, fata mea, aprobă doamna Abel epuizată.

— Pot să duc eu telegrama... trec pe la pastor... iar tu te duci la Jensen și la morar... Louise, aia mare, organiza campania. Își dăduse seama că, cel puțin, devenise *cumnată*.

O cuprinse bucuria, ca pe un copil ; și cînd se întoarse în goană de la gară începu să strige „trăiască poșta“ agitîndu-și de zor umbrela.

Căci *el* era funcționar la poștă.

Văduva Abel alergă fericită de la Jensen la morar, vărsînd lacrimi că va trebui să-și piardă porumbița.

— Joakim Barner — din familia nobiliară Barner, zicea văduva. Lucrează la Direcția Poștelor.

În curtea casei parohiale se întîlni cu fiica sa aia mare.

— Am simțit nevoia să-l anunț eu însămi pe duhovnicul nostru. Doamna Abel scoase din nou batista : În momente atît de solemne, adăugă ea.

Bătrînul pastor se lovi cu palma pe burtă de bucurie. Nu întîrzie să sosească și lichiorul de fragi cu prăjiturele. Doamna Linde se așeză cu doamna Abel pe divan ca să afle cum „se întîmplase“. Cică se „întîmplase“ într-un pavilion... pe țărmul mării...

Pastorul închină cu Louise, aia mare.

— Ei — după ce am făcut începutul, știm cum vor merge lucrurile... mașina se pune în mișcare, zise pastorul cel bătrîn.

— Domnule pastor — gîndul că va trebui să le pierd pe amîndouă — și pe cea mai mică... Doamna Abel avu un acces de gingășie timidă față de fiica care-i mai rămăsese. Aceasta era tandră ca un mînz, în onoarea evenimentului.

— Pînă la urmă o să devină o femeie cumsecade, zise doamna Linde, strîngînd farfuriile după plecarea musafirilor. Au, totuși, un fond bun, Linde.

— Dumnezeu știe, ce-o să zică Agnes...

Agnes se dusese la pădure cu cîțiva tineri.

— Ei, har Domnului ! se bucură ea cînd se întoarse și află noutatea.

— Doamne ferește, o să-l strivească pe omulețul ăsta, zise Agnes ; ea se oprise la portița peronului și se uita la familia Abel, care venise să-și ia ginerele de la gară.

Micul ginere zbura atît de neajutorat din brațe în brațe, ca o boabă de cafea într-o rîșniță.

— Ei, declară Agnes, se vede pe el că are tărîțe în cap.

Apoi o luă pe Katinka pe după mijloc și intrară în grădină.

— Da, zise Katinka, acum sînt fericiți.

Se așezară sub tufișul de soc. Deodată Agnes zise :

— Plec... săptămîna viitoare. Le-am spus acasă. Situația a devenit insuportabilă. Agnes rupse în bucățele mici frunzele căzute pe masă. Odată și odată tot trebuie să se termine.

Katinka privea în gol :

— Crezi că plecînd poți să-ți uiți necazul ? întrebă ea domol.

— Bine, dar o să am și de *lucru* — dau examenul de învățătoare... N-am încotro... Să mă așez în dosul unui geam, la un ghișeu poștal, e totuși prea *amuzant*... iar pentru ceva mai *serios* e prea tîrziu.

Katinka aprobă dînd din cap :

— Da, așa este.

— De fapt, continuă Agnes, noi femeile nici nu avem chiar așa multe șanse ; în primii douăzeci și cinci de ani ai vieții dansăm și așteptăm să fim măritate — iar în ultimii douăzeci și cinci de ani așteptăm resemnate să fim înmormîntate...

Agnes puse coatele pe masă și își sprijini capul în mîini. Minunat ! exclamă ea, privind în gol.

Deodată își acoperi fața cu mîinile și izbucni în plîns.

— Dar cît de dor o să-mi fie ! adăugă ea.

Și continuă să plîngă încă multă vreme, ascunzîndu-și fața în mîini. Apoi își puse mîinile pe masă și se uită la Katinka. „Femeia cea frumoasă" ședea cu mîinile în poală și capul lăsat în jos ; lacrimile îi curgeau încet pe obraji.

— Ce bună ești, zise Agnes, aplecîndu-se spre ea... „frumoasa mea"...

În săptămîna următoare Agnes Linde plecă.

Familia Abel era un adevărat porumbar. Se stătea de vorbă numai prin intermediul unor sunete sîsîite drăgăstos și prin țipete ușoare.

— Mie îmi zice „mimisico", zicea văduva Abel. Da, ne dă niște nume !

Cînd veneau musafiri, logodnicii ședeau ca pe ghimpi pînă cînd unul din ei spunea „musi-pusi" și dispăreau amîndoi.

— Au și ei limbajul lor, îi apăra doamna Abel. Numai că limbajul lor era cam greu de înțeles pentru străini.

Cînd musafirii voiau să plece, „Musi" și „Pusi" erau strigați cîte un sfert de oră. Sigur că sînt în grădină, zicea

văduva. „Musi“ și „Pusi“ erau aproape totdeauna în grădină ; se ascundeau unde erau tufișurile mai dese. Iar cînd ieșeau în cele din urmă la iveală, erau totdeauna roșii ca racul și încurcați.

Louise, aia mare, și ginerele mărunțel erau mereu pe punctul de a se încăiera. Omulețul îi dădea sărutări „cumnățești“ și o ciupea prin dosul ușilor.

În societate erau toți somnoroși și moțăiau prin unghe-rele camerei. La masă, doamna Abel îi chema pe cei „trei ai ei“ cu o voce drăgăstoasă : „Pusi !“, deși nu știa ce în-seamnă cuvîntul.

Dacă se întîmpla să fie seara acasă, stăteau pe întuneric.

— Ne facem „amurgul“, zicea doamna Abel, toți îm-preună.

Omulețul ședea pe divan, între „Pusi“ și „Lise-Sa“. Din cînd în cînd domnișoara Jensen sau doamna Abel spuneau pe întuneric cîte ceva. Iar dinspre divan se mai auzea cîte un scîrțiit ușor. Și în felul acesta stăteau ore în șir.

Cînd domnișoara Jensen se întorcea în camera ei, îl săruta pe Bel-ami pe botul rece.

Uneori Musi și Pusi coborau pînă la gară, la trenul de seară. Se plimbau pe peron în sus și în jos, ochi în ochi. Cînd se întorceau, omulețul o săruta pe Ida, aia mică, pe ureche.

Katinka ședea pe banca de pe peron, învelită în șalul albastru al lui Huus. După plecarea trenului, îi auzi pe logodnici giugiulindu-se pe cărarea ce ducea spre sat.

Katinka se ridică și intră în casă. Zilele erau tot mai scurte ; trebuia deja să facă lumină la ceai.

— Lampa, Marie, strigă ea.

Marie intră în odaie și se opri cu lampa lîngă pian. Lumina cădea pe fața mică, îngustă, a Katinkăi și pe mîinile albe, străvezii, care se odihneau pe ultimele clape ale pianului.

— Cheamă-l pe Bai la ceai, zise Katinka, sprijinindu-se de pian ca să se ridice de pe scaun. Se simțea mereu atît de obosită, de parcă ar fi avut plumb în picioare.

Luară ceaiul și Bai își citi ziarele, în timp ce-și bea grogul.

Katinka scoase o carte din mapă. Era una din cărțile acelea moderne ; Agnes și Andersen avuseseră mereu discuții pe marginea conținutului lor.

Cartea stătea deschisă sub lampă. Katinka nu reușea să treacă de primele douăzeci de pagini : nu găsea nici oglinda vieții reale și nici poezie adevărată, care s-o poată captiva.

Apoi luă albumul ei de poezii ; transcrisese în el *Marianna* și adăugase și data. Înainte de a-l pune la loc, se opri o clipă în fața sertarului deschis. Tăvița japoneză pentru ceai era învelită în vălul de mireasă îngălbenit.

Ieși în bucătărie. Acolo își avea locșorul ei favorit în colț, pe butucul de tocat carne.

Marie ședea la masă și cosea la o lumînare de seu, vorbind fără oprire. Era un suflet credincios, care nu uita așa de ușor pe cei ce-i iubise.

Vorbea mereu despre Huus și cît de pustie era casa după plecarea lui.

Katinka asculta în tăcere în ungherul ei. Din cînd în cînd o treceau fiori, de parcă i-ar fi fost frig, și își strîngea brațele la piept.

Marie, fata în casă, povestea în continuare, cu fața ei mare și rumenă îndreptată spre lumînare.

— E timpul să ne culcăm, nu ? zise Bai deschizînd ușa.

— Da, Bai...

— Noapte bună, Marie !

Veni și toamna cu văluri melancolice de ceață care se așterneau pe cîmpie. Norii atîrnau plumburii, zilele erau întunecate și se tîrau parcă de la o noapte la alta.

— Trebuie să vă strîngeți puterile, doamnă Bai, zise doctorul cel tînăr, să nu vă pierdeți curajul.

— Da, domnule doctor.

— Pe urmă trebuie să umblați mai mult pe jos. Aveți nevoie de mișcare... Nu mai aveți nici o rezistență.

— Da, domnule doctor, o să fac plimbări.

— Și altfel, nimic nou ? întrebă medicul ridicîndu-se. Ceva vești de la domnișoara Agnes ?

— Da — de acum cîteva zile.

— Se zvonește că diaconul Andersen umblă după un post în altă parohie...

— Am auzit și eu, zise Katinka, toți pleacă de aici...
— O nu, nu chiar toți, unii mai rămîn și aici...
— Da — *noi* rămînem, domnule doctor...
— Doamna nu e deloc bine, îi mărturisi medicul lui Bai în birou, aprinzîndu-și o țigară de foi.
— Așa-i — afurisită poveste, răspunse Bai.
— E foarte slăbită... Ei, la revedere, domnule șef.
— Așa-i, la naiba... Ei, 'neața domnule doctor.
— Trebuie să te plimbi mai mult, Tik, zise Bai, intrînd la dînsa după plecarea trenului de marfă. Nu cauți în nici un fel să lupți contra slăbiciunii.

Katinka începu să facă mișcare. Se tîra încet pe cîmpie, prin vînt și ploaie.

Merse pînă jos, la biserica filială. Extenuată, se așeză pe piatra mare din fața bisericii ca să se odihnească. Cimitirul se întindea plat și fără flori în dosul zidului alb. Numai tufișurile de cimișir străluceau rigide printre crucile indiferente, cu inscripțiile lor.

Se întoarse acasă — trecînd prin livezi. Trenul de amiază traversă podul duduind și se pierdu apoi în zare. Fumul locomotivei zăbovi un timp ca o pată închisă pe fondul cenușiu al cetii, apoi se risipi.

De-a lungul rîului oamenii arau. În ritm liniștit, fiarele plugului tăiau brazde adînci și lungi în pămînt.

Katinka sosi acasă.

Fusese în vizită morarul sau administratorul lui Kiaer.
— Isteț băiat Svendsen ăsta, îi spuse Bai Katinkăi. La toate se pricepe — tare destoinic.
— Sigur, nu sînt în măsură să apreciez competența lui profesională, îi spuse apoi lui Kiaer.

Kiaer mormăi ceva în barbă.
— Dar, în orice caz, isteț băiat — și avem cam aceleași gusturi, măi, Kiaer.

Svendsen era colecționar de fotografii pornografice, pe care le păstra în plicuri. Le aducea cu el la gară și le trecea împreună cu Bai în revistă, la un pahar de grog. „Hai să ne uităm puțin în «arhivă»“ spunea Svendsen.
— Din partea mea, cu plăcere. Bai era totdeauna amator.

Svendsen primea „noutățile“ de la Hamburg contra ramburs.

— Formidabilă porcărie ! spuse Bai vesel. Vorbea totdeauna mai încet, cînd cerceta „arhiva", deşi uşa era închisă.

— Fantastică porcărie, dragă Svendsen, repetă Bai ridicînd fotografiile în dreptul lămpii.

Continuară un timp să privească fotografiile. Bai îşi freca genunchii de plăcere.

— Clasa întîi, exclamă el, de calibru mare.

Svendsen îşi frecă nasul adulmecînd.

— S-o mănînci, întări el.

Terminară de privit fotografiile şi rămaseră tăcuţi în faţa paharelor de grog. Bai se dezumflase.

— Da, zise el : dar *viaţa* cum e Svendsen ? Cum e viaţa, neicuşorule, cu o femeie bolnavă ?

Svendsen nu dădu nici un răspuns.

Bai oftă şi îşi întinse picioarele...

— Da, prietene, îşi răspunse singur. Aşa-i — nu-i nici o plăcere.

Svendsen tăcuse tot timpul, cufundat într-o meditaţie filozofică. Deodată se ridică :

— Nu — zău că nimeni nu ştie ce-i este scris, conchise el.

Bai se sculă şi el şi deschise uşa spre odaia de zi.

— Cum, strigă el, stai pe întuneric, Tik ?

— Da, răspunse Katinka, ridicîndu-se din colţul ei preferat ; stăteam puţin în întuneric... Doreşti ceva Bai ?

— Îl conduc o bucăţică de drum pe Svendsen, declară Bai.

Katinka intră în birou să spună la revedere.

— Sînteţi încă palidă, doamnă Bai, zise Svendsen, pipăindu-şi buzunarele ca să vadă dacă colecţia era la locul ei.

Bai era gata de drum şi îşi luară rămas bun.

— Dar doamnă Bai — vă rog să rămîneţi în casă — e mult prea rece afară, se îngrijoră Svendsen.

— Viu numai pînă la poartă, zise ea.

Ieşiră pe peron : — E senin, constată Bai.

— Înseamnă că se lasă frig. Noapte bună, doamnă Bai !

Portiţa se închise.

— Noapte bună !

Katinka se rezemă de portiță. Vocile se pierdură încetul cu încetul. Katinka își ridică privirile : de fapt — cerul era senin și răsăriseră toate stelele...

Și, ca și cum ar fi vrut să-și încredințeze durerea lemnului lipsit de viață, Katinka se aplecă și cuprinse tocul umezit al ușii cu brațele.

Soții Linde veneau acum destul de des seara în vizită. Agnes le lipsea foarte mult.

Și mai voia și Andersen să plece.

— Vrea să ne părăsească, zise bătrînul pastor. Și putem risca să ne vină un pietist[1].

Diaconul Andersen primise o parohie pe coasta de vest.

Doamna Linde plîngea pe furiș.

— Ah Doamne, mi-am dat eu seama de la început. Mi-am dat foarte bine seama. Dar nici ei nu știu ce vor, doamnă Bai, nu știu ce vor, draga mea. Asta e tineretul din ziua de azi — un alt fel de tineret, dragă doamnă Bai. Atîta se tot întreabă dacă se iubesc, pînă cînd, în cele din urmă, o apucă fiecare pe alt drum... și apoi sînt nefericiți — toată viața...

Cînd Linde mi-a cerut mîna, n-am stat atît pe gînduri, draga mea, și uite că de treizeci de ani sîntem împreună și la bune și la rele... Iar cînd noi vom închide într-o bună zi ochii, Agnes rămîne singură și fată bătrînă.

Intrară bărbații. Pastorul voia să joace o partidă de whist.

Cînd venea pastorul pe la ei, Katinka se simțea cel mai bine. Prezența lui inspira atîta liniște, cînd ședea la masă cu tichiuța pe cap și juca, atent și calculat, o partidă de whist, cu figura lui de bătrîn prietenos și binevoitor :

— Așa, amice dragă, zicea el cînd cîștiga.

Cîteodată, soții Linde se mai ciorovăiau.

— Așa e, cum îți spun eu, Linde....

— Dacă nu vrei să mă crezi, dragă... și arăta cărțile cu pricina. E rîndul matale, doamnă Bai.

Katinka ședea adusă de spate și se uita la cei doi bătrîni.

— Damă de caro... vedeți.

---

[1] Adept al unei doctrine ascetice a unei secte protestante, care promovează respectarea cu rigurozitate a practicilor religioase, pietatea și misticismul extrem (n. tr.).

Ultimul rober[1] îl jucară cu o mînă moartă; Katinka se sculase ca să pună masa. La șeful de gară se mînca în ultima vreme tot mai bine. Bai avea o mulțime de mîncăruri favorite pe care i le pregătea Katinka.

De cele mai multe ori, ea intra de dimineață în bucătărie și combina tot felul de meniuri după rețetele din cartea de bucate. Prepara mîncăruri complicate, care-i dădeau mult de lucru.

Obosită, Katinka se așeza pe butucul de tocat carne și tușea.

— Dar doamnă, zău că vă ofticați muncind — numai ca să se îndoape toți musafirii ăștia — pînă la urmă cu asta o să vă alegeți.

— Vrei un rachiu de ienupăr? îl întreba Katinka pe Bai.

— Dacă ai...

Cînd dădea din cap, se putea vedea că Bai avea deja bărbie dublă. Dealtfel se făcea tot mai corpolent, pîntecele se rotunjea binișor sub vestă, iar la încheieturi avea gropițe.

— Așa, acum e gata totul.

— Mulțumesc, draga mea, zise Bai.

În ultimul timp, Bai luase din ce în ce mai mult o alură de sultan. Poate că din cauza corpolenței.

— Mulțumesc, draga mea, uite terminăm acum jocul.

Katinka se așeză pe un scaun, în așteptare. Pastorul își îndreptă privirile spre Bai, apoi spre masa întinsă și spre femeia tăcută și liniștită — Katinka ședea cu capul în mîini.

— Hei, domnule șef — îi spuse el lui Bai. Deodată Katinka se ridică, ca și cînd ar fi uitat să aducă ceva la masă... Ieși și închise ușa; pastorul cel bătrîn se uită din nou la masa scăldată în lumină, apoi la Bai, care își ținea cărțile pe rotunjimea pîntecului. Da, domnule șef, ești un om fericit în căminul dumitale.

Mai tîrziu sosi punciul și prăjiturile:

— Bărbații, cărora le plac dulciurile, sînt de obicei soți buni, spuse doamna Linde. Bai mai ceru cornulețe cu vanilie din cutia de tinichea.

Ronțăiră mai departe prăjituri, stînd în jurul lămpii.

[1] Trei jocuri succesive la whist între aceleași perechi (n. tr.).

— Nu vrei să ne cînți ceva la pian, doamnă Bai ? întrebă doamna Linde.

— Cîntă-ne un lied — din acelea ale lui Agnes, interveni bătrînul pastor.

Katinka se așează la pian. Și cu vocea ei slabă începu să cînte încet cîntecul despre Marianna.

Bătrînul pastor asculta cu mîinile împreunate, iar doamna Linde lăsă lucrul de mînă în poală.

Sub iarbă în mormînt
Doarme biata Marianna.
Vin fetele și plîng
O, biată Marianna.
Iar șarpele viclean
În jurul inimii
Stă-ncolăcit-alean ;
Nicicînd în pace n-o să dormi
Sărmană Marianna.

— Mulțumesc, zise pastorul cel bătrîn.

— Mulțumesc, dragă doamnă Bai, zise și doamna Linde, care trebui să-și șteargă ochii ca să poată împleti mai departe.

Katinka rămase pe scaun, cu spatele la musafiri. Lacrimile i se prelingeau pe obraji, căzînd încet pe clapele pianului.

— Ei, tineretul de azi are tot felul de idei, adăugă pastorul privind în gol ; se gîndea la Agnes.

Apoi soții Linde se ridicară să plece și doamna Linde intră în dormitor ca să se îmbrace. În fața oglinzii ardeau două lămpi și era o atmosferă intimă și plăcută cu atîta alb în jurul patului și al oglinzii.

— Ah, oftă doamna Linde, de-am apuca și noi s-o vedem pe Agnes într-un astfel de cămin... Și în timp ce-și lega panglicile la pălărie începu să plîngă.

— Vă conduc, zise Bai, nu strică puțină mișcare.

— Da, i se asocie pastorul, după peștele acela în aspic trebuie să facem cît de cît mișcare. Se mănîncă prea bine la gară... Mămica noastră mi-a interzis să mai calc pe aici sîmbăta.

— Eu mă opresc aici, zise Katinka în ușă. Doctorul mi-a spus să fiu mai atentă cu tusea mea.

— S'gur că da, intră înăuntru — toamna e anotimpul cel mai periculos.

— Noapte bună! — Noapte bună!

Katinka intră în casă. Luă o scrisoare veche de la Agnes, — mototolită de cîte ori fusese citită — și o mai citi o dată la lumina lămpii.

„...Și apoi am sperat că prima perioadă va fi mai grea și că timpul va vindeca totul. Dar prima perioadă a fost bună în comparație cu ceea ce este acum. Fiindcă atunci am simțit o durere, totul era încă viu și apropiat. Dar cînd se pierde în felul acesta, zi de zi, ca dunele care se mută dintr-un loc într-altul, și cînd fiecare zi care începe ne depărtează tot mai mult... Și nu se adaugă nimic nou, Katinka, nici măcar o umbră, numai amintirile vechi pe care le reînviem întruna, care ne sînt mereu prezente... atunci parcă simți că un vampir îți suge fără încetare inima. Amintirile sînt cea mai mare calamitate — atît pentru trup cît și pentru suflet..."

Katinka își rezemă capul de peretele rece. Fața ei era foarte palidă în lumina lămpii. Iar lacrimi nu mai avea...

Bai se întoarse.

— S-a făcut tîrziu, zise el, naiba știe cum trece timpul ăsta așa de repede... am intrat puțin cu Kiaer la han, să bem un pahar... ținea neapărat să facă cinste... ne-am întîlnit... cînd veneam spre casă...

— S-a făcut chiar așa de tîrziu? întrebă Katinka doar.

— Da, e trecut de unu... Bai începu să se dezbrace. Condusul ăsta acasă e o adevărată pacoste, încheie el.

În ultimul timp, Bai „conducea" mereu pe cineva acasă. Și anume, mergea pînă la han și acolo se oprea: „Ei, trebuie să mai mergem și pe acasă și să vedem de toate cele", zicea el luîndu-și rămas bun. Dar de „toate cele" vedea, pînă la urmă, tot la han, în compania unei fete, care în timpul verii avusese mineci bufante și niște brațe pufoase. Se făcea ora unu și apoi două și el tot mai continua să „vadă" de „toate cele".

— Dar ar fi mai bine să te culci, o sfătui el pe Katinka. N-are nici un rost să aștepți aici, în frig.

— N-am știut că e așa de tîrziu...

Patul scîrțiia cînd Bai se culca.

Katinka puse ghivecele unul lîngă altul pe podea. Tușea cînd se apleca.

— Al' naibii reumatism, zise Bai, cumplit mai doare.

— Pot să-ți fac o frecție, dacă vrei. Devenise un obicei ca seara Katinka să-i fricționeze lui Bai brațele cu o alifie minune împotriva reumatismului.

— Ei, lasă acum. Bai se învîrti de cîteva ori în pat și apoi adormi.

Katinka auzi trenul de noapte, care dudui peste pod și trecu apoi în goană prin fața gării.

Apoi Katinka își băgă fața sub cearșaf ca să nu-l trezească pe Bai cu tusea ei.

Veni iarna și apoi Crăciunul. Agnes sosi acasă, iar în seara de ajun descinse și „oficiul poștal" la familia Abel.

Domnișoara Jensen și Bel-ami erau iar invitați la gară ca și anul trecut. Dar de data aceasta Bel-ami fu transportat în coș în văzul lumii.

— A orbit, se plînse domnișoara Jensen. Cîinele devenise atît de indolent încît îi era lene pînă și să-și deschidă ochii.

După ce aprinseră pomul, Bai aduse o telegramă închisă și o puse pe masa Katinkăi.

Telegrama era de la Huus...

Bai și micul Bentzen dormitau în birou. Katinka și domnișoara Jensen ședeau în odaie, privind cum se stingeau luminările din pom.

Domnișoara Jensen aținpi și se izbi cu capul de pian... Katinka se uită la pomul cufundat în întuneric.

Mîngîie ușor telegrama lui Huus, pe care o ținea în poală.

VI

IARNA TRECU, APOI PRIMĂVARA și vara, care își arbora zîmbetul senin luminînd cîmpia.

— Numai necazuri, prietene dragă, îi spuse Bai lui Kiaer; ieri m-am mutat în camera de la mansardă. Un

om care are atîtea de făcut în cursul zilei trebuie să se odihnească noaptea.

Tusea Katinkăi răsuna prin toată casa.

Marie, fata în casă, îi aducea vin și apă și rămînea la căpătîiul stăpînei sale. Katinka avea accese de tuse care o înecau aproape.

— Mulțumesc, îți mulțumesc, dragă, zise ea. Du-te acum și te culcă. Respira greu.

— Cît s-a făcut ora ?

— Trei și jumătate...

— Da ? Katinka se culca înapoi. Nu-i mai mult ?

Marie se strecura tiptil la divan și curînd după aceea Katinka auzea respirația sa adîncă. Veioza din spatele patului arunca o pată luminoasă pe tavan ; Katinka zăcea cu ochii închiși.

Înainte de masă ședea, învelită în pleduri, la soare, pe banca de pe peron.

Conductorul cel zvelt, cu pantalonii colanți, sosi cu trenul de prînz. Coborî și o întrebă cum se simte.

— O să vedeți, zise el, aerul curat de toamnă...

— Poate, zise Katinka, și-i întinse mîna slăbită și umedă.

Bai și conductorul trecură de-a lungul peronului.

— Amîndoi plămînii, preciză Bai. Luase obiceiul să ducă două degete la ochi ca și cum și-ar șterge lacrimile... Facă-se voia Domnului, oftă el.

Trenul se puse în mișcare. „Indiscretul" sări pe scară. Se uită un timp înapoi la Katinka, cum ședea la soare, micuță și palidă. Îi părea tare rău — sincer de tot... Era într-adevăr foarte trist.

Iarna trecută avusese momente cînd îi trecuseră tot felul de lucruri prin cap... o văzuse uneori șezînd pe bancă cu o privire pierdută, plină de nostalgie... De cîteva ori luase seara un grog la Bai ; dar bănuielile îi trecuseră. Acum își dădea seama că fuseseră de fapt primele semne ale bolii...

Trenul se legăna traversînd pajiștea. Cerul și cîmpia străluceau în aerul străveziu de toamnă.

Graurii țipau de zor de-a lungul firelor de telegraf, adunîndu-se în stoluri.

— Acum pleacă și ei, zise Katinka. Și urmări cu privirile stolurile care-și luau zborul pe cerul senin.

Sosi medicul și se așeză lîngă ea, pe bancă :

— Ei, cum vă simțiți ?

— Stau și-mi adun forțele, pentru mîine.

— Pentru mîine ? A, da, adevărat, mîine e ziua de naștere.

— Da.

— Dar înțelegerea noastră rămîne valabilă, nu-i așa ?

— Da — mă culc imediat după ce am servit masa.

Era ziua de naștere a lui Bai. Katinka dorea s-o sărbătorească ca de obicei, cu o cină. Vorbiseră demult despre asta : o să stea și ea cu ei pînă luau masa — după aceea musafirii vor trece oricum dincolo, la Bai, pentru ca să joace cărți — prin urmare nici nu vor observa că ea era bolnavă...

— Măcar în ziua asta, zise ea.

— Acum însă ar fi bine să intrați înăuntru, o sfătui medicul.

— Bine.

— Dați-mi voie să vă ajut...

— Mulțumesc, numai la trepte. Îmi vine tot mai greu să urc treptele.

Picioarele ei grele ca plumbul nu mai erau în stare să urce nici cele trei trepte joase.

— Mulțumesc, domnule doctor... Dar șalul...

Medicul luă șalul albastru de pe bancă :

— Piesa dumneavoastră favorită, zise el.

Katinka se opri în ușă și privi spre cîmpie :

— Anotimpul acesta e atît de frumos în locurile astea, exclamă ea.

După prînz i se aduseră pe masa din odaie toate ingredientele necesare pentru salată. Ea tăie sfecla și cartofii pe o scîndurică.

Domnișoara Jensen veni în vizită. Katinka o salută dînd din cap și zise : — Ei — atîta mai pot și eu să fac. Ce mai e nou ? întrebă apoi rezemîndu-se de speteaza scaunului. Mîinile ei erau atît de obosite și o durea în piept dacă stătea cu brațele ridicate. N-am mai văzut de mult pe nimeni din familia Abel...

— Păi, speră că o să-l angajeze pe Barner, zise domnișoara Jensen.

— Da, de fapt, se străduiește...

Domnișoara Jensen fu servită cu o cafea.

— Marie, dă-mi, te rog, untdelemnul, zise Katinka.

Marie îi aduse bateria, cu sticle și cupe mari.

— Vai, cît e de grea, oftă Katinka. Abia putea să ridice sticla de oțet. Apoi începu să amestece în castroane, gustînd mereu. Nu, zise ea deodată, împingînd castronul la o parte. Nici gust nu mai am.

Ședea obosită, cu ochii închiși. Pe obraji îi apăruseră pete roșii.

— Bine, dar aș putea să te ajut, se repezi domnișoara Jensen.

— Ah, se descurcă Marie... trebuie să mă culc.

Dar toată după-amiaza o puse pe Marie să-i aducă rînd pe rînd cele preparate, ca să le vadă din pat. Ședea ridicată în capul oaselor cu toate că simțea o arsură puternică în piept: „Așa îi place lui Bai", zicea ea.

Marie trebui să aducă în dormitor vesela de porțelan fin, paharele, cuțitele și furculițele mai bune, să le curăță bine și să le aranjeze pe masă.

Katinka număra și socotea cu ochii strălucind de febră.

— Așa, să nu lipsească nimic.

Obosită, își îngropă în perne fața înfierbîntată și uscată de atîta febră.

— Marie, observă apoi, am uitat linguriţele pentru grog.

— Putem să le punem pe tava lui Huus, zise Marie, aducînd linguriţele pe tăviţa japoneză.

— Nu, nu pe ea... Katinka se ridică pe jumătate în pat. Dă-mi-o încoace. Ea o luă și își răcori mîinile arzînde de suprafața ei netedă. Și rămase un timp așa, cu tava lui Huus în mîini.

Bai intră și văzu pe masă porțelanul și paharele, lustruite toate lună.

— Prostii, draga mea, zise el, prostii — ți-am mai spus... tu stai în pat și ți-e tot mai rău, Tik; îi luă mîna: Da — uite cît de fierbinți sînt mîinile tale...

— Nu-i nimic, zise Katinka desprinzîndu-și încet mîna dintr-a lui. Numai de n-ar lipsi nimic.

Bai începu să numere.

— O să avem și compot, nu-i așa ?

— Da.

— Dar nu văd nici o farfurioară de compot.

— Atunci am uitat... Așa e Bai, cînd nu poți să le faci tu pe toate, zise Katinka, cufundîndu-se iar în perne.

Societatea consta din vechii „cheflii", cum spunea Bai, înțelegînd prin această denumire pe cei ce aveau aceleași vederi ca el. Și anume trei moșieri, în frunte cu Kiaer, Bai fiind al patrulea.

În plus Svendsen, ca un al cincilea membru „extraordinar".

— E un tip interesant, îi explică Bai Katinkăi. Katinka nu observase pînă atunci că domnul Svendsen ar fi fost o persoană interesantă. În prezența ei Svendsen se mulțumea să-și cureță unghiile sau să-și roadă mustața.

— Adu-l și pe el, Kiaer, spusese Bai. E foarte potrivit ca al cincilea în societate !

Katinka deschise ea însăși ușa spre birou. E totul gata, Bai, anunță ea.

Domnii intrară. Katinka era îmbrăcată într-o rochie cu un guler gofrat înalt, care îi încadra fața suptă și slăbită.

Kiaer îi oferi brațul și o conduse la masă.

Vorbiră despre boala ei : iarna e sezonul cel mai bun... o să vadă... Gerul uscat — dă putere.

— Da... gerul uscat.

— Să ridicăm paharul pentru însănătoșirea ei, spuse Bai.

Băură.

— Se bea pînă la fund, adăugă Bai.

„Confrații" mîncau cu șervetele prinse în jurul gîtului. Miroseau fiecare îmbucătură de maioneză înainte de a o duce la gură.

— Untdelemn ! exclamă moșierul Mortensen adulmecînd

Katinka avea doar cîteva linguriță de mîncare în farfurie. Ședea foarte drept, căci durerea din piept devenise insuportabilă. Furculița tremura în mîna ei cînd încerca s-o ducă la gură.

— Du-le de aici Marie, se rugă ea.

Apoi fu adusă friptura de rață și Kiaer ridică paharul pentru Bai :

— Aici, cel puțin, știm și noi „unde-i bate inima" celui de-al patrulea. Să ciocnim în sănătatea lui !

Buna dispoziție creștea, comesenii începură să bea unul în sănătatea celuilalt. Apoi discutară despre centrifuge și despre un nou tarif pentru vite.

— La mulți ani, bătrîne ! Să avem parte de un an bun !

Bai închină din nou.

Obrajii Katinkăi ardeau ; îi vedea pe toți ca prin ceață. Se rezemă bine de speteaza scaunului și se uită la Bai, care mînca fără oprire.

— Se topește pe limbă — se topește pe limbă, o asigură Kiaer pe Katinka, umplîndu-i paharul cu vin vechi de Burgundia.

— Mulțumesc — mulțumesc !

Moșierul Mortensen voia să-și permită să închine un pahar.... Se ridică și își scoase șervetul de la gît : În concluzie, dorea să închine acest pahar...

Cînd moșierul Mortensen închina un pahar, devenea religios... La a cincea propoziție ajungea invariabil la cei „care ne-au părăsit !" și privesc acum spre noi din cer...

La Mortensen totdeauna cineva privea din cer... Confrații ședeau plouați, cu capetele aplecate și privirile ațintite spre farfurie.

Katinka abia mai auzea ceva. Se cramponase cu mîinile de speteaza scaunului și era cînd palidă, cînd îmbujorată.

După ce domnul Mortensen își termină oratia, constată că suportă încă o bucată de friptură de rață.

— Doamnă Bai — rațele dumneavoastră — asta mai zic și eu friptură.

Katinka nu mai deslușea clar vocile și cînd se ridicară, trebui să se sprijine cu mîinile de masă.

Domnii trecură în camera cealaltă. Katinka căzu înapoi pe scaun. Bai deschise ușa și intră iar :

— A mers minunat — Tik — colosal... și te-ai ținut la înălțime...

Katinka se îndreptă și zîmbi : Da, vine îndată și grogul...

Bai trecu dincolo. Katinka rămase pe scaun, în fața mesei părăsite, plină de sticle și pahare pe jumătate golite.

Din birou se auzeau rîsete și strigăte voioase — vocea lui Kiaer le acoperea pe celelalte.

— Du lampa înăuntru, zise Katinka. Salvele de rîs ajungeau pînă la ea, de cîte ori Marie deschidea ușa.

— Doamnă, ar trebui să vă culcați.

— Mai am timp...

— Și toate astea de dragul mîncăilor ! Marie ieși trîntind așa de tare ușa încît Katinka tresări.

Pe masă mai rămăsese o singură lumînare. În semiîntuneric, masa mare și răvășită avea un aspect jalnic.

Katinka era atît de obosită, încît trebui să se așeze într-un ungher, ca să-și adune puterile.

Marie mergea din bucătărie în birou, trîntind ușile...

Ce se mai veseleau înăuntru... Se părea că era Svendsen, cel care cînta acum...

Din colțul ei, Katinka asculta vocile și se uita după Marie, care intra și ieșea pe ușile luminate, ducînd sticle și pahare...

Tot așa va merge și după ce ea n-o să mai fie printre cei vii și o vor fi uitat cu toții...

— Marie, strigă Katinka.

Încercă să se ridice și să umble, dar se rezemă de perete fără să poată face un pas. Marie o sprijini pînă în dormitor:

— Asta-i rezultatul comediei, zise ea.

Cînd se așeză pe marginea patului, Katinka avu un acces puternic de tuse.

— Închide ușa, o rugă ea pe Marie.

Tusea nu voia să se potolească.

— Să mănînce și Bentzen, spuse Katinka.

— N-o să crape dacă mai așteaptă puțin, răspunse Marie. Apoi o dezbrăcă pe Katinka ocărînd tot timpul.

Dincolo Svendsen cînta din nou, cu o voce răgușită :

O Charles al meu drag —
Trimite-mi o scrisoare
De unde ești, iubite...

Apoi ciocniră paharele :

— Mai încet, strigă Kiaer... mai încet — chefliilor !

Katinka aținise, dar se trezi, cînd intră Bai.

— Ei, o făcurăm și pe asta, zise Bai gălăgios după atîtea pahare de grog.

— Au plecat ? întrebă Katinka. Cît e ceasul ?

— Două și jumătate... al naibii ce tîrziu se face cînd te așterni așa la o vorbuliță...

Bai se așeză pe marginea patului și începu să sporovăiască vrute și nevrute.

— Al naibii, dar multe mai știe să povestească Svendsen ăsta — colosale lucruri... Repetă și el cîteva, plesnindu-se cu mîinile de coapse de rîs.

Katinka ardea.

— Dar pînă la urmă nu-s decît minciuni, zise Bai.

Cînd îi spuse noapte bună, îl cuprinse un acces de îndoiașare, dar în ușă se opri și mai povesti o anecdotă despre administratoarea lui Mortensen...

— Ei da, trebuie să te odihnești, își dădu el seama în cele din urmă.

— Noapte bună !

— Noapte bună !

În ziua următoare Katinka se simți foarte rău. Medicul veni de cîteva ori.

— A naibii treabă ! zise Bai. Doar s-a ținut așa de bine de ziua mea, doctore.

— Da — dar acum nu se mai ține bine, domnule Bai, replică medicul.

El interzise orice vizită la Katinka. Avea nevoie de liniște deplină.

Madam Madsen, nevasta hangiului, cunoștea povestea... „Dar trebuie s-o mai înveselim puțin, își zicea ea, să nu-și scoată toată ziua ochii în întuneric."

Madam Madsen intră și se apropie de pat.

Rulourile erau lăsate și în odaie era întuneric.

— Cine e ? întrebă Katinka dintre perne.

— Eu sînt, madam Madsen de la han.

— Bună ziua, zise Katinka întinzîndu-i o mînă arsă de febră.

— Ei, dar așa de rău vă simțiți ? se miră madam Madsen.

— Da — Katinka își întoarse puțin capul pe pernă : nu mi-e deloc bine.

— Nu — văd și eu că nu, zise madam Madsen supărată, așezîndu-se pe un scaun și uitîndu-se prin întuneric la figura slăbită a Katinkăi. Și asta-i din cauza petrecerii

alea de ziua naşterii. A fost cam mult... Da, a fost puţin cam mult, observă madam Madsen tot pe un ton supărat.

În întunericul acela melancolic şi în faţa sărmanei figuri palide dintre perne, ea simţea că începe să clocotească.

— Da, s-ar putea spune, pe drept cuvînt, începu ea din nou. Şi fără îndoială că a meritat-o.

Apoi îi povesti furioasă totul — despre Bai şi fata de la bufet şi cît de mult a durat...

— Dar nici Gusta n-a scăpat basma curată din toată afacerea, spuse în cele din urmă madam Madsen.

În primul moment, Katinka nu pricepu nimic... îşi simţea capul atît de greu şi era sleită de puteri. Dar deodată înţelese clar totul — deschise ochii şi o privi un moment pe madam Madsen în faţă.

— Şi pentru aşa un om să te prăpădeşti muncind, adăugă madam Madsen.

Apoi tăcu în aşteptarea unui răspuns din partea Katinkăi.

Dar Katinka zăcea nemişcată. Doar cîteva lacrimi i se prelingeau pe obraji.

— Ei da, zise madam Madsen schimbînd tonul, poate că nici altul n-ar şti mult mai bine ce să facă.

Madam Madsen plecase.

— Marie, zise Katinka, ridică rulourile — să fie lumină.

Marie trase rulourile şi lumina zilei căzu pe pat.

— Doamnă, de ce plîngeţi ?

Katinka se întoarse cu faţa spre lumină.

— Vă doare în piept ?

— Nu, nu, obiectă Katinka, mă simt bine.

Şi continuă să plîngă, încet şi fericită.

Plînsul se potoli şi ea rămase în aceeaşi poziţie, istovită, dar cu o indescriptibilă senzaţie de pace sufletească.

Veniră ultimele zile senine de toamnă. În dimineţile însorite, Katinka stătea în patul scăldat în razele aurii. Depăna atîtea visuri fericite în timp ce mîinile îi alunecau pe plapuma încălzită uşor de bătaia soarelui.

— Doamnă, arătaţi bine, spuse Marie.

— Da, şi mă şi simt bine. Dădu din cap fără să deschidă ochii şi rămase liniştită în patul însorit.

— Mîine vreau să mă scol, zise ea.

— Cred că puteți...

Katinka își întoarse capul către fereastră. — Parcă ar fi vară, se bucură ea. O, de-aș putea să ies puțin mîine !...

Tot despre asta vorbea : să meargă pînă la pavilion... sub tufișul de soc... oare mai are frunze ?... dar trandafirii ? dar cireșul ?... anul trecut fuseseră toți în floare... era ca un adevărat covor de flori.

— Toți cunoscuții au primit fructe pentru dulceață, cît ați fost plecată, zise Marie.

— Covorul alb de flori...

Katinka continuă să vorbească despre grădină, întrebînd într-una : Marie, crezi că-mi dă doctorul voie — crezi că mă lasă să ies în grădină ?

— Poate că da, dacă e soare.

Trecu dimineața și medicul nu veni ; după-masă Marie trebui să meargă în sat să-l întrebe.

Se lăsase seara și Marie tot nu se întorsese. Katinka stătea în pat, pe întuneric. Sună cu clopoțelul mic de lîngă pat.

— N-a venit încă ? întrebă ea.

— Păi e lung drumul, zise Bai.

— Ce mult durează, răspunse Katinka. Obrajii ei ardeau de febră. Stătea în pat trăgînd cu urechea la fiecare scîrțîit de ușă.

— S-a deschis ușa de la bucătărie, observă ea.

Era un om cu mături.

— Nu mai vine, oftă Katinka.

— Iar te simți mai rău dacă te agiți atîta, zise Bai.

Katinka se liniști : nu mai sună și nici nu mai spuse nimic. În sfîrșit o auzi pe Marie deschizînd ușa de la birou și rămase sub plapumă, cu inima bătînd, fără să spună nimic.

— Ce a zis doctorul ? întrebă Bai afară, în birou.

— Da — o jumătate de oră în timpul prînzului, zise Marie, cînd bate soarele. Doarme doamna ?

— Cred că da.

Marie intră țiptil înăuntru. Katinka rămase un timp nemișcată în pat, apoi întrebă :

— Tu ești, Marie ?

— Da, puteți să vă sculați mîine și să ședeți puțin la soare, pe la prînz...

Katinka nu răspunse imediat. Apoi luă mîna lui Marie :

— Mulțumesc, zise ea. Ești așa de bună, Marie.

— Cît de fierbinte vă e mîna...

În timpul nopții, temperatura crescu ; Katinka zăcea cu ochii strălucitori, fără să doarmă. Pe Marie o trezi numai spre dimineață.

— Marie, uită-te ce vreme e azi.

Marie se uită pe fereastra de la odaia de zi.

— O să fie senin, zise ea.

— Uită-te și pe ușa de la bucătărie, strigă Katinka din pat. Norii vin de obicei din partea aceea.

Și în partea dinspre bucătărie cerul era senin.

— Pot și singură — pot singură, se avîntă Katinka. Se sprijini de pereți pe coridorul care ducea la ușa dinspre peron.

— Ce cald e !, zise ea.

Acum scara... așa — a mers...

Pe pietriș era mai greu. Se sprijini de umerii lui Marie.

— Mi-e așa de greu capul, zise apoi.

Se oprea tot la al doilea pas și privea spre cîmpie și spre pădure. Soarele își revărsa parcă lumina pe fiecare frunză.

Katinka voia să ajungă la portița peronului. Se opri un moment și se rezemă :

— Cît de frumoasă e păduricea noastră !

Katinka își aruncă privirile spre drumul însorit :

— Acolo e piatra de hotar.

Apoi își întoarse capul și se uită la cîmpie, la pajiști și la cerul senin de deasupra lor.

— Da, zise ea, cu o voce foarte înceată, e tare frumos aici...

Marie își ștergea ochii cînd stăpîna sa n-o vedea...

— Dar cum cad frunzele ! constată Katinka. Apoi se întoarse și făcu cîțiva pași singură.

Intrară în grădină.

Katinka nu mai spuse nimic. Ocoliră peluza și ajunseră la pavilion.

— Tufișul de soc! exclamă doar. Aici vreau să mă așez. Marie o înveli în pături, iar Katinka privi dusă pe gînduri grădina scăldată în razele soarelui de toamnă.

Frunzele îngălbenite ale cireșului zăceau, împrăștiate, pe peluză; cîțiva trandafiri erau încă înfloriți.

Marie voi să-i culeagă.

— Nu, se opuse Katinka, ar fi păcat; lasă-i acolo.

Cîtva timp nu spuse nimic. Doar buzele i se mișcau, parcă ar fi șoptit ceva.

— Aici era locul preferat al lui Huus, zise Marie, care se oprise lîngă bancă.

Katinka tresări. Apoi spuse zîmbind blînd:

— Da, îi plăcea să șadă aici.

Se întoarseră acasă.

În poartă, Katinka se opri un moment și privi înapoi spre grădină:

— Oare cine o să se mai plimbe pe aici? zise ea.

Era atît de obosită; se sprijinea cu toată greutatea de Marie, iar pe coridor se ținu și de pereți.

— Deschide ușa din spate, Marie, să văd pădurea.

După multă osteneală ajunse și acolo și se sprijini un moment de tocul ușii, uitîndu-se spre pădure și spre drum.

— Marie, vreau să văd porumbeii...

Katinka nu se mai sculă din pat. Puterile o părăseau văzînd cu ochii.

Văduva Abel îi aduse jeleu de vin.

— Ca să te răcorească puțin, zise ea, privind-o pe Katinka cu ochii înlăcrimați. Și ești atît de singură aici, adăugă apoi.

Doamna Abel voia s-o trimită pe Louise, aia mare:

— E ca o soră de caritate, aia mare... adevărată soră de caritate...

Louise, aia mare, venea înainte de masă. Umbla în vîrful degetelor prin casă, cu un șorț alb. Katinka zăcea cu ochii închiși, de parcă ar fi dormit... Louise, aia mare, puse masa, apoi filtră cafeaua... Iar ușa spre dormitor rămase întredeschisă în timp ce luau dejunul.

Bai era foarte recunoscător. Văduva își ștergea ochii. „Prietenii adevărați la nevoie se cunosc", zise ea...

Doamna Linde venea după-masă și se așeza lîngă pat cu lucrul de mînă. Povestea despre tot ce se întîmpla în regiune, despre sine și despre Linde.

Către seară, bătrînul Linde venea după soția lui și cei doi bătrîni mai rămîneau vreo oră lîngă patul Katinkăi, în timp ce se lăsa întunericul.

Poveștile lor începeau cu Agnes și sfîrșeau cu Agnes.

— Știi, Linde *nu poate* trăi fără Agnes, spunea doamna Linde ; dealtfel plîngea și ea de dimineața pînă seara, în toate ungherele.

— Așa-i, draga mea, o iubesc ca pe ochii mei din cap, recunoștea bătrînul Linde.

— O să vedeți că se întoarce într-o bună zi, zise Katinka.

— Ca fată bătrînă. Andrelele doamnei Linde mergeau de zor.

„Fata bătrînă" nu-i ieșea doamnei Linde nicidecum din cap.

Mai stătură de vorbă un timp ; înainte de a pleca, bătrînul pastor servi un lichior de coacăze.

— Face bine, spuse el, și nici nu se urcă la cap.

În cele din urmă cei doi bătrîni o luară încet spre casă, pe drumul întunecos de toamnă.

Bai era mereu plecat.

— O mică partidă de l'hombre, ca să te mai înveselești, îl îndemna Kiaer. Zău că ai nevoie de așa ceva, prietene.

— Da, dragă Kiaer, răspundea Bai, trecîndu-și mîna peste ochi. O dată pe săptămînă. Îți mulțumesc mult pentru gestul ăsta prietenesc. Și îl bătea pe Kiaer pe umăr, foarte mișcat. În ultimul timp, Bai devenise extrem de emotiv.

Apoi pleca și rămînea pînă noaptea tîrziu la partida de l'hombre.

Cînd se întorcea acasă, o trezea pe Katinka, fiindcă „nu putea să meargă la culcare fără să vadă cum se simte".

— Mulțumesc, foarte bine, zicea Katinka. Te-ai distrat?

— Așa cum mă pot distra, știind că tu zaci bolnavă în pat, replică Bai. El rămase un timp lîngă pat oftînd, pînă o trezi pe Katinka de-a binelea.

— Noapte bună ! spuse apoi.

— Somn ușor ! Bai.

Cînd Marie era plecată, ușile spre birou rămîneau deschise. Katinka asculta țăcănitul telegrafului.

— Cît mai merge telegraful ăsta. Și cîte mai povestește ! Bai, strigă ea la un moment dat. Asta e pentru aici.

Bai înjura în birou.

— Da, fir-ar să fie — apăru în ușă — e pentru pastor.

— Pentru pastor ? — Katinka se ridică în capul oaselor — o fi de la Agnes ? întrebă ea.

Bai nu răspunse ; era ca apucat ; alerga de colo-colo cu creionul albastru în mînă și voia să-și îmbrace haina. Scrise telegrama numai în cămașă, dar greși și rupse hîrtia.

— Bai, întrebă Katinka, e de la Agnes ?

— Da, pe legea mea...

Și plecă val-vîrtej cu telegrama, chiar cînd trebuia să sosească trenul de după-amiază.

Bai nu văzuse în viața lui o asemenea izbucnire de bucurie. Cei doi bătrîni rîdeau și plîngeau.

— O, Doamne, să fie adevărat ? O, Doamne, să fie adevărat ?

— Da, mămico dragă, da, da... Pastorul își dădea osteneala să pară calm.

Încerca s-o liniștească mîngîind-o pe obraji, dar apoi își împreună mîinile :

— Nu, zise el, asta e prea mult... Plîngea și el, ștergîndu-și lacrimile cu tichia de catifea. Da, da, repeta, să-i mulțumim lui Dumnezeu, să-i mulțumim lui Dumnezeu !

Pastorul voia să-i ducă el însuși vestea Katinkăi și urcă să-și ia surtucul, pălăria și mănușile ; dar apoi lăsă toate baltă și-l luă din nou de mîini pe Bai :

— Mare bucurie — domnule Bai. Pentru noi bătrînii, așa părăsiți cum sîntem, să apucăm ziua asta... ziua asta... Hm, da, fiecare își are felul lui de a fi — Andersen a trebuit mai întîi să-i simtă lipsa — să-i simtă *lipsa*.

Pastorul alerga de colo-colo și nu reușea să plece.

Doamna Linde le servi un lichior de fragi înainte de a porni.

Pe drum pastorul începu să fredoneze melodia *Soldatul cel viteaz*.

Se așeză lîngă patul Katinkăi.

— Așa-i, zise, Dumnezeu tot îi unește pînă la urmă pe cei ce sînt sortiți să fie împreună.

După o săptămînă Agnes se întoarse acasă.

Cum coborî din tren, se repezi pe peron și intră valvîrtej în casă, trecînd prin birou. Din ușa biroului o zări pe Katinka, care zăcea cu ochii închiși, cufundată între perne. Agnes n-ar fi recunoscut-o.

Katinka deschise ochii și o văzu :

— Da, zise ea, eu sînt.

Agnes se apropie și îi luă mîinile. Apoi îngenunche lîngă pat.

— Frumoasa noastră ! zise Agnes luptînd cu lacrimile.

Ea veni în fiecare după-amiază, rămînînd pînă seara.

Multe nu vorbeau. Katinka dormita și Agnes se oprea din cusut uitîndu-se plină de milă la fața cufundată în perne. Respirația Katinkăi se auzea ca un șuierat ușor.

Cînd Katinka se mișca, Agnes începea iar să coasă, împungînd de zor.

Katinka se trezi. Era atît de slăbită încît nu putea nici să vorbească. O apucă o criză violentă de tuse ; se ridică în capul oaselor ; tusea o sufoca.

Agnes o sprijini. Katinka era scăldată în sudori reci.

— Mulțumesc, Agnes, mulțumesc.

Se cufundă din nou în perne și rămase liniștită, un timp. De sub baldachin se uita la fața lui Agnes, atît de rotundă și de sănătoasă, și la mîinile care coseau de zor.

— Agnes, nu vrei să cînți ceva ?

— Ar trebui să dormi, spuse Agnes.

— O nu. Cîntă puțin.

Agnes se ridică și se duse la pian. Cîntă în surdină o melodie după cealaltă.

Katinka stătea liniștită, cu mîinile pe plapumă.

— Agnes, își aminti ea, cînt-o și pe aceea... vrei ?

Era melodia despre Sorrento. Agnes cîntă cu vocea sa joasă de contralto :

Acolo unde pinii întunecați și deși
A viilor coline în umbre le îmbracă, —
Acolo unde-n golfuri dumbrăvi de portocalî
Cînd soarele apune miresmele-și revarsă
Și unde lin la țărmuri corăbiile tresaltă, —
Acolo unde-orașul de melodii răsună
Cînd fetele în horă voioase se adună,

Cîntînd cu bucurie spre lauda Madonei.
O, cîtă strălucire! În veci nu voi uita,
Acele văi frumoase şi cîmpuri minunate,
Acele nopţi de vrajă scăldate-n clar de lună,
O Napoli — oraş de paradis.

Agnes rămase un timp la pian. Apoi se ridică şi trecu în dormitor.

— Mulţumesc, spuse Katinka.

Cîteva minute păstră tăcerea. Apoi murmură încet:

— Ce frumoasă ar putea să fie viaţa!

Agnes îngenunche lîngă pat. Şi rămaseră aşa, în întuneric, fără să spună nimic. Mîna Katinkăi mîngîia părul lui Agnes.

— Agnes, începu ea deodată. Să nu se ţină cuvîntări la mormîntul meu.

— Katinka, te rog!

— Numai o rugăciune, adăugă.

Apoi tăcu din nou. Agnes plîngea încet. Katinka continua să răsucească în bucle mici şuviţe din părul lui Agnes.

— Dar mai este — vorbea încet de tot, ca şi cînd i-ar fi fost teamă, iar mîinile îi alunecară de pe părul lui Agnes — un psalm... pe care... aş vrea să mi-l cînte la mormînt... Cuvintele spuse în şoaptă abia se mai auzeau. Agnes îşi îngropase capul în perne.

— Psalmul de nuntă, zise Katinka încet de tot, ca un copil care nu îndrăzneşte să ceară ceva.

Agnes plîngea cu sughiţuri; luă mîinile Katinkăi şi începu să le sărute hohotind de plîns.

— Katinka, te rog — Katinka...

Katinka îi cuprinse capul cu mîinile şi se aplecă puţin înainte:

— Voi doi o să fiţi însă fericiţi, zise ea.

Apoi nu mai spuse nimic. Agnes plîngea întruna.

A doua zi bătrînul pastor îi dădu Katinkăi împărtăşania. Bai era plecat cu treburi la Randers.

În timpul nopţii, fata în casă o trezi pe Agnes; tremura toată de spaimă, ţinînd o lumînare de seu în mînă:

— Domnişoară, e un băiat aici — de la gară — spune să vă duceţi cît mai repede.

— De la gară ? Agnes sări din pat. Cine e ? strigă ea în gang.

— Eu, răspunse micul Bentzen.

Agnes își puse o broboadă și ieși.

— Moare, domnișoară, strigă micul Bentzen. Era alb ca varul și clănțănea din dinți ; micul Bentzen nu văzuse încă pe nimeni murind.

— Ai trimis după doctor ?... Adu lanterna, Anna.

— N-a fost cine să meargă...

Agnes aprinse repede lanterna și traversă curtea. Bătu la ușa camerei argaților de răsună toată curtea...

— Lars ! — Lars !

Caii începură să tropăie în grajd.

Lars deschise ușa și apăru amețit de somn în lumina lanternei. Agnes se întoarse în gang... Micul Bentzen stătea pe trepte tremurînd de frică în întuneric.

— Vii cu mine, cu trăsura, zise Agnes.

Cîteva fete ieșiră speriate în gang. Faceți repede o cafea, strigă Agnes, grăbiți-vă !

Intră înăuntru să se îmbrace. Micul Bentzen rămase singur în gang. Toate ușile erau deschise, scîrțiind în întuneric. Fetele se învîrteau de colo-colo, buimăcite de somn și pe jumătate dezbrăcate, cu lumînări în mînă... Pe masă rămăsese uitat un sfeșnic ; flacăra pîlpîia în curent.

În curte, argatul venea cu lampa de la grajd. O puse pe pardoseala de piatră și plecă iarăși — lampa răspîndea un cerc luminos în jur.

Ușa grajdului se deschise și Lars ieși cu caii... Fiecare zgomot avea un ecou puternic și înspăimîntător în noapte.

Agnes ieși din odaie și trecu pe lîngă micul Bentzen.

— Plec acum, zise ea. Are dureri ?

— A țipat, răspunse Bentzen.

Agnes se uită în curte :

— Grăbiți-vă ! strigă ea. Argatul alerga cu lanterna prin curte.

La ferestrele bucătăriei fură puse cîteva lumînări care luminau caii și trăsura.

Doamna Linde intră în sufragerie, cu un halat al soțului său pe spate.

— Mamă, rămîi în pat ! strigă Agnes.

— Doamne, Dumnezeule ! Doamne, Dumnezeule ! zise

doamna Linde. Așa de repede... așa de repede... Și se învîrti și ea, ca ceilalți, de colo-colo, cu lumînarea în mînă.

Un argat deschise poarta — tresăriră cu toții la zgomot — și Lars apăru în ușa bucătăriei. Primi și el o cafea.

Micul Bentzen ieși și se urcă pe capră... de acolo o vedea pe doamna Linde — aceasta ședea plîngînd în odaie, în fața unei lumînări, și se legăna pe scaun.

Ieșiră pe poartă și o porniră la trap prin întuneric; sălciile de la marginea șanțului zburau pe lîngă ei ca niște năluci.

Lars ținea bine hățurile.

— Caii sînt sperioși, cînd merg la mort, zise el.

După aceea tăcură cu toții. Lumina de la felinarele trăsurii se prelingea peste sălciile care goneau la marginea drumului.

Bai măsura în lung și în lat anticamera — în lung și în lat — de-a lungul peretelui.

— Dumneata ești — dumneata ești? întrebă el. Doamne, cum strigă!

Agnes deschise ușa de la bucătărie. O auzi pe Katinka gemînd dureros și vocea îngrijitoarei: Da, da — da, da.

Marie ieși:

— Domnul doctor? zise ea.

— S-a dus trăsura să-l aducă, răspunse Agnes.

Agnes intră în odaie. Femeia ținea brațele Katinkăi ridicate deasupra capului. Spasmele îi cutremurau trupul sub plapumă.

— Țineți-o, zise femeia.

Agnes o apucă pe Katinka de încheieturile mîinilor, dar îi dădu drumul — simțise sudoarea rece.

Muribunda lovea perdelele de la pat cu mîinile crispate de durere.

— Dar țineți-o! se rugă femeia.

Agnes o apucă din nou de brațe.

— Limba, zise ea, limba. O lingură, repede — limba!

Katinka căzu înapoi — printre dinții încleștați îi ieșea o spumă alb-vineție, ce se prelingea pe buzele desfăcute.

Marie scăpă lingura din mînă și n-o mai găsi pe podea; cu lumînarea în mînă ea căută alta.

— Capul, zise femeia, capul... Marie îl sprijini tremurînd toată.

— O, Cristoase Dumnezeule... o, Cristoase, se lamentă ea tot timpul... o Cristoase Dumnezeule !... Agnes apăsa brațele Katinkăi :

— Capul înapoi, zise femeia.

Apoi se aplecă asupra muribundei și-i introduse linguriţa printre dinți. Spuma se prelinse de-a lungul linguriței :

— Bine, șopti femeia, bine.

Katinka își deschise ochii și îi ațintì asupra lui Agnes — doi ochi mari și plini de spaimă.

Katinka continuă să o fixeze cu aceeași privire.

— Katinka...

Muribunda gemu și căzu pe pernă. Linguriţa îi alunecă din gură.

— Se liniștește, răsuflă femeia...

Ochii Katinkăi se închiseră. Agnes dădu drumul brațelor.

Se așezară de ambele părți ale patului ascultîndu-i respirația, care era neregulată și foarte slabă.

— Se liniștește, repetă femeia...

Muribunda ațipise, suspinînd din cînd în cînd.

Afară se auzi trăsura. Ușa se deschise și se auzi vocea medicului.

Agnes se ridică, făcîndu-i un semn :

— Doarme, îl anunță ea.

Medicul intră și se aplecă deasupra patului :

— Da, zise el, în curînd s-a terminat.

— Suferă ? întrebă Agnes.

— Greu de știut, răspunse medicul. Acum doarme.

Medicul și Agnes luară loc în odaia de zi. Dincolo, în birou, Bai mergea în sus și în jos.

Agnes se ridică și trecu în birou.

— Ce zice doctorul ? întrebă Bai, continuînd să măsoare încăperea.

Agnes nu răspunse ; ședea pe scaun fără să spună nimic.

— N-aș fi crezut asta, domnișoară Agnes, n-aș fi crezut, se lamentă Bai.

Continuă să meargă de la ușă la fereastră și înapoi — apoi se opri din nou lîngă scaunul pe care ședea Agnes și repetă :

— Chiar că n-aș fi crezut, domnișoară Agnes.

Medicul deschise ușa:

— Veniți, îi chemă el.

Convulsiile reîncepură. Bai fu rugat s-o țină pe Katinka de un braț.

Dar în curînd îi dădu drumul.

— Nu pot, zise el, și se îndepărtă acoperindu-și fața cu mîinile. Apoi îl auziră plîngînd în hohote în birou.

— Ștergeți-i fruntea, continuă medicul.

Agnes îi șterse sudoarea de pe frunte.

— Mulțumesc, zise Katinka deschizînd ochii. E Agnes?

— Da, Katinka — eu sînt.

— Mulțumesc.

Apoi căzu iarăși în toropeală.

Spre dimineață se trezi din nou. Toți erau în jurul patului. Ochii ei erau stinși.

— Bai, zise ea.

— Da.

— Roag-o să cînte.

— Cîntați, aprobă doctorul.

Agnes trecu dincolo. Lacrimile îi curgeau pe clapele pianului și pe mîini, în timp ce cînta fără să audă tonurile.

Katinka zăcea liniștită.

Pieptul i se ridica și cobora într-o respirație șuierătoare.

— De ce nu cîntă? întrebă ea.

— Dar cîntă, Tik...

— Nu mai aude.

Muribunda scutură din cap:

— Nu aud nimic, obiectă ea. Psalmul, șopti iar, psalmul!

Apoi rămase liniștită cîtva timp. Doctorul ședea lîngă ea, urmărindu-i pulsul și expresia feței.

Deodată Katinka se ridică în capul oaselor și-și smulse mîna:

— Bai! strigă ea, Bai!

Agnes se ridică de la pian și fugi înăuntru. Stăteau cu toții în jurul patului. Bai îngenunche plîngînd în hohote.

Tresăriră toți: începuse să țăcăne telegraful anunțînd sosirea trenului...

Katinka își deschise ochii.

— Priviți, priviți, zise ea ridicîndu-și capul. Priviți soarele — soarele, deasupra munților.

Apoi ridică brațele. Dar ele îi căzură înapoi, alunecînd de-a lungul plapumii.

Medicul se aplecă repede deasupra patului.

Agnes îngenunche lîngă Marie sprijinindu-și capul pe pat.

Nu se mai auzeau decît hohotele de plîns.

Medicul aranjă brațele răposatei împreunîndu-i mîinile pe piept.

— Hm, s-ar părea că n-ai prea dormit astă-noapte, Bentzen, observă „indiscretul" sărind din tren. Ce mai e nou la voi ?

— A murit, zise micul Bentzen. Vorbea parcă l-ar fi scuturat frigurile.

— Cum ? Ei nu spune !

„Indiscretul" se opri un moment și se uită la clădirea gării ; totul avea aspectul obișnuit.

Apoi se întoarse fără să mai spună nimic și se urcă iar în tren.

Trenul se pierdu în curînd în ceața care învăluia cîmpia.

VII

ERA PRIMA ZI DE IARNĂ. CERUL era senin, iar pămîntul înghețat, acoperit cu un strat subțire de zăpadă.

În fața bisericii începură să se adune oamenii, în ținută solemnă, cu pălării înalte de diferite forme. Vorbeau încet, stînd în grupuri mici, și mergeau unul după altul să arunce o privire în groapa goală din apropierea zidului bisericii.

În biserică, vreo patru-cinci femei se învîrteau tăcute în jurul sicriului, îndreptînd cîte o coroană. Paracliserul și domnișoara Jensen aranjau tăblițele cu numerele psalmilor care urmau să fie cîntați la ceremonia înmormîntării.

Terminaseră acum.

— La mormînt, psalmul numărul 753, încheie domnișoara Jensen.

Domnișoara Jensen preluase de data aceasta rolul unui fel de „antreprenor" de pompe funebre. Se oferise

de îndată să se ocupe de aranjarea catafalcului, atît acasă cît și la biserică. Din ziua decesului „Institutul“ intrase în vacanța de toamnă.

Domnișoara Jensen aruncă priviri cercetătoare prin biserică și se apropie apoi, împreună cu paracliserul, de sicriu : ghirlandele atîrnau în arcade simetrice de pe strane iar candelabrele din fața altarului erau îmbrăcate în crep negru.

— Frumos sicriu pentru anotimpul acesta, constată paracliserul.

Se opriră și priviră coroanele.

— Cei de la moară fac coroane frumoase, observă domnișoara Jensen.

— E puțină deosebire, zise paracliserul ridicînd din umeri și privind coroana de la familia Abel.

— Da, aprobă domnișoara Jensen, nu au nici un „interes“.

Domnișoara Jensen făcu un pas înapoi și examină cu atenție sicriul.

— Ei, zise ea ; îmi pare bine că am luat lemn de stejar.

— Este — dacă pot să spun așa — mai propice și pentru cadavru, replică paracliserul.

Începură să bată clopotele și domnișoara Jensen ieși în cimitir. Salută pe părinții elevilor săi și apoi își roti privirile, făcînd recensămîntul.

În poarta cimitirului apăru Bai însoțit de doi domni cu picioarele în ghetre. Toți își scoaseră pălăria. Domnișoara îi strînse mîna la intrare.

După ce se așezară cu toții în bănci, sosi și familia Abel. Doamna Abel mergea în frunte ; părea să se fi grăbit tare. Cei doi puișori purtau văluri negre, ca niște văduve. Louise, aia mare, depuse o coroană de iederă pe sicriu.

Agnes ședea lîngă bătrînul pastor. Ea nu auzea psalmii și nici nu deschisese psaltirea ca să urmărească textul cîntecelor. Se uita doar cu lacrimi în ochi la sicriul „frumoasei“ ei.

Cîntecul luă sfîrșit. Pastorul se ridică și se îndreptă spre mijlocul bisericii.

Cînd Bai văzu că se oprește cu mîinile împreunate în fața sicriului, izbucni în hohote de plîns.

Pastorul așteptă în tăcere, cu privirile ațintite spre sicriu. Vorbea cu voce voalată. Razele soarelui de iarnă pătrundeau prin ferestrele bisericii, învăluind în lumină sicriul și florile. Bătrînul pastor vorbea despre cei blînzi :

„Căci blîndă a fost și liniștită în viață — și dorința ei a fost ca în liniște să fie dusă și la lăcașul cel de veci. Domnul Dumnezeul nostru, care îi cunoaște pe ai săi, i-a hărăzit o viață fericită alături de un bărbat bun și i-a îngăduit să moară în pacea Sfîntului său Duh. Fie ca Domnul să-i primească sufletul, El, care singurul cunoaște inimile noastre și să le dea mîngîiere, celor care plîng acum, el care e singurul nostru mîngîietor.

Amin !“

Pastorul tăcu. Se așternu o liniște profundă. Apoi se apropiară groparii împreună cu paracliserul și cu domnișoara Jensen și luară coroanele de pe sicriu.

Cei de față se ridicară în picioare, urmărind cu privirile sicriul, care fu scos din biserică în timp ce se intona psalmul :

Nu-i pe pămînt mai mare fericire
Ca două inimi care se-nțeleg ;
Căci bucuria e atunci sporită
Și supărarea mai ușor de dus ;
Da, e-o fericire
Ca doi să se-nțeleagă
Și drumul de urmat
Iubirea să-l aleagă.

Agnes rămase cu ochii ațintiți după sicriu. Ușile bisericii erau larg deschise spre lumina zilei.

Iubirea să-l aleagă...

Ajunseră la groapă. Cioclii erau nevoiți să ducă sicriul peste morminte, ridicîndu-l în sus și lăsîndu-l în jos, și la un moment dat groparul scăpă un capăt al funiei, care alunecă în groapă.

Așteptară cu toții pînă cînd funia fu scoasă din groapă și petrecută pe după sicriu. Bai strîngea în brațe un tufiș, de parcă ar fi vrut să-l frîngă.

Funia scîrțiia în timp ce cioclii împingeau sicriul spre groapă, lăsîndu-l apoi cu grijă în jos.

Agnes închisese ochii.

Și cît de dureroasă-i despărțirea
A două inimi ce s-au înțeles.
Dar în a cerului împărăție
Iubirea va ființa pînă-n vecie.
Da, e-o fericire
Ca doi să se-nțeleagă
Și drumul de urmat
Iubirea să-l aleagă.

— Fii tare, cumnate, spuneau cei doi cu ghetre, sprijinindu-l pe Bai, care plîngea în hohote.

Cîntecul amuți. Se așternu iar o liniște profundă. Nici o adiere de vînt nu trecea peste capetele descoperite.

Cu un zgomot surd, țărîna căzu din mîinile tremurînde ale bătrînului Linde în groapă.

„Tatăl nostru carele ești în ceruri..."

Se terminase... Cei doi domni cu ghetre strîngeau mîinile celor din jur, mulțumind pentru „sincera participare".

Doamna Abel îi opri la poarta cimitirului : pregătise un prînz modest pentru Bai și cumnații săi... ca să nu fie chiar atît de singuri. Doamna Abel își șterse ochii :

— Știu ce înseamnă să pierzi pe cineva drag, zise ea.

Cortegiul funerar se împrăștiase.

Agnes rămase singură la mormînt. Se uită un timp la pămîntul ridicat și la cununile murdărite cu nisip.

Apoi își îndreptă privirile spre drum, unde oamenii se întorceau din nou la viața lor.

Iată-l pe Bai între cele două femei cu voaluri de doliu — voalurile acelea lungi — și pe cei doi domni cu ghetre... frații Katinkăi... care mulțumiseră pentru condoleanțe în numele familiei.

După osteneala zilei, domnișoara Jensen fusese invitată să ia masa la familia morarului... Domnișoara Helene gemea la fiecare pas fiindcă o strîngeau ghetele...

Toți plecau. Și se grăbeau.

Agnes își lăsă capul în jos. Simțea o aversiune profundă față de această viață meschină, care se scurgea liniștită mai departe — pe toate drumurile, spre casă.

În spatele ei auzi pași. Era micul Bentzen, care venea cu o cutie mare.

— E o coroană aici, domnișoară, zise el. Am vrut s-o aduc eu. A sosit cu trenul de prînz.

Micul Bentzen scoase coroana din cutie :

— E de la Huus, explică el.

— De la Huus, repetă Agnes. Ea luă cununa și se uită la trandafirii pe jumătate veștejiți : Cît de frumoasă a fost !

— Da, recunoscu și Bentzen, a fost tare frumoasă.

Cîtva timp nici unul nu spuse nimic. Apoi Agnes îngenunche și așeză cu grijă coroana pe mormînt. Petalele trandafirilor se împrăștiară...

Cînd Agnes se întoarse, văzu că micul Bentzen plîngea.

Un om se apropie de ei.

— Domnișoară, dacă... trebuie să închidem...

— Da — venim. Dar cred că paracliserul îmi dă voie să mai rămîn puțin, zise Agnes.

Agnes și Bentzen se îndreptară încet spre poartă. Omul îi aștepta deja.

Agnes se opri cu mîinile în buzunarele paltonului și se uită cum omul închide poarta și pune lacătul.

Micul Bentzen își luă plîngînd rămas bun.

...Agnes rămase multă vreme în fața porții încuiate.

Bai mergea destul de des pe la familia Abel.

Doamna Abel nu se putea împăca cu gîndul că el era singur cuc în camerele acelea pustii... „în timp ce noi stăm în familie, în jurul lămpii".

Doamna Abel și Louise, aia mare, treceau să-l ia, după trenul de ora opt.

— Numai așa, să stăm puțin în jurul lămpii, zicea doamna Abel.

La gară Louise, aia mare, se simțea ca și acasă. Ea *trebuia* să ude la repezeală florile înainte de a pleca.

Doamna Abel stătea și o privea.

— Astea erau florile ei favorite, draga răposată, zise ea blînd.

„Draga“ era Katinka.

— Dar ghiveciul suspendat, zise Louise, aia mare. Și lui i-e sete, adăugă ea uitîndu-se în sus.

Bai trebui să țină scaunul, în timp ce Louise, aia mare, dădea apă florilor din ghiveciul suspendat. Ea se ridicase în vîrful picioarelor, cu stropitoarea în mînă, arătîndu-și „frumusețea“.

— Ea nu uită nimic, preciză doamna Abel. Ghiveciul se bucurase de prea multă apă și o parte din ea se scurgea pe dușumea.

— Marie, șterge bine! țipă Louise cu o voce stridentă, băgîndu-și capul în bucătărie. Se oprea de fiecare dată un moment în ușa de la cămară, „în control“. Louise, aia mare, avea degete foarte iuți cînd descoperea ceva dulciuri uitate pe farfurie.

Plecară acasă, ca să stea în jurul lămpii.

Louise, aia mare, servi ceaiul. Își pusese un șorț alb.

Pe Ida, aia mică, trebuiau s-o strige de mai multe ori.

— Ea scrie, o scuză mamă-sa din ungherul ei.

Pe Ida, aia mică, o găseau totdeauna scriind, într-un negligé destul de ciudat.

— Pusi — ți-ai uitat manșetele, observă doamna Abel.

— Zău? răspunse Ida mirată.

În ultimul timp Ida era prost dispusă.

— Ei, nu-i *el* aici, zise văduva Abel.

După masă, Bai își primea grogul pe care-l bea în timp ce citea ziarul *Dagstelegrafen* [1]. Louise, aia mare, broda, iar văduva îi învăluia pe amîndoi într-o privire plină de tandrețe.

— Vrem să vă simțiți ca acasă. Asta-i singura noastră dorință.

Cînd Bai termina de citit ziarul, Louise cînta la pian. La sfîrșit interpreta una din melodiile scurte ale Katinkăi.

— Astea le cînta ea, draga răposată, zise doamna Abel cu ochii spre fotografie: fotografia Katinkăi atîrna deasupra divanului, sub oglindă, înconjurată de o coroniță de siminoc.

— Da, zise Bai, cu mîinile împreunate. Cînd era „în jurul lămpii“ și după ce bea și un grog, pe Bai îl cuprin-

[1] *Telegraful zilei* — cotidian din acea perioadă (n. tr.).

dea totdeauna o emoție nostalgică la gîndul „pierderii" suferite.

Văduva îl înțelegea.

— Dar ne rămîne amintirea curată și speranța revederii, zise ea.

— Da. Bai duse cele două degete la ochi.

Continuară să vorbească despre „draga răposată", în timp ce Bai era la al doilea pahar de grog.

Domnișoara Jensen pîndea la fereastră în întuneric, ca să audă cînd pleacă Bai.

În ultima vreme domnișoara Jensen frecventa asiduu casa pastorului.

— Sigur că la familia Abel nu vor să fie deranjați, spunea domnișoara Jensen.

În primele săptămîni după moartea Katinkăi, domnișoara Jensen trecuse tot mereu pe la gară.

— O femeie ajută unde poate, le spusese ea celor de la moară.

— Așa-i, aprobase soția morarului.

Domnișoara Helene își întinse picioarele privindu-și papucii de pîslă.

— Iar draga de Katinka — domnișoara Jensen o numea Katinka după moarte — l-a cam răsfățat.

Domnișoara Jensen preluase funcția unui fel de supraveghetor la gară.

— Parcă ai mare folos de pe urma unei fete în casă ! ?

Apărea după terminarea școlii, cu coșul de nuiele și cu Bel-ami. Acesta își avea locul lui, lîngă sobă.

Domnișoara Jensen trebăluia fără zgomot și prepara mîncărurile preferate ale lui Bai.

Cînd masa era gata, domnișoara Jensen era deja îmbrăcată, și gata de plecare. Dar Bai o ruga să rămînă și să împartă cu el măcar o bucată de pîine cu unt.

— Da, dacă vă face plăcere să rămîn, zicea ea. Oricum, e o ființă vie, adăuga apoi cu modestie.

Bel-ami era pus la locul lui și cei doi luau masa.

Domnișoara Jensen nu căuta să-i „intre în suflet" lui Bai cu prea multă vorbărie. Ședea la masă ca întruparea compasiunii, în timp ce Bai își savura mîncarea preferată. Acesta începuse să-și recapete pofta de mîncare obișnuită.

După-masă jucau în tăcere o partidă de piqué [1].

[1] Joc de cărți (n. tr.).

La ora zece domnișoara Jensen pleca acasă.

— Am fost la mormînt, zise ea într-o seară, cu o floare.

Domnișoara Jensen se îngrijea de mormînt.

În drum spre casă Bel-ami începu să urle.

Dar ea nu-l ridică în brațe.

Domnișoara era cufundată în speculații. O bătea gîndul să-și vîndă școala.

De fapt, un loc unde o persoană cu educație trebuia să suplinească absența stăpînei casei ar fi fost totdeauna mai potrivit pentru ea.

Dar în ultimele două-trei luni domnișoara Jensen nu mai mergea așa de des la gară.

Pe doamna Abel pur și simplu nu o înțelegea. Serile le petrecea la geam, ca să pîndească dacă-l lăsau să mai plece acasă.

— Mormîntul eu îl îngrijesc, le spuse ea celor de la moară.

— Al naibii femei, cum roiesc în jurul lui...

În birou, Kiaer își făcea vînt cu pălăria, ca și cînd ar fi vrut să alunge muște... Louise, aia mare, se furișase pe lîngă el intrînd înăuntru.

— Al naibii, cum roiesc!

Kiaer trebuia să plece la Copenhaga și voia să-l ia și pe Bai.

— Ai și tu nevoie, băiete, ai mare nevoie... să mai respiri și alt aer!....

— Burlac înrăit...

— Trebuie să ieși pe teren, zise Kiaer.

Bai nu reușea să se decidă...

— Măi! — așa de curînd după... Dar să mai schimbe aerul — de fapt, asta numai bine i-ar putea face.

Cu o săptămînă mai tîrziu plecară. Doamna Abel și Louise îi făcură bagajul.

După plecare, Bai se întinse pe banchetă și își încordă mușchii.

— În călătorie? întrebă „indiscretul", cu care se încrucișară într-una din gări.

— O excursie de burlaci... Doi cocoși tineri și veseli... Indiscretul rîse și plescăi zgomotos din limbă.

Bai zise :

— Da — mergem la capitală, să vedem cum se mai fiţiie femeile pe acolo... Îl plesni pe Kiaer pe amîndoi genunchii şi repetă : Cum se fiţiie — amice...

Trenul plecă şi ei îi făcură semn indiscretului care strigă ceva după ei.

Dintr-o dată îi cuprinse veselia — foloseau cuvinte tari şi se loveau reciproc pe genunchi de bucurie.

— S-o mai facem încă o dată latá, ca pe vremuri, ca pe vremuri, zise Bai.

— De ce altceva existăm oare ? încuviinţă Kiaer.

— Bătrîne Adam, replică Bai.

Rîseră şi îşi continuară şueta. Kiaer era într-o dispoziţie excelentă.

— Acum te recunoaşte omul, zise el, hoţ bătrîn ce eşti... aşa mai zic şi eu... ăsta eşti iarăşi tu !

Bai deveni dintr-o dată serios.

— Da, prietene, se înduioşă el, tristă perioadă am avut.

Oftă de două ori şi se rezemă o clipă de spetează banchetei.

Pe urmă zise pe un ton vesel :

— Măi, îl luăm şi pe Nielsen.

— Care Nielsen ? întrebă Kiaer.

— Păi, un sublocotenent tinerel, măi, se pricepe... Doar noi nu mai ştim unde sînt toate locurile alea mai noi... l-am cunoscut la pastorul... băiat isteţ al naibii... se pricepe... dacă-i vorba de mers în crailîc...

Începură să caşte şi deveniră mai tăcuţi ; apoi adormiră, fiecare pe bancheta sa, şi dormiră pînă la Fredericia [1].

Acolo băură cîteva coniacuri — contra „frigului nopţii".

Bai ieşi pe peron. Vagoanele făceau manevră şi gara răsuna de fluierături şi semnale de nu-ţi mai auzeai nici propriile cuvinte.

Bai se oprise sub un felinar, în mijlocul tumultului, fiind îmbrîncit din toate părţile.

— Ei, prietene, îi spuse el lui Kiaer, frecîndu-şi mîinile în timp ce privea peronul şi liniile, ce zici de asta ?

[1] Oraş din Jutlanda centrală în dreptul insulei Fyn. Important nod de cale ferată (n. tr.).

— Asta mai zic și eu viață ! exclamă Kiaer.

Femei urcau și coborau pe scările vagoanelor, îmbujorate de somn sub pelerinele lor de voiaj.

— Și *femeile* astea ! zise Bai.

Din toate părțile se auzeau strigăte și semnale.

— Călătorii pentru Strib[1] — călătorii pentru feriboț...

Cei doi prieteni sosiră la Copenhaga cu trenul de unsprezece și jumătate.

Pe sublocotenentul Nielsen îl găsiră la etajul al patrulea al unei clădiri din strada Dannebrogsgade[2]. Tot mobilierul consta dintr-un dulap de haine cu o singură ușă, în care atîrna o singură uniformă, și un scaun de trestie cu un lighean de apă.

Sublocotenentul dormea într-un pat pe care era o saltea umplută cu fîn.

— Aici sînt numai în cantonament, domnule șef, se scuză sublocotenentul. Locuința mai bună e în altă parte.

Bai îi spuse că doresc să „vadă orașul". Locuri din acelea, înțelegi dumneata...

Sublocotenentul Nielsen înțelese.

— Vreți să vedeți tîrgul ? zise el. Lăsați pe mine — vă conduc eu.

Își îmbrăcă pantalonii și începu să strige după o madam Madsen. Cu un braț gol, madam Madsen întinse prin ușa întredeschisă o bucată de săpun.

— Sîntem ca în familie, spuse sublocotenentul, săpunindu-se pe brațe cu săpunul doamnei Madsen.

Apoi conveniră să se întîlnească într-un loc de unde să meargă să admire dansatoarele de la teatrul *Kasino*.

— Iar pe urmă vizităm tîrgul, propuse Bai.

Sublocotenentul o tapă pe madam Madsen de zece ore și apoi plecă ață la „crîșmă". „Crîșma" era o berărie mică și drăguță din strada Pilealleen[3], unde membrii „bandei" își petreceau adesea timpul jucînd popice și cărți.

„Banda" era alcătuită din trei sublocotenenți și doi domni foarte blonzi de la școala superioară de agronomie.

---

[1] Oraș din insula Fyn, în dreptul orașului Fredericia. Între cele două localități există curse regulate de feriboturi (n. tr.).

[2] Stradă în partea centrală a orașului, aproape de gara principală (n. tr.).

[3] Stradă în partea centrală a orașului (n. tr.).

Cînd sosi Nielsen, ceilalţi erau deja la o partidă de l'hombre ; îşi scoseseră hainele şi împinseseră pălăriile pe ceafă.

— Ura, fraţilor, salută sublocotenentul, merge treaba ?

— Păi, nu ne lăsăm, zise unul din cei doi blonzi dînd din umeri.

— Ei, aşa şi aşa, adăugă unul din sublocotenenţi.

— Foarte aşa şi aşa, spuse celălalt.

Cuvîntul de căpătîi al bandei era „aşa-şi-aşa". Îl repetau cel puţin o dată la un sfert de oră, pe un ton deosebit şi însoţit de un gest al mîinii. „Aşa-şi-aşa".

— Să nu ne lăsăm, li se alătură Nielsen. Banda „nu se lăsa" nici în ceea ce priveşte berea de Bavaria şi nici în ceea ce priveşte sexul frumos.

— Am pus mîna pe doi fraieri care fac cinste, zise Nielsen.

— Care fac cinste ? Ce vorbeşti, dom'le ? exclamară blonzii împingîndu-şi pălăriile pe ceafă.

— Doi „fraieri" mai bătrîni, fraţilor...

„Fraţii" bătură cu sticlele de bere în masă, aclamîndu-l pe genialul Nielsen.

Seara se întîlniră cu toţii la teatrul de varieteu *Kisten* din Vesterbrogade [1] ; înainte de asta, Nielsen cu Kiaer şi Bai trecuseră în revistă dansatoarele.

Nielsen aduse cu el cîteva fete rumene, care le ţinură isonul la punci suedez şi-i loviră cochet peste degete pe cei doi „provinciali mai în vîrstă".

Bai îşi amintise o serie de cuvinte de dezmierdare şi expresii drăgăstoase din vremea cînd fusese locotenent.

Cei doi blonzi nu suportau băutura. Şedeau acolo, bîiguind cu limba împleticită :

— Măi, porcilor, măi ! şi bătîndu-i pe Kiaer şi pe Bai pe umeri.

Continuară să bea mai departe cu toţii.

Pe Bai îl cuprinse duioşia de atîta băutură.

Cum se întîmplase, nici el nu-şi dădu seama, dar la un moment dat sublocotenenţii şi fetele cu obrajii rumeni dispărură...

— Au fugit, zise Kiaer.

— Aţi rămas aşa de singuri, domnilor...

---

[1] Vesterbrogade, una din arterele principale ale capitalei (n. tr.).

O tipesă mărunțică și mai bătrîioară se apropie de masa lor...

Trecuseră opt zile.

Dimineața Kiaer era plecat cu treburi. Bai dormea cea mai mare parte a timpului.

Kiaer se întoarse acasă și intră în cameră.

— Ce, dormi încă? întrebă el.

— Da, știe Dumnezeu, parcă nu prea am chef, zise Bai de pe divan frecîndu-și ochii. Cît e ora?

— Două.

— Atunci trebuie să plecăm. Bai se sculă de pe divan. Al naibii, scîndură de călcat. Simțea dureri în toate mădularele.

Se îmbrăcă la mare repezeală.

Era vorba să meargă să vadă de o piatră funerară. Bai voia să cumpere la Copenhaga o piatră funerară pentru Katinka.

Fusese deja la vreo trei-patru meșteri pietrari, dar nu se putuse încă decide.

Pe Kiaer îl cam plictisea să alerge cu Bai printre toate pietrele acelea.

— E frumos din partea ta, dragă prietene; e *foarte* frumos... dar se odihnește la fel de bine și fără piatră...

Bai se simțea emoționat la vederea crucilor și coloanelor împodobite cu porumbei de marmură și capete de îngeri.

Astăzi trebuia să ia o hotărîre, era ultima zi.

Alese o cruce mare cenușie: două mîini de marmură se uneau într-o strîngere cordială sub un fluture — simbolul nestatorniciei și al deșertăciunii vieții.

Bai contemplă vreme îndelungată crucea cu cele două mîini împreunate și cu fluturele.

— Frumoasă idee, zise el, ducînd două degete la ochi: Credință, Speranță, Iubire.

Kiaer nu reușea să înțeleagă ce voia Bai să spună cînd îl copleșea tristețea.

Seara se duseră să vadă un spectacol la Teatrul Regal.

După spectacol fusese vorba să iasă la localul de la marginea orașului.

— Mulțumesc, se opuse Kiaer, nu mai sînt dispus să încălzesc scaunele așteptînd să apară gașca asta.

Kiaer se întoarse acasă, iar Bai se duse singur. Să nu zică cineva că n-a rezistat pînă la capăt.

Bai intră în local. Nu sosise încă nici unul din membrii „bandei". Luă loc sus la galerie și așteptă.

— Nu, mulțumesc ; nu doresc nimic, doar o apă minerală... Apoi se uită în jos, prin norii de fum, la cele opt fete așezate în cerc pe tribună și la spectatori.

— Formidabil, își zise el, sînt numai băiețandri. Sigur că și-au plătit intrarea cu bani șterpeliți din casa patronilor.

Jos în sală publicul striga și lovea cu bastoanele în masă : o dansatoare engleză își dădu fără rezerve fustele peste cap. Bai văzuse în fiecare seară fustele acelea ridicate.

El se uita aproape mînios la tinerii de jos, al căror entuziasm se manifesta prin lovituri de bastoane.

„Că și merită să fie așa de înnebuniți, pentru atîta lucru", își zise el.

Bai bău repede apa minerală continuînd să se uite prin sală ; cele opt fete stăteau ca niște găini somnoroase pe stinghia lor, iar tinerii le aplaudau frenetic încercînd să-și imagineze că totul era foarte amuzant...

Bai aștepta de aproape trei sferturi de oră, dar „banda" nu mai apărea.

Dealtfel nu era deloc supărat că nu veniseră — cu „rumenele" lor.

La urma urmei, o fată bătrînă putea găsi și fără ei...

Bai se uită în cealaltă direcție : cîțiva indivizi glumeau și rideau cu două fete. Una dintre ele era tînără și sănătoasă și avea gropițe în obraji...

Unul din tineri se aplecă și o sărută pe furiș pe sub voal.

„Banda" tot nu mai venea. Pe Bai îl cuprinse un fel de amărăciune, ba chiar ciudă, privindu-i pe cei doi porumbei cum se giugiuleau...

— Zău că nu mai vin... Cred și eu, după ce ne-au jumulit bine.

Localul începea să se golească. La parter abia mai era cineva, iar perechile de la galerie dispăreau una după alta.

Fumul de țigară și aburii de alcool pluteau greu deasupra meselor și a paharelor părăsite...

Sus, la galerie, o tipesă mai copticică se învîrtea de colo-colo, făcîndu-i lui Bai semne ademenitoare.

Lămpile cu gaz fuseseră deja micşorate, dar Bai continua să şadă cu capul în mîini la galerie, cu privirile aţintite spre sala pustie şi murdară.

La un moment dat se ridică înjurînd.

Tipesa se fîţîia în dreptul uşii :

— Domnul e încă aici ? întrebă ea.

— Nu — la toţi dracii !

Bai îşi făcu vînt nervilor îmbrîncind-o.

— Cum ? urlă ea, aşa te porţi cu o doamnă... cu o proprietară de casă ?

Kiaer era deja în pat.

— Ei, cum v-aţi distrat ?

Bai îşi scoase cizmele.

— N-au venit deloc, răspunse el cu jumătate de glas.

— Derbedei, înjură Kiaer.

Bai se dezbrăcă fără să mai spună nimic.

Se culcă şi lăsă un moment lumina aprinsă, apoi o stinse.

— Ei, sîntem mîhniţi, prietene ? întrebă Kiaer.

— Nu...

— Păi, atunci... noapte bună !

— Dar începem să îmbătrînim, zise Bai. Da, repetă el, asta-i...

Kiaer se întoarse pe partea cealaltă :

— Prostii ! replică el. Dar prea vrei să iei şi tu totul pieptiş... Îţi trebuie puţin exerciţiu, prietene... şi fii calm... O să vezi că totul merge bine...

Kiaer tăcu. Cîteva clipe mai tîrziu sforăia deja. Dar Bai nu putea adormi. Mirosul de bere îi stărui în nări. încă multă vreme şi se zvîrcoli ore întregi în pat, fără să-i vină somnul.

În dimineaţa următoare, cînd îşi făcea bagajul, dădu pe neaşteptate peste fotografia Katinkăi între două batiste.

Doamna Abel i-o împachetase.

„Draga de ea", spusese văduva.

Louise, aia mare, „ultima care mi-a rămas" — fusese furioasă. „Prostii ! — Dă-i mai bine şi o flaşnetă ! Ca să-i cînte «melodiile dragi !»"

Louise, „ultima", avea prostul obicei s-o imite pe mamă-sa cînd nu-i plăcea ceva.

Văduva Abel pusese fotografia între cele două batiste, fără să mai spună nimic.

„Să ducă cu el un colțișor din căminul său..."

Bai ridică fotografia și o privi un timp cu ochii înlăcrimați.

Familia Abel venise la gară ca să-l aștepte pe Bai. Odăile erau curate lună, perdelele de un alb imaculat și toată locuința bine aerisită.

Bai ședea pe divan, la masa întinsă.

— Ne întoarcem acasă, la toate tabieturile, zise el.

— Acasă, în cuibușorul nostru.

Mînca și bea cu atîta poftă, de parcă nu ar fi pus toată săptămîna gura pe nimic.

Doamna Abel îl învăluia în priviri umede și drăgăstoase pe „reîntorsul nostru".

Bai povestea despre călătorie.

— Teatrele, zise doamna Abel, sezonul...

Și cumpărase și o piatră funerară... la un preț al naibii de ridicat...

— Ei, la asta nu ne mai gîndim, interveni văduva, doar e ultima mărturie a dragostei noastre.

Louise, aia mare, nu mai termina cu surprizele.

— Nu te uita ! zise ea, acoperindu-i ochii cu mîinile, în timp ce văduva ridica capacul de pe ultimul castron cu ragu.

— Ia te uită, ia te uită, ce-a mai preparat aici fata mea cea mare, se miră domna Abel zîmbind.

— Ei, sîntem cu toții robii tabieturilor noastre, zise Bai. Apoi își făcu siesta, punîndu-și ambele mîini pe masă și aruncînd o privire mulțumită în jur.

Era în luna octombrie. Peronul gemea de lume, care venise la trenul de după-amiază. Printre alții, domnișoara Jensen, toți membrii familiei Linde și cei de la moară.

Pleca văduva Abel, ca să aranjeze locuința pentru Ida, aia mică.

— O să vie și Louise, zise ea, luînd-o de gît pe „ultima". Dar ea nu-i hoinară, vine doar la nuntă.

Nunta urma să aibă loc la „sora mea, soția consilierului".

— Acolo s-au cunoscut, explica doamna Abel.

Se anunță sosirea trenului. Apăru și Bai cu biletul și cu recipisa de bagaje.

— Dînsul a fost providența mea, explică iarăși doamna Abel, făcîndu-i semn din cap.

Trenul se apropia traversînd lunca.

— Salutări Idei, zise bătrînul pastor, ne vom gîndi la ea — în ziua ei cea mare.

— Știm, știm, aprobă văduva Abel, știm noi cine ne poartă gînduri bune. Era foarte emoționată și-i sărută pe toți. Da, zise ea, o călătorie pentru ca să pierzi un copil...

Trenul opri.

— Așa, dragă doamnă Abel zise Bai, e cazul să urcați.

— Și — Louise a mea — o să aveți grijă de ea, nu-i așa? Bai o împinsese deja în compartiment...

— La revedere, doamnă Linde... la revedere...

Louise sări pe scara vagonului și o sărută pe mamă-sa...

— Încă un pupic, se alintă ea.

— Louise! țipă doamna Abel. Trenul se pusese deja în mișcare.

Bai o prinse în brațe pe Louise, „ultima care mi-a rămas"... Și fluturară cu toții batistele și făcură semn cu mîna pînă ce trenul se topi în depărtare.

Familia Linde și cei de la moară plecară împreună spre casă.

Louise, aia mare, trebuia neapărat să caute ceva în sacul poștal și o zbughi în birou, înaintea lui Bai... Dinăuntru se auziră pînă pe peron hohote de rîs.

Domnișoara Jensen se rezemase, dusă pe gînduri, de un stîlp. Acarul dusese înăuntru bidoanele de lapte și schimbase acele. Dar domnișoara Jensen era tot acolo, sprijinind stîlpul, singură și uitată.

Familia Linde sosise acasă.

Pastorul și Agnes erau în odaia de zi, în timp ce „mămica" pregătea ceaiul.

Se întunecase. Pastorul de-abia o mai vedea pe Agnes, care se așezase la pian.

— Cîntă-mi ceva, o rugă el.

Agnes făcu domol cîteva arpegii, apoi intonă încetișor, cu vocea ei de contralto, cîntecul despre Marianna :

Sub iarbă în mormînt
Doarme biata Marianna,
Vin fetele și plîng
O, biată Marianna.

În odaia întunecată se făcuse liniște.
Pastorul aţipise cu mîinile împreunate.

SUMAR

Cuvînt înainte al autorului 5
Tine 13
La calea ferată 157

Lector : VIORICA CRĂCIUN
Tehnoredactor : ELENA PREDA

Apărut 1976. Bun de tipar 13.XII.1976. Tiraj 105 000 ex. Broşate 95 000. Legate 10 000. Coli tipar 19.

Comanda nr. 60 598
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
Bucureşti — Piaţa Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România

Lei 10,50

Colecția
«Romanul de dragoste»
133

Reprezentant de frunte al literaturii clasice daneze și unul dintre cei mai valoroși scriitori scandinavi, Herman Bang (1857—1912) a exercitat prin opera sa o influență considerabilă asupra multor literaturi europene de la sfîrșitul sec. al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea. Consacrarea i-o aduce romanul Generații condamnate, **apărut în 1880. Au urmat:** La calea ferată **(1886),** Stuk **(1887),** Tine **(1889),** Casa albă **(1898),** Casa cenușie **(1901),** Mikaël **(1904),** Cei fără patrie **(1906), romane de mare succes confirmat de numeroase ediții. Vigoarea narativă a acestui prozator nordic face ca opera sa să constituie o vastă frescă a societății daneze din cea de-a doua jumătate a sec. al XIX-lea.**

ULTIMELE APARIȚII:

124 Gilbert Cesbron ■ O albină se zbate în fereastră
125 Gala Galaction ■ Roxana • Doctorul Taifun
126 Füst Milán ■ Povestea nevestei mele
127 Alexandre Dumas ■ Gemenele
128 Emile Zola ■ Creație
129 A. de Lamartine ■ Raphaël • Graziella
130 Ion Brad ■ Descoperirea familiei
131 Victor Hugo ■ Han din Islanda
132 Alecu Ivan Ghilia ■ Nopțile Negostinei